

clasici
contemporani
LITERA

SEBASTIAN FAULKS
Acolo unde îmi bate inima

clasici
contemporani
LITERA

SEBASTIAN FAULKS

Acolo unde îmi bate inima

Sebastian Faulks (n. 1953, Donnington, Anglia) este un cunoscut romancier britanic contemporan. A studiat literatura și istoria la Cambridge, apoi a devenit jurnalist. A fost redactor-șef adjunct al publicației *Independent on Sunday*, dar a publicat editoriale și în *The Guardian* (1992–1998) și în *Evening Standard* (1997–1999). În paralel a lucrat pentru BBC. În 1993 a publicat bestsellerul *Cântecul păsărilor* (*Birdsong*), datorită căruia a fost desemnat „Autorul anului“ de către juriul competiției pentru British Book Awards (1994) și care, în 2012, a fost ecranizat de BBC (cu Eddie Redmayne și Clémence Poésy în rolurile principale). *Cântecul păsărilor* face parte dintr-o trilogie împreună cu *The Girl at the Lion d'Or* (1989) și *Charlotte Gray* (1998), ecranizat în 2001, cu Cate Blanchett în rolul principal. Pentru romanul *Amprenta omului* (*Human Traces*), publicat în anul 2005, Faulks a primit titlul de doctor onorific din partea clinicii psihiatrice Tavistock Clinic, în colaborare cu University of East London, pentru contribuția sa la înțelegerea psihiatriei. În anul 2007 a scris romanul *Engleby*, iar în 2008, *Jocul cu diavolul* (*Devil May Care*), un nou episod din saga James Bond, la cererea Fundației Ian Fleming, pentru a marca centenarul nașterii scriitorului. A mai publicat romanele *O săptămână în decembrie* (*A Week in December*, 2009), *A Possible Life* (2012) și *Acolo unde îmi bate inima* (*Where My Heart Used to Beat*, 2015).

Sebastian Faulks trăiește împreună cu soția sa în Notting Hill, Londra, și are trei copii. Din 2002 este membru al Ordinului Imperiului Britanic, pentru serviciile aduse literaturii.

S E B A S T I A N F A U L K S

Acolo unde îmi bate inima

Traducere din limba engleză
VIRGIL STANCIU

Where My Heart Used to Beat
Sebastian Faulks
Copyright © 2015 Sebastian Faulks

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Acolo unde îmi bate inima
Sebastian Faulks

Copyright © 2017 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Andreea Năstase
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidracu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FAULKES, SEBASTIAN
Acolo unde îmi bate inima / Sebastian Faulks;
trad.: Virgil Stanciu. – București: Litera, 2017
ISBN 978-606-33-1807-8
ISBN EPUB 978-606-33-6751-9
I. Stanciu, Virgil (trad.)
821.111-31=135.1

Pentru Veronica
La bellezza si risveglia l'anima di agire...

*Întunecată casă, lângă care stau,
Aici pe lungă și urâta stradă,
Uși unde inima-mi bătea,
Prea iute, așteptând o mână...*

Din „In Memoriam“ de Alfred, Lord Tennyson

CAPITOLUL 1

Cu arahidele oferite gratis și anonimitatea garantată, sala de așteptare a aeroportului este de obicei un loc în care mă simt ca acasă, dar de data asta eram prea panicat ca să mă bucur de atmosferă. Trudisem greu ca să ajung aici. Cozile de la Kennedy se întindeau până la intrările terminalului; migranții care se opinteau să-și așeze cuferele pe cântarele de la check-in făceau New Yorkul să semene cu Lagos.

O făcusem lată, așa că trebuia să fug din oraș. Pe când stăteam în apartamentul prietenului meu Jonas Hoffman, din Upper West Side, comandasem la telefon o prostituată. Luasem numărul dintr-o cabină telefonică din Columbus. Mi se părea important să pun în perspectivă actul sexual, să râd de mine așa cum râzi de alegerile altora în materie de parteneri. O imagine veridică a mea și a preocupărilor mele: de asta aveam nevoie.

S-ar fi putut spune că eram un epicurian, din cei care văzuseră de toate; totuși, când portarul m-a sunat ca să-mi spună că o domnișoară va urca la mine mi-am dat seama că eram nervos. În clipa în care s-a auzit soneria, am luat o gură de gin cu gheață și m-am dus să deschid. Era unsprezece dimineața. Ea purta un pardesiu verde-oliv și avea o poșetă încăpătoare; o clipă am crezut că se făcuse o greșală și că era femeia care făcea curățenie a lui Hoffman. Doar tocurile înalte și rujul sugerau ceva mai frivol. Am îmbiat-o să bea ceva.

– Nu, domnule, mulțumesc. Poate un pahar cu apă.

În măsura în care-mi imaginasem cum trebuia să arate, mă gândisem la o fată ca în pozele din calendare sau la o târfă rujată, cu părul platinat. Însă femeia aceea era de naționalitate incertă, poate portorică. Nici pe departe urâtă, dar nici frumoasă tare. Arăta ca sora de treizeci și opt de ani a cuiva, ca o persoană care conduce o spălătorie sau lucrează la o agenție de voiaj.

I-am adus apa și m-am așezat lângă ea în livingul imens, tapetat cu cărți, al lui Hoffman. Își scosese pardesiu și purta o rochie de cocktail nepotrivită pentru acel moment al zilei. Era greu să nu te gândești la familia ei: frate, părinți, probabil copii... Când mi-am pus mâna pe genunchiul ei, am simțit nailonul aspru. Se aștepta oare s-o sărut? Mi se părea un gest prea tandru, în definitiv abia ne cunoscuserăm. Am încercat totuși, dar reacția ei sugera mai curând o nesfârșită oboseală.

Asta m-a făcut să-mi amintesc fulgerător de Paula Wood, o fată de șaisprezece ani pe care o sărutasem la un bal sătesc cam cu o jumătate de viață în urmă, înainte de a descoperi cât de parșivă este dorința. S-o sărut pe dama asta de companie ar fi fost ca și când aș fi sărutat un manechin, ca o repetiție sau o amintire, câtuși de puțin ca un sărut adevărat. M-am dus la bucătărie și mi-am turnat încă o jumătate de pahar de gin, cu cuburi de gheață și două felii de lămâie.

– Vino încoace, am zis, făcând un gest spre camera pe care o ocupam, la capătul coridorului. Hoffman o ținea pentru mama sa, când venea în vizită de la Chicago, și când am intrat m-am simțit o clipă stingher. Mi-am scos pantofii din picioare și m-am întins pe pat. Ar fi momentul să te dezbraci, nu?

– Ar fi momentul să mă plătești.

Am scos câteva bancnote și i le-am dat. Fără un cuvânt, și-a scos hainele și, goală, a venit lângă mine, rămânând în picioare. Mi-a luat mâna și și-a trecut-o peste abdomen și sâni, invitându-mă să-i mângâi pielea catifelată. Burta era rotunjoară și avea mici pernițe de grăsime deasupra șoldurilor; buricul ca un cocoloș îi fusese cârpăcit urât de către obstetrician. În ochi avea o anumită concentrare – nu de bunăvoință sau teamă, ci mai degrabă o concentrare de tânără proaspăt angajată. Eram foarte obosit și aș fi dat orice să trag un pui de somn. Pe de altă parte, mă simțeam obligat față de ea; de bine, de rău, eram tovarăși în acea aventură.

După sâni, i-am atins sternul plat și apoi clavicula. Făcând asta, mă întrebam cum îmi simțea ea degetele. Când îți plimbi mâna pe pielea altuia, oare numai intenția deosebește excitația unui iubit de grija unui medic?

Probabil că fata asta nu simțea nici una, nici alta, ci o simplă fricțiune a pielii pe piele. M-am ridicat și mi-am scos hainele, aranjându-le pe un scaun. Cu Annalisa, mișcările astea se făceau într-o grabă ce avea ca rezultat sfârșierea. Mă temeam că n-aveam să mă satur de ea niciodată, mă temeam să nu plece înainte de a fi început, fiindcă știam că de cum se închidea ușa aveam s-o doresc cu disperare din nou. Despre această anxietate frenetică știam că era deopotrivă nejustificată și dăunătoare; tocmai de aceea aveam mare nevoie de o perspectivă mai detașată.

În camera de oaspeți a lui Hoffman era o oglindă ce reflecta imaginea unui tip mai trecut împreunându-se cu o străină. Iată comedia zoologică pe care o doream cu ardoare, m-am gândit, privind cum pielea albă o atinge pe cea cafenie, cum mi se înroșea fața urâtă, cum ea stătea cu capul plecat și cu

fundul în aer. Asta era grosolana comedie de moravuri pe care o vedeam în viețile altora. Satisfăcut de concluzie, am plesnit-o peste coapsă.

Am îndemnat-o să rămână după aceea la un ceai sau la o bere, ca să dăm întâlnirii o spoială de civilitate. Mi-a spus că locuia în Queens și că lucra cu jumătate de normă într-un magazin de pantofi. Într-un fel vag, crezusem că a fi prostituată în New York e o slujbă de sine stătătoare, fără perspective de promovare și fără sindicat, dar cel puțin cu un pește prezent tot timpul sub un stâlp de lumină. Nu părea dornică să-mi împărtășească mai multe, poate de frică, sau ca să nu risipească iluzia de senzualitate. Presupun că nu dorea să o văd ca pe o salariată care merge la depozit ca să aducă o gheată numărul treizeci și șapte.

După câteva minute s-a întins pe covorul din fața șemineului lui Hoffman, gata de o reluare. Nu mă prea îndemnam s-o iau de la capăt, dar nici nu voiam să-i refuz șansa de a mai câștiga un ban. Motivul meu nu era atât de diferit de cel care mă făcuse atunci, la bal, să o invit la dans pe mama Paulei. Curtoazia, poate; sau ignorarea totală a dorințelor feminine.

Odată treaba făcută, i-am mai dat fetei douăzeci de dolari, iar ea i-a vârât împăturiți în poșetă, înclinând din cap a mulțumire.

- Ce-i cicatricea aia de pe umărul dumneavoastră? m-a întrebat.
- O rană de glonț. De pistol.
- Cum...?
- Nu vrei să știi.

I-am adus pardesiul și i l-am ținut, apoi ne-am luat rămas-bun puțin stânjeniți. Să o sărut? Dacă da, cum? Ea mă atinse pe obraz, apoi, repede, își puse buzele unde îi fuseseră degetele. A fost, într-un fel, momentul cel mai erotic din cursul întâlnirii noastre.

După plecarea ei m-am prăbușit în fotoliu, survolând cu privirea Central Park. Câteva femei singure alergau de zor, probabil cu tuburi de spray paralizant la îndemână; n-am observat nici o mamă cu copil, chiar dacă era miezul zilei. O mână de bărbați cu walkmanuri și căști se plimbau în pas săltăreț pe alei – agresori, paznici, greu de spus; dar a sportivi nu arătau. În ciuda abțibildurilor împărțite în campania electorală de primarul Koch, nimeni nu iubea New Yorkul în 1980. Ce să iubești într-un oraș unde, când ieșeau de la barul local, portarul insista să aștepti până trăgea taxiul strâns la bordură, cu ușa deschisă, gata de plecare? Distanța era numai de trei străzi, dar mi se spusese să nu umblu niciodată pe jos.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

După ce am făcut un duș în baia mamei lui Hoffman, mi-am mai turnat un gin și, așezat confortabil în living, am continuat să mă gândesc la tipa de mai devreme. Se spune că atunci când te culci cu o femeie, toți foștii ei parteneri sunt în pat cu tine, dar eu n-am simțit asta niciodată. În orice caz, ar trebui să fie un pat colosal ca să-i cuprindă pe toți cei din catalogul unei profesioniste. Pe de altă parte, întotdeauna am perceput o vagă prezență a fostelor mele iubite. Firele de păr de pe pernă, salteaua incomodă, diferite grade de vinovăție... Multe din câte auzisem și citisem în tinerețe îmi întăriseră credința că pasiunea sexuală durabilă, „iubirea“ romantică, este tipul cel mai înalt de interacțiune. Poate chiar cea mai elevată stare a ființării la care poate aspira o ființă omenească. Cât de lamentabil am eșuat! Cât de rar am simțit că toată greutatea bucuriei mele și toată siguranța vieții mele atârna de promisiunea altei persoane – deși o să-mi amintesc mereu de prima ocazie când s-a întâmplat asta.

Aveam douăzeci și opt de ani și mă aflam în Italia, în locuința de pe o străduță lăaturalnică a unei fete căreia îi făceam curte de câteva săptămâni. Chiar și după atâta vreme mi-e greu să-i rostesc numele, să pronunț cele trei silabe fără să mă doară, așa că va trebui să-i spun L. Fiind vreme de război – așa încasasem rana de glonț –, ni s-a părut firesc să facem dragoste. Cum stăteam acolo, am avut impresia că scrinul, plapuma de pe pat și pereții camerei căpătaseră o aură stranie, iridescentă. Chiar și storul subțire parcă radia. Am privit în jur să văd dacă era vreo veioză răsturnată; apoi m-am uitat la L. Aplecată spre oglindă, își încheia pregătirile pentru seară, tamponându-și colțurile gurii cu o batistă imaculată. Observându-mă, s-a întors și mi-a zâmbit. Toată seara a purtat cu ea acea lumină. Cum aș putea s-o uit?

La câteva ore după plecarea prostituatei, am avut sentimentul că vizita ei nu trecuse neobservată. Nu era vorba doar de felul în care portarul și-a dres glasul când am trecut pe lângă el la ieșire, nici de sprânceana ridicată a barmanului din localul meu favorit când mi-a turnat băutura; chiar și milogul din prag parcă mi-a surâs, aruncându-mi o privire ferită. A doua zi mi-am spus că era cazul s-o șterg din New York.

Îmi convenea de minune să plec. Venisem în oraș la o conferință medicală și ascultasem o serie de vorbitori în amfiteatrele Universității Columbia din Upper Manhattan. Sponsorizările companiilor de medicamente erau atât de generoase, încât delegații de rang inferior fuseseră mutați, în ultimul moment,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

de la pensiunile modeste din zona Murray Hill la hotelul Plaza. M-am pomenit într-un apartament imens, cu care nu aveam ce face. Întreaga hardughie părea mai puțin un hotel și mai mult un monument în onoarea ultimelor inovații din domeniul construcțiilor. M-am luptat în van cu butoanele aerului condiționat; noaptea, țevile din livingul nefolosit murmurau și oftau precum creierul unui lunatic stors de puteri.

La sfârșitul conferinței m-am hotărât să-mi prelungesc șederea, mutându-mă în apartamentul lui Jonas Hoffman. Îl cunoscusem pe Jonas după război, la facultatea de medicină din Londra, unde ajunsese cu un covor zburător american – GI Bill¹ sau bursă Rhodes. Prietenia noastră a supraviețuit, deși el a făcut avere ajutându-le pe femeile pline de anxietate să-și accepte trecutul, în cabinetul său de consultații din Park Avenue, în timp ce eu locuiam în Kensal Green, într-o casă aflată la doar câțiva pași de necropolă. Câștigurile aduse de lungile ceasuri de ascultare îi permisese lui Hoffman să-și cumpere apartamentul din a cărui cameră de oaspeți puteam admira acum culorile de toamnă ale copacilor, citind ziarul în pat.

Cum zborul meu spre Londra fusese anunțat, mi-am strâns servieta și am părăsit sala de așteptare – nu fără regret, mărturisesc: nu eram gata să înfrunt ceea ce se afla dincolo de vidul ei. Mă întrebam de câte sute de ori trecusem prin ușița unui avion de pasageri, atingându-i balamalele și niturile când îmi plecam capul și storcând un zâmbet de la însoțitoarele de zbor care ne așteptau cu mâinile elegant împreunate. Odată așezat pe locul de lângă geam, am înghițit o pastilă și am deschis o carte. După ce a fost tractată cu spatele, aeronava a început să ruleze încet pe pneurile sale uriașe; apoi, brusc, s-a schimbat în alt soi de bestie, gonind nebunește pe pista de decolare și lipindu-mă de speteaza scaunului.

Tovarășii de călătorie își deschiseră cărțile polițiste sau își ațintiră privirile în față, să vadă filmul. Scaunul meu era plasat într-un unghi prost, așa că lumina care lovea ecranul făcea personajele să apară ca într-un negativ de film color, precum urmele de petrol în apă. Pasagerul din față, care stătea aplecat înainte și ronțăia nuci dintr-o pungă, părea captivat de acțiune.

După două ginuri, simțind că somniferul mi se dizolvase în fluxul sangvin, am tras jaluzeaua, mi-am aranjat pe genunchi pătura subțire și am rugat-o pe stewardesă să nu mă trezească la ora cinei.

Întrucât ajunsesem la Heathrow pe la șase și jumătate dimineața, mă aștepta o zi lungă, m-am gândit în timp ce taxiul mă ducea prin străduțele cenușii din Chiswick. După ce am intrat în casă, am fost tentat să mă sui direct în pat, dar experiența îmi spunea că asta n-ar fi făcut decât să înrăutățească lucrurile. Doamna Gomez, menajera, alcătuisese pe măsuța din hol un teanc cu corespondența din ultimele trei săptămâni. Am triat-o repede, ca să văd dacă recunoșteam pe undeva scrisul Annalisei, dar n-am găsit decât un plic cu adresa scrisă de mână, și nu era de la ea. Înăuntru era o misivă pe hârtie banală:

Dragă domnule Hendricks, abia ne-am mutat în apartamentul de la ultimul etaj și sâmbătă seara dăm o petrecere. Vă invităm să treceți pe la noi, dacă aveți chef. De la 8. F. informal. Sheeze și Misty.

Eu dețineam parterul și demisolul casei, cu o suprafață mai mare decât media din acea zonă. Primul etaj era ocupat de peste douăzeci de ani de către o văduvă poloneză, dar etajul ultim își schimba constant locatarii. Ceva din numele lor mă făcea să cred că nou-veniții erau australieni; am presupus că petrecerea lor urma să fie zgomotoasă și că doreau să-mi prevină obiecțiile. Din același motiv, probabil că doreau s-o invite și pe bătrâna doamnă Kaczmarek.

Robotul telefonic pe care abia mi-l cumpărasem se afla în birou. Încercasem mai multe la magazin și-l alesesem pe ăsta fiindcă folosea casete de mărime standard, iar cele trei butoane clar marcate îl făceau simplu de manevrat. Caseta, judecând după timpul necesar pentru derulare, era aproape plină. O particularitate a aparatului – poate o greșeală de setare din partea mea – era că întotdeauna repeta salutul meu înainte de a reda mesajele primite: „Aici robotul telefonic al lui Robert Hendricks...”

Vocea mea mi-a displăcut de când lumea. Sună deopotrivă brutal și nesincer, sugerând o afectare prostească. M-am așezat cu un blocnotes și un pix și, cât timp se derula caseta, m-am pregătit pentru tonul meu familiar și iritant. Ca întotdeauna, gândul la modul în care mă percepeau ceilalți îmi provoca o adevărată spaimă narcisistă.

Dar din mașinărie se auzi o voce de femeie:

„Știm ce-ai făcut, porc desfrânat ce ești. Știm ce i-ai făcut bieteii femei. Nu-i de mirare că ai dat bir cu fugiții din New York.“

Nu era o voce cunoscută. Femeia vorbea cu accent american și părea să aibă în jur de cincizeci de ani, poate mai mult. Am ieșit în hol, așteptând ca monologul să se oprească; nu voiam să-l șterg, de teamă să nu pierd celelalte mesaje. În cele din urmă, când din difuzor reverberă un glas profund, masculin, m-am întors în birou. Era glasul meu: obișnuitul salut, încheiat cu promisiunea că voi suna de îndată ce... Apoi începeau apelurile.

„Salut, Robert, sunt Jonas. Îmi pare rău că nu ne-am văzut la New York. Treaba de la Denver a fost o pacoste îngrozitoare. Aș fi preferat de o mie de ori să-ți dau de băut la Lorenzo's. Sună-mă când poți.“

După un piuit se auzi mesajul următor:

„Domnule doctor Hendricks, sunt doamna Hope, mama lui Gary. Știu că mi-ați spus s-o sun pe secretară, dar el se simte iar rău...“

M-am așezat la birou și mi-am luat blocnotesul. Au mai fost paisprezece mesaje, toate absolut normale. După ce mi-am notat toate detaliile care-mi solicitau atenția, am șters întreaga casetă, apoi am apăsat pe *play* ca să mă asigur că salutul rămăsese intact. Aparatul răspunse cu promptitudine comenzii mele.

„Aici robotul telefonic al lui Robert Hendricks...“

M-am trezit în toiul nopții, cu un jet-lag monumental. Îmi plac aceste puseuri intense; e ca și cum ai fi absorbit o parte din energia cinetică a Manhattanului. M-am dus la bucătărie și mi-am preparat o cană de ceai. Ceva ce-mi place la americani este că se iau în serios. La New York nu ai nevoie de rădăcini străvechi, nici nu trebuie să-ți minimalizezi calitățile. Ai o plăcuță de alamă pe ușă, o diplomă, o funcție? Ei bine, le-ai luat-o înainte mulțimilor abia sosite de la aeroportul Kennedy. Și au dreptate să gândească astfel. Viața ta este ceva mărunț, dar de ce să n-o prețuiești? Nimeni altcineva nu se va sinchisi de ea.

Cu ceaiul alături, m-am așezat la birou și am început să deschid scrisorile adresate lui Robert Hendricks, MD, MRCP, FRCPsych². Asta da, carieră. Nimic improvizat sau fals în legătură cu aceste titluri; fuseseră câștigate cu trudă, timp și dedicație pentru un domeniu în care nu mulți aveau tăria să persevereze. Mă întreb dacă e o trăsătură tipic englezească să te simți toată viața un impostor, să te temi că poți fi demascat în orice moment – sau e un defect omenesc universal. Ca psihiatru ar trebui să știi.

Am pus nota de plată de la hotel și câteva cărți de vizită deoparte, pentru îndosariat. Deschizând sertarul plin de hârtii pe care nu avusesem chef să le rezolv, am zărit o scrisoare care mă lăsase perplex când o primisem, cu câteva săptămâni înainte. Era din Franța, cu ștampila poștei de la Toulon și adresa scrisă de o mână artritică.

Stimate domnule doctor Hendricks,

Iertați-mă, vă rog, că vă scriu așa, din senin, dar posed un lucru care cred că v-ar interesa.

În Primul Război Mondial am fost în armata britanică, luptând ca infanterist pe Frontul de Vest. (Că veni vorba, și eu servisem ca ofițer-medec în al Doilea.) Mi-am petrecut viața activă ca neurolog, specializat în afecțiunile vârstnicilor – memorie și uitare și așa mai departe. Apropiindu-mă de capătul vieții – acum sunt foarte bătrân și de câțeva vreme bolnav –, m-am străduit să-mi pun hârtiile în ordine. Așa se face că am găsit, în niște jurnale vechi, referințe la un om cu același nume, oarecum neobișnuit, ca al dumneavoastră. El a fost în compania mea între 1915 și 1918.

Nu mă mai uitasem în jurnalul respectiv de câteva decenii, dar ceva a făcut să sune clopoțelul, ca să zic așa, a doua oară. A existat o carte care mi-a plăcut mult la apariția ei, acum vreo cincisprezece ani: Puținii aleși de un anume Robert Hendricks. M-am dus la rafturile mele și am scos-o. Poate vă puteți imagina emoția pe care am simțit-o când, examinând mica fotografie a autorului de pe supracopertă, mi-am adus aminte foarte clar de chipul unui tânăr soldat cunoscut de mine cu mulți ani în urmă.

Emoția mi-a sporit când am recitit cartea – ceea ce am făcut fără s-o pun jos toată noaptea. În capitolul cinci am descoperit o referire de-a autorului – dumneavoastră înșivă, cred – la faptul că tatăl său fusese croitor, aidoma omului cunoscut de mine în război.

Scrisoarea continua în stilul acesta și se termina cu invitația de a-l vizita. După toate aparențele, expeditorul, pe nume Alexander Pereira, dorea să-mi ofere ceva de lucru.

Sâmbătă după-amiaza m-am dus să mă plimb pe Wormwood Scrubs. În drum l-am recuperat pe Max, corcitura de terier cu ogar, de la apartamentul menajerei din Cricklewood, unde stătuse în absența mea. Deși fusese răsfățat de doamna Gomez, pe care o suspectam că-l hrănise cu paella și biscuiți, a

fost ca întotdeauna extrem de bucuros să mă vadă. Îl salvasem când era pui dintr-un iaz din Northamptonshire, și părea să fie înzestrat cu un simț deosebit al recunoștinței.

Am înconjurat pădurea, încheind turul pe latura sudică. Pe când treceam pe lângă casele personalului de la închisoare și apoi pe lângă închisoarea însăși, m-am gândit într-o doară la nenorociții dinăuntru, încremeniți în dimensiunea distorsionată a timpului instituționalizat. Dar numai într-o doară. Mai mult mă preocupa să aflu dacă Annalisa era liberă în acea după-amiază. Lucrul ciudat privitor la o „relație“ este că numai retrospectiv îți dai seama că ai avut parte de așa ceva. Altfel, ți se pare că e mai mult o succesiune de întâlniri: o secvență lipsită de cauzalitate. Doar posibilitatea unei amânări a revederii mă făcea să mă opresc și să reflectez la cât spațiu ocupa ideea de Annalisa în viața mea. Din nu știu ce motiv, nu puteam nici să recunosc profunzimea acestui sentiment, nici să-i dau un nume mai potrivit.

Ne înțeleseserăm să n-o sun niciodată, ca nu cumva „iubitul“ ei să ridice receptorul, dar ea era liberă să-mi telefoneze și o făcea frecvent. L-am îndesat pe Max în spatele mașinii și m-am dus la o cabină telefonică aflată chiar lângă parcare din Scrubs. Puteam asculta de la distanță mesajele înregistrate, formând numărul meu și activând un dispozitiv montat în receptor. Mi-am auzit vocea și am tastat codul respectiv, însă nu erau mesaje.

O cunoscusem pe Annalisa cu vreo cinci ani înainte, la osteopatul din Queen's Park unde ea lucra ca recepționeră. Aveam probleme cu spatele de când o excrescență apărută la vârsta adolescenței îmi destabilizase partea inferioară a coloanei vertebrale; mușchii simțeau nevoia să intre într-un spasm protector la cea mai mică provocare (o aplecare ca să deschid televizorul fusese cândva suficientă ca să declanșeze criza). Încercasem cu exerciții, analgezice și yoga, dar nu-mi aducea ușurare decât manipularea brutală a neozeelandezului Kenneth Dowling.

La patruzeci și ceva de ani, Annalisa era o femeie atrăgătoare, cu un aer respectabil pe care fusta elegantă și jacheta nu făceau decât să-l sublinieze. Abia la a treia vizită am observat ceva în ochii ei – o luminiță visătoare, contrastând cu agenda de birou și atitudinea profesionistă. Așteptând ca Dowling să-i aducă alinare pacientului de dinaintea mea, am discutat cu ea despre vreme, serviciu și naveta cotidiană. Era simpatică și vorbăreată, ca și cum n-ar fi avut ocazia să stea la taclale prea des. La finalul unei consultații, am mai zăbovit după ce am completat cecul. Aflând că nu lucra la Dowling

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

marțea și vinerea, am adus vorba că aveam nevoie de o asistentă pentru cabinetul meu particular, cineva care să se ocupe de hârțoage, și am întrebat-o dacă era interesată.

Dădeam consultații într-un apartament din North Kensington, situat deasupra unui magazin de obiecte casnice ținut de imigranți ugandezi. Zona, deloc strălucită, reflecta fidel statutul specialității mele în cadrul medicinei britanice. Totuși, strada era puțin circulată, iar sala de consultații era aerisită. Aveam și o bucătărioară și un duș, precum și un birouaș în spate, probabil dormitor pe vremuri, unde-mi țineam cartoteca și unde acum o instalasem pe Annalisa la un pupitru. Treceam cu vederea ceea ce mi se părea o atingere nenecesară, când trecea pe lângă mine ca să îndosarieze niște hârtii; ignoram faptul că nu se străduia defel să-și tragă fusta în jos când se așeza la masă. Se vorbește despre „tensiune“ ca și cum ar fi ceva palpabil, dar nu poți fi niciodată sigur ce împărtășești cu adevărat cu alte persoane și ce se află doar în imaginația ta.

Trebuie să fi fost în a treia zi când lucrurile au devenit evidente. Stăteam în picioare în spatele ei când a făcut intenționat o jumătate de pas înapoi. Atunci s-a stabilit contactul. Annalisa s-a învârtit pe tocuri și mi-a atins pantalonii în partea din față, unde ni se întâlniseră hainele. Cred că în mai puțin de un minut eram angajați în actul sexual. Pântecele ei era ușor umflat; la spate, coapsele își pierduseră fermitatea tinereții – deși găseam aceste semne de fragilitate mișcătoare și excitante, când se apleca peste pupitru.

Annalisa fusese măritată cândva, iar acum avea o legătură de lungă durată cu un bărbat de cincizeci de ani pe nume Geoffrey; se atașase de el și nu voia să-și periclitizeze viața domestică. După descrierea Annalisei, acest Geoffrey, avocat specializat în proprietăți imobiliare, mi se părea homosexual. Nu i-am spus-o niciodată, căci nu avea rost să-i subminez aranjamentele.

În seara aceea de sâmbătă am făcut o baie tihnită și am băut gin cu vermut și gheață. Pe urmă m-am gândit să merg la petrecerea de la ultimul etaj. Îmi dădeam seama că începuse, pentru că muzica se scurgea pe scări în jos, deși încă nu era ceva ce s-o sperie pe doamna Kaczmarek. De fapt, zgomotele din apartamentul de sus se modificaseră recent. Cu zece ani mai devreme, casa se cutremurase de tunete apocaliptice; acum, melodiile păreau reproduse de o mașinărie și nu erau amenințătoare. Mie nu-mi plăceau nici unul, nici celălalt, dar sunetul mai nou era mai lesene de suportat, ca muzica de fond la un congres de afaceri.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Îmi deschise o față zâmbitoare cu ochii rimelați și păr blond, vopsit.

– Salut. Sunt Misty. Hai, intră. Întinzându-mi o sticlă din șirul aliniat pe blatul din bucătărie, spuse: Poftim. Chateau Oblivion.

Avea inflexiunile australiene voioase pe care le prevăzusem, ca și „Sheeze“, colega de apartament, care se repezi de îndată spre mine. Misty era mai scundă și mai drăgălașă, cu trăsături delicate și un ten impecabil, în timp ce fața lui Sheeze era plină de pustule; în alte privințe, erau ca două gemene, cu ochi albaștri și încrederea nesmintită a tinereții – arătau convinse că le așteaptă fericirea.

Prietenii lor erau și ei tineri, realizați și încrezători în propriile forțe. Pe fundalul muzicii care se auzea tot mai tare, m-am prezentat acelor necunoscuți, începând un nou ciclu de autorevelație și curiozitate patentată. Nu-mi plăcea să le dezvălui străinilor cu ce mă ocupam, pentru că asta părea să-i tulbure; le-am spus că practic medicina generală și am citit aprecierea în ochii lor. Pe urmă am încercat să canalizez conversația spre subiecte mai puțin personale: o veste ciudată auzită la radio, un film care abia își avusese premiera.

Niciodată n-am știut cum să mă comport la petreceri. Crescut la țară, în Anglia, participasem la balurile sătești și la diverse sărbători familiale, de zilele de naștere sau de Crăciun. Unele seri, ca aceea când am sărutat-o pe Paula Wood, puteau fi destul de *louche*, chiar și atunci, în anii treizeci. Mai erau și ocaziile speciale: un turneu de tenis sau o *fête* câmpenească. Vara, băieții și fetele dispăreau în beznă, profitând de ascunzătorile oferite de rododendroni. Îmi amintesc țigările care străluceau, râsetele, foșnetul frunzelor sub picioare și senzația unei coapse goale, reci.

– Robert, vino să cunoști o prietenă. Ea e Mandy. Soră medicală.

Probabil conexiunea profesională o făcea pe amfitrioană să creadă că mă voi combina cu prietena ei. Sora respectivă era o femeie care-mi făcea misiunea ușoară, vorbind non-stop. Presupuneam că era vorba de o argumentație complicată, care trebuia construită treptat, dar, după ce tentativele mele de a o ajuta să se concentreze fură respinse, mi-am dat seama că nu urmărea nici o idee; pur și simplu o speria tăcerea.

Curând, muzica atinse un nivel de decibeli la care conversația devenea imposibilă, cu excepția bucătăriei înguste. Spunându-mi că era nepolitic să o șterg înainte de zece, m-am uitat la ceas și m-am resemnat să stau un sfert de oră înghesuit lângă mașina de spălat vase, vorbind cu un tânăr în cămașă

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

roșie cu carouri, care s-a prezentat drept chirurg de pomi, și cu fratele acestuia, agent de voiaj.

Amândoi păreau beți. Erau prietenoși cu mine, într-un fel mirat, parcă surprinși că mă hotărâsem să particip la petrecere. M-a străbătut o undă de invidie față de ceea ce presupuneam că era viața lor intimă: o grămadă de fete disponibile, cu sâni obraznici și danturi albe.

– Așa că-l rog pe client să aștepte până sun la compania aeriană și fotocopiez orarul, zise agentul de voiaj, turnându-și vin roșu. Nu tocmai chirurgie pe creier.

– Nici măcar chirurgie pe pom, am intervenit eu.

Nici unul din ei nu mi-a remarcat efortul de a fi spiritual. Când m-am întors să-mi umplu și eu paharul de plastic, m-am trezit iar față în față cu sora medicală.

– Pot să te întreb ceva? Iei pacienți privați?

M-am uitat la ea de aproape: pupile dilatate, irisuri sticloase.

– Nu, nu iau.

Dintr-odată, mă apăsă cu mâna pe piept. M-am temut că avea să vomite, dar nu făcea decât să se echilibreze.

– Cunosc pe cineva care are nevoie de ajutor. Suferă de o depresie teribilă și...

– Ți-am explicat. Sunt generalist, nu fac din astea.

– Aha. Pentru că Misty spunea...

– N-o băga în seamă pe Misty. Am cunoscut-o abia acum două ore.

Când am reușit să mă strecor, dând din coate, afară din bucătărie, am trecut să-i mulțumesc lui Sheeze pentru invitație, după care am plecat. Întors în apartamentul meu, am pornit televizorul și mi-am turnat un whisky mare înainte de a mă cufunda în fotoliu. Simțind cum nebunia ultimelor ore mi se ridica încet de pe tâmpile, am aprins o țigară și mi-am dat capul pe spate. Aveam timp să urmăresc un film înregistrat și pe la jumătate să iau un somnifer; spre sfârșit, aveam să blochez muzica de la etaj punându-mi dopuri de ceară în urechi, după care intenționeam să mă vâr în pat și să ridic pânzele spre ziua de mâine.

După numai douăzeci de minute, la ușa mea se auzi un ciocănit discret.

– Pot intra?

– De unde știai că locuiesc aici?

Era sora medicală, Mandy.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Mi-a spus Misty.

– Te simți bine? Vrei un pahar cu apă?

Mandy se așeză pe canapeaua din living și începu să plângă.

– Iartă-mă, Robert, nici nu știu ce fac. Doar pentru că ești mai în vârstă ...

Și ești doctor. Sunt într-o stare deplorabilă.

– Cât ai băut? am întrebat-o așezându-mă lângă ea.

– Nu știu. Am băut și înainte de a veni la petrecere. Niște vin.

– Să-ți chem un taxi? Unde stai?

– În Balham. Pot să rămân un pic aici? Simt că... lumea se învârte.

– Îți fac un ceai.

„E important să o scot pe fata asta afară din apartament cât se poate de repede“, mi-am spus pe când clăteam ceainicul și cana. Când m-am întors cu ceaiul, am constatat că-și lepădase pantofii și-și ridicase picioarele pe canapea. O șuviță de păr i se lipise de față, iar prin tălpile ciorapilor de nailon se vedeau pete umede.

– Până-ți bei ceaiul, chem un taxi.

– Iau eu unul de pe stradă.

– Mă îndoiesc că găsești.

– Sunt sigură că da. Încă nu-i nici unsprezece.

Ar fi trebuit s-o duc înapoi sus, la prietenele ei. În definitiv, era responsabilitatea lor. Mandy se împinse în poziția așezat și se aplecă să ia cana, făcând ca fusta să i se ridice pe pulpele masive.

– Locuiești singură?

– Nu, cu încă două fete. Dar nu sunt acasă. Tu?

– Sunt singur

– Nu ești însurat?

– Nu.

– Iubită?

– Auzi, Mandy, ce-ar fi să te pun într-un taxi, ca să ajungi în siguranță acasă, în Clapham?

– Balham. Care-i graba? Mâine e duminică. Iar eu... vreau să fiu cu cineva.

– Ce problemă ai?

Urmă o istorioară despre un bărbat. Cu o lacrimă aici, un pufnet de indignare dincolo, făcu eforturi de a-mi stârni compasiunea, însă nu avea nici o logică, iar eu obosisem să caut conexiunile între idei.

– ... așa că mă gândesc: Dar eu ce fac? Știi, nu-i cumva timpul să spun și eu

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

ce cred? Și... Ce-i asta?

– E cineva la ușă. Altcineva.

M-am dus în hol și am apăsat butonul interfonului pentru ușa de la intrare. Era Annalisa, pe chipul căreia se citeau atâtea emoții conflictuale, că m-am cutremurat.

– Slavă Domnului că ești aici, zise ea împingându-se pe lângă mine în hol și apoi în living, fără a se opri nici măcar pentru un sărut.

Se opri dintr-odată să se holbeze la musafira mea nepoftită. Am făcut prezentările de rigoare.

Evenimentele din următorul minut se desfășurară ca într-un desen animat, ca în filmul ce rula în avionul de la New York. O furtună de strigăte și de acuzații. Evident, Annalisa credea că voiam să mă culc cu sora medicală și de aceea o adusesem în apartamentul meu.

Linia de separație dintre iubire și furie este subțire. Presupun că nevoia de a se feri de alte răni îi face pe oameni să țipe la cei iubiți.

Până la urmă, amândouă plecară. „Cât de singur sunt“, mi-am spus pe când mă așezam greoi pe canapea. Toate legăturile umane pe care le-am stabilit în mai mult de șaiszeci de ani de viață nu pot ascunde faptul că sunt absolut singur.

Lege din 1944 care le oferea veteranilor americani din al Doilea Război Mondial finanțare pentru completarea studiilor (n.red.)

Doctor of Medicine, Member of the Royal College of Physicians, Fellow of the Royal College of Psychiatrists (n.tr.)

CAPITOLUL 2

A doua zi dimineată m-am trezit devreme, bulversat după un vis violent. În timp ce mă bărbieream și mă spălam pe dinți, m-am luptat să scap din tentaculele inconștientului și să-mi văd de viața reală. Era un început de zi destul de normal pentru mine.

După ce l-am hrănit pe Max și am citit ziarul, gândurile au început să mi se focalizeze, dar nu asupra Annalisei. Mă preocupa scrisoarea de la acel Alexander Pereira. Pereira mă informa că-l cunoscuse pe tata, ceea ce era mai mult decât puteam eu pretinde. Aveam doi ani când murise, imediat după Armistițiu. Deși exista o fotografie cu el ținându-mă în brațe, nu aveam nici o amintire clară.

Mama fusese scutul meu și persoana care mă crescuse. Era o femeie mică și slabă care trăia într-o angoasă permanentă. Muncea din greu ca administratoare a unei ferme mixte, dar la sfârșitul săptămânii, când își lua salariul, se aștepta mereu să fie concediată. Pentru ea, facturile lunare erau dovezi că lăptarul sau compania de electricitate o persecutau personal; nu primeam niciodată lume la ceai, deoarece ea „nu ținea“ la vizite; era bănuitoare în legătură cu motivele pentru care eram invitați la alții, așa că nu ieșeam decât rar. Mi-a povestit că părinții ei avuseseră o pensiune, undeva pe coasta de sud, dar fusese distrusă de un incendiu. Cred că părinții ei se despărțiseră sau divorțaseră, dar ea folosea acel accident drept acoperire. Îl cunoscuse pe tata acasă la o mătușă, lângă Londra. Înainte de război fusese croitor, deși, conform relatărilor mamei, era mult mai mult decât un bărbat miop care cosea într-o încăpere dosnică. Cu toate că nu avea decât treizeci de ani când se înrolase voluntar în 1915, deja avea șase angajați în atelierul de pe strada principală. Mama avea o fotografie cu ea și tata în ziua logodnei; pe fața ei era un zâmbet pe care nu i l-am mai văzut niciodată, dar și o ușoară umbră de nesiguranță.

Tata avusese un frate mai mare, unchiul Bobby, care trăia într-un azil. După moartea tatei, survenită în 1918, mama se ducea să-l vadă pe unchiul Bobby de Crăciun în fiecare an. O dată, când aveam vreo șapte ani, m-a luat cu ea. Am mers mult cu autobuzul, până am ajuns la periferia unui orașel, apoi un alt vehicul, tușind și scoțând fum, ne-a dus până în vârful unui deal, unde am debarcat în fața unui șir de prăvălii dărăpănate; cam la o sută de yarzi³ mai la

vale erau o pereche de porți înalte de fier și o gheretă din lemn. Portarul care se încălzea la un godin ne-a făcut semn cu capul să trecem.

– Ce are unchiul Bobby? am întrebat. De ce trăiește aici?

– E puțin „dus“, mi-a zis mama.

Aleea principală străbătea un parc imens. În depărtare am văzut ceea ce părea a fi o fermă, iar alături era un coș înalt de cărămidă, ca al unei fabrici în miniatură, care scotea un fum gros. Clădirea principală era aproape cât o stradă de lungă. Am intrat pe ușa impunătoare și am urcat până la o cușcă de sticlă, unde o femeie ne-a notat numele. Holul era o zonă luminoasă, cu pardoseală din piatră și un oberliht în cupola foarte înaltă. M-am bucurat pentru unchiul Bobby că totul arăta atât de bine.

Ne-am continuat drumul. La stânga erau ferestre la intervale regulate, dând înspre parc; pe dreapta, uși închise și numerotate, de după care se auzeau zgomote bizare. În final am ajuns la o altă zonă comună, ca holul principal, dar nu atât de mare; din ea se deschidea o încăpere spre spatele clădirii, unde ne aștepta unchiul Bobby.

În salonul acela se aflau o duzină de scaune care văzuseră zile mai bune. Un bărbat într-un halat lung, maro, ca un magazioner de la un depozit de mobilă, stătea în picioare cu brațele încrucișate. Ne-a bifat numele pe o planșetă și a dat din cap către o persoană așezată lângă geam, într-unul dintre fotoliile mai bune.

În ochii mei de copil de șapte ani, unchiul Bobby părea un „om mare“, poate chiar de patruzeci de ani. Avea părul rărit, castaniu-închis, ochelari cu lentile murdare, un costum vechi și pantofi uzați.

– Ziua bună, Bobby. Am venit să te vedem. Cum te simți?

Era greu de spus cum se simțea Bobby, pentru că nu răspundea direct la întrebări – ceea ce nu înseamnă că nu era vorbăreț. I-a zis mamei corect pe nume, Janet, de două sau de trei ori, relatându-i ce povestiseră sau făcuseră alții. Ea îl aproba din cap încurajator, plescăind sau exclamând când era cazul.

Mama a încercat să mă includă în conversație, dar ochii unchiului Bobby alunecau de pe mine, ca și cum n-ar fi reușit să înregistreze încă o persoană. Era ceva monoton în istorioarele sale, care, indiferent de conținut, sunau la fel. Ca și cum le-ar fi citit cu voce tare, într-o limbă pe care n-o înțelegea.

În momentul respectiv nu m-am gândit la asta. Atunci gândeam în felul următor: Țsta e fratele tatei. Trebuie să fie puternic și bun, fiindcă e rudă de

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

sânge cu mine. În curând voi pricepe; în curând va fi clar.

Apoi i-am privit mâinile și m-am întrebat cum se jucaseră în copilărie, dacă el aruncase mingea și tata o lovise cu bastonul; dacă, în anotimpul acesta, făcuseră împreună oameni de zăpadă. I-am căutat privirea, sperând să văd o luminiță de recunoaștere. Era straniu să fii adult. Ceva lipsit de bucurie.

Fu adus ceaiul pe un cărucior, și unchiul Bobby sorbi zgomotos din ceașca lui. Luându-mi ochii de la el pentru întâia oară, mi-am dat seama că mama încă purta pălăria de fetru cu o pană la panglică.

Conversația lăncezea, iar mama dădea semne de nervozitate. Unchiul Bobby luă o țigară din buzunarul cardiganului și o aprinse cu o mână tremurândă.

I-am studiat atent ridurile adânci de pe fața bine rasă, cu excepția unui petic de sub buza de jos. Aceasta era cea mai bună idee pe care mi-o puteam face despre tata. Tânjeam să-l ating.

În seara de după petrecerea de la ultimul etaj și neînțelegerile care urmaseră, am recitat scrisoarea de la Alexander Pereira, omul care susținea că-l cunoscuse pe tata. Se încheia în felul următor:

Trăiesc pe o insulă foarte mică, dar absolut splendidă de lângă coasta de sud a Franței, la care se ajunge cu hidroavionul de pe frumoasa presqu'île de la sud de Toulon. (Insula, dacă te uiți pe hartă, este cam la cinci kilometri de Porquerolles.) N-ați vrea să-mi fiți oaspete preț de câteva zile? Pe tatăl dumneavoastră nu l-am cunoscut bine, dar am câteva amintiri din război, fotografii și alte lucruri, în care este și el. Pe insulă este o podgorie ale cărei vinuri sunt puțin cunoscute, dar merită să fie aduse în atenția pasionaților.

Vă asigur în încheiere că admirația mea pentru cartea dumneavoastră este sinceră. Am făcut câteva descoperiri proprii în domeniul în care lucrați, așa că, după ce vom fi epuizat discuțiile legate de Marele Război, am credința că vom avea multe de discutat despre interesele noastre comune. Apoi, dacă totul merge conform planului, sper să chibzuiți la un aranjament prin care, dacă vă interesează, mi-ați putea continua munca după moartea mea, devenind în același timp executorul meu literar.

Îmi dau seama că aceasta este o ofertă neobișnuită, venind de la un străin, dar sper sincer că veți îndeplini dorința unui bătrân. Chiar dacă nu vă tentează propunerea de a-mi fi executor, vă asigur oricum că șederea dumneavoastră aici va fi foarte plăcută și relaxantă.

*Al dumneavoastră, sincer,
Alexander Pereira*

A doua zi m-am dus la London Library în St James's Square, să văd ce pot afla despre acest Pereira. La secția referințe, am găsit *Conseil de l'Ordre des Médecins en France*, catalog în care era trecut și un Alexander Pereira, născut în 1887. Deținuse o serie de funcții, unele pe linie clinică, altele pe linie universitară. După toate aparențele, cariera i se sfârșise abrupt la finalul celui de-al Doilea Război Mondial. Din altă lucrare de referință am aflat că publicase un număr de articole, precum și cinci cărți, toate legate de memorie și demență. În mod clar, beneficiase de acel parcurs privilegiat, specific Franței, care permite elitei să treacă ușor prin *lycée* și *grande école*, până la slujbele de vârf din industrie, medicină sau finanțe.

Ce diferență față de propria-mi educație! Școala noastră rurală constase din trei săli de clasă, într-o clădire aflată la marginea unui câmp, cu o poartă din cinci bârne. Să fi fost oare chiar așa? O descriu ca pe un staul, o cocină. Poate că și era. Pe vremea aceea, la începutul anilor douăzeci, banii erau puțini, tot ceea ce conta era să se dea uitării cât mai repede trecutul recent. Bucătăreasa cu părul prins într-o plasă, doamna Adams, ținând polonicul deasupra giganticei budinci de orez, gata să-i rupă crusta... Picioarele mele, alergând prin curtea denivelată ce despărțea sălile... Domnul Armitage, directorul, care fusese rănit la Ypres, cu brațul drept vârat în jachetă și acel misterios arc care dispărea în pantaloni, pornind din interiorul ghetei drepte...

Ni se cerea să împletim rogojini din rafie sau să facem modele din plastilină; profesorul era irascibil, așa că mă trimitea adesea la colț. Apoi, în al doilea an, am avut mai puțin lucru manual și mai multă aritmetică; mai erau scrierea și deprinderile de citire. Îmi amintesc de dimineața în care cuvintele au început să aibă sens. Mă simțeam cu musca pe căciulă, pentru că nu mai descifram cuvintele literă cu literă. Dacă unul începea cu „scri“ și mai urmau multe litere, era, evident, vorba de „scrisoare“. Nu știam dacă era permis să citesc așa.

După școală străbăteam pe jos terenul de cincizeci de acri⁴ al domnului Pockock, până la ferma unde lucra mama. Îmi plăcea să mă rătăcesc în mod deliberat, ceea ce făceam ușor, intrând în pădurea deasă. Cu frunziș peste tot în jur și deasupra, nu-ți puteai lua repere. Gândul că umblam printre rădăcini, mușchi și flori sălbatice pe care nimeni nu avea să le vadă vreodată îmi dădea o satisfacție extraordinară. O dată m-am rătăcit atât de bine, încât am ajuns în comitatul vecin, așa că polițistul local a trebuit să mă aducă acasă.

La ferma mamei lucra o fată, Jane, care mă lăsa s-o ajut să curețe grajdurile de murdărie; când era în toane bune, adică nu foarte des, îmi vorbea despre firile diferite ale cailor. Îmi doream din tot sufletul să încalcesc un ponei și să văd singur. Pusesem ochii pe un cal pag, pe nume Stoker. Până la urmă, am învățat să călăresc.

Curând am intrat în clasa domnului Armitage. Te bătea la palmă cu rigla dacă pricepeai mai greu, dar dădea explicații foarte clare. Într-o zi, mi-a cerut să-i spun mamei să vină la școală devreme, înainte de ore. Și ea, și eu ne-am gândit că dădusem de bucluc. Nu știam să fi făcut ceva, însă existau reguli pe care nu le cunoșteam și era posibil să fi încălcat vreuna. Am ajuns la școală imediat după ora șapte, când se mătura în clasă și bidoanele cu lapte abia soseau. Nu aveai unde să discuți în altă parte; prin urmare, eu și mama ne-am așezat în bănci, în primul rând, iar domnul Armitage, pe scaunul de la catedră. Profesorul a spus că, potrivit noii legi, școala teoretică de băieți din oraș era obligată să ofere burse unui sfert dintre elevi, recrutându-i de la școli sătești ca a noastră. Dacă mama nu avea nimic împotrivă, dorea să mă pună pe listă. Ea a avut destule obiecții, uimitoare pentru mine – referindu-se, de pildă, la locul nostru în societate –, dar Armitage deținea o autoritate clară; trupul lui mutilat era dovada unei experiențe inimaginabile pentru noi.

S-a ridicat și a mers șchiopătând până la fereastră, unde s-a oprit să privească peisajul ca și cum și-ar fi imaginat dealurile de altundeva.

– Când eram în Franța visam la viața pașnică de învățător la țară. Cu toții ne gândeam la ce aveam să facem după război. Mulți sperau să intre într-o firmă sau să deschidă un pub. Eu îmi imaginam un moment ca acesta de acum, când voi putea să-i deschid o ușă unui puști din sat. Nu sunteți obligată să-l trimiteți, doamnă Hendricks, dar cred că ar fi bine să meargă.

Rușinată, mama și-a dat acordul, și la întâi septembrie am început la școala teoretică. Era o clădire din cărămidă roșie, din cele îndrăgite de optimiștii victorienii. Imitând instituții mai vechi și mai faimoase, se concentra asupra
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

limbilor latină și greacă. Așa cum nimeni nu este mai dichisit decât un arivist, nici o școală din Anglia n-ar fi putut aloca mai mult timp subjonctivului și, când le venea vremea, operelor lui Ovidiu și Euripide. Norocul meu că îmi plăceau subiectele acestea. Analiza prozei latinești și compunerea versurilor erau exerciții de mecanică prin care înțelegeam mai bine ce plăcere aveau unii băieți când demontau și montau motoare. Nu eram capabil să-i apreciez din punct de vedere estetic pe Titus Livius sau Homer, dar nici nu mi se cerea o asemenea reacție; totul se limita la pătrunderea logicii gramaticale. Profesorul de fizică ne sfătuia să examinăm apa din baia de acasă, să vedem cum lichidul se transformă în vapori și să ne gândim cum se dislocă apa când intrăm în cadă; dar eu examinam apa, robinetul, oglinda, chiuveta, în funcție de modul în care scandarea denumirilor se potrivea într-un hexamtru.

În retrospectivă, toate acestea par niște nebunii, dar presupun că ne opreau să ne gândim la chestii mai periculoase. Un lucru pe care l-am deprins atunci a fost sentimentul că secolul nostru nu însemna nimic la scara istoriei. În comparație cu eroii și legiuitorii Antichității, liderii noștri erau jalnici; era greu să ți-l imaginezi pe domnul Neville Chamberlain curățind grajdurile lui Augias sau pe domnul Baldwin aducând acasă merele de aur din Grădina Hesperidelor.

După ce luam ceaiul cu mama, mergeam sus să-mi fac temele, cu Bessie, cățeaua ciobănească (dăruită nouă fiindcă nu aveau nevoie de serviciile ei la fermă) împingându-mă în țarcul ei imaginar. Temele, de regulă, nu-mi luau mai mult de o oră, așa că îmi rămânea timp să citesc din Biblie. Mama se îngrijora că petreceam prea mult timp cu „nasul în carte“. Nu înțelegeam cum putea să protesteze fiindcă îmi îndeplineam sarcinile școlare, dar îmi plăcea un pic să o neliniștesc. Un copil este atât de disperat să fie luat în seamă, încât chiar și să-i provoace durere unei ființe iubite i se pare o mică victorie asupra insignifianței.

Locuiam într-o casă foarte spațioasă, pe care tata reușise să pună mâna înainte de război. Suma de o sută de lire și o poliță de asigurare erau elementele unei povești pe care mama nu părea s-o înțeleagă.

– Tatăl tău a fost un om educat, obișnuia să spună, ca și cum asta ar fi explicat totul.

Pe atunci, majoritatea oamenilor trăiau în căsuțe lipite unele de altele. Prețul caselor era scăzut; erau multe disponibile acolo unde locuiam și nimeni nu se gândea la ele ca la posibile investiții.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

A noastră se afla în mijlocul unei grădini de un pogon, aflate la marginea câmpului. Avea dependințe care fuseseră folosite cândva pentru argăsit și mai multe camere decât ne erau nouă de trebuință, așa că mama lua chiriași. Îmi displăcea când sosea unul nou, pentru că după ce-i arăta camera și se înțelegea cu el asupra chiriei, inevitabil termina spunând:

– Nu-l băgați în seamă pe Robert. E un pișicher, dar n-o să vă stea în drum.

După care îmi ciufulea părul.

Dormitorul meu, situat la capătul coridorului, dădea spre grădina din față. Asta era de fapt o peluză cu câteva tufe pe margine și un măr cu trunchiul contorsionat în mijloc. Nu aveam nici timp, nici pricepere ca să plantăm lalele sau dalii sau ceva care să aducă puțină culoare. Mama și cu mine foloseam bucătăria pe post de cameră de zi; celelate încăperi de la parter se încălzeau cu prea multă cheltuială, așa că nu erau deschise decât vara. În afară de ceremonia ceaiului, care se ținea la șase și jumătate în bucătărie, chiriașul trebuia să stea în camera lui.

Totuși, casa însemna mai mult decât camere închise și o plită încinsă cu cărbuni. Deși construită cu doar o sută de ani în urmă, părea mai veche; părți din ea erau prea înspăimântătoare ca să le explorezi. Lângă vechiul atelier de argăsit de afară se găsea o odaie neluminată, care conținea un pupitru cu partea de sus deschisă, locuit de șobolani, sau și mai rău; dincolo de el era o ușă ce dădea într-o beznă atât de neagră, încât n-am riscat niciodată să intru. Pe latura casei propriu-zise, proptită în zid, era o scară de metal ducând la o fereastră ce nu părea să dea în nici o încăpere. Pe culoarele pline de curenți și în curțile pavate cu cărămizi, în beciurile de afară și în podurile mucegăite, se simțea mereu urma celor care trăiseră înainte în acel loc; se auzea murmurul altei vieți.

Educația pe care am primit-o nu m-a convins niciodată; mi se părea fragmentară și plină de informații inutile. În cursul carierei, adeseori m-am simțit dezavantajat față de cei care urmaseră școli mai bune: mă impresionau prin aplombul lor și prin bogăția cunoștințelor. Adevărat, publicasem o carte, dar nu mă amăgeam că asta mă îndreptățea să lucrez cu un om atât de distins ca Pereira.

Apoi, mai era problema cu tata. Mama îmi spusese că a fost un om blând și un cetățean exemplar; alții din sat vorbeau rareori despre cei morți în război, dar orice comentariu îmi ajungea întâmplător la ureche confirma părerea ei

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

excelentă. În consecință, tata ocupa un loc bine definit în existența mea. Din mormânt, exercitase o influență minoră, dar constantă. Mi-l luasem ca model și presupun că, pe măsură ce creșteam, o bună parte din eforturile mele erau motivate de dorința de a trăi în numele lui. Existau chiar momente când speram că mă urmărea.

N-aș spune că am fost întotdeauna „fericit“ cu aranjamentul ăsta, dar odată cu trecerea timpului am ajuns să mă obișnuiesc. Deși mă tenta ideea de a discuta cu cineva care îl cunoscuse cu adevărat pe tata, eram suspicios față de ceea ce s-ar fi putut afla dincolo de scopurile declarate ale lui Pereira și temător că întâlnirea cu el avea să scoată la suprafață unele eșecuri sau traume nerezolvate din mine – că dulăii adormiți aveau să se trezească și să înceapă să latre.

În ultimă instanță, era mai prudent să-i las să somnoleze. A doua zi am compus o scrisoare de refuz politicos, am închis-o în plic și am lăsat-o pe masa din hol.

Am putut să mă văd cu Annalisa abia sâmbătă dimineața.

– Geoffrey a aflat despre noi. Asta venisem să-ți spun când te-am surprins cu femeia aia.

– Cum a aflat?

– Nu contează, dar știe. Cred că m-a urmărit într-o zi până aici. Ne-am certat toată săptămâna. Aseară și-a făcut bagajele și a plecat.

Am simțit pentru ea o milă care mă indispunea.

– Și tu ce-o să faci?

– Nimic. Îmi iau viața de la capăt.

– Asta nu sună a „nimic“.

– Pe tine nu mai vreau să te văd, Robert. E prea dureros.

– Îmi pare rău.

– Nu ești tu de vină. Mă gândeam de mult la asta. Nu folosește la nimic.

– Deci, ne pierzi pe amândoi.

– Da. Mi-e mai ușor așa. Pot să redevin eu însămi. Pot s-o iau de la început.

M-am așezat și mi-am aprins o țigară.

– Presupun că prea multă intimitate strică.

– Nu vorbi prostii, Robert. Voi avea întotdeauna un gând bun pentru tine. Îmi voi aminti de tine mereu. Dar nu regret.

Ușa din față a casei s-a închis cu o bubuitură care făcu geamurile să zdrăngăne. Poate că ar fi trebuit să fug după ea, mi-am zis, însă picioarele mele nu păreau dornice să se miște. Eram cu adevărat mulțumit s-o las pe femeia asta să plece de lângă mine – din intimitatea noastră împărtășită? Unde aș mai fi putut găsi o stare de bine comparabilă? Trebuia s-o lămuresc și pe ea că asemenea lucruri se întâlnesc rar în viață.

În cele din urmă m-am îndreptat spre bucătărie ca să pun de ceai, după care m-am dus la un cinematograf pe Curzon Street și am văut un film francezesc de trei ore, din genul agreat de mine, în care personajele principale își urmăresc scopurile fără să le pese de etică sau de întorsătura pe care o pot lua lucrurile – doar fum de țigară, sex și străzile orașelor de provincie.

În noaptea aceea, pierderea Annalisei și-a făcut loc prin zidurile de apărare ale somnului și m-a trezit cu un spasm. M-am dus la baie, am băut puțină apă și am luat un somnifer mai slab, dintre cele prescrise de mine însumi.

Deși neplăcute, sentimentul rupturii și perspectiva singurătății nu erau traumatizante; mai mult o revenire la normalitate. Mai fusesem acolo înainte. Eram un *habitué* al singurătății, care, în orice caz, este condiția de bază a omenirii; în raport cu ea, micile alianțe și dependențe nu sunt decât niște diversiuni. De când o cunoscușem pe L., în timpul războiului, cu mai mult de treizeci și cinci de ani în urmă, nu mai intrasem în nici o relație de durată, avusesem doar legături pur carnale sau de conveniență.

La șaisprezece ani, în liceu, începusem să țin un jurnal. De atunci zăcea în sertarul cel mai de jos al biroului, sub fotografiile volante pe care voi găsi cândva timp să le pun într-un album. În ziua de după plecarea Annalisei l-am recuperat din beznă.

Lumea pe care mi-a restituit-o era încă visceral de vie în mine; pentru că acolo, mi-a venit în cap cu forța unei revelații, privind paginile înnegrite cu cerneală, acolo acceptasem solitudinea pentru întâia oară.

În ultimul an de școală mi s-a sugerat că eram destul de bun încât să-mi încerc norocul la una dintre universități. Disciplina ar fi fost studiile clasice; dar pentru asta era necesar să obțin o bursă, neputând fi vorba ca mama să achite taxele. Ar fi fost nevoie de pregătire suplimentară ca să ajung la nivelul cerut, și directorul mi-a propus să devin chiriașul domnului Liddell, un profesor pensionat, rămas văduv de curând, care locuia aproape de școală. În felul acesta puteam studia toată ziua, și seara de asemenea. Prin urmare, la șaptesprezece ani mi-am început viața de chiriaș. Sfinte Doamne, mansardele,
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

podurile, cămăruțele cât o cutie... streșinile, acoperișurile de ardezie și țiglă peste care am privit...

Casa domnului Liddell era la zece minute cu bicicleta de porțile școlii, printr-o pădurice, pe o potecă pietroasă mărginită de rododendroni. Camera mea, aflată la ultimul nivel, avea un pat cu ramă de fier, un scrin și un pupitru. Geamul dădea spre o grădină cu o zadă plângătoare, care arăta ca unul dintre câinii aceia cu blana ca un mop; nu-i puteai vedea trunchiul sau ramurile, numai frunzișul zburlit. Părea mereu pe punctul s-o ia din loc, iar când bătea vântul mă uitam în cealaltă parte.

Dimineața eram trezit de un clopoțel care zdrăngănea lângă camera mea. Era agitat de către domnul Liddell, cu o sfoară ce cădea pe lângă balustradă până la parter. „Bună dimineața, Robert.“ „Bună dimineața, domnule.“ Era momentul să-l studiez pe Tacit. Mi se îngăduia să beau o ceașcă de ceai înainte de a petrece o oră cu *Istoriile*. Liddell îl alesese pe Tacit pentru că densitatea exprimării sale îi făcea gramatica greu de descâlcit. Atunci când mă alăturam celorlalți pentru prima lecție, îmi făcusem deja încălzirea.

La sfârșitul zilei de lucru, după ce colegii plecau la casele lor, mă duceam singur în refectoriu să mănânc oul fiert ori sardelele pe pâine prăjită lăsate sub un capac de tablă, cu numele meu de familie și inițialele scrise pe un cartonaș. Ceaiul era tare și se zvonea că ar conține bromură. Serile, mai întâi îmi făceam lecțiile, apoi coboram în biroul domnului Liddell de la primul etaj – o cameră pătrată, căptușită cu cărți, cu o fereastră-ghilotină care dădea spre o peluză mărginită de un gard viu din dafini.

Domnul Liddell se pensionase în trimestrul precedent, așadar trebuia să aibă șaiszeci și cinci de ani. Totuși, arăta mult mai bătrân. Era cărunt, cu fața brăzdată de riduri, și purta ochelari cu rame de corn; părea o ființă uscată și pudrată. Avea două sacouri de tweed pe care le schimba între ele la mijlocul trimestrului. Ne petreceam serile compunând versuri în greaca veche: Liddell îmi dădea stanțe victoriene pe care să le preschimb în ode pindarice sau un fragment din Macauley, ca să-l traduc și să-l fac să sune ca Homer.

Dacă nu mă înșelam în privința vârstei lui, se născuse în 1868 – înaintea unificării Italiei și a Germaniei. La istorie studiasem Războiul Franco-Prusac; mai aproape de epoca modernă nu ne permiteam să ajungem. Asedierea Parisului, Comuna, fuga lui Gambetta într-un balon cu aer cald...Toate acestea, mi-am dat brusc seama, avuseseră loc când omul de lângă mine se ivise deja pe lume.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Într-o seară am reușit să abordez această chestiune într-o manieră impersonală, vorbind despre istoria Prusiei.

– Nu credeți câteodată că rotițele istoriei sunt tocmai evenimentele de mică importanță?

Liddell își reaprinse pipa și ridică dintr-o sprânceană.

– Ca de exemplu?

– Ei bine, am învățat că Bismarck i-a trimis lui Napoleon al III-lea o telegramă obraznică, iar Napoleon s-a înfuriat atât de tare, încât a declarat război Prusiei. Exact ceea ce dorea Bismarck. Dar să presupunem că Napoleon s-ar fi mulțumit să ridice din umeri și să zică „Asta-i viața!“ Atunci n-am fi avut nici bătălia de la Sedan, nici umilirea Franței, nici Germania unită și nici Marele Război.

– Poate c-ar fi fost mai complicat decât atât, spuse domnul Liddell.

– Erați născut atunci?

– Da. Nu de mult. Unificarea Germaniei a fost, probabil, inevitabilă. Țările mari găsesc o cale pentru a crește și a se consolida. De regulă, trebuie să poarte războaie.

– Iertați-mă, domnule, dar asta face ca istoria să pară predestinată.

– Sunt forțe mai puternice decât voința unui singur individ.

– Nu ne arată Biblia că oamenii au slăbiciuni și posibilitatea de a alege? Gândiți-vă la Adam și Eva. Dar putem alege și să facem bine, cum ne învață Hristos.

Domnul Liddell se lăsă pe spate în fotoliu. Îl pizmuiam pentru locul acela: pe o latură, sub brațul din lemn sculptat, avea un mic stelaj unde ținea romane polițiste. Îmi zâmbi pe deasupra fumului de pipă. Se gândea, presupun, că acela era exact genul de discuție de clasa a șasea pe care era plătit să-l provoace.

– Vrei să spui că sunt whig⁵? mă întrebă el amuzat.

– Sau comunist. Am scos și eu repede un chicotit, ca să arăt că nu vorbeam serios. În orice caz, un determinist. De un fel sau altul.

– Și asta te face pe tine un tory⁶?

– Nu cred, domnule. Totuși, am convingerea că dacă pe Napoleon al III-lea nu l-ar fi durut capul în ziua respectivă, ar fi privit altfel lucrurile. Nu era nevoie să se declanșeze un război din cauza candidaturii unui Hohenzollern la tronul Spaniei.

– Tu de unde știi că îl dureau capul?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Pentru că s-a comportat irațional. În seara de dinainte băuse un pahar de brandy în plus. Și atunci, fără Războiul Franco-Prusac și fără nașterea Imperiului German, n-ar fi fost nici Războiul cel Mare din Europa.

Domnul Liddell mă privi compătimitor.

– Iar tata ar fi în viață, am adăugat.

Un lung moment, nici unul din noi n-a mai zis nimic. Nu eram sigur cum ajunsese la un subiect atât de intim și încă nu învățasem din cărțile de psihologie că afirmația făcută din greșeală este „adevărată“ temă a conversației.

Pe urmă s-a întâmplat ceva absolut surprinzător. Domnul Liddell și-a vârât mâna în buzunarul sacoului de tweed și a scos de acolo o batistă. Și-a suflat tare nasul, apoi a împins pânza pe sub ochelari ca să-și șteargă ochii. Vărsase câteva lacrimi.

Pereții stomacului parcă mi s-au prăbușit. Fiori de panică au început să-mi alerge prin brațe. Poate un frate mai mic, ucis la Passchendaele... Sau soția lui. Da. Cuvintele mele despre moarte îl făcuseră probabil să se gândească la doamna Liddell. Nu adusesem niciodată vorba despre ea, iar acum era prea târziu.

*

Pe geamul cămăruței mele se vedea nu numai oribila zadă plângătoare, ci și o parte din grădina vecinului. Într-o seară, când stăteam la fereastră cu un volum de Catul, întrebându-mă dacă viața mea personală va începe vreodată, o fată cam de vârsta mea a ieșit pe peluză. Faptul că plecam devreme și mă întorceam târziu mă împiedicase să am contacte cu vecinii, deși domnul Liddell îmi spusese că se numeau Miller. Tatăl era electronist, iar pe fată o chema Mary.

Purta un costum de tenis și în mână avea un pahar cu suc de portocale. Când s-a așezat pe o păturică și a început să citească, l-am pus deoparte pe Catul pentru moment. Nu aveam surori; dacă petrecusem câteva ore la biblioteca publică uitându-mă la femeile din triburile băștinașe și la manualele de biologie umană, nu fusesem într-un liceu de fete decât o singură dată, să văd o reprezentație cu *Neguțătorul din Veneția*, în care Portia lui Lindsay Elliot mi-a stârnit furtive și bizare pe ceafă. După piesă am rămas să discut cu câteva fete; am constatat că mă simțeam mai bine vorbind cu ele decât cu colegii de la școală, dar nici una nu m-a invitat acasă la ea. Prietenia

noastră nu a depășit stadiul unei fluturări de mână la stația de autobuz de lângă vechiul chei. Citisem câteva cărți în care se găseau și iubire, și sex, însă fetele pe care le cunoșteam nu păreau tipul care să dezlănțuie asemenea pasiuni. Personajele de roman mi se păreau exagerate; prin comparație, viața mea părea searbădă. Dar poate că trebuia să caut în altă parte...

Poate că nu-mi dădusem cu adevărat silința, mi-am zis, privind-o pe Mary cum stătea întinsă într-o poziție ademenitoare. Partea inferioară a piciorului era lipită de iarbă, în timp ce ușoara acțiune a gravitației asupra dosului coapsei îi dădea o formă aproape conică, îngustată spre genunchi. Îți stârnea dorința să-i netezești conturul, să simți carnea împachetată strâns sub piele. Un picior era îndoit din încheietură, celălalt întins drept pe pământ. Mary le alterna pozițiile cu o flexiune, de parcă ar fi călcat leneș apa.

Când își scoase bentița purtată la tenis, părul negru îi căzu până la umeri. Nu reușeam să văd titlul cărții pe care o citea, dar oricum nu reușea să-i rețină atenția, din moment ce peste câteva clipe își odihni obrazul pe braț și închise ochii. Se părea că părul o irita și trebuia împins la spate des; dacă nu de păr era vorba, o fi fost vreo insectă, invizibilă mie, pe care încerca s-o alunge.

Se așeză din nou pe coate și, sorbind din pahar, își reluă lectura. Probabil că se desfășura o viață entomologică foarte activă pe peluza familiei Miller, mi-am zis, când Mary își ridică fusta ca să se scarpine sus pe coapsă. În cele din urmă se cuibări la loc, își puse obrazul pe brațele îndoite și rămase nemișcată, parcă dormind. Oare cum arăta goală? n-am putut să nu mă întreb. M-am gândit la Afrodita ieșind din spuma Mării Egee, dar imaginea aparținea unei lumi foarte diferite de cea a școlăriței prinse în mrejele somnului. Pe zeiță o puteam vedea printr-o ceață erotică; pe școlăriță, mai puțin.

Trebuia să deduc de aici că nu te poți îndrăgosti de o persoană decât dacă o percepi greșit, printr-un efect de transă? Poate avea Catul răspunsul. M-am uitat în cartea de pe pervaz. „Să trăim, Lesbia mea, și să ne iubim, îndemna el. Dă-mi o mie de sărutări.“

M-am gândit că Mary Miller era Lesbia mea; m-am aplecat peste trupul ei, i-am ridicat fustița în timp ce dormea și i-am dat o mie de sărutări.

Curând după aceea, am început să sar peste ceaiul de după-amiază, ca să mă pot întoarce acasă la domnul Liddell chiar atunci când ajungea Mary de la stația de autobuz. Cam după o săptămână am reușit să mă sincronizez cu ea. M-am prezentat și am întrebat-o dacă voia să vină la mine la ceai.

– Bine, spuse ea simplu.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Panicat, am tras de timp.

– Totuși, poate că nu-i o idee prea buznă. Domnul Liddell este foarte sever. Nu știu, de fapt, dacă i-ar plăcea ca eu să... Dar părinții tăi?

– O, ei nu sunt o problemă. Nu se întorc decât după șase. Pregătesc eu ceaiul. Ți-e foame?

Îmi era. De o săptămână nu mai luasem ceaiul cu gustările aferente.

– Dacă nu deranjez.

Când Mary m-a condus înăuntru, am adușmecat aerul. Casa mamei mele mirosea a parafină și bacon, a domnului Liddell a tapițerie veche și fum de pipă; în holul Millerilor mirosea a ceară de parchet, sos de friptură și ceva foarte plăcut și parfumat, n-am reușit să-mi dau seama ce.

Ne-am dus în bucătărie. Mary se mișca repede, vorbind în timp ce scotea ceștile și umplea ceainicul cu apă. Putea fi de orice vârstă între șaisprezece și douăzeci și opt de ani. Tenul ei era curat, ca al unei copile, cu câțiva pistrii sub ochi, dar trupul era al unei femei – nu greoi sau încet, dar o operă finisată. M-am simțit bine în compania ei, dar a trebuit să plec înainte de șase, când urmau să sosească părinții.

Mary m-a prezentat altor fete de la liceu, și în sfârșit m-am pomenit și eu invitat la o petrecere. Mama insistase să mă învețe cum să mă port, așa că m-am descurcat mai mult sau mai puțin onorabil. Unii băieți de la școala mea au părut surprinși să mă vadă, dar i-am ignorat și mi-am văzut de treabă. Puteam vorbi oricând cu Mary dacă mă simțeam stingher; mai era și prietena ei, Paula Wood, în care am investit multe ore de conversație. Am constatat că fetelor le plăcea să le pui întrebări și să ascuți atent răspunsurile lor. Totuși, nu vedeam în ce mod această cufundare în speranțele și ofurile lor putea conduce la ceva erotic – pentru asta, simțeam, trebuiau să fie mai misterioase sau mai experimentate.

Într-o zi, Paula m-a rugat să o ajut la pregătirea petrecerii pe care părinții ei o lăsau în sfârșit să o dea. Am plecat de acasă devreme și, după ce am străbătut orașul pe bicicletă, trecând pe lângă târgul de vite de sâmbăta, am urcat dealul abrupt spre câmp. Paula aparținea unei lumi necunoscute mie, cu alei de pietriș și garduri vii de laur și lemn-câinesc în spatele cărora tronau case solide cu grădini, leagăne și sere. O pereche de câini apăruă pe ușa deschisă a familiei Wood, prin care am ochit parchetul și o scară impozantă. În spatele meu se auzi scrâșnetul dubiței furnizorilor, zdrobind sub roți prundișul mic cât boabele de mazăre; dinăuntru casei venea zgomotul

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

paharelor goale purtate pe tăvi tremurânde. Paula și sora ei așezau lumânări în borcane de-a lungul aleii pavate care ducea la rododendronii de la marginea grădinii. Am instalat un baldachin de canava în caz de ploaie, legându-l de gazon cu sarturi prinse în cârlige de lemn. Din bucătărie se auzea radioul care transmitea știrile în timp ce mama Paulei tăia legume și gătea, își împingea părul pe spate sau aranja feliile și triunghiurile pe farfurii de porțelan.

La asfințit, când musafirii începură să vină, cedrii lăsau urme lungi pe iarbă. Adolescenți înalți și stângaci își fluturau țigările, discutând, în timp ce fetele își admirau rochiile. Din patefonul așezat în fereastra deschisă a livingului se auzea muzică de dans, iar Paula și surorile ei se învârteau printre vizitatori, cu carafe în care se afla un cocktail de fructe întărit cu gin și vermut din cămară.

L-am văzut pe tatăl ei urmărind scena de la un geam de la etaj, îngrijorat, dar amuzat. Poate că ochiul lui ager distingea un tipar în grupurile care se formau și se împrăștia, băieți și fete uniți acum, plutind în pași de dans. Pentru ei nu exista decât impulsul momentului. Îmi amintesc că am detectat o anumită invidie în privirea tatălui, ceea ce m-a făcut să mă simt puternic.

Mai târziu, când oaspeții începuseră să plece, Paula m-a întrebat dacă voiam să ies afară cu ea. Am pășit pe aleea luminată, unde lumânările ardeau acum slab în recipientele de sticlă, pe sub baldchinul de care nu fusese nevoie, și ne-am așezat pe taluzul ierbos. Paula și-a pus capul pe umărul meu, cum ar face un prieten vehi de același sex, după o obositoare partidă de leapșa pe furate. Mi-am trecut degetele peste țesătura ușoară a rochiei ei, de-a lungul coapsei, în același spirit de amicitie. Ea își întoarse fața spre mine, ca s-o pot săruta pe buze. Limba ei se mișca timid încolo și înapoi în timp ce mi mângâia cămașa cu degetele mici, dar hotărâte. Apoi se ridică în picioare și mă luă de mână. Am intrat într-un spațiu gol între rododendroni, unde nu ne vedea nimeni, și Paula și-a descheiat rochia la piept și mi-a pus mâna pe sânii ei. Apoi și-a ridicat poalele și mi-a arătat picioarele goale. Nu-mi închipuisem că pielea unei femei putea fi atât de moale. Buricele degetelor mi se păreau prea aspre, așa că mi-am răsucit mâna și i-am mângâiat interiorul coapselor cu dosul palmei. Pe neșteptate, am simțit ceva ud și cald. După ceea ce părea o luptă, nu cu mine, ci cu ea însăși, Paula mi-a îndepărtat mâna, mi-a sărutat-o și a pus-o frumos lângă șoldul meu.

În acel moment țineam jurnalul de doi ani. Acum aveam mai multe de consemnat în el decât micile izbânzi cu traducerea sau comentariile despre mâncarea de la școală. Ca să mă apăr de ochii curioși, îl scriam în grecește – nu în greaca veche, ci folosind doar alfabetul; ca să deghizez identitățile, am dat persoanelor nume mitologice: Mary Miller era Elena, domnul Liddell era Anchise. Mama era Medeea. Tata, menționat rar, era Odiseu.

Jurnalul acesta era scris într-un caiet de patru sute de pagini pe care-l luasem din dulapul cu rechizite de la școală. Preferam să nu am filele datate ale unei agende tipărite, care să-mi reproșeze că le lăsasem goale, și să notez doar când aveam ceva de spus. Cum scrisul meu era mărunț și ordonat, speram că acel caiet gros avea să-mi ajungă douăzeci de ani. Aveam grijă să nu-l vadă nimeni, deși eram conștient că unui străin nu i-ar fi spus oricum nimic.

Noaptea citeam din Biblie. Întotdeauna crezusem că poveștile biblice erau captivante, dar îmi venea să vărs de la cucernicia fățarnică pe care o implica studierea lor. Iefta, Iosua și Ghedeon erau căpetenii războinice – asta îi făcea captivanți, cum se năpusteau prin Iudeea și Samaria, cucerind pământuri pentru israeliți. Trebuia să sting lumina la unsprezece, așa că după aceea citeam la lanternă, sub așternuturi. Israelii produceau lideri succesivi, dintr-o rezervă de talent inepuizabilă: patriarhi, profeți, soldați, regi... Ceea ce mă intriga era echilibrul puterii între conducător și sfetnic. Era simplu când Abraham și Moise primeau instrucțiuni direct de la Iehova, însă liderii de mai târziu – Saul și David, bunăoară – se bazau pe profeții de la curte ca să audă cuvântul Domnului și să li-l transmită. Se părea că linia de comandă directă nu mai funcționa. Ajungând mai departe, la profeții târzii, cei din care nimeni nu citea la biserică, am dat de oameni discreditați, cărora diverse voci le dădeau ordine mai multe și mai urgente decât puteau asimila ei. Din figuri de vază la curte, deveniseră proscrisi pe dealuri pietroase. Îmi era milă de ei, de acești Ezechieli sau Amoși, aproape asurziți de glasurile poruncitoare pe care conducătorii nu se mai osteneau să le asculte.

Atât de adânc mă cufundasem în latină și în profeții minori, că sinistrele evenimente din Europa mă ocoleau. Preocupat de Napoleon al III-lea, n-am dat atenție felului cum Hitler a rupt în bucăți Tratatul de la Versailles, în timp ce italienii erau gata să-i măcelărească pe sulițașii din Abisinia cu gaze otrăvitoare și mitraliere. Pur și simplu, chelul de Mussolini și micul și țanțoșul Führer aveau ceva ce te împiedica să-i iei în serios.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

După o serie de examene mi s-a oferit un loc la o veche universitate, într-un colegiu puțin cunoscut, fondat de scoțieni. Mi se plăteau taxele școlare și primeam o mică alocație pentru trai. Domnul Liddell s-a despărțit de mine dăruindu-mi un volum de Euripide legat în piele de vițel, la care cred că ținea foarte mult; mi-a mai dat și o haină, ceea ce m-a surprins, deoarece crezusem că nu le avea decât pe cele două pe care le alterna. Mama mi-a spus că i se rupea inima să mă vadă plecând, dar n-a arătat nici urmă de emoție când am pornit pe jos spre gară, cu geamantanul în mână, asudând în soarele de octombrie sub greutatea sacoului de tweed al domnului Liddell.

Am închis vechiul jurnal, trăgând cortina peste viața atât de supusă întâmplării, atât de curios modelată, pe care mi-o readusese în minte.

La două zile după ce compusesem refuzul politicos pentru Pereira, am zărit colțul plicului sub niște scrisori neimportante de pe măsuta din hol. L-am tras afară, l-am aruncat în coșul de hârtii, m-am așezat la birou și m-am pus pe scris: „Stimate domnule doctor Pereira, Vă mulțumesc pentru scrisoare. Aș fi încântat...”

Mi-a răspuns după o săptămână; la zece zile după aceea eram în avion.

Zborurile spre Toulon erau rare și scumpe; alegând un traseu în zigzag, m-am dus la Marsilia și de acolo, cu o mașină închiriată, până în vârful peninsulei – ceea ce Pereira numise *presqu'île*, adică „aproape insulă” –, unde se afla un mic port pentru vapoare de plăcere și hidrotaxiuri. Conform instrucțiunilor, m-am așezat la o masă pe terasa unui local dărăpănat cu copertină roșie, Café des Pins, așteptându-l pe trimisul amfitrionului.

Ce răfuială cu trecutul mă îndemnase să mă răzgândesc? Acum îmi dădeam seama că reexaminarea atât de amănunțită a tinereții fusese probabil o modalitate de a-mi pregăti apărarea. Cercetările recente arată că creierul ajunge la o decizie mai repede decât mintea și activează sistemele relevante înainte ca lentul proces de „raționare” să intre în funcțiune. Trecând cu vederea implicațiile pe care le au aceste descoperiri pentru liberul arbitru, sau iluzia acestuia, m-am mulțumit să accept că așa se întâmplase și în cazul meu.

Urma să cunosc un om care se oferea să-mi deschidă o poartă spre trecut. Mă simțeam vulnerabil la gândul că un străin ar fi putut ști mai multe despre mine decât știam eu însumi; trebuia să mă asigur că dispuneam de o versiune corectă asupra vieții mele. În același timp, nefericitul deznodământ al relației cu Annalisa (un talmeș-balmeș de patimă, teamă și sentimente blocate) mă

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

făcuse să admit că existau laturi ale caracterului meu – sau, cel puțin, ale comportării mele – care nu doar erau autodistructive, ci le provocau durere și altora. Chiar și la șaizeci și ceva de ani, mă simțeam suficient de tânăr și de viguros ca să mă mai schimb, să înfrunt tot ce mai aveam de înfruntat. Poate că un medic din generația tatei, cu un interes special față de memorie, era cel mai nimerit să mă ajute.

Eram la a doua țigară când o bătrânică în negru s-a oprit lângă mine și m-a măsurat din cap până-n picioare.

– *Vous êtes le Dr. Hendricks?*

Accentul de Midi era puternic.

– *Oui.*

– *Venez.*

Îmi făcu semn să o urmez. În ciuda picioarelor strâmbe, se deplasa cu viteză. Am coborât la un debarcader de piatră, am mers pe lângă feribotul public, amarat pentru noapte, și ne-am urcat pe o barcă protejată de soare cu un coviltir alb. Era suficient de spațioasă pentru o duzină de oameni, dar eram la bord numai trei. Al treilea era bărbatul din cabina timonierului, care porni motorul și începu să scoată ușor barca în apele golfului.

Franceza mea era destul de bună ca să întreb cât de departe mergeam și cât dura călătoria, dar n-am înțeles răspunsurile vagi ale bătrânei din cauza zgomotului motorului. Până la urmă, am renunțat să mai vorbesc, preferând să admir portul în lungul siajului înspumat. După douăzeci de minute, uscatul n-a mai fost vizibil; lăsaserăm în urmă forma de semilună a insulei Porquerolles și ne îndepărtam de soarele ce apunea.

Yard – unitate de măsură a lungimii în sistemul anglo-american; 1 yard = 0,914 metri (n.red.)

Acru – unitate de măsură a ariei în sistemul anglo-american; 1 acru = 4 000 metri (n.red.)

Liberal (n.tr.)

Conservator (n.tr.)

CAPITOLUL 3

La un moment dat, în ciuda tangajului, probabil că am ațipit. Am deschis ochii speriat atunci când, bufnind și scrâșnind, copastia ambarcațiunii s-a lovit de o stâncă. Era întuneric.

Avu loc un schimb aprig de cuvinte între pilot și bătrână. Ajunseserăm la un golfuleț stâncos, sau *calanque*, cum îi spunea bărbatul. La lumina lanternei, găsi inelul de fier bătut în piatra malului și trecu prin el barbeta. Marea era destul de calmă ca să-i permită să sară jos și să întindă mâna pentru a ne ajuta să coborâm.

Ne-am cățărat cu greu pe malul abrupt până am ajuns la potecă. Aici, marinarul ne-a părăsit și s-a întors la barcă; eu am mers pe urmele bătrânei pe o cărăruie care urca printr-o pădurice de pini. Până la urmă am ajuns la un șir lung de trepte. Numărasem vreo sută când am pășit pe o suprafață plată, reprezentând probabil vârful stâncii. Acum se vedea o casă mare, dreptunghiulară, luminată de lună; de-a lungul verandei închise cu obloane am distins tufișuri dese și arbori tropicali.

Printr-o ușă laterală, am intrat într-un coridor sumbru. Bătrâna mi-a spus să aștept, apoi a dispărut în penumbră, revenind în scurtă vreme cu o lampă cu petrol și invitându-mă s-o urmez pe o scară ce dădea într-un coridor lung. La capătul acestuia am cotit în unghi drept spre partea din spate a casei și am mai urcat câteva trepte până la o ușă.

– Domnul doctor Pereira nu este aici? am întrebat în franceza mea aproximativă, dar utilă.

– Nu. A fost chemat pe continent. Se întoarce mâine. Acolo jos este o baie. Micul dejun – la ora opt.

Am aprins o lumânare și, după ce i-am urat noapte bună, m-am apucat să examinez camera. Patul era de fier; salteaua era subțire, dar când m-am așezat pe ea s-a dovedit elastică. Erau cearșafuri curate și o singură pătură; noapțile erau calde în acea regiune. Deasupra patului atârna un crucifix, o figură sculptată în lemn moale, cu spini și picături de sânge realiste; pe peretele opus, un tablou înfățișând un om cucernic în sutană, cu privirea pierdută în zare.

La o împingere mai serioasă, obloanele s-au deschis spre turuitul cicadelor. Luna era acoperită de nori lănoși, dar se vedeau umbrele pinilor în formă de

umbrelă; mi s-a părut că aud, peste murmurul insectelor, cum marea răsuflă și se izbește de *calanque*. Țipetele femeilor din apartamentul meu londonez rămăseseră departe acum.

Insula lui Pereira nu apărea pe nici una dintre hărțile răsfoite de mine la aeroport, fiind probabil prea neînsemnată pentru a ocupa chiar și un milimetru pătrat la scară. Totuși, însăși mărimea acestei case presupunea prezența apei curente și o activitate continuă. Ca pentru a-mi confirma presupunerea, un clopot de biserică distant bătu ora.

Am încercat să citesc la lumânare, dar și cu două flăcărui tiparul era greu de deslușit. Aveam norocul de a nu suferi de afecțiunile nedemne ale bătrâneții – abdomen umflat, genunchi țepeni, pierderea părului –, însă o lumină puternică îmi devenise indispensabilă pentru lectură.

Nu avea importanță. Când ai dormit în atâtea camere de oaspeți și camere închiriate ca mine, locurile necunoscute au un anumit confort; noutatea este întotdeauna familiară.

M-a trezit un triunghi de lumină solară intensă proiectat pe așternuturi. Era aproape șapte; bucuros că mă odihnisem bine, m-am dus la baie. Instalațiile ei străvechi indicau că demult cineva cheltuiseră serios cu această casă. Desfăcându-mi complet trusa și bărbierindu-mă cu o grijă necaracteristică, am pierdut vremea până la opt, când am coborât cele câteva trepte și am cotit pe coridor, apoi am luat-o pe scara principală până la holul pavat cu gresie. Îmi dădea senzația unei stațiuni balneare, un loc din acelea în care vezi un bărbat fizic sau o doamnă cu un cățel în poală. Ghidându-mă după mirosul de cafea, am intrat într-o cameră cu o măsuță așternută pentru o singură persoană.

Aproape instantaneu, bătrâna intră cu o tavă pe care se aflau un ou fiert, o baghetă, gem și cafea într-o cană de lut smălțuită. Ignorându-mi tentativele de a face conversație, mă îndemnă să mănânc. Mulțumit să constat că licoarea fierbinte era tare, confirmând promisiunea mirosului ademenitor, în scurt timp am golit toată tava, după care mi-am aprins o țigară și am ieșit pe verandă. Pe lângă speciile tropicale zărite în seara precedentă mai erau și niște tufe mai mici și plante în ghivece de teracotă. Peluza era de un verde aproape englezesc, deși cu iarbă de o varietate aspră, rezistentă la secetă.

Însă cel mai izbitor lucru, vizibil acum, la lumina zilei, era o seră enormă – aproape de mărimea clădirii principale, lipită de aceasta în unghi drept. Era

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

goală.

– Puteți să vă plimbați unde doriți, îmi spuse bătrâna, apărând lângă mine. Domnul doctor Pereira a telefonat să spună că va fi la dispoziția dumneavoastră la prânz.

– E vreo localitate pe insulă? am întrebat. Trebuie să cumpăr câteva lucruri.

– Există portul, dar e prea departe. Lăsați o listă cu ce doriți pe masa din hol. Mai târziu, grădinarul se duce acolo cu mașina.

Gin, două sticle. Țigări, două pachete. Preferabil niște Campari sau Dubonnet și o portocală. Câteva lămâi. Un kilogram de fistic sau caju. Nu eram sigur că-i puteam încredința o asemenea listă.

– Unde este plaja cea mai apropiată? E vreo problemă dacă înot?

– Nu sunt plaje, doar *calanques*. Scăldatul e periculos. Nu este o insulă turistică.

– Pot împrumuta mașina ca să merg în port?

– Nu. Mașina e plecată.

– Atunci... Am să dau o tură pe aici.

– Cum doriți.

– Dar cărți sunt în casă?

– Da. O mulțime de cărți. Biblioteca este în capătul coridorului, ultima fereastră de acolo.

– Mulțumesc.

I-am zâmbit, sperând să obțin o reacție similară din partea bătrânei doamne, dar în ochii ei nu se citea decât un fel de dispreț obosit. Mă jignea felul în care părea să mă trateze, nu ca pe un musafir al patronului ei, ci ca pe o persoană care trebuia supravegheată.

Totuși, nu trebuia ca acest lucru să strice o zi însorită în acel loc de o rară frumusețe. Am mers pe alee vreo cincizeci de yarzi, apoi am continuat pe un drumeag. Evident, cel mai bine ar fi fost să ajung în punctul cel mai înalt al insulei și de acolo să-mi fac o idee despre întinderea și forma ei. Cum nu era decât nouă, aveam în față trei ore bune de hoinăreală.

Deși ne aflam la mijlocul lui septembrie și aerul era cețos și mohorât, soarele ardea ca în miezul verii, așa că am simțit că începeam să transpir. Ajuns la ceea ce părea a fi punctul cel mai înalt, m-am cățarat pe o stâncă și am privit în jur. Insula măsoara poate patru mile² pe trei, deși malurile prăpăstioase împiedicau o estimare precisă. Priveliștea era dominată de marea albastru-închis, doar spre nord se deslușeau câteva clădiri văruițe, formând o

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

mică așezare; era greu de crezut că portul la care se referise bătrâna putea fi cine știe ce oraș, dacă nu cumva casele erau ascunse pe pantele dealului.

Eram acum nerăbdător să-mi cunosc amfitrionul; mă simțeam pregătit pentru întâlnire. Tocmai pornisem înapoi spre casă, când mi s-a părut că aud un glas de femeie. Am privit în jur, dar nu se vedea nimeni. Vântul, mi-am spus. Poate un pescăruș.

Mi-a trebuit mai puțin de o oră ca să ajung la marginea domeniului lui Pereira. În loc să stau să-l aștept, am traversat peluza și am pășit în jos pe treptele abrupte până la acea *calanque* unde debarcaserăm. Un efort considerabil, chiar și la coborâre, din cauza rugilor de mure și rădăcinilor de copaci care invadaseră cărarea. Când am ajuns în porțiunea plată unde se adăpostise barca în noaptea trecută, m-am așezat să privesc apa captivă care fierbea lovindu-se de stânci.

– *Bonjour*, rosti o voce de femeie din spatele meu.

Brunetă, de circa douăzeci și cinci de ani, purta o rochie bucolică, înflorată; pe un braț avea un coș de nuiele, iar în mâna cealaltă ținea un instrument de care nu mai văzusem niciodată, ceva ca o cheie franceză ajustabilă, dar dintr-un metal mai ușor.

Văzând că îl priveam lung, ea zâmbi și ridică obiectul misterios ca să mi-l arate.

– *Pour les oursins. Cette calanque est la meilleure.*

Am înțeles că această *calanque* era cea mai bună, dar pentru ce? Ce erau *les oursins*? N-a trebuit să aștept prea mult.

Fata își puse o mască, își aruncă din picioare sandalele subțiri de piele și alunecă afară din rochie. Pe dedesubt nu purta nimic. Am scuzat-o cu o mișcare a mâinii, impunându-mi să nu-mi las ochii să zăbovească. În clipa următoare sări cu capul înainte de pe stâncă, apoi ieși preț de câteva secunde la suprafață ca să inspire adânc și se făcu nevăzută. Trecu aproape un minut până când masca ei sparse suprafața apei, urmată de un cap neted și lucios ca al unei vidre. În coșul de nuiele pe care și-l lăsase chiar pe mal apărură trei arici-de-mare. Deci, ăștia erau *les oursins*!

Cu un zâmbet, se răsuci și dispăru din nou sub valuri; preț de un moment foarte scurt, apa luci pe șoldul ei alb. Fiecare scufundare dura parcă mai mult decât cea dinainte: avea niște plămâni formidabili. Gesturile ei denotau profesionalism, dar și o anumită inocență, o plăcere de a fi privită. Dacă nu flirta, cu siguranță se dădea mare. Întotdeauna mi-a plăcut să urmăresc
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

oameni făcând lucruri la care se pricep, chiar dacă treaba în sine nu mă interesează în mod deosebit: mă fascinează în aceeași măsură un schior care coboară rapid pe pârtie și un mecanic care repară o mașină de spălat.

După o jumătate de oră, coșul era plin.

– *Voilà!* zise ea mândră.

Mi-am întors privirea când s-a cățărat pe mal și apoi a venit să se așeze lângă mine. Nu avea prosop, dar suprafața stâncii era netedă, și soarele arzător urma s-o usuce imediat. Scoase un cuțitaș de bucătărie din paner și tăie un arici-de-mare pe care mi-l oferii. Mă așteptasem la ceva rece și sărat, ca o stridie, dar era cald și dulceag. L-am scuipat afară. Ea deschise un altul și-l mâncă.

– E bun, să știi, îmi spuse.

– Bine. Pot încerca încă unul?

Cum de data asta eram prevenit, am putut să savurez gustul delicat.

– De unde ați venit? mă întrebă ea.

– De la Londra. Sunt în vizită la doctorul Pereira. Acolo, sus. Neprimind nici un comentariu, am adăugat: Îl cunoști?

Ea întoarse capul și privi departe, în larg, pe când îmi asculta povestea exprimată într-o franceză șovăielnică. Să șed pe o piatră lângă o femeie goală, mâncând arici-de-mare, era ceva atât de ieșit din comun pentru mine, încât nu vedeam de ce aș fi fost reticent.

– Ar trebui să vizitați portul, îmi sugeră.

– Am s-o fac. De cum voi putea împrumuta mașina. O să-ți fac cinste cu ceva de băut la o cafenea.

– Nu locuiesc aici.

– Dar unde? Când fata fău un gest spre spatele ei, am insistat: În casele alea albe?

– Puteți ajunge în port cu barca.

– Nu am o barcă.

– Dar doctorul Prerira nu are una?

– Nu știu. Am venit cu un fel de taxi. Cu bătrâna. O cunoști? Tăcerea ei mă îndemnă să schimb subiectul. Dar dumneata? Cum te cheamă?

– Numele meu este Céline.

– Ești de aici, de pe insula asta?

– Nu. M-am născut în Mauritius.

– Și de ce locuiești aici?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Fata se ridică în picioare. Întrebându-mă dacă nu cumva exagerasem cu iscodirea, am întors capul când și-a tras pe ea rochia și și-a legat sandalele subțiri. Peste câteva momente începu să se suie pe stânci, în direcția opusă casei lui Pereira.

Cam la jumătatea urcușului s-a întors, cu coșul pe braț, și mi-a făcut cu mâna. Cu părul negru în vânt, arăta ca o țărancă dintr-un tablou de Millet.

Era timpul să verific dacă gazda mea sosise, așa că am pornit agale pe casă. Bătrâna menajeră mă întâmpină pe verandă.

– Vă rog să mergeți în bibliotecă, la domnul Pereira. Vă așteaptă.

Era unu fără zece. Spunându-mi că mai putea aștepta un pic, m-am dus la closetul de sub scări, care avea un rezervor de fontă și un capac din lemn de mahon. M-am examinat în oglindă. În fiecare an semănam tot mai bine cu tata – sau așa îmi imaginam. Cu certitudine, nu trăsăturile mamei îmi modelau chipul spre bătrânețe.

Am bătut ușor în ușa bibliotecii și am intrat. Doctorul Pereira era un om în vârstă, chel, cu țeasta lucioasă ca o castană și tenul brăzdat de riduri adânci. Purta ochelari cu ramă de sârmă și un costum gri cam larg. Deși pirpiriu, îmi lăsa impresia de autenticitate, risipindu-mi bănuielile că ar fi fost un escroc.

– Foarte amabil din partea dumneavoastră că ați venit, domnule doctor Hendricks. Nu eram sigur că o veți face.

– Nici eu. Dar m-a mânat curiozitatea.

Strânsoarea mâinii lui era puternică pentru vârsta pe care știam că o avea.

– Pot să vă ofer ceva de băut înainte de prânz? Vă rog, luați loc.

M-am așezat lângă șemineu într-un fotoliu tare, cu ornamente bogate, în stil franțuzesc. Bătrâna menajeră intră cu o tavă și două pahare.

– Ați cunoscut-o pe Paulette, cred?

Cu un aer posac, femeia îmi oferi o băutură cu cuburi de gheață și o felie de portocală; avea gust de grepfrut cu votcă, dar era și ceva dulce în amestec.

După un schimb de cuvinte despre drumul pe care-l făcusem până acolo, ne-am dus în camera unde luasem micul dejun.

În timp ce Pereira întreținea conversația pe teme mărunte, Paulette ne aduse chefal la grătar și salată verde. Vocea lui nu avea nici un accent identificabil, cel puțin nu pentru urechea mea. Avea pielea roșiatic-maronie, dar era greu de spus dacă din naștere sau de la soare.

– Doriți puțin vin? Din podgoria de pe insulă. Trebuie băut foarte rece.

Felul al doilea promova de asemenea producția locală – două varietăți de

brânză de oaie, una cu coaja cenușie. Erau greu de imaginat vaci pe insula asta pietroasă, mi-am spus.

– V-am citit cartea cu mult interes, zise Pereira. Cred că a provocat o vâlvă considerabilă la apariție.

Vorbele lui m-au făcut să mă simt stânjenit, ca aproape orice referire la cartea mea.

– Aparține în mare măsură perioadei când a fost scrisă, am replicat. Anii șaizeci. O vreme a schimbărilor. Înlăturarea barierelor, chestii din astea. Părea important pe atunci. Dumneavoastră spuneți că sunteți neurolog?

– Da. Medicina geriatrică a fost domeniul meu. Demența, pierderea memoriei și așa mai departe.

– Unde ați practicat?

– Multă vreme în Anglia, la Londra și Manchester. Apoi la Paris. În ultima vreme, la Marsilia.

– Sunteți englez?

– Am cetățenie dublă, britanică și franceză. Mama era englezoaică, tata, spaniol. Am crescut la Auteuil, lângă Paris. Dar dumneavoastră? Am înțeles de la Paulette că vorbiți o franceză onorabilă.

– Nici gând. Am rămas la nivelul școlar.

– Cred că ați călătorit foarte mult.

– Batalionul meu m-a purtat departe în timpul războiului, dar după aceea am devenit sedentar. Cu excepția conferințelor, desigur. India, Sri Lanka, Orientul Mijlociu. Am avut o bursă de cercetare la Poitiers și am petrecut ceva timp și la Paris.

Mai mult nu doream să dezvălui. Foarte probabil, singurele informații biografice la care avusese el acces erau cele de pe supracoperta cărții mele, plus datele succinte din dicționarele medicale.

Pereira își împinse scaunul înapoi și-și aruncă șervetul pe tăblia lucioasă a mesei.

– Una dintre problemele de mare interes în munca mea este chestiunea memoriei. După cum vă dați seama, are o importanță colosală în geriatrie.

– Într-adevăr.

– La bătrâni, continuă el, vigoarea pierdută este compensată de aprecierea profundă, până la cele mai mici resorturi, a oricărei experiențe de viață. Când un copil înoată prima oară în mare, se sperie. E ceva copleșitor, e rece. S-ar putea să moară. Apoi înhite apă. Scuiță și țipă. La șaptesprezece ani,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

adolescent, și-a învins temerile; când dă peste ceva mai exotic – fosforescență, valuri foarte mari, de pildă –, exaltarea lui e completă. Pasul următor: ca tânăr, poate alege ce vrea – valuri pentru surfing sau recife de corali unde să observe fauna și flora. Dar propria lui viață este acum secundară față de tremuratul și teama peștilor. Multă vreme rămâne doar spectator, însă pe la șaizeci de ani se reconectează cu sine însuși. Cu fiecare salt pentru a lua un val în piept și cu fiecare cufundare a capului sub suprafața rece, sutele de ori când a făcut același lucru îi oferă o bază solidă de pe care să-și interpreteze experiența. Înțepăturile spumei, nisipul de pe fundul mării care-i gădilă tălpile... Redevine copil. Părinții lui trăiesc din nou. Nu este exaltat, dar este satisfăcut. Înotând bras peste un golf din Marea Egee, simte vechile lupte cu Atlanticul, stropitul în apă cu fetele, concursul de înot până la o baliză îndepărtată cu alți tineri, felul în care se ținea strâns de tatăl lui când era un pici. Toate băile astea sunt versiuni ale unei singure experiențe, ale unui singur sine.

– Sau, prezumabil, vestitoarele unui sfârșit. Când nu se va mai îmbăia deloc.

– Știam eu că veți înțelege, spuse Pereira zâmbind.

Nici nu era greu. Micul său discurs avusese aerul că fusese învățat pe dinafară, și era prea transparent modul în care se străduia să facă din necesitate o virtute. Plăcerea se diminuează treptat pe măsură ce îmbătrânești; dar hai să pretindem că în loc de a deveni mai ternă, viața devine mai bogată, asemenea unui recif de corali pe care-l înfrumusețează acumulările succesive ale epocilor.

Totuși, nu trebuia să fiu ironic. Eu însumi avusesem multe experiențe de genul celor descrise de el și nu le percepușem ca autoamăgiri. Le simțisem ca pe o compensație bine-venită pentru pierderea aceluia lucru atât de evaziv, „plăcerea“. Evenimentele tinereții sunt scrise cu caractere îngroșate pe pagina virgină; experiențele vârstei de mijloc sunt în cel mai bun caz un palimpsest în care ciornele anterioare sunt lizibile și respiră. Problema mea era că nu mai credeam în valabilitatea experienței trecute. Îmi aminteam de școli și de profesori, de universități și de primele slujbe, dar mă desprinsesem de ele. Folosind analogia lui Pereira, nu eram un sexagenar lucid, a cărui experiență cu marea a fost îmbogățită de toate băile făcute vreodată, ci un prostănac surprins că apa mării e sărată la gust.

– Cele mai multe cariere medicale au parte de un strop de șansă, zise
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Pereira. Și a dumneavoastră, cred.

– Într-o oarecare măsură.

– A mea a cotit târziu spre psihiatrie. Ca și dumneavoastră, am avut ambiția să fac o mare descoperire. Nu voiam să prescriu medicamente pacienților sau să-i liniștesc. Îmi doream să descopăr nici mai mult, nici mai puțin decât piatra filosofală.

Asta era expresia folosită de mine în *Puținii aleși* și nu mi-a făcut plăcere să mi-o reamintesc, așa că am hotărât să schimb subiectul.

– M-aș putea uita la un moment dat la fotografiile acelea? Cele în care apare tatăl meu?

– Firește, zise el ridicându-se. Știți multe despre viața de soldat a tatălui dumneavoastră?

– Mai nimic. Mama nu se referea niciodată la asta. Aproape fiecare familie din satul nostru era afectată cumva de război – pierduseră tați, frați, fii, logodnici. Dar se pare că exista un fel de înțelegere tacită să nu se vorbească despre asta. Ceea ce era probabil o greșeală.

– Dar și dumneavoastră ați fost activ ca militar. Sunt câteva mențiuni în carte, dar nu și detalii. Poate că-mi povestiți câte ceva.

– La timpul potrivit.

– În seara asta am să mă uit peste toate hârtiile vechi și fotografiile, promise Pereira. Dar astăzi poate preferați să vă destindeți și să vizitați împrejurimile. Mașina vă stă la dispoziție, dacă doriți să mergeți până în port. Circulația vehiculelor cu dublă tracțiune nu este permisă pe insulă, cu excepția autoutilitarelor și a celor puțini care locuiau aici înainte de interdicere. Suntem scutiți. Sau, dacă vă face plăcere, puteți merge pe jos. Durează sub o oră. Ne întâlnim în bibliotecă pe la șapte și jumătate?

Până la urmă, am mers pe jos până în port. Nu poți fi doctor – de nici un fel – și să nu recunoști că mișcarea face bine. Exista un singur drum, semiamenajat, așa că nu riscam să mă rătăcesc. Am coborât panta până în oraș căutând unul dintre acele mici supermarketuri franțuzești care mă serviseră atât de mulțumitor de-a lungul anilor; de acolo mă aprovizionam cu tot felul de lucruri, de la săpun până la deschizătoare de sticle, alune și whisky deschis la culoare, cu denumiri precum „Bonnie Dew“.

În port erau o duzină de ambarcațiuni de agrement grupate în jurul unui debarcader lung, deși nimeni nu părea că pleacă nicăieri. Pe faleză erau un

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

hotel închis și vreo două baruri. M-am așezat pe terasa celui mai puțin ponosit dintre ele și am început să admir peisajul. Câțiva adolescenți fără căști, pe motorete zvelte, cu motoare în doi timpi, bâzâiau în sus și-n jos pe chei, dorind parcă să alunge *ennui*-ul de după-amiază. În cele din urmă, o femeie în papuci de casă ieși din interior și se opri lângă mine. Am comandat o bere și, cât așteptam să mi-o aducă, am scos o carte ca să citesc. Era un roman scurt, de un autor care făcea risipă de stil, dar n-avea pic de chemare pentru această formă literară; cartea fusese bine primită și eram îngrijorat că autorul avea să trăiască tot restul vieții cu iluzia că-și găsisese vocația. Întotdeauna mi s-a părut că există o doză înspăimântătoare de arbitrar în modul cum își aleg oamenii carierele. Nu am nici o îndoială că o mulțime de genii literare n-au ajuns să pună niciodată penița pe hârtie din cauză că au dobândit succese timpurii în alte ocupații. Când eram tânăr și nu foarte convins că voiam să mă dedic „lecuirii nebunilor“, cum îmi numeau victorienii specializarea, așa că luam în calcul un transfer la chirurgie sau la medicină generală, am primit un post la un azil din Lancashire. Chiar și pentru un veteran al campaniei din Italia, cu tranșee despicate și răni de obuz, era un loc înspăimântător. Fusese construit cu optimism în 1848, și singura schimbare petrecută în cei o sută de ani scurși de atunci era că optimismul pierise. Acolo unde medici idealști și surori victoriene în halate albe apretate porniseră cândva să adune lunaticii din mahalalele industriale și din satele de pe dealuri ca să-i vindece, aceleași încăperi, zugrăvite de câteva ori, îi adăposteau într-o atmosferă carcerală pe cei ale căror afecțiuni învinseseră medicina.

În prima săptămână am fost repartizat în aripa pentru bărbați cu boli cronice. Pentru persoanele relativ tinere, ca mine, era un fel de botez al focului; dacă reușeai să ieși de aici cu entuziasmul intact, puteai fi numit apoi într-o parte a spitalului unde exista un licăr de speranță ca cineva să se însănătoșească. Medicul care mi-a prezentat locul de muncă, pe nume Paul Gardiner, mi-a mărturisit că își dorise o carieră militară, dar avea platfus, așa că se resemnase cu sistemul sanitar.

A trebuit să descuiem și să încuiem o mulțime de uși, cu nelipsitul zdrăngănit sinistru de chei. La un moment dat a trebuit să așteptăm într-un fel de no man's land până când paznicul din partea cealaltă a catadicsit să ne dea drumul. Într-un târziu, la capătul unui coridor, Gardiner a descuiat ușa „camerei de zi“. Am văzut surprins că unii pacienți nu purtau nici un fel de
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

haine. Câțiva se plimbau încolo și încioace, vorbind, dar nu unul cu altul. Mulți ședeau țepeni pe scaunele înșirate pe marginile încăperii; între ei nu exista conversație și n-am văzut cărți, un radio sau alte mijloace de distracție. Doi infirmieri în halate albe se mișcau printre ei.

– Balamuc, nu-i așa? zise Gardiner neimpresionat. Uită-te la mărimea organelor genitale ale tipului ăluia. Ca de cal. Imaginează-ți problemele hidraulice. O groază dintre ei sunt enormi la nivelul ăsta al corpului. Cineva ar trebui să scrie un studiu despre ei. Legăturile de sânge și așa mai departe. Ereditatea.

– Cum îi tratați?

– Come insulinice. Uneori recomandăm lobotomii, iar chirurgul comitatului trece pe aici periodic. Dar asta cam iese din modă. Facem și terapie cu electroșocuri. Știi ce-i asta?

– Da. Spasmele le pot face bine.

– Și plopul poate face pere. De fapt, este o problemă de limitare a pagubelor. Nu-i putem lăsa să-și facă rău, lor și altor persoane. În fiecare trimestru trebuie să înaintăm cifrele autorităților.

Într-o noapte, când eram acolo de câteva luni, îmi venise rândul să fac de gardă. Asta însemna să fiu disponibil în cazul unei urgențe, așa că era un răgaz numai bun ca să ajung la zi cu hârțogăria. Camera de gardă era un cubicul de sticlă de lângă coridorul principal; interiorul luminat cu neon conținea clasoare metalice cu dosarele confidențiale ale pacienților și o listă cu personalul afișată pe un panou de lemn. La lumina lămpii de pe birou, cu puțin wați, m-am apucat să notez observațiile despre pacienți. Acestea trebuiau redactate în așa fel încât să aibă sens când alt coleg citea dosarul, dar după câteva săptămâni am început să scriu încă un jurnal clinic, pentru propriul meu folos; erau opinii mai personale și altcineva le-ar fi găsit fără noimă, dar pe mine mă ajutau să văd un tipar sau o formă în viețile acelor oameni. De pildă, puteam scrie: „Unele povești ale sale îmi amintesc de Kafka. Vocea lui principală este ca a unui narator din Conrad. De unde a scos asta? Nu dă semne că ar fi citit mult...”

În noaptea respectivă, cum terminasem de completat jurnalele, mă gândeam la o asistentă medicală pe care o văzusem mai devreme în ziua aceea. Trecea prin parcare în drum spre Cedar House, unde erau internate paciente tinere. Tocmai îmi spuneam că fata asta cu pulpe învelite în nailon negru și cu părul

castaniu ușor ciufulit promitea, când Bob, infirmierul de serviciu, mi-a bătut la ușă.

– E Reggie, domnule doctor. A sărit la unul. A trebuit să-l izolăm în celulă. Cred că va fi nevoie de o injecție.

Ne-am dus repede pe coridor până la celula de izolare, prevăzută cu o ușă groasă din metal. Reggie se afla în azil de vreo două decenii și se apropia de cincizeci de ani. Urla de furie și trăgea de jacheta de pe el. Asta se întâmpla ori de câte ori îl copleșeau himerele: credea că-i fuseseră otrăvite hainele, așa cum pățise Herakles cu tunica lui Nessus.

I-am ascultat o vreme urletele, în timp ce Bob și cu mine îl țineam de mâini ca să-l împiedicăm să-și rupă hainele. Printre răcnete, spunea că vede animale pe pereții celulei. Mă întrebam ce-ar fi fost dacă, în loc să folosesc siringa din buzunar, ca să avem toți o noapte liniștită, aș fi încercat să intru în dialog cu conținutul nebuniei sale.

Când i-am prins privirea (eu și Bob încă îl țineam de încheieturi), i-am zis:

– Cine-i Paddy și unde l-ai întâlnit? Când ai fost în Bolton? Și așa mai departe.

A intra în vorbă în stilul ăsta nu era o practică frecventă – de fapt, era ceva nemaiauzit –, dar mi se părea că merita încercată, după ce toate celelalte dăduseră greș. După o jumătate de ceas i-am spus lui Bob să plece, pentru că Reggie se calmase îndeajuns ca să nu cred că mai constituia un pericol, pentru el ori pentru mine.

N-am ajuns departe cu dialogul nostru. Am reușit să-l aduc pe Reggie la subiectul numitului Paddy, dar din asta se născură o sumedenie de tangente și fundături. Nutream sentimentul exasperant că citeam paragrafe la întâmplare dintr-un volum nesfârșit, fără o înlănțuire logică. Întreaga poveste putea fi la fel de rațională ca un roman de Henry James; putea exista o lume în care totul avea sens. Evident că avea sens pentru el. Asta era ceea ce-l supăra: pentru Reggie, nimic nu era întâmplător, și tocmai coerența cerută de mine îl scotea din sărite.

Câteva ore am călătorit cu el prin peisajul acela lugubru; simțeam nevoia să mă alimentez din propriul meu potențial pentru psihoză ca să nu-mi pierd mințile. Răsuflarea lui mirosea a medicamente și a spaimă – emitea un damf oțet pe care-l observasem și la alți pacienți aflați în starea lui. Trupul lui mare duhnea a vagabond. Nu-mi spunea pe nume și nu mi se adresa direct; nu vorbea cu mine, ci prin mine, cu cineva poate mai real pentru el.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Până la urmă, furtuna din capul lui dădu semne de potolire. Poate pura oboseală provocase o schimbare chimică în creier, suficientă ca să închidă un circuit... Dar era tentantă ideea că se calmase dându-și seama că nu era singur – cu alte cuvinte, că atitudinea mea preventivoare îi dăduse forța să-și alunge demonii.

Când am hotărât că depășise criza era unu dimineața și aveam încă în buzunar seringă nefolosită. L-am condus pe Reggie înapoi în patul lui din salon, i-am oferit un somnifer și am așteptat să intre în așternut. Îmi era greu să rezist gândului că-i fusesem de ajutor. Am încercat să-mi spun că nu era așa, dar vanitatea a continuat să-mi șoptească la ureche.

La cină, înapoi în casa lui Pereira, am îmbrăcat un costum de in, socotind că-mi va aprecia ținuta de diplomat cu simț ludic. Aveam o cămașă albă și o cravată violetă pe care de mult așteptam să le pot purta. Am avut întotdeauna o slăbiciune pentru violet. În copilărie, după ce mama mi-a cumpărat o cutie cu vopsele, i-am oferit multe desene proaste în nuanțe de mov. Când, în sâmbetele de la începutul verii, am câștigat bani de buzunar plivind straturile la una dintre familiile înstărite din sat, am simțit cum culorile trandafirilor îmi provocau dureri fizice. Roșu, crem, oranj, galben... Voiam să am una favorită, dar mă înfioram la ideea de a renunța la celelalte.

Din prăvălia din port cumpărasem o sticlă de gin și câteva lămâi, cu care mi-am preparat o băutură în paharul de pe noptieră. Ar fi fost mai bună cu gheață, dar și așa își îndeplinea scopul, mi-am spus, după care am deschis larg geamul și m-am rezemat de perne.

De câte ori făcusem asta? De câte ori singur, în camere străine? Câte sticle voi mai seca înainte de sfârșit? Mă gândeam că la moartea mea oamenii aveau să se delecteze cu o descompunere statistică a vieții pe care o dusesem. Cantitatea totală de vin băut. Sticle de vin băute pe regiuni: Rhône, 20 000, Bordeaux, 18 000...

Instinctul de conservare mă îndemnase să-mi aduc cu mine vechiul jurnal. Temându-mă să-l las la cală, îl pusesem în servietă. După ce am golit paharul, l-am deschis la pagina care oglindea primele zile din eforturile mele de a deveni doctor, când am început să studiez medicina la universitate. Am pus jos caietul și am închis ochii.

La colegiul meu universitar se intra de pe o stradă dosnică, printr-o poartă care se deschidea pe neașteptate într-un zid lung. Ghereta din dreapta părea

cel mai bun loc de unde să încep: un ins cu melon îmi căută numele într-o listă și-mi înmână o cheie. Mi-am cărat valiza peste pietrele de pavaj și printr-o arcadă, întrebându-mă ce Dumnezeu făceam. Eram un băiat de la țară care ar fi trebuit să călărească un cal sau să curețe un șanț; o anumită aptitudine pentru aritmetică la școala sătească mă făcuse să ajung, după o serie de pași logici, în această mănăstire. Nu eu optasem să vin, ci pur și simplu nu rezistasem ambițiilor altora.

Valiza conținea toate cărțile mele, toate pretențiile la instruire. Am intrat în cea de-a doua curte pătrată, cu glicine și straturi de flori în culori aprinse, și apoi într-o curte pietruită, unde am văzut o scară marcată „T“. Locuința mea era la ultimul etaj, firește, cu geamuri pe ambele părți. Biroul era în partea din față, pe când dormitorul dădea spre o salcie și un pârâu pe care doi tineri vâsleau nepricepuți. Câteva versuri din Tennyson – „Pe margine, sub vâlul salciei...” – îmi intrară și-mi ieșiră din minte.

Mi-am despachetat puținele haine și le-am pus în scrin; cărțile mele au umplut un capăt al raftului. Pupitrul stătea neclintit la geamul dinspre curtea năpădită de plante agățătoare, provocându-mă să studiez. Cu dormitorul era altă poveste. Tăblia simplă de la capul patului, cuvertura brodată și salteaua cu arcuri scârțâitoare nu dădeau nici o impresie de confort; mobilierul ar fi putut proveni de la pensiunea bunicilor mei. Totuși, dacă luam pernița de pe fotoliul din birou, mă puteam propti în pat cu geamul deschis, să aud foșnetul frunzelor de salcie și, ciulind urechile, susurul apei curgătoare.

Am început să citesc, dar după o pagină sau două s-a auzit o bătaie nepoliticoasă în ușă. M-am dus înapoi prin birou să o deschid.

– Salut. Sunt Norman Grout. Matematică, anul doi. Ai o cameră faină. Tipul neîngrijit, cu bucle închise la culoare și un pulover pătat, îmi întinse mâna. Auzi, pot intra?

– Dacă vrei. Robert Hendricks. Medicină.

– Bem un ceai?

– Nu cred că pot...

– Ba poți. Uite.

Deschise ceea ce eu crezusem că era o ușă de dulap, dar se dovedea a fi intrarea într-o bucătărie cu o chiuvetă și un arzător de gaz. Într-un bufet erau câteva căni vechi cu stema colegiului și o cutie plină cu ceai.

– Tu fierbe apă în ceainic, zise oaspetele nepoftit. Eu aduc niște lapte de jos.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Nu peste multă vreme, Norman Grout mă iniția în tainele vieții colegiului.

– Ai grijă să nu-i vorbești de rău pe scoțieni. Fundația are rădăcini adânci, care merg până la Robert the Bruce, William Wallace sau cine știe ce alt naționalist. Își doreau un cap de pod în țara inamicului.

– Credeam că educația lor este mult mai bună decât a noastră.

– Sunt sigur că este. Dar și lor le place aici, la noi. Avem Seara Burns, firește. Weekendul Walter Scott. Sărbătoarea de Bannockburn. Poate vei vrea să închiriezi un kilt. Dar ai grijă cum vorbești la cursuri sau în pub.

I-am spus că nu aveam sentimente antiscoțiene și nici intenția de a pierde vremea prin puburi. Sunt convins că i-am părut un mocofan.

Refectoriul mi-a amintit de o scenă dintr-un film epic, fiind în stil Tudor, așa cum și-l imaginează Hollywoodul. M-am ferit pe cât posibil de picioarele de pui aruncate – printre candelabre și lumânări, togile și ochelarii timizilor studenți începători –, privind doar o dată sau de două ori la masa de pe podium, unde se ospătau regii.

După cină, Grout m-a informat că grupul mergea la un pub numit Black Lion, celebru pentru sticla lui gravată și asocierea lui cu câțiva viitori prim-miniștri. Cu excepția câte unei sticle de cidru sâmbăta dimineața și a ocazionalelor puncțiuni de fructe de la petrecerile liceenelor, băusem prea puțin alcool până atunci. Doi colegi ni s-au alăturat la poartă, și când am ajuns acolo am mai găsit și pe alții de la colegiul nostru. Berea cădea prin forța gravitației din butoiașe înclinate în halbe mari, trântite cu împroșcături pe tejghea. Banii nu treceau dintr-o mână în alta; pesemne, proprietarul înregistra în minte câtă bere se consuma. Nu eram sigur că pot face față la atâta lichid. La cină băusem un pahar de apă, așa că nu-mi era sete.

– Bea, Robert, mă îndemnă un bărbos ce arăta de treizeci de ani, dar se părea că era în anul întâi de medicină, ca mine.

M-am forțat să înghit restul de bere, dar îndată după aceea mi s-a pus în față încă o halbă uriașă.

După câteva ore, am urcat pe scara T până la locuința mea, simțindu-mă calm și puternic. M-am cam împleticit când am aprins lumina și mi-am inspectat mândru noul cuibușor. Mi-am zis că voi prospera acolo, că în curând mi se va acorda o bursă de merit și voi cina sub blazoanele de la „masa înaltă“. A doua zi aveam prelegeri de la nouă și o vizită la sala de disecție. Fie. Crescusem la fermă, nu-mi era frică de sânge; aveam ochiul limpede și mâna sigură. Îmi găsisem vocația.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Apoi am observat ceva straniu: o poșetă de damă pe fotoliu. Nu fusese acolo înainte. Imposibil să-i aparțină lui Norman Grout. Am ciocănit la ușa propriului meu dormitor.

– Robert? îmi răspunse o voce de fată.

– Da.

Ușa se deschise cu un ușor scârțâit. Era Mary Miller.

– Mary!

– Surpriză! chicoti ea. Știu. Portarul mi-a împrumutat o cheie. M-am dat drept sora ta. La colegiul meu primirea nou-venitelor nu se face decât mâine și n-am vrut să arunc banii pe un hotel, așa că...

Sau ceva pe-acolo. Nu prea avea noimă, dar în noua mea serenitate eram indulgent.

– E absolut în regulă. Ai mâncat de cină?

– Da, mersi. Nașa mea locuiește aproape și m-a dus la restaurant. Am băut mult vin. Ascultă, Robert asta-i o locuință încântătoare. Ai primit-o fiindcă ai câștigat un premiu?

– Nu știu. Aici mi s-a spus să vin. Vrei puțin ceai?

– Da, te rog. Arată-mi unde, și-l fac eu. Îmi place teribil vederea înspre râu. Aș putea fi atât de fericită aici! După ce pregăti ceaiul în hohote cristaline de râs, aduse ceștile în dormitor și zise: E mult mai plăcut aici. Hai să lăsăm aprinsă lampa. Așa. Deschide un pic mai mult fereastra, ca să auzim râul.

Ne-am așezat pe pat, unul lângă celălalt, și am sorbit din ceai. Ultimul lucru de care aveam nevoie era și mai mult lichid, dar mi se părea corect să procedez așa.

– Țta-i un caprimulg, am spus.

– Cum?

– Ascultă. Țârâitul acela care se termină ca un plescăit din buze.

– O, da. Acum îl aud. Robert?

– Da?

– E vreo problemă dacă rămân peste noapte? Am o periură de dinți în poșetă.

– Nu. Eu pot dormi pe jos. Nu mă deranjează.

Se lăsă o tăcere plăcută.

– Robert?

– Poftim?

– Ții minte când eram vecini?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Sigur. Îmi amintesc și când te-am văzut întâia oară. Ședeam la fereastră citind din Catul, și tu ai ieșit pe peluza părinților tăi în haine de tenis.

– De ce nu m-ai strigat?

– Nu te cunoșteam. Oricum, mi-a plăcut să stau numai și să te priveresc.

– Știu.

– Ce?

– Știam că mă urmărești. Am vrut să ți-o spun de câteva ori după aceea, înainte de a ne fi împrietenit.

– Știai?

– Da. De ce îți plăcea să mă privești?

Am reflectat calm, apoi am zis:

– Îmi plăcea că aveai un tată.

– Altceva? mă îndemnă ea cu o licărire jucăușă în ochi.

– Îmi plăcea cum arăta casa voastră. Îmi plăcea cum îți cădea părul pe ochi.

– Și?

– Îmi plăcea când te scărpinai pe coapsă, când stăteai pe burtă.

Mary puse ceașca pe noptieră și se întinse cu fața în jos.

– Așa?

Mi-a trecut prin minte că era posibil să fi băut la fel de mult ca mine. M-am ridicat, simțindu-mă autoritar.

– Da, așa. Acum scarpină-te.

Ea râse și-și ridică fusta.

– Chiar erau insecte și alte chestii. Bineînțeles, în fustiță de tenis, aveam picioarele goale. Să-mi scot ciorapii?

– Da. Poți să-i pui pe scaunul ăla.

– Mie îmi plăcea că te uiți la mine, spuse Mary când își reluă locul pe pat. Mă făcea să mă simt... depravată.

– Depravată?

– Într-un fel plăcut. Râse. Și ai fi vrut să mă... atingi?

– Da. Voiam să-ți scarpin eu piciorul. Să-ți arăt cum?

– Da.

După ce i-am arătat, a vrut să știe:

– Dar ce-i cu Paula? Nu ești îndrăgostit de ea?

Aproape că nu-mi mai aminteam de Paula.

– Nu, Mary. Paula a fost o... pasiune trecătoare.

Mi-am plimbat din nou mâna peste partea superioară a coapselor ei, pe sub

lenjeria largă. „Nu e mai puțin decât merit“, mi-am spus, răsturnat pe spate în pat, mândru ca un pașă care tocmai primise un nou post de comandă.

Mary s-a urcat călare pe mine și m-a privit de sus. Ochii îi erau larg deschiși și buzele umflate. Încă zâmbea. Apoi am simțit ceva ce nu simțisem înainte: un val de recunoștință.

– Cred că ăsta-i lucrul just care trebuie făcut, nu Robert?

Își desfăcu nasturii bluzei și o aruncă într-o parte, apoi își lăsă capul în jos și mă sărută.

*

Cursurile erau nesfârșite, cu începere de la opt și jumătate, dar nu dificil de urmărit. Disecțiile se realizau într-o baracă mohorâtă, cu acoperiș de tablă (cadavrele erau cunoscute drept Fred și Martha). Îmi plăcea să feliez un creier bej, după ce fusese tratat cu formol: textura lui îmi amintea de conopida coaptă. Era minunat să ții în mâini acest organ chircit, cu formolul curgându-ți pe la încheieturi, și să-ți imaginezi miliardele de sinapse active care timp de mulți ani făcuseră conopida să creadă că era Fred.

Pe urmă îl aruncam înapoi în găleată.

Nici jupuită, Martha nu avea pic de rușine; voiam să-i văd nervii ramificați ca în minunatul pom al vieții al lui Darwin. Presupun că dinamismul acestor părți ale anatomiei – conductele prin care trecuse cândva energia vitală – m-a împins înspre neurologie.

Încă băiat de fermă în suflet, am intrat într-un grup de studenți care practica vânătoarea cu câini beagle, și până la urmă am avut acces la un grajd unde, în schimbul rânirii gunoiului și al trebăluitului prin curte, mă lăsau să călăresc două ore. M-am înscris și într-o asociație corală, deși vocea mea nu era cine știe ce, și într-un club de dezbateri.

Curând mi-am mutat fotoliul și lampa din birou în dormitor, ca să pot citi cu fața la râu. Mi-am impus să nu lucrez după ora nouă, așa că aveam mereu puțin timp pentru lecturi de plăcere. La început am citit Sherlock Holmes, dar ceva din seriozitatea colegiului meu calvinist m-a făcut să mă rușinez, așa că m-am apucat de George Eliot, drum care m-a dus la filosofii germani – Hegel, Feuerbach –, apoi la scriitorii cu aplecare spre psihologie, ca Eduard von Hartmann, și la neurologul Moritz Benedikt. Am descoperit că toate cărămizile din care și-a construit Freud opera timpurie existau deja cu douăzeci sau treizeci de ani înainte de a publica el, dacă știai unde să le cauți.

Mary Miller stătea destul de mult la mine, venind și plecând la ore calculate
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

să nu-i scandalizeze pe stâlpii bisericii. Un sertar gol din scrinul meu mare a fost destinat furourilor, jerseelor și portjartierelor ei, iar o cămașă de noapte era ascunsă de iscoade sub saltea; lenjeria intimă o aducea și o lua cu sine, cum proceda și cu sticlele de bere sau cu pungile de fructe cumpărate din piață. Într-o zi, auzind un pas suspect, probabil al portarului, pe scările de lemn, am căutat o cale de scăpare. Un chepeng de pe palier se deschidea într-un spațiu de sub acoperiș, unde o trapă dădea într-o zonă plată, căptușită cu plumb, între streșini. Primăvara am dus câteva ghivece de flori acolo, iar într-un sac de compost plasat într-un colț înșorit am pus niște lăstari de roșii. Nu se copseseră până la sfârșitul trimestrului, dar aroma frunzelor ne înmiresma picnicurile de seară. După ce am prins curaj, am început să organizăm mici agape cu prietene de la colegiul ei pentru fete și băieți de la al meu. Norman Grout era omul casei: așezat în poziția lotus pe un covoraș, întreținea atmosfera cu poveștile lui obscene și cu bârfe cărora nimeni nu le dădea crezare.

Era o lume în cadrul unei lumi închise, iar Mary Miller nu avea alte pretenții de la mine decât să fiu în toane bune. Mi-am amintit cum prima oară când m-am dus acasă la ea mi s-a părut o femeie deja împlinită. Avea șolduri solide, dar sânii ei erau proaspeți, fără nici o gropiță aspră pe sfârcuri, doar un țesut de altă culoare, moale și delicat. Îi plăcea să-mi țină capul acolo în timp ce sugeam din ei. Cum se întâmplase că fiica unică a unui inginer electronist și a unei surori medicale, de la periferia unui oraș amărât, era ca argintul viu? Complet lipsit de experiență, îmi închipuiam că toate idilele constau din rochii primăvăratice, bere la sticlă, sex neobosit și cina pe acoperiș, în murmurul râului care curgea în preajmă.

În anul al doilea m-am împrietenit cu un teolog miop pe nume Donald Sidwell. Donald vorbea despre pasiunile sale – muzica barocă, cursele de cai, cricketul, Franța și mașinile de epocă – atât de serios, încât era imposibil să nu te influențeze. Ținea un automobil într-un sat învecinat și mergeam până acolo cu bicicletele sâmbăta, înainte de a prânzi într-un pub. Îi plăcea să-și petreacă după-amiezile cu capul sub capotă, „acordând“ motorul, cum zicea el; dar, ca răsplătă pentru răbdarea mea, a fost de acord să învețe să călărească la grajdurile unde lucram duminica. Nu știam multe despre viața lui de familie; ceea ce ne atrăgea unul spre celălalt erau ideile. Eu îi explicam la o sticlă de bere cum funcționează sistemul nervos și de ce este greșit să credem că „mintea“ are o existență independentă de materia din care este
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

făcută. Donald se plasa pe poziții filosofice și mă lovea cu Descartes, Hume și Locke. L-am redus la tăcere în cele din urmă, făcând referire la broboana de sudoare care-i apărea în palmă când îl cuprindea frica – precum duminica trecută, când calul lui o luase razna. I-am spus că umezeala din palmă arăta cum o emoție pur abstractă – frica – poate, prin intervenția sistemului nervos și a glandelor exocrine, să se transforme în apă. De la minte la materie, la propriu. Am conchis decretând că ideea că am fi mai mult decât materie este absurdă.

Astfel de discuții studentești aveau loc mai ales în cadrul societăților de dezbateri, dar nici Donald, nici eu nu eram în largul nostru într-un cadru atât de protocolar. Preferam să-mi țină, numai mie, o prelegere despre natura civilizației franceze. Multe dintre teoriile sale se bazau pe credința că „Franța“ nu era o entitate firească și ar fi fost mai fericită dacă ar fi rămas separată în mai multe țări. Poseda statistici uimitoare despre faptul că puțini francezi vorbesc cu adevărat franceza. În 1900, de pildă, erau numai 28%, sau pe acolo; ceilalți vorbeau bretona, occitana și alte sute de dialecte și graiuri. Nu puteam să verific dacă avea sau nu dreptate, dar îmi plăcea că știa atâtea detalii.

Mergeam adesea la concertele date de celelalte colegii. Ale noastre se țineau în salonul dedicat studenților din primii ani, o încăpere vastă, lambrisată, și erau foarte populare. Donald se producea uneori, interpretând cântecele comice compuse de el însuși și acompaniindu-se singur la pian. Am devenit tot atât de atașat de Donald Sidwell pe cât eram de Mary Miller – în unele privințe și mai mult, întrucât prietenia noastră nu ne solicita nici un efort sau sacrificiu. Cu Mary, întrebările stânjenitoare despre ce ne rezerva viitorul și ce așteptam unul de la celălalt începeau să ne reducă orizonturile. Ea nu mai rămânea la mine atât de des, și parcă nu-mi păsa.

Reveria mi-a fost întreruptă de un ciocănit în ușă. Era Paulette.

– Domnul doctor Pereira vă așteaptă, mă informă ea, după care se răsuci pe călcâie și plecă.

M-am uitat la ceas. Era opt fără douăzeci.

L-am găsit pe amfitrionul meu în bibliotecă. Spre surprinderea mea, purta o cămașă descheiată la gât și pantofi de pânză; costumul și cravata mea erau ca nuca în perete.

Milă – unitate de măsură a distanțelor terestre în sistemul anglo-american; 1 milă = 1609,3 metri (n.red.)

CAPITOLUL 4

– Mai devreme am cunoscut o femeie tânără, i-am spus lui Pereira la cină. Jos, la mare.

– Probabil Céline. Înoată des în *calanque*.

– Cine e?

– Nepoata unei foste paciente. O fată neobișnuită, nu vi s-a părut?

– Ba da. Cu ce se ocupă?

– O îngrijește pe bunica ei. Uneori își găsește de lucru în port. Mai dă și aici o mână de ajutor, ocazional, când am musafiri.

– De câtă vreme locuiți aici?

– Prima dată am venit în anii douăzeci. Era un loc total necunoscut. Chiar și Cannes abia începea să fie descoperit – de britanici, dacă nu mă-nșel. Era paradisul pe pământ pe insula asta, doar câteva case din stuc în port, acolo unde se stabiliseră câțiva oameni cu vocație de exploratori – boemi, nudiști, aventurieri. Și clima asta atât de plăcută și blândă... Pe vremea aia existau un teren de tenis, o cherhana și vreo două pensiuni de familie. Totul ca într-o fotografie de Lartigue.

– Și aici ați practicat medicina?

– Da. Într-o perioadă am avut un sanatoriu privat. Aici, în casă.

– Dar de o vreme nu mai lucrați?

– Nu. Sunt prea bătrân. Am nouăzeci și trei de ani și sufăr de un soi de leucemie. Majoritatea oamenilor în vârstă fac un cancer de vreun fel sau altul, după cum știți. Dar starea mea se agravează, așa că de câteva luni încerc să-mi pun ordine în afaceri. La etaj am am o cantitate uriașă de dosare și hârtii, iar Paulette mă ajută să le triez. Nu de mult am dat peste jurnalele mele din Marele Război. N-am avut timp să le citesc, dar m-am uitat la fotografii. Una, reprezentând un grup de bărbați, avea înscrise pe spate numele lor. Văzând numele „Hendricks“ am tresărit. Mi-a trebuit o zi ca să fac legătura cu *Puținii aleși*. Apoi, cum spuneam în scrisoare, mi-a devenit destul de clar că erați tată și fiu.

– Dumneavoastră nu aveți copii?

– Din păcate, nu, deși am fost căsătorit trei decenii. Soția mi-a murit acum zece ani. Cea mai apropiată rudă este nepotul meu, fiul surorii mele, care trăiește la Paris. Recent s-a pensionat de la o firmă de avocatură. E un om

simpatic și de ispravă, dar nu manifestă nici un pic de interes pentru medicină sau literatură. El este executorul meu principal, însă voiam ca un specialist să verifice dacă în arhiva mea sau în lucrările publicate mai este ceva viabil. Când am descoperit dubla conexiune cu Hendricks, am avut o idee pe care, fără modestie, aş numi-o genială. Recitindu-vă cartea, am recunoscut un spirit afin. O idee destul de bizară, ştiu. Risc să mă fac de râs, dar la vârsta mea nu-ţi mai pasă. Nu spuneţi încă nimic, vă rog. Să ne cunoaştem mai bine, și atunci îmi puteţi comunica decizia dumneavoastră. Nu e nici o supărare dacă mă refuzaţi, dar haideţi să ne dăm o şansă.

Un zâmbet mi s-a întins încet pe faţă. O fată goală cu arici-de-mare, un bătrân vanitos cu o ofertă donquijotescă... Nu există multe zile ca asta într-o viaţă.

– Vă amintiţi de mica lecţie pe care mi-aţi ținut-o ieri? l-am întrebat. Despre straturile memoriei?

– Desigur.

– Era o porţiune de curs, nu-i așa?

– Ce perspicacitate, domnule doctor, spuse el zâbind. Într-adevăr. Era introducerea unei prelegeri pe care am ținut-o la o universitate, nu cu mult timp în urmă. Studenţilor din anul întâi.

– Vă amintiţi și restul?

– Probabil că aş putea să-mi găsesc notițele. Dacă vă interesează.

– Da, m-ar interesa, dacă nu e un deranj.

După cină, când el s-a dus la etaj să-și caute notițele, eu am ieșit în grădină ca să fumez o ultimă țigară. Am mers pe gazonul elastic până la liziera pădurii. Când cicadele făcură o pauză, am auzit clipocitul apei în *calanque*, departe, jos. Peste câteva clipe mi-am golit vezica pe acele de pin.

Locuisem cândva cu chirie într-o casă mare din nordul Londrei. Proprietarii mă încurajau ca în lipsa lor să umblu prin toate încăperile, să aprind lumini ca să descurajez spărgătorii, să produc zgomote. La marginea terasei era un gard viu de cimișir, și-mi făcea plăcere să urinez în el în fiecare seară. Nu riscam nimic, deoarece mirosul plantelor acoperea orice altă miasmă. O dată, în satul meu natal, am fost invitat la un bal vânătoresc – o premieră pentru un băiat care doar făcea curăţenie la cai. După ce am mâncat, gazda a condus bărbății afară, pe pietriș, unde s-a desfăcut imediat la șliț și a stropit toată aleea pentru mașini...

Am lăsat aceste amintiri și altele să acompanieze momentul ușurării, după
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

care m-am întors înauntru, unde Paulette debarasa masa. Văzându-mă, se grăbi să-mi înmâneze un dosar de culoarea pielii de căprioară.

– Domnul doctor Pereira m-a rugat să vi-l dau și să vă anunț că s-a dus la culcare. Dacă vreți să-l luați cu dumneavoastră în cameră, veți vedea că v-am pus o lampă electrică.

Odată ajuns în dormitor, mi-am scos vestonul, cravata și pantofii, am tras nou-sosita lampă mai aproape de pat, apoi m-am așezat comod pe perne. Notele erau dactilografiate pe hârtie ieftină, groasă.

Așadar, cred că am stabilit deja că în cea mai mare parte personalitatea omului este determinată de felul cum își amintește. Nu de ce își amintește, ci de cum.

Dacă vă gândiți la un anumit eveniment din viață poate o dată pe săptămână, timp de treizeci sau patruzeci de ani, stabiliți o relație cu acel eveniment. Cu cât mai des vi-l readuceți în minte, cu atât mai mult îl modificați. Pe urmă ajungeți în situația de a crea o poveste evolutivă a trecutului dumneavoastră. Aș spune că, în limbajul neofitului, acesta este procesul central din formarea personalității.

Cercetările mele din anii '60 mi-au demonstrat că pacienții și voluntarii foloseau părți diferite ale creierului ca să stocheze amintiri de tipuri diferite. Adică, dacă îi întrebam „Ce ați mâncat la prânz?“, ei căutau într-un anume loc. Numele capitalei Spaniei era memorat în altă parte. Dacă le ceream să meargă cu bicicleta sau să îndeplinească o altă sarcină pe care n-o mai făcuseră din copilărie, trebuiau iarăși să caute într-un loc diferit.

Toate acestea sunt acum acceptate, și nu încapă îndoială că într-o zi vom avea, ca ilustrare, niște superbe fotografii color de la prietenii noștri specializați în imagistică medicală. Când se duc la spovedanie sau la psihoterapeuți, oamenii menționează în primul rând evenimentele din trecutul lor despre care cred că au fost importante sau formative. Deseori există un element de traumă – sau cel puțin un „înainte“ și un „după“. Ceea ce descoperă ei pe măsură ce vorbesc este, ca s-o spunem pe șleau, faptul că își pot schimba reacțiile. În opinia mea însă, una dintre modalitățile prin care respectivii ajung să se împace cu realitatea este schimbarea bazei neurale a memoriei înseși.

Evident, Pereira se străduise să formuleze totul în termeni profani, căci se adresa unui public nespecializat. Am sărit la concluzii.

Speranța mea este următoarea. Mai întâi vom vedea cum își amintește creierul – ce părți ale sale utilizează, dacă amintirile dispar după un timp în condițiile în care nu sunt invocate, sau totul este înmagazinat și se pune doar problema accesului. Apoi vom descoperi de ce unele evenimente rămân în memorie, iar altele se pierd. În al treilea rând, vom stabili modul în care accesările noastre dau cu adevărat formă memoriei în celulele nervoase. În felul acesta, vom afla cum să găsim amintirile pe care le credeam pierdute. Și, înțelegând în ce măsură putem să modificăm și să selectăm aceste elemente, s-ar putea să găsim metode foarte simple de a ne face viețile mai plăcute. Vom învăța să ne accesăm amintirile numai în moduri utile, astfel încât baza neurală a evenimentului să fie remodelată.

O parte din materialul de mai sus formează baza lucrării mele Alphonse Estève: Omul care s-a uitat pe sine însuși. Această carte, cu vocație de popularizare, a apărut în limba engleză, fiindcă n-am vrut să-i derutez pe colegii mei universitari...

Am pus jos dosarul și m-am dus la fereastră. Nu era un stilist, dar probabil că acestea erau doar niște notițe de curs pe care nimeni altcineva nu trebuia să le vadă.

Era o noapte senină, cu cerul bogat în stele la sud. M-am dus să mă spăl pe dinți, apoi, când m-am întors în dormitor, am închis obloanele și m-am culcat.

În casa unde crescusem nu existau prea multe reguli, dar una respectată întotdeauna era aceea că nu aveai voie să-ți povestești visele. Din cauză că erau plictisitoare pentru alții, spunea mama, dar eu cred că se temea să nu se dea de gol. Era secretoasă cu privire la sentimentele ei și foarte rezervată când era vorba despre chestiunile trupești. Neavând soț, mă percepea aproape ca și cum aș fi fost un copil nelegitim, poama unui zilier aflat în trecere. Pălea când oamenii se uitau de la ea la mine și înapoi. Mai mult decât prezența lui, cred, îi lipsea respectabilitatea pe care i-ar fi conferit-o defunctul meu tată.

Așadar, respectând regula răposatei mele mame, nu voi repovesti aici visul avut în noaptea aceea pe insulă; voi spune numai că a fost despre sex și

război, moarte și pace... Mai mult decât atât: era vorba și de o șansă de a trăi din nou, de a scrie o istorie alternativă a lumii, începând cu zece ani buni înainte de Sarajevo. Am visat despre un secol mai puțin dement.

Dimineață, nevăzând nici urmă de Pereira, am coborât treptele până la *calanque* ca să-mi limpezesc gândurile. Îmi place modul metaforic în care ne exprimăm. Cum îți „limpezești“ gândurile? Nu poți face asta decât recurgând la alte gânduri; „gândurile“ sunt deci și cauză a blocajului, și soluție clarificatoare. Probabil că prin asta vrem să spunem că ar trebui să nu mai raționăm, ci să „simțim“ – ceea ce presupune că orice „simțim“ este mai valoros decât ce gândim...

Pe când stăteam pe stâncă, urmărind dantelele albe de spumă de pe coama valurilor, mi-a venit în minte băiatul imaginat de Newton, care culegea o pietricică mereu mai netedă decât precedenta sau o scoică mereu mai lucioasă în timp ce vastul ocean al adevărului se întindea nedescoperit în fața lui; m-am gândit la Matthew Arnold pe plaja de la Dover, imaginându-și-l, la rândul lui, pe Sofocle pe țărmul Mării Egee și presupunând că pentru dramaturgul antic zgomotul mării reprezenta fluxul și refluxul nefericirii omenești.

Mi-am amintit de nisipul de sub talpa bocancului meu la Anzio, în 1944, când am debarcat pe țărm într-un nor de stropi, așteptându-ne să fim ciuruiți de focul nemților. Pentru mine, atunci, întinderea albastră nu fusese o forță copleșitoare; fusese un lichid rece ca gheața în care-mi făcusem cunoscut scopul: să ajung pe mal, să mă îngrop în pământ și să ucid. Mi-am dat osteneala să țin pușca sus, să nu se ude, bălăcindu-mă în apa până la piept, dar asta a fost toată considerația pe care am arătat-o mării în noaptea aceea.

O problemă este insolubilă doar pentru cel care se confruntă direct cu ea; pentru alții poate avea o simplitate comică ori exasperantă. Mi-a trecut prin cap că în momentul acela mă aflam într-un impas, ca unul dintre sărmanii mei pacienți pentru care momentul unei soluții ușoare trecuse. Nu puteam înainta în viață – ce-mi mai rămăsese din ea – până când nu dobândeam o înțelegere mai profundă a trecutului. Aceasta era „munca grea“ pe care, tânăr terapeut, le-o recomandasem volubil pacienților mei; pentru mine însă, alesesem întoarcerea la vechile metode: negare, plăcere senzuală, schimbarea subiectului înspre Newton sau Matthew Arnold.

M-am ridicat de pe stâncă și am pornit să urc scările, însă un plescăit mi-a atras atenția. Oprindu-mă pe coama dealului, am observat că jos, în *calanque*, înota cineva. Mi-a fost destul de ușor să recunosc capul cu păr lins care

răsărea din apă. Am coborât puțin, dar am rămas ascuns. Nu după mult timp, Céline a ieșit afară, goală ca data trecută, și s-a aburcat pe stâncă. Nu mai avea unealta pentru desprinderea aricilor-de-mare, dar acum își adusese un prosop pe care l-a așternut lângă rochia abandonată. Apoi s-a întins pe spate ca să se usuce. Și-a aranjat părul la soare și a rămas nemișcată, cu mâinile lipite de sol. Pe partea inferioară a abdomenului se vedea un semn din naștere, iar trupul ei era ceva mai uscățiv decât îmi aminteam. Langoarea ei părea studiată, ca și cum fie știa, fie își imagina că era privită.

După un minut m-am întors pe creastă și apoi pe scări, până la grădina lui Pereira.

Am luat prânzul pe terasă, la umbra unui prun. Paulette adusese o *salade niçoise* cu un dressing destul de usturoiat.

– Mi-au plăcut notițele dumneavoastră pentru conferință, am spus. Din câte am înțeles, urmăreați să faceți ce ar face un bun psihanalist, dar folosind însuși creierul ca să fixați schimbarea. Un fel de analiză, dar biologică.

– Da, zise Pereira, turnându-mi în pahar niște apă gazoasă. Desigur, ținând cont că publicul era format din novici a trebuit să las deoparte noțiunile de neurologie, dar asta este, în esență, ideea la care am lucrat douăzeci de ani.

Am încuviințat din cap. Era departe de aria mea de competență, dar înțelegeam de ce teoria lui stârnise interesul.

– Ați fost psihanalizat ca parte a pregătirii dumneavoastră? mă întrebă el.

– Da. Pe atunci, în Anglia, Freud era privit ca un monstru sacru. Psihanaliza forma nu doar baza terapiei, ci în multe spitale era lumina călăuzitoare pentru diagnoză. Chiar și în cazul schizofreniei.

– Cine v-a psihanalizat?

– O doamnă din Belsize Park. La Londra.

– S-a îndrăgostit de dumneavoastră?

– Bineînțeles.

Doctorul chicoti.

– Și a insistat să vă afle visele?

– O, da. Oricum, aveam foarte multe. A trebuit chiar să le mai simplific pentru ea. Partea în care îmi castram tatăl...

– Glumiți, domnule doctor Hendricks.

Majoritatea oamenilor foarte bătrâni au o bonomie fundamentală. Se spune că ochii le sclipesc și vocea le tremură – de ușurare, mi se pare adesea:

ușurare că nu mai sunt angajați, ca tinerii, în strădania țičnite. Pereira nu era așa; în mintea lui, tot mai slăbită, se considera încă un actor.

Paulette aduse o farfurie cu fructe feliate și o așeză între noi.

– Domnule doctor Hendricks, spuse gazda, aș dori să vă invit să rămâneți la noi mai mult timp. Corecțați-mă dacă greșesc, dar mi se pare că străbateți o perioadă dificilă a vieții, când...

– Există și alt fel de perioade?

– Sunt foarte bătrân. Bun numai pentru morgă. Dar ceva din tânărul terapeut mai există în mine, ceva din tânărul idealist care am fost. Și văd în dumneavoastră un suflet tulburat. Spuneți-mi că greșesc.

– Sunt și eu om. Firește că sunt tulburat.

– Puteți să vă alegeți dormitorul care vă convine. Dacă doriți, o invit pe Céline să ia cina cu noi. Pot să-i dau instrucțiuni lui Paulette să gătească orice fel de mâncare vă place.

Brotacii ascunși între ramurile pinilor porniseră un concert la fel de zgomotos ca al cicadelor. Când Pereira mi-a mai turnat un pahar de vin alb de pe insulă, gândurile mele s-au întors la livingul din Kensal Green, cu videocasetele și femeile înlăcrimate de acolo.

Mi-am dat seama că, involuntar, zâmbeam.

– Bine, am, zis. Vă mulțumesc. Stau până miercuri. Pot împrumuta telefonul dumneavoastră? Vreau să văd dacă am mesaje.

Vechiul telefon cu disc, completat cu o extensie „pentru soacră“, stătea pe un scrin din stejar sculptat. Telecomunicațiile franceze progresaseră din vremea când era greu să apelezi pe cineva din străinătate; chiar și așa, nu eram sigur că telecomanda putea activa robotul din apartamentul meu.

Pe când aținteam instrumentul spre receptor, am zărit-o pe Paulette zăbovind în pragul bucătăriei. Am ridicat o sprânceană, și ea se retrase fără chef.

Spre surprinderea mea, vocea morocănoasă și totuși afectată anunță: „Aici robotul telefonic al lui Robert Hendricks...“

Înregistrase un mesaj care m-a intrigat.

„Bună ziua, domnule doctor. Mă numesc Tim Shorter. Nu ne cunoaștem, dar fratele meu este însurat cu o veche prietenă a dumneavoastră. Mă întreb dacă v-aș putea invita la prânz la clubul meu din Londra. Sper să fiu în curând în oraș pentru o săptămână sau mai mult.“

În seara aceea, înainte de cină, Pereira a venit în bibliotecă aducând un alt dosar cu coperte roșcate.

– Aici sunt câteva lucruri mărunte pe care le-am adunat. Să începem cu fotografia asta.

Cum eram deja obișnuit cu ritmul calm al gazdei mele, cu amănările și divagațiile lui, m-a mirat această bruscă trecere la acțiune. Simțeam că nu-mi ridicasem încă garda, că ar fi trebuit să ajungem treptat la...

Fotografia era ca pe vremuri, sepia pe carton gros, cu o margine albă îngustă. Înfățișa o duzină de bărbați pe un câmp, cu un cort în formă de clopot în fundal. „Lângă Armentières, martie 1916“, era explicația de sub imagine. Am întors-o și am citit numele de pe verso: Hendricks, Barnes, Beard, Wiseman, McGowan, Front, Holland, Hogg, Treloar, Preston, Campbell, Roe.

Era abia a treia fotografie cu tata pe care o vedeam, dar l-am recunoscut imediat. Fruntea lată și ochii pătrunzători erau cei din instantaneele văzute acasă; tovărășia altor bărbați, însă, îl făcea mai fudul. Sau poate că era doar uniforma, care le dădea tuturor o anume prestanță. La o examinare mai atentă mi-am dat seama că, poate cu două excepții, zâmbetele erau forțate, pentru obiectiv; altminteri, chipurile trădau diferite grade de răbdare și incomprehensiune.

Poate un minut întreg m-am uitat în ochii tatălui meu. Ca și cum l-aș fi surprins, l-aș fi prins asupra faptului – faptul de a trăi. Arăta foarte tânăr.

Am înapoiat tăcut fotografia.

– Era o gașcă strașnică de băieți, zise Pereira.

– Dumneavoastră i-ați fotografiat?

– Nu, locțiitorul meu, un om pe nume Waites.

– Mie mi se par destul de mulțumiți.

– Își arătau unul altuia o loialitate mișcătoare. Nu făceau parte dintr-un batalion de amici^o, ca să se fi cunoscut dinainte; erau voluntari aruncați laolaltă. După numai câteva zile, el – Pereira împunse fotografia cu degetul – și-a dat viața pentru el – a doua împunsătură.

– Și după încă o zi avea un nou frate de cruce.

– Încercam să nu avem așa ceva. Acuma, după cum vă spuneam, nu l-am cunoscut bine pe tatăl dumneavoastră. Era independent. Singuratic. Cred că și-a format o idee proprie despre război, pe măsură ce acesta se prelungea.

Erau și alte fotografii cețoase cu oameni care ar fi putut să fie sau să nu fie

tatăl meu – săpând tranșee, călărind pe un cal murg, încălzind rații pe un primus. Nici unul nu era în linia întâi, sub gloanțe; toate pozele fuseseră făcute la odihnă sau în timp ce soldații erau în rezervă, astfel că exprimau o veselie discordantă cu situația generală.

Deși îmi făcuse plăcere să văd fotografiile, nu știam ce să spun. L-am simțit pe Pereira dezamăgit de reacția mea. Vederea tatei pe front nu-mi adusese nici o ușurare și nu mă ajutase să-l înțeleg mai bine; paradoxal, îmi stârnise întrebări despre propria-mi experiență de război. Amintirile unor incidente pe care le crezusem șterse începură să mi se agite prin minte, ca voga șerpuiască a speciilor aceluia care trăiesc prea adânc în ocean ca să fi fost observate sau catalogate de om.

Am simțit privirea ageră a lui Pereira sfredelindu-mă și mi-a fost jenă, ca și cum nu m-aș fi ridicat la înălțimea așteptărilor lui. Nu sunt omul convențiilor sociale potrivit cărora fiecare farfurie și fiecare pahar de vin oferite de gazdă trebuie aplaudate și orice tablou din casă trebuie să fie o capodoperă, dar un minim de politețe se cuvenea. În definitiv, bătrânul domn îmi pusese la dispoziție casa și bucătăria lui.

– E ciudat să-l văd pe tata în uniformă, am zis. Mă duce cu gândul la propriul meu război.

– Nu mă surprinde. În cartea dumneavoastră sunt înglobate câteva referințe interesante la anii aceia.

– Chiar? Aproape toată lumea a văzut în ea o mostră de „antipsihiatrie“, fenomen care tocmai începea să fie în vogă. Au considerat-o nu o carte de amintiri, ci un gest polemic.

– Cum și este, la urma urmei, dar putem citi printre rânduri.

Am simțit o presiune în spatele ochilor și o ciudată agitație în stomac.

– De ce nu-mi povestiți ce vi s-a întâmplat dumneavoastră? mă îmbie Pereira. În război...

– Pentru că...

– În cartea dumneavoastră n-am găsit vreun regret mărturisit clar, însă dacă există, aveți ocazia să corectați lucrurile. La modul confidențial. La rândul meu, n-am să vă ascund nimic, oricât de jenant ar fi pentru mine. Nimeni nu este un erou pentru executorul său literar. Mi-ați putea răsplăti încrederea.

Afară, în grădina întunecată, un vânt moale sufla peste iarba și scutura ramurile pinilor-umbrelă.

– Bine, am zis. Vă povestesc.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Și am făcut-o. Ultima persoană căreia îi făcusem aceste destăinuiri fusese L., chiar în vreme de război, în 1944. De atunci, era ceva ce rămăsese în spatele unei uși încuiate. Nici prietenii, nici confrății medici care aveau să devină importanți pentru mine, pecum Judith Wills și Simon Nash, nici iubitele și prietenele, ca Annalisa, nu manifestaseră vreun pic de curiozitate. Totuși fusese ceva ce credeam, cel puțin la început, că mă punea într-o lumină bună.

Poate că am exagerat sau am lăsat deoparte unele aspecte când am vorbit cu Pereira; de atunci, am avut timp să corectez detaliile...

*

În iunie, la absolvirea facultății, era un post liber la un spital universitar din Londra, dar evenimentele din Europa erau evident mai presante, așa că m-am înscris la școala de ofițeri. Subofițerii se distrau umilind cadeții care se aliniau nervoși pe terenul de paradă al unității de instrucție de lângă Doncaster. Nu aveai ce replică să dai vârstei și experienței lor mai înaintate; eu m-am concentrat să devin invizibil și să înghit orice afront mi se aducea. O dată, când un sergent a râs de încetineala mea la instrucția de front – „Ești ca o marionetă, nu un afurisit de militar“ –, am auzit un chicotit, câțiva pași mai încolo. Mi-am spus că acel coleg cadet ar fi trebuit să fie de partea mea, nu a sergentului. Dar a venit și ziua când bătăranii de pe câmpul de instrucție au trebuit să ne spună „Sir“. O făceau cu destulă bunăvoință, știind că în curând vor putea teroriza o serie nouă de tineri.

Am fost informați că vom pleca în Franța și am primit efecte noi. Acestea includeau o manta de foarte bună calitate, masca de gaze și ranița; de chingi atârnav casca de oțel, pistolul, binoclul, busola, sacul pentru rații și plosca cu apă. Odată transportați peste Canalul Mânecii, ne-am oprit într-un sat de lângă Lille, unde urma să ne alăturăm Batalionului Doi.

Acolo l-am cunoscut pe ofițerul care comanda Compania B, un militar de carieră pe nume Richard Varian. Mustața lui, cu tăietură militară, îmi sugera un romancier francez din *la belle époque*; în plus, avea câteva cărți de literatură – poeme, biografii – pe care și le rânduise pe o etajeră portabilă în camera sa. Nu știam cum ar fi trebuit să arate un comandant de companie. Richard Varian avea ochi de un brun atât de închis, că erau aproape negri; parcă nu clipea niciodată. Am crezut că văd în ei nu doar inteligență, ci și omenie, însă era prea devreme ca să fiu sigur.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– O să preiei Plutonul Patru de la Bill Shenton, mi-a spus el. El este plutonier de doi ani. A servit cu mine în India.

Varian mi-a explicat că pe vreme de pace fusese lipsă de ofițeri, așa că multe erau comandate de subofițeri ca Shenton, promovați temporar. Am fost neliniștit că voi înlocui un militar de carieră, eu, care încă nu primisem botezul focului.

– Este prima dumitale provocare ca ofițer, mi-a zis Varian, introducând o țigaretă în portțigaret. Vor mai fi și altele.

L-am găsit pe Bill Shenton jucând cărți într-un oficiu care servea drept popota sergenților. I-am spus că aș avea ceva de discutat cu el.

– Desigur, domnule sublocotenent.

Am ieșit afară, într-un loc de trecere îngust. Shenton era cam cu zece ani mai în vârstă și cu zece centimetri mai înalt decât mine; fața îi era ridată de anii mulți de expunere la soarele tropical. Mai întâlnisem tipi cu o asemenea carură la fermele copilăriei mele, dar nu mai văzusem un bărbat atât de sigur pe sine.

– Pe loc repaus, i-am spus.

Îl simțeam cum îmi analiza trăsăturile netede, de om care-și petrecuse viața în interior. M-am îmbujorat și am pierdut șirul vorbelor, în hotărârea mea de a nu rupe contactul vizual. I-am explicat că nu eu dorisem noul aranjament și că aș fi apreciat să primesc de la el îndrumări, din când în când, la cererea mea.

Când mi-am terminat poticnita pledoarie, m-am întrebat cum avea să reacționeze Shenton. Putea fie să izbucnească în râs, fie să-mi tragă un pumn în figură.

– Am înțeles, domnule sublocotenet.

Pe chipul lui nu se citea nici urmă de amuzament sau furie. Era mult prea loial regimentului.

– Mulțumesc, plutonier Shenton. Te poți întoarce la partida dumitale.

Când el m-a salutat și s-a întors să plece, mi-a trecut prin cap că poate Varian îl prevenise cum urmau să se desfășoare lucrurile, sau poate dedusese singur, văzând aflusul mare de ofițeri tineri. Simțeam că cei doi militari de carieră profitaseră de lipsa mea de experiență. Doriseră să mă vadă trecând prin toate etapele. Pe de altă parte, mi se păreau niște tipi promițători pentru un ofițer comandant și un subofițer.

Oamenii de sub comanda mea erau toți soldați în termen sau rezerviști.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Misiunea noastră în Franța era să urmărim evoluția situației; ne era interzis să pătrundem în Belgia, ca nu cumva să-l provocăm pe Hitler s-o invadeze. Ca ofițer începător, mă îngrijeam de popotă și discutam despre felurile de mâncare cu bucătarul, soldatul Dobson, alt militar de carieră întors din India, unde îngrijise caii de povară ai armatei. Mi-a mărturisit că nu avea experiență culinară, deși o dată ajutase la gătitul unui curry cu carne de cal.

În mai, când nemții, neprovocați, au invadat Belgia și Țările de Jos, ni s-a dat undă verde să înaintăm. Am fost bucuros să mă clintesc din loc și să am ocazia să-mi demonstrez competența în fața oamenilor mei. Varian primea ordinele de la comandantul de batalion, căruia generalul de brigadă îi spunea ce să facă. Unii asemănau ierarhia cu o păpușă rusească, dar mie mi se părea mai mult ca o școală cu internat: plutonul era clasa, compania era clădirea, iar școala însăși – batalionul. Trei batalioane, de obicei din regimente și comitate diferite (să spunem Yorkshire, Nottinghamshire și Kent) formau o brigadă, deși, bizar, brigada nu inspira același sentiment de apartenență ca următoarea mare unitate, divizia.

Soldații din micul meu pluton păreau destul de mulțumiți, cu condiția să aibă o hrană bună. Pe măsură ce avansam, belgienii ne dăruiau brânzeturi, pâine și vin, precum și țigări și apă, ca să ne sporim rațiile. Femeile tinere erau ațâțător de recunoscătoare, și am început să simt că aveam milităria în sânge – mai ales când într-o noapte m-am dus să verific plintoanele și am fost acostat de o fată nu mai mare de nouăsprezece ani. După toate aparențele, vederea infanteriștilor asudați deșteptase în ea o dorință vie; de abia trecuserăm de vorbele de complezență într-o franceză stricată, când m-a sărutat pe buze. Mi-a spus că în ziua următoare părinții ei aveau să fie plecați, așa că dacă doream să trec pe la ea, acolo, ultima casă pe stânga... I-am zis că-mi va fi greu să-mi fac timp, dar voi încerca. Ce vor femeile? m-am întrebat pe când mă întorceam la campament. Să le sărute un soldat în întuneric. Putea fi asta răspunsul?

N-am pătruns prea adânc în Belgia, căci, spre uimirea noastră, ni s-a ordonat să ne retragem. După șase zile mășăluiam înapoi prin același sat, și când am trecut pe lângă cimitir mi-am ferit chipul, în caz că fata mea era acolo și râdea de noi. Deși aviația germană ne-a atacat coloana, infanteria lor nu s-a repezit asupra noastră, ceea ce a întărit reticența lui Varian de a se supune ordinilor succesive de retragere. Se vorbea despre un flanc expus – ceea ce știam de la lecțiile de tactică de la Doncaster că ar fi fost o catastrofă.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

S-a dovedit a fi și mai rău, după cum am descoperit într-o noapte, când mi s-a ordonat să conduc o patrulă ca să fac joncțiunea cu trupele din dreapta. După câteva ore de zăpăceală într-o pădure, cu multe consultări ale busolei și mile întregi de mers, m-am întors la statul-major al companiei ca să-l anunț pe maiorul Varian că la dreapta noastră nu erau trupe. Francezii, am aflat ulterior, fuseseră copleșiți în sud de grupurile de panzere germane; în nord, Olanda capitulase, iar belgienii se retrăgeau masiv. Reieșea, deci, că aveam ambele flancuri expuse și eram numai buni să fim izolați și secerăți precum romanii la Cannae, așa cum îmi aminteam de la școală.

Când am trecut a doua oară prin Bruxelles, mă așteptam să plouă peste noi cu legume putrede, dar oamenii erau iertători și ne asigurau că nu peste mult timp aveam să ne întoarcem. Poate că a treia oară soarta avea să țină cu noi. De la Lille am mărșăluit până la Armentières pe terasamentul unei căi ferate, ceea ce a fost greu, fiindcă traversele erau puse neregulat și piatra spartă era alunecoasă. Din fericire, cerul era luminat de focuri din toate părțile în timp ce mergeam în pas forțat spre Poperinghe.

Toponimele erau familiare; străbăteam câmpiile Flandrei, unde cu doar douăzeci și cinci de ani înainte părinții noștri dăduseră pentru prima dată mâna cu secolul douăzeci. Și iată-ne din nou acolo, sub același nume ușor absurd, „Forța Expediționară Britanică“.

După marș urma săpatul. După săpat, uneori somnul, apoi alte și alte mile de străbătut. Zilele aveau ceva oniric. Câteodată, la trezire, mă așteptam să constat că războiul nu era real, că mă întorsesem la o existență firească, asemenea unui tren scos de pe linia moartă pe linia centrală. Într-o noapte, zăcând sub cerul liber, cu fața întoarsă spre lună, am sperat că un avion german de vânătoare-bombardament avea să observe ovalul palid și să se milostivească de mine.

Nemții, în orice caz, nu discriminau. Avioanele lor treceau razant peste coloanele amestecate de militari și refugiați, mitraliindu-le cu un răpăit asurzitor. Pifani răniți zăceau la marginea drumului lângă copii însângerați. Pierduserăm legătura cu Eșalonul B – numele fantezist dat unității care avea misiunea să care proviziile, apa, păturile și bagajele ofițerilor; nu mi-am mai văzut niciodată uniforma de serviciu sau mantaua nouă. Cu nimic altceva decât ranițele mici și hainele de pe noi, ne-am prăbușit într-un crâng. Picăturile de ploaie s-au transformat curând într-o aversă nemiloasă. Oamenii bombăneau, dar le-am spus, mai degrabă intuind decât știind precis, că

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

noroaiile aveau să împiedice infanteria germană să înainteze și să ne încercuiască.

Batalionul a primit ordin să se îndrepte spre plajele de la Dunkerque. Cu atâția refugiați pe drumuri, era imposibil să păstrezi formația de marș, așa că, înainte de a ajunge în orașul-port, ne-am împărțit în grupuri mai mici. Nu-l mai văzusem pe Richard Varian de două zile, și compania era divizată; când plutonul meu a ajuns la țărm, ni s-a spus că nu mai erau ambarcațiuni în seara aceea, așa că oamenii s-au îngropat în nisip ca să se protejeze de obuzele și bombele nemților. Abia după o zi întreagă ne-am suit pe o ambarcațiune care ne-a dus la un vapor. După calculele mele, Compania B parcursese o sută de mile în trei zile. M-am întins pe puntea de metal și m-am mai trezit abia în Anglia.

În Primul Război Mondial, în Marea Britanie s-au format așa-numitele batalioane de amici (*pals battalions*), tineri proveniți din aceeași localitate care se înrolau împreună (n.red.)

CAPITOLUL 5

După Dunkerque, misiunea noastră a fost să apărăm coasta britanică de invazie. Batalionul meu fiind cantonat între Exeter și Lyme Regis, mi-am petrecut multe seri în puburile din Seaton, Whimble și Ottery St. Mary. Rândurile noastre fuseseră completate cu voluntari, așa încât pentru prima oară comandam și oameni mai tineri decât mine, ceea ce mi-a ridicat puțin nivelul de încredere în propriile forțe; dezastrul de la Dunkerque fusese, până la urmă, botezul focului pentru mine. Ni se alăturaseră și alți colegi. Spre încântarea mea, unul dintre ei era Donald Sidwell, care se ceruse în regimentul meu, deși maică-sa îl implorase să intre în marină.

M-am împrietenit imediat cu încă doi tineri. John Passmore era un neozeelandez crescut la Londra, de profesie învățător. Brunet, cu ochi înguști, se remarcă prin faptul că era stângaci. Era un om inteligent, capabil, cam rezervat (cred că-i plăcea formalismul sălii de clasă), dar, după cum am descoperit, un sportiv excelent. Celălalt, un uriaș bălai pe nume Roland Swann, poreclit „Vesta“, lucrase la Londra pentru firma de import de iută a familiei sale. În vârstă de aproape treizeci de ani, făcuse parte din armata teritorială și era nerăbdător să intre în acțiune; mereu vorbea despre ce distractiv va fi „când se înalță balonul“. Dacă Passmore era chibzuit și bine îmbrăcat, lui Swann îi lipsea mereu câte un nasture. Deși celibatar, le dădea sfaturi matrimoniale camarazilor și dicta scrisori pentru soțiile năbădăioase.

O altă achiziție importantă a fost Brian Pears, cunoscut ca „Fruity“, veterinar în viața civilă care, lucrând cu cai, făcuse o pasiune pentru curse și pariuri. Invariabil își achita cu întârziere consumația la popotă, dar în rarele ocazii când câștiga se purta generos. Poseda și însușirea rară de a ști germana.

Cât am stat în Devon, Bill Shenton a înjghebat o echipă de cricket ca să jucăm cu sătenii. Cel mai bun jucător era John Passmore – aruncător rapid cu brațul stâng și agresiv pe postul de bătător numărul cinci. Roland Swann, portar nu prea înzestrat, era căpitan, fiindcă Passmore era prea modest. Brian Pears era bun la bătaie, dar nu te puteai baza pe el la alergările între porți: „Da... Nu... Rahat!“ La un moment dat, Passmore a simțit nevoia să-i atragă atenția: „«Rahat!» nu constituie o indicație suficientă pentru coechipieri, Brian.“

Bill Shenton era primul la deschidere, soldatul „Gnasher“ Lewis, cel aproape fără dinți, ucis ulterior în Tunisia, deschidea de la capătul celălalt, iar Connor și McNab, doi coloși din poliția militară, jucau în linia de mijloc. Echipa era completată de soldatul Easton, capabil să dea un efect de rotație mingii, caporalul „Tall“ Storey, la bătaie, și soldatul Hall, aruncător, mort de pe urma rănilor căpătate la Anzio.

Aveam nevoie de 240 de puncte ca să câștigăm în fața celor din Kilmington, satul cu un teren plat excelent și un cedru înalt în colț, și am reușit. Am jucat cu o școală locală, apoi cu o echipă de club la Sidmouth, unde Shenton a trimis mingea peste zid, peste drum și în mare. Într-o duminică, starea lucrurilor fiind calmă, ne-am dus până la Chardstock, unde terenul este pe o pantă accentuată. Câteva săptămâni după aceea, membrii echipei au tot povestit despre tratația oferită de adversari, cu ceai, șuncă, brânză și fructe din livezile lor. Nu-mi aduc aminte să fi pierdut vreodată o partidă, datorită în primul rând lui Passmore, a cărui aruncare învârtită cu stânga bătea cinci porți de fiecare dată când jucam.

Atmosfera nu era atât de bucolică pe cât pare din această descriere. La urma urmei, nu eram în 1914; știam ce înseamnă un război modern și nu eram singurul care-și pierduse tatăl în conflagrația precedentă. Nu ne îmbătam cu patriotism și nu nădăjduiam la un sfârșit rapid; eram furioși pe politicienii și diplomații care din nou ne dezamăgiseră și ne îngrijora perspectiva ca Europa să fie veșnic în război – un continent condamnat de dușmăniile istorice nesoluționate, de neputința liderilor și poate de însăși natura speciei noastre.

Și totuși... Când privesc înapoi, îmi dau seama că vedeam un grad oarecare de inocență. Eram tineri și nu învățaserăm lecțiile părinților noștri: cunoșteam adevărul, dar nu-l simțeam. Fiecare om contribuia în felul său la efortul comun: „Gnasher“ Lewis, de pe străduță amărâtă din Leicester, mândru că fusese selectat în echipă, poate trimițându-i acasă mamei o cronică a meciului... John Passmore, hotărât să-și revadă nevasta, să-și reia viața în sala de clasă... soldatul Hall, al cărui tată era instalator, scriind câte o carte poștală fiecăreia din cele trei surori.

Din perspectiva de acum, pare evident care dintre ei avea să vândă la o tarabă în piață și care avea să devină partener într-o firmă rurală de avocatură – ca și cum firea ar determina întotdeauna destinul. Dar lucrurile stăteau altfel în 1941, când eram încă neformați și ciudățeniile noastre încă nu se osificaseră, devenind trăsături de caracter. Nu prea dădeam importanță

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

deosebirilor dintre noi; în plus, știam foarte bine că mitralierele nu discriminează. Șrapnelor nu le păsa de „potențialul“ pe care-l puteam demonstra.

Sentimentele mele față de toți acești oameni erau pure și nediferențiate. Îi iubeam nu pentru ceea ce erau, ci pentru că erau acolo, cu mine.

La câteva zile după debarcarea în Africa de Nord, am avut parte de mai multă luptă decât ne-am fi putut dori. Eram în aprilie 1943 și multe se schimbaseră. Batalionul era comandat de un anume Taylor-West, cunoscut oamenilor ca Sailor-Vest sau Tightarse⁹. Fiind de părere că nu eram suficient de ageri, ne-a adunat într-o sală de lângă portul algerian Bône, unde eram cantonați, și ne-a făcut o demonstrație despre cum trebuia să doarmă un luptător. S-a întins pe partea dreaptă pe o masă de scânduri, cu pușca ținută strâns în mâna stângă și vârful baionetei sub nas.

– N-aveți nevoie de mai mult decât o scândură uscată, ne-a zis. Paiele și păturile doar vă încetinesc. Nu vă desfaceți șireturile la bocanci. Două ore ar trebui să fie de ajuns pentru un ofițer, trei pentru restul. Goliți-vă măruntaiele în fiecare zi înainte de micul dejun.

Își începuse scurta cuvântare spunând:

– Pe Frontul de Vest, când compania mea i-a copleșit pe nemți la Vimy, am găsit mitraliorii înlănțuiți de armele lor. Și ai noștri erau înlănțuiți, dar cu legături mai trainice. Făcuse o pauză să ne privească fețele nedumerite, apoi rostise tunător: Loialitate!

Taylor-West ținea de alt regiment și fusese transferat la noi de către comandantul diviziei. La prima vedere, înțelegeai de ce. Era un ofițer de carieră care fusese decorat cu MC¹⁰ la bătălia de pe Somme din 1916 și cu DSO¹¹ la Dunkerque – era genul de om pe care ți l-ai fi dorit pe post de comandant. Aborda războiul într-un mod simplu: „Omoară cât mai mulți nemți posibil“. Unii dintre noi se așteptaseră ca îndelungata lui experiență să-i fi format o viziune tactică mai subtilă, dar setea lui de sânge german era pe primul plan. Uneori ni se părea de-a dreptul obsedat.

Richard Varian fusese numit aghiotantul său, și abia reușea să-și ascundă neplăcerea. Un lucru care-l enerva cu siguranță pe Varian, căruia-i tihneau o țigară și o băutură la popotă, era faptul că Taylor-West era un nefumător antialcoolic. Cred că i se părea o trăsătură respingătoare la un om care, treaz fiind, dorea să extermină atâția alți oameni. Ca să nu pară neloial, Varian

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

începuse să joace un rol discret, irosind ore întregi cu problemele de „legătură“. Noi, ceilalți, aveam impresia că cel mai bun ofițer al nostru nu era folosit la nivelul competenței sale.

Venise și rândul generației noastre. Comanda Companiei B trecuse de la Varian la Vesta Swann, acum căpitan, iar eu eram locțiitorul lui. Donald Sidwell și Fruity Pears comandau, respectiv, Companiile A și C; lui John Passmore i se dăduse Compania D. Presupuneam că fusesem înaintat ultimul fiindcă nu veneam de la o școală privată, dar eram bucuros să-l las pe Swann să suporte criticile lui Taylor-West, în timp ce eu mă ocupam de moralul comandanților de pluton, nerăbdători să înceapă lupta.

În Africa de Nord, Armata a Opta îi împinsese pe nemți către est. Reușiseră să înainteze cu tancurile pe nisipurile plate ale deșertului, dar pe terenul deluros de lângă Tunis blindatele nu mai erau bune de nimic. Prin urmare, trebuise să se aducă artileria ca să sprijine asaltul final al infanteriei, menit să alunge definitiv forțele Axei de pe continent.

Cercetașii noștri identificaseră o coamă în spatele căreia ar fi putut fi ascunse tunurile mari. Batalionului i s-a ordonat să ocupe această cotă, aflată cam la jumătate de milă de liniile germane. Eram la doar câteva sute de yarzi în fața artileriei proprii și aveam două tunuri de 25 de pfunzi¹² în dotarea companiei. Vesta Swann fusese mușcat de un câine și dus la spital pentru injecții antirabice, așa că m-am pomenit, la căderea nopții, răspunzător de Compania B. Urma să ocupăm extrema dreaptă a coamei; Compania A era în mijloc, D la stânga și C în rezervă.

Îi aveam cu mine pe Bill Shenton, lucru pentru care eram recunoscător, și pe mulți alți cunoscuți din vechiul pluton. Cum terenul era plin de pietre și de stânci, nu ni s-a permis să folosim tactica obișnuită de a săpa adăposturi, ca să nu producem prea mult zgomot. Așa că prima mea misiune de infanterist în contact direct cu inamicul m-a găsit zăcând pe burtă sub cerul plin de stele, fără protecția liniștitoare a pereților de pământ, expus la orice ar fi aruncat împotriva noastră Divizia de Parașutiști Hermann Göring. Nu așa învățaserăm la cursurile de tactică.

Acela a fost momentul cel mai straniu din viața mea; totuși, inerția mentală m-a ajutat să-l privesc drept ceva normal. M-am gândit la cetatea antică a Cartaginei, care existase în apropierea Tunisului de azi. Fiul ei cel mai celebru, Hannibal, îi învinsese de trei ori pe romani, o dată în Italia de Nord, când trupele sale fuseseră aprovizionate de elefanți mânați peste Alpi. Atât de

tare i-a impresionat Hannibal pe romani, încât aceștia l-au trimis pe Scipio Africanus să-l înfrunte, folosind propria lui tactică, la Cartagina – doar câteva mile mai la est de locul unde stăteam întinși, eu și plutonierul Shenton, din Accrington, sub aceleași stele.

I-am povestit lui Shenton despre Hannibal, și el m-a întrebat de unde știam.

– Titus Livius. Istoricii.

– Cine?

– Titus Livius. El a scris istoria Romei.

– Dar Hannibal ăsta a fost bătut aici? La Tunis?

– Da. Uite, ceva mai încolo. La luminile acelea îndepărtate. Un semn bun, nu crezi?

– Poate. Ce n-aș da pentru o țigară.

– Și eu.

– Chiar credeți că nemții ne pândesc? Ar observa o luminiță mică?

– Probabil. Mai bine să dormim, am spus.

– Pe pietre, cu bocancii în picioare. Tighetarse ar fi mulțumit, zise Shenton.

– Numai nu-ți băga baioneta în nas.

M-am culcat pe pământul acoperit cu iarbă pipernicită, rezemându-mi capul de raniță. Dintr-odată mi-am amintit de domnul Liddell, care în ultimul an de școală agita clopoțelul legat cu o bucată de sfoară lângă ușa camerei mele. Probabil că poveștile despre romani îmi declanșaseră acest gând. Apoi am revăzut, migălos, meciul de cricket de la Kilmington din 1941, verificând dacă-mi aminteam exact cursul evenimentelor. Îmi dădeam seama de bizareria tiparelor mele de gândire, dar presupuneam că nu era vorba decât de o dorință puternică de a mă refugia din prezent. Îmi puteam lăsa mintea să rătăcească oricât fără a atinge baza conștiinței de sine. Războiul, Tunisia, pământul pietros al deșertului, posibilitatea morții iminente – mă sustrăgeam de la toate astea. Apoi m-am întrebat cum ar fi fost să gândesc întotdeauna așa, desprins de constrângerile mundane. O persoană cu o asemenea însușire ar fi oare un geniu, un semizeu, sau pur și simplu idiotul satului?

Bill Shenton începuse să sforăie, și m-am întrebat dacă inamicul putea să audă zgomotul. Am auzit cântecul unei privighetori, care nu-și merită nici pe departe reputația, apoi o pocnitură tare, urmată de altele. A trecut o vreme până să recunosc pârâitul împușcăturilor. Supărat că Plutonul Trei din extrema noastră dreaptă deschisese focul fără ordinul meu, am trimis un băiat isteț de nouăsprezece ani, numit Watts, să le spună să înceteze.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

El nu s-a întors, așa că după zece minute, văzând că zgomotul creștea, am plecat cu Shenton și încă doi să aflu ce se petrece. Ocolind stânca de pe culme, am văzut un grup de soldați nemți sub noi, în lumina lunii. Înaintau, îndoșiți din mijloc, urcând către Plutonul Trei. Am îngenuncheat și am început să reflectez.

Atacul nostru era programat abia peste patruzeci și opt de ore, după un baraj greu de artilerie. Aveam să dau de dracu cu Taylor-West dacă intram prea devreme în acțiune. Mici crâmpeie de teorie îmi veniră în minte: consolidează succesul, când ai îndoieli înaintează... nici unul nu se potrivea. Simțeam o durere atroce în măruntaie. Ce naiba să fac? Aceste cuvinte le rostisem, probabil, cu voce tare, pentru că Bill Shenton spuse:

– Să-i omorâm, domnule comandant.

Mi-a plăcut că-și amintise să fie politicoș. Din păcate, nu aveam la mine decât un pistol, așa că i-am spus lui Shenton să arunce o grenadă. După explozie i-am văzut pe nemți fugind înapoi spre liniile proprii, deși unul dintre ei zăcea rănit, posibil mort. Trebuie să fi fost o patrulă sau o grupă care se desprinsese de ceilalți, fiindcă Plutonul Trei era atacat de o unitate de infanterie bine organizată, după cum am descoperit când am ajuns acolo. Am dat fuga înapoi și am ordonat altui pluton să-l întărească pe Trei, păstrându-mi destui oameni ca să mențin poziția în sectorul meu, lângă cel ocupat de Compania A de la mijlocul coamei.

Pe toată lungimea liniei noastre se auzeau focuri de pușcă și de mitralieră. Mi-am dat seama ușurat că nu mai trebuia să fim discreți: dacă nemții veneau, n-aveau decât. M-am ghemuit iarăși pe stânca ascuțită, cu Shenton alături, organizând apărarea cât am putut de bine. Inamicul era greu de văzut noaptea, și trebuia să tragem în direcția unui zgomot sau a unui licărit la gura țevii. Am pus câțiva soldați să sape gropi pentru tunurile Bren și i-am cerut locotenentului, un nou-sosit pe nume Bell, să trimită după mai multă muniție. Din nefericire, după vreo două ore, a devenit limpede că inamicul pătrunsese în spatele liniilor noastre. Compania mea era acum sub foc din trei părți, iar artileria din spatele nostru nu putea face nimic; singura speranță era să se trimită din rezervă Compania C. Stația radio se stricase, așa că am trimis un curier la comandantul batalionului, să-i explice situația.

– Au un cuib de mitralieră acolo sus, după stânca aia, îmi strigă Shenton. Trebuie să scăpăm de el.

– Cum naiba au ajuns până acolo?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Suntem înșirați la intervale prea mari. Mă duc eu dacă vreți.
- Vin și eu. Mai ia trei în care ai încredere. Vom folosi grenade. Bine?
- Da. Apoi, după ce ajungem aproape, puști și baionete.

N-am putut vedea pe cine alesese, căci avea toți fețele înnegrite, dar nici n-am vrut să știu. Am pornit, conduși de Shenton, peste tufe și stânci. La un moment dat am zărit un fel de colibă, probabil un adăpost de-al păstorilor, de unde mitralierele inamice trăgeau în direcția Companiei A, la stânga noastră.

Ne-am apropiat cât am putut, în spatele unor ciulini. Cei trei oameni au îngenuncheat lângă noi, gâfâind în lumina slabă a lunii.

- La cuvântul „Acum!“ șarjați, am zis. Corect, plutonier Shenton?
- Da, domnule comandant.

Gura îmi era atât de uscată, că a trebuit să-mi ling buzele înainte de a vorbi.

- Fără copilării, da? Aruncați grenadele și fugiți de mama focului.

Mitraliera trase din nou. Acoperit de zgomotul ei, am dat comanda și am pornit. După trei ani de instrucție de front, fugeam de mâncam pământul, chiar și prin întuneric, pe terenul acela înșelător. Când am estimat că ajunseserăm la douăzeci și cinci de yarzi, cea mai mare distanță de la care puteam loba, am aruncat grenada, iar ceilalți mi-au urmat exemplul. Am continuat să alergăm, astfel că în momentul exploziilor ne aflam lângă colibă. Am venit din spate și am tras în soldații care mai erau în picioare. Erau cam o duzină de oameni acolo, și numai doi sau trei fuseseră răniți de grenade. Pe ceilalți i-am ucis. Nu știu care ce a făcut, nu-mi amintesc. În astfel de clipe nu ești tu însuși. În cursul atacului am pierdut un om, însă am dat ordinul de retragere pe pozițiile noastre. Aveam să-l găsim și să-l îngropăm a doua zi.

Focul inamicului s-a apropiat de noi o singură dată pe drumul de întoarcere, pe care l-am parcurs cu repeziciune. M-am culcat lângă ranița mea, respirând anevoie. Pe baionetă aveam sânge, așa că am șters-o pe un tufiș. La scurt timp după aceea a sosit un mesager cu vestea că tancurile nemților trecuseră de capătul drept al coamei. Am trimis și mai mulți oameni să apere flancul respectiv, dar, din cauza reliefului accidentat, unii dintre ei au ajuns să tragă spre liniile noastre.

Nu puteam decât să continuăm lupta. Nu exista nici o altă opțiune. Faptul că nemții atacau în valuri arăta cât de importantă era coama pentru ei. Am trecut pe la oamenii mei ca să-i încurajez, deși le vedeam oboseala din priviri.

Timpul parcă încetinise, fiind cadențat de zgomotul armelor. Simțeam că dacă aș fi închis ochii era posibil să nu mă mai trezesc. Dar luam parte la o

bătălie și cel puțin nu mă făcusem de rușine, m-am gândit, ațintind binoclul spre terenul din spatele nostru. În lumina slabă a zorilor am văzut ceea ce credeam că era Compania C, comandată de Brian Pears, venind înspre culme. Probabil că prinseseră de veste. Înaintarea le era însă obstrucționată de tancurile și infanteria nemților, care trecuseră de flancul nostru. Dincolo de ele am zărit tancuri britanice începând să manevreze, și după douăzeci de minute a început contraatacul. Priveliștea era splendidă. Tancurile îmi aminteau de elefanții lui Hannibal, greoi, cu pielea groasă, scuipând foc pe trompele lor lungi. Peste câteva clipe am văzut o fulgerare la țeava unuia și un tanc german explodând, înainte ca zgomotul vreunei detonări să ajungă la noi.

După o oră, Brian Pears sosi cu sacaua batalionului. Nu avuseserăm ce bea o zi întreagă.

– Pariasem șase contra patru că nu veți rezista aici, zise Pears. Acum cred că sunt bun de plată. Contraatacul a mers perfect. Nemții au aruncat prosopul.

– Frumos din partea ta că ai apărut, i-am replicat.

La jumătate de milă de poziția noastră se zărea o moschee veche care fusese ocupată de nemți. I-am spus artileristului că o putea lovi cu tunul de 25. Era o noutate pentru el să vadă ținta, fiind în mod normal poziționat atât de mult în spate, încât trăgea după indicațiile radio sau telefonice ale cercetașului avansat.

La început nu părea dornic să-și lase precizia testată sub ochii tuturor, dar până la urmă a tras un singur proiectil. Se auziră un vâjâit și o trepidație, apoi moscheea se năruie cu un bubuit, vărsând din ea o duzină de nemți cu mâinile ridicate, urmași de Gnasher Lewis, care fusese luat prizonier.

Spre marea mea încântare, am văzut un câmp de maci de cealaltă parte a pantei; apoi, lângă un măslin, am găsit trupul soldatului Watts, cel de nouăsprezece ani, trimis de mine la moarte. Țsta era prețul dacă lăsași impresia că ești „isteț”. L-am îngropat lângă pom și i-am înfipt pușca cu baioneta în pământ, așezând casca pe pat. La final am adunat șase oameni și am citit discursul funebru pe care-l păstram în buzunar pentru astfel de ocazii.

Am avut mai puține pierderi decât mă făcuse să cred intensitatea atacului. Omorâserăm destui nemți ca să fie satisfăcut chiar și Taylor-West și luaserăm prizonieri de două ori mai mulți. Fusese, neîndoielnic, o victorie, una greu câștigată, dar nu exultam deloc. Când, comandați de locotenentul Bell,

oamenii au pornit înapoi spre cartierul general al batalionului, am îngenuncheat în spatele unei stânci și am plâns.

La câteva luni după bătălia de pe câmpia Medjez, mă găseam între sutele de militari îngrămădiți pe puntea unui vas ce transporta trupe. În timpul călătoriei începute la Salerno, izbutisem să petrec o mare parte a zilei pe punte; era frig acolo sus, în vântul hibernal, dar cel puțin aerul era proaspăt și se găseau lucruri de privit prin ocehan: docurile din Napoli, pline de ambarcațiuni aliate, vârful Vezuviului care se pregătea să erupă. În ultimele ore însă, de când intraserăm în raza de acțiune a artileriei și a bombardierelor germane, fuseserăm consemnați în spațiile de sub punți, unde nu puteai șede decât pe pardoseala de metal.

În ultima săptămână petrecută în Tunisia, Taylor-West fusese rănit când conducea o patrulă (lucru pe care n-ar fi trebuit să-l facă); la întoarcerea de la spitalul din Alger, a fost expediat la o școală de instruire a trupelor speciale din Scoția, iar Richard Varian, înaintat colonel, primise comanda batalionului. Moralul oamenilor s-a îmbunătățit pe loc, de parcă regele lor, alungat în exil, și-ar fi recăpătat tronul.

Un iz de vomă se combina cu mirosul oamenilor nespălați în timp ce vaporul se clătina în hula de iarnă. Stăteam în picioare la câțiva inchi de un cloazon de oțel, la a cărui vopsea mă zgâiam în lumina scăzută. La navele de război, vopseaua este singura capitonare; nimic altceva nu este considerat necesar pentru a separa carnea de metal. Mă întrebam, privind niturile și bridele, vopsite și revopsite de marinari pricepuți în salopete de lucru, dacă mama lui Donald Sidwell într-adevăr dorise ca el să-și petreacă așa cinci ani din viață. Poate că în cazul marinei militare pierderile erau mai scăzute decât la infanterie, dar cel puțin noi văzuserăm sate și păduri, nisip și stele.

Dacă nu puteam fi pe punte, remediul meu împotriva răului de mare era să inspir adânc și să țin aerul în plămâni. Simțeam deja sudoarea rece de pe scalp și furnicăturile din mâini și picioare care anunțau apropierea momentului. Întotdeauna mi s-a părut ciudat că un fleac de stare proastă ca asta poate să te ducă cu gândul la moarte.

Cu o zi înainte, în timp ce navigam la nord de Napoli, Richard Varian le-a ținut un discurs oamenilor din batalionul nostru. Am fost convocați la ora nouă pe puntea B și ni s-a indicat să luăm poziție de repaus.

Varian arăta încrezător și avea privirea limpede. Purta o uniformă de campanie bine călcată și o eșarfă crem la gât.

– Probabil că doriți să știți ce se întâmplă, a început el. Deși sunt sigur că ați auzit tot felul de zvonuri, adevărul este destul de spectaculos ca să nu aibă nevoie de înflorituri. Vom efectua o debarcare surpriză cam la o oră de drum de Roma, spre sud, într-un orășel de pe litoral numit Anzio. Sunt vizate douăzeci și șapte de batalioane. Adică, aproximativ cincizeci de mii de oameni. Scopul nostru este să fim la Roma în mai puțin de două săptămâni.

Se auziră mormăieli în rândurile soldaților. Erau clar mândri că li se încredința o asemenea misiune, dar și îngrijorați. Îi cunoșteau deja bine pe nemți. Varian așteptă ca rumoarea să se potolească, apoi continuă:

– În regulă. Câteva informații generale. Să mă iertați dacă par cicălitor, dar unii dintre voi nu știu tot. Din septembrie, americanii și niște băieți de-ai noștri își croiesc drum în sus prin cizma italiană – prin munți, peste râuri, pe câmpiile de lângă coastă –, înfruntând un inamic care ocupă întotdeauna poziții mai elevate. În mod special la Cassino, cam la nouăzeci de mile la sud-est de Anzio, unde nemții, dintr-o mănăstire situată pe un deal, țin în loc toată ofensiva aliată.

Își roti privirea să vadă dacă era ascultat cu atenție.

– Debarcarea la Anzio ne deschide poarta din dos către Roma. Inamicul va fi silit să aducă întăriri de la Cassino, și asta ne va da posibilitatea să creăm o breșă acolo. Când ieșim de pe plajă, ne vom uni cu americanii care vin de la sud. Atunci putem să-i învăluim pe nemți, să luăm un număr mare de prizonieri și să mășăluim asupra Romei fără a întâmpina prea mare rezistență.

Tuși și-și privi o clipă notițele, apoi spuse:

– Firește, e o operațiune riscantă, dar înseamnă mai mult decât un truc prin care să păcălim inamicul. Liderii noștri sunt siguri că pierderea Romei va fi o lovitură pentru orgoliul german. Din acest motiv, la deschiderea celui de-al doilea front... Da, știu că v-ați săturat să auziți de el, dar se va întâmpla într-o bună zi... Când Aliații vor debarca finalmente în Europa de Nord, oriunde va fi asta, inamicul va fi demoralizat. Campania din Italia – campania noastră – nu este o reprezentare secundară, o diversiune tactică pentru a scoate trupele germane din Franța. Este vitală prin ea însăși. Sunteți în avangarda luptei de recuperare a Europei de la naziști. Puteți fi mândri.

Aici a făcut o pauză, ca să le dea oamenilor timp să se felicite. Cu
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

trabucurile lui, cărțile de poezie și maniera lui sardonice, lejeră, Richard Varian părea total detașat de problemele războiului, însă era militar de carieră. Fusese jenat când i se conferise medalia DSO în Tunisia, acceptând, ne-a spus, doar ca recunoaștere a strădaniilor batalionului, dar noi îl văzuserăm destul de des în acțiune ca să știm că o merita.

– Ne așteptăm la o rezistență feroce, adăugă el, dar să privim lucrurile din punctul de vedere următor: nu e mai bine să luptați aici, în preajma camarazilor cu care ați fost împreună ani întregi, decât să începeți un război de gherilă în Birmania, ca năpăstuiții din Batalionul Trei? Vă garantez că și rațiile voastre vor fi mult mai consistente. Vom lupta cot la cot cu americanii, și știți ce înseamnă asta. Mâncare. Terenul pe care ne vom stabili capul de pod în seara asta este o mlaștină asanată, între țarm și munții din interior. Poate că e plin de apă, dar este plat, iar Eșalonul B va fi chiar în spatele nostru.

Militarii din regimentul nostru erau cunoscuți ca mari mâncăi, așa că o astfel de știre nu putea să nu-i înveselească. Richard Varian termină cu referirea tradițională la istoria regimentului, inclusiv la Războaiele Peninsulare¹³, și cu un apel la curajul, disciplina și camaraderia oamenilor.

Când ne-am dispersat, Roland Swann m-a tras de mânecă.

– Ține-te bine, mi-a spus. Richard nu se adresează regimentului decât dacă se așteaptă la pierderi uriașe.

După aceea s-a organizat o instruire mai amănunțită pentru Cei Cinci Justițieri¹⁴ (numele dat de Varian grupului format din Sidwell, Pears, Swann, Passmore și eu însumi) și locuitorii comandanților de companie. Ținută în cabina lui, reuniunea a fost neprotocolară, cu whisky și țigări.

– Așa, deci. Începem aventura italiană, zise Varian reumplându-și paharul. Strict între noi și să nu suflați nimic afară din cabina aceasta, dar simt un miros de rateu la nivel înalt. De Gallipoli. Aceste operațiuni comune... nu știu. N-am nimic cu americanii, dar își au prioritățile lor. Și generalul lor, Clark, pare să aibă aprehensiuni. După mine, sunt mult prea mulți șefi. Totul vine de la comandamentul aliat, de la politicieni. Îți dai seama de asta când vorbesc despre o „lovitură dată orgoliului german“. Asta e concepția unui politician, nu a unui ostaș. Obiectivele noastre sunt mai complicate decât în Tunisia și depind de o bună comunicare și o perfectă sincronizare. Și, firește, de cel mai important factor dintre toți. Care este el?

Știam cu toții. Bafta.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– După toată această ieremiadă, dați-mi voie să vă spun că dacă spargem repede rezistența de pe plajă ne va merge bine. Altminteri... Sper că aveți niște săpători de tranșee buni. Ne așteptăm la o ripostă puternică, așa că va trebui să săpați repede. Din cauza naturii terenului, vom fi foarte aproape de inamic.

– Dar dacă vom fi blocați mult timp acolo, domnule colonel? întrebă Brian Pears.

– Atunci o să ne mobilizăm toate resursele și o să regândim situația. Dar cheia o reprezintă comunicațiile. Gândiți preventiv. Asigurați-vă că radioul funcționează permanent.

– Obiectele se mai strică, de obicei când nu te aștepti, cugetă Passmore.

– Așa e, zise Varian. Încearcă să obții o stație de rezervă.

– După ce intrăm în tranșee, vreți să conduc o patrulă ca să văd cât de departe sunt pozițiile inamicului? se oferi Donald Sidwell.

Richard Varian își aprinse o țigară și se lăsă pe spate în fotoliu.

– Dragul meu, ești nebun?

La plecare, Varian mi se adresă:

– Un moment, Hendricks. Când ceilalți ieșiră, mă întrebă: Încă un pahar?

– Mulțumesc. Unul mic.

Niciodată nu-mi plăcuse prea mult whisky-ul, dar știam că mi se făcea o onoare.

– După ce ne consolidăm poziția pe plajă, zise colonelul, îl pun pe Nichols la comanda companiei de bază. Asta înseamnă că voi avea nevoie de alt locțiitor. Te-ar interesa? Ai fi și înaintat la gradul de maior.

– N-aș vrea să-l las pe domnul maior Swann să se ocupe singur de debarcări, domnule colonel.

– Nu trebuie s-o faci. Ajută-l să debarce Compania B și să se adăpostească în tranșee. Apoi îl poate lua pe Bell ca locțiitor. Bell e bun, nu?

– Sigur.

– Nu fi suspicios, Robert. În război este absolut normal să muți oamenii dintr-un loc în altul. Dar pe comandanții de companie vreau să-i las unde sunt. Și nu te îngrijora că ai să ratezi luptele. Vor fi destule pentru toată lumea.

*

Am chibzuit la propunerea lui Varian jos, sub punte, stând printre oamenii palizi care vomau. Pentru mine era o chestiune de onoare să nu-mi golesc
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

conținutul stomacului în văzul tuturor, dar simțeam după transpirație și furnicături că nu mă mai puteam ține mult. Cu siguranță aveau să ne scoată pe punte în curând, altminteri nu ne rămânea timp să ne urcăm în vasele de debarcare. Poate moartea de glonț este mai puțin lentă, mai puțin chinuitoare decât această groaznică...

Se auzi un fluierat, apoi un strigăt și o cavalcadă de bocanci cu ținte.

După luminile discrete din pânțele navei, noaptea părea de smoală. Am inspirat adânc și am privit în jur. În spatele nostru se distingeau formele uriașelor vase de război, cu tunurile ridicate, așteptând semnalul de tragere. Asemenea scene vezi în fotografii sau la parade; niciodată n-am crezut că voi fi martor la ele în realitate. M-am gândit la toată organizarea necesară pentru ca acești leviatani să stea perfect aliniați, conform voinței unui politician aflat departe, probabil dormind la ora respectivă.

Pentru prima oară mi-am făcut o idee despre câte vase număra tăcuta noastră armada. Dragoarele de mine plecaseră înainte, să curețe canalele pentru fregatele și distrugătoarele pe care tocmai le deslușisem; mai aproape de noi, cei de pe vasele de transport, erau vedetele mai mici care protejaseră convoiul, precum și sute de bărci amfibii. Îmi venise inima la loc văzând mărimea flotei noastre, oțelul solid al navelor; dar dacă asta era greutatea barosului cu care aveam să izbim, cu cincizeci de mii de oameni așteptând debarcarea, atunci nuca pe care eram pregătiți s-o spargem trebuia să fie...

Mi-am umplut iarăși plămânii cu aer, hotărând să nu mă mai gândesc la inamic. În schimb, mi i-am imaginat pe locuitorii italieni ai orașului și împrejurimilor, cărora le mai rămâneau doar câteva minute de viață relativ calmă: copii dormind câte doi sau trei într-un pătuț de lemn; bunici în doliul de văduve; fermieri care-și predaseră deja recolta săracă ocupantului; marangozi și țărani... Cine altcineva își mai încropea un trai pe marginea mlaștinii? Acum Jupiter Omnipotens era pe punctul de a-și dezlănțui trăsnetele în ținutul Latium.

Am descins pe plase în navele de debarcare. Aerul era plin de îndemnuri, de pârâitul radiourilor, de strigăte precum „Compania B, aici!“ sau „Paisprezece, la pupa!“, pe măsură ce oamenii încercau să-și găsească ambarcațiunea corectă și plutonul.

Până acum, în astfel de momente, încercasem să mă gândesc în primul rând la siguranța proprie. Mă întrebam dacă este posibil să particip la lupte fără să mă expun pericolului – să înaintez protejat de umerii lui Bill Shenton sau ai

altui camarad spătos; să mă arunc primul la pământ, să fiu ultimul care părăsește adăpostul unei tranșee surpate sau al unei vile bombardate... Ca veteran de la Dunkerque și din Africa de Nord, puteam să depăn amintiri cu Richard Varian și comandanții lui de companie, să fraternizez cu trupele, să fac glume sardonice despre radio – și apoi să mă ascund. La un asalt cu amfibii haosul avea să fie atât de mare, încât unul care fenta și-și lua tălpășița nu putea fi observat. Asta mi-ar fi recomandat mama. Și apoi am avut o nălucire cu ea dormind în patul său de la Old Tannery, cu părul prins într-o plasă de noapte sau pe bigudiuri, cu fața în pernă, încordată într-un somn superficial, neodihnit. Aproape că miroseam umezeala tomnatică din grădină, auzeam apa picurând de pe cedrul de lângă zid. Locul nu părea îndepărtat, ci ireal. Vântul rece care-mi șfichiuia obrații și puntea metalică de sub picioarele mele nu puteau aparține aceluiași univers ca dormitorul ei.

Unii camarazi se rugau în tăcere. Le-am privit capetele înclinate și le-am văzut buzele mișcându-se. Nici unul dintre ei nu era pregătit pentru ceea ce urma să se întâmple. Nici un copil nu se naște soldat; nu Storey, Hall, McNab, Jones, Rutherford sau vreunul dintre ceilalți, ale căror fețe înnegrite mă străduiam să le recunosc. În momentul acela am înțeles că propria-mi frică nu era mai puternică decât a lor și mi-am spus că voi face tot ce trebuia făcut. Cel mai rău lucru care mă pândea era un glonț sau un șrapnel, apoi moartea în apa mică de la mal, rece ca gheața în acel ianuarie. Dacă eram pregătit să accept acea posibilitate și să continui, atunci, ca răsplată, zeul războiului sau ce lunatic o fi fost responsabil avea să-mi înlesnească un drum rapid spre lumea cealaltă. Asta, presupun, era versiunea mea de exercitare a actului de comandă.

Linia țărnelor se aprinse. Nisipul sărea, copacii și casele săltau de pe pământ. Aerul de deasupra noastră se umplu de pocnetul rachetelor trase de pe ambarcațiunile apropiate și de răcnete tunurilor mai mari din larg. Pământul, cerul și apa fuzionau într-un portocaliu intens; ca la un semnal, ne parveni mugetul bombardamentului îndepărtat de pe Colli Albani. Am avut un puseu de entuziasm, imaginându-mi cum piloții bombardierelor în carlingile lor înghețate, navigatorii, țintașii și mitraliorii de la coadă își ridicau degetele mari, înmănușate, la sfârșitul misiunilor pornite de la nu știu care bază. Îi iubeam pe bărbații aceia de sus, din văzduhul glacial. O, Doamne, poate că apucăm să facem asta, să punem capăt măcelului și să ne îndreptăm glorios spre victoria finală, m-am gândit. Apoi m-a cuprins mila

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

pentru inamicii prinși sub bombardamentul nostru, închipuindu-mi craniile lor zdrobite și oasele ce zburau în toate părțile.

Un moment a fost liniște, ca și cum timpul nu s-ar mai fi putut scurge. Dar pare-se că în războiul acesta exista mereu cineva, de obicei un mașinist, care făcea ceva necunoscut ție și nu aveai nici o scăpare, numai să te lași dus odată cu valul. Așa că bărcile înaintau neabătut.

Era greu să-ți dai seama încotro ne îndreptam, în afară de momentele când țărmlul era luminat de rachetele și obuzele noastre, dar piloții păreau să știe cursul, iar ambarcațiunile continuau să taie apa. Când mai erau poate două sute de yarzi până la mal, bateriile inamicului au prins viață în sfârșit. În jurul meu, oamenii se ghemuiau pe podeaua de metal, ținându-și căștile cu ambele mâini, ca și cum le-ar fi folosit la ceva. Marginile de fier ale vasului de debarcare zdrăngăneau la fiecare explozie a proiectilelor germane în apă. Când carena a lovit nisipul, am fost proiectați în față, unul în altul, și am căzut, dar, împleticindu-ne, am reușit să ne ridicăm în picioare. Partea din față a ambarcațiunii a fost coborâtă pe plajă cu o împroșcătură. Cum unii nu știau să înoate, m-am asigurat că apa era adâncă doar până la brâu. O barcă fără noroc eșuase pe un banc de nisip, și cred că nu supraviețuiseră decât înotătorii. „Țineți-vă puștile uscate!“ mi-am amintit să strig când am sărit în apă. Niciodată nu mă scufundasem într-o mare atât de rece; cu greutatea echipamentului și nisipul prea moale de sub picioare, apa îmi ajungea la subsuori. O secundă mi-am amintit absurd de Bexhill-on-Sea, în copilărie, de gustul sărat al mării... Apoi, urlând ca protest împotriva apei înghețate, m-am împins spre țărml, trecând de cadavrele a doi tineri care se rostogoleau jucăuș încolo și încioace.

Am mers pe traseul marcat cu o panglică albă prin câmpul de mine de pe plajă, regrupându-ne la o clădire pe jumătate distrusă de lângă drum. Oamenii erau uzi și dârdâiau, dar bucuroși că ajunseseră până acolo vii. Unii făceau bancuri despre cum înghițiseră apă și cum înotaseră bras.

– E mai rece decât afurisitul de Bridlington, zise Hall.

Acum aveam bombardiere germane deasupra capului, precum și foc de artilerie dinspre Roma, dar deocamdată nu se vedeau trupe terestre. Cunoscându-l pe inamic, am presupus că pândea un moment mai propice ca să ne atace. Ne temeam de o cursă. Erau prea mulți oameni de-ai noștri pe unica șosea pietruită din zonă, și oamenilor le era greu să-și găsească unitățile. În cele din urmă i-am strâns pe cei care trebuiau să fie cu mine și,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

orientându-mă după busolă, am pornit peste câmp înspre râul Moletta. Vesta Swann mi-a spus să conduc soldații până la primul obiectiv, o fermă improbabil de îndepărtată. Asta păreau să facă toți comandanții de companie: delegă-l pe altul, n-o face chiar tu, dar arată-ți hotărârea și intențiile agresive trimițându-ți loțiitorul cu cei mai buni oameni. Soldatul Hall era specialistul nostru în cititul hărților, așa că l-am pus în frunte, cu sergentul Warren și alți șase oameni în a căror rezistență și dârzenie aveam încredere.

Clădiri ardeau în miriștile pline de băltoace înghețate care ne crăpau sub picioare. Ne așteptam ca fiecare șură sau stog să conțină o ambuscadă, așa că înaintam prudent, cu armele gata de tragere. Nu le-am spus nimic oamenilor, dar de acum eram sigur că-i luaserăm prin surprindere pe inamici. Uitându-mă la stânga, către mare, ca să mă orientez, am văzut un vas de-al nostru – o fregată, cred – arzând în golf, ceea ce m-a umplut de o tristețe groaznică, mai mult decât vederea cărnii de om în flăcări.

Tempoul ni s-a încetinit când am intrat într-o pădure de pini; până să ieșim din ea, începea să se facă ziuă: o pată luminoasă peste mlaștina de culoare cafenie. Bocancii mei luaseră apă de mare, dar în cursul nopții aproape că se uscaseră. Fuseserăm antrenați îndelung pentru mersul anevoios pe teren greu și prin păduri mustind de apă, și, cu toate că mă dureau umerii și grumazul, picioarele încă mi se supuneau.

M-am sfătuit cu Hall și Warren. Prin binoclu am văzut obiectivul: o fermă cu două niveluri, zugrăvită în albastru, una dintre sutele construite în cadrul proiectului mussolinian de recuperare a mlaștinilor pentru agricultură. Ne-am mai uitat o dată pe hartă, ca să fim siguri. Eram nerăbdător să ajungem acolo înainte de a se face zi plină, așa că după cinci minute de odihnă am pornit în pas alergător.

La o sută de yarzi de casă am tras câteva obuze de mortier în direcția ei, ca să distragem atenția, în timp ce o patrulă de zece oameni, condusă de Bill Shenton, se pregătea să le cadă inamicilor în spate. După cinci minute se înalță o rachetă să ne anunțe că drumul era liber. În interiorul casei erau aliniați la perete o familie italiană de zece oameni, din trei generații, și patru nemți făcuți prizonieri.

L-am luat cu mine sus pe soldatul Hall și într-un pod cu fân am mai găsit doi nemți adormiți. Hall i-a împins cu patul puștii să-i trezească, după care i-am tras afară. Păreau îngroziți când i-am îmbrâncit pe coridorul luminat cu lumânări, dar până să ajungem cu ei jos, pe chipurile lor se citeau
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

incredulitatea și ușurarea. Le-am ordonat caporalului Parfitt, un tip din Wearside în care aveam încredere, și altora doi din pluton să-i ducă pe friți înapoi la bază. Nu avea să le fie deloc ușor să parcurgă iarăși acel traseu îngrozitor, dar cel puțin nu trebuiau să sape adăposturi ca noi. I-am urmărit pe soldații germani somnoroși care tocmai scăpaseră de război, cu un sentiment de furioasă invidie.

Bill Shenton a făcut țândări geamurile și și-a organizat oamenii să umple saci cu nisip, în timp ce femeile italiene plângeau văzându-și casa profanată. Le-am cerut, în italiana mea rudimentară, să facă liniște și să gătească ceva de mâncare.

– *Piano, piano, per favore... Inglesi molto gentili... Tutto bene, no lacrima... Mangiare... Pasta, formaggio, zuppa... presto, presto.* Haide, haide! *Domani, voi...* Zâmbind, am arătat înapoi spre port, ca să dau de înțeles că a doua zi urmau să fie evacuați și duși în siguranță. *Tutto bene per voi.*

O femeie de vreo patruzeci de ani, cu un aer autoritar, păru a înțelege și se îndreptă fără chef către bucătărie. Între timp, transmisioniștii se apucară să-și instaleze radioul în postul de observație care urma să fie amenajat la etaj, în camera de unde Hall și cu mine îi scoseserăm pe adormiți.

Cam la ora zece a venit Vesta Swann, care-i culesese pe oamenii rătăciți prin restul clădirilor de la fermă. Fața lui mare, inexpressivă, vădea o oboseală teribilă, dar am fost bucuros să-i pasez lui răspunderea pentru ceea ce avea să se numească, după ocupații anteriori, „Dormitorul“.

În acea seară am stabilit contactul cu Richard Varian, aflat încă în port. El i-a spus lui Swann că debarcările reușiseră să-l surprindă aproape complet pe inamic. Toate cele patru companii ale noastre ajunseseră pe pozițiile desemnate și, cu excepția unor oameni care se înecaseră, pierderile fuseseră ușoare. Eșalonul B se găsea la o aruncătură de băț, așa că puteam spera să primim rațiile peste câteva ore.

– Presupun că după aceea vom primi ordin să avansăm rapid, zise Varian. Odihniți-vă cât puteți.

– Acum suntem ținta unui foc de mortiere și de rachete, raportă Swann. În mod sigur, inamicului îi vin întăriri.

– Firește, îl aprobă Varian. De aceea trebuie să ne mișcăm rapid. Iar dacă yankeii își târșâie picioarele, mergem singuri.

Am tăcut. Era aproape două dimineța și trecuse mult timp de când Paulette își vârâse capul pe ușă să ne spună noapte bună. Tot timpul cât vorbisem, nu-l slăbisem din ochi pe Pereira, așteptându-mă ca din cauza vârstei să înceapă să moțâie. Ochii lui strălucitori rămăseseră însă larg deschiși, iar expresia de curiozitate blajină era aproape neschimbată.

Deși mă alimentasem serios cu apă, brandy și țigări, eram practic epuizat, căci retrăisem de-a dreptul evenimentele, fără să mă limitez la evocarea lor. Unele mă surprinseseră chiar și pe mine, în timp ce le relatam: nivelul pregătirii fizice pe care îl atinseserăm cu toții; marea mea afecțiune pentru oamenii aceia; extraordinara capacitate de a ne descurca în condiții de stres extrem.

– Ar trebui să mergeți la culcare, îmi spuse Pereira.

Jocuri de cuvinte: Sailor-Vest = „Haină de marinar“; Tightarse = „Constipatul“ (n.red.)

Military Cross (n.tr.)

Distinguished Service Order (n.tr.)

Pfund – unitate de măsură a masei în sistemul anglo-american; 1 pfund = 0,435 kilograme (n.red.)

Războiul Peninsular (1808–1814), dus de Franța napoleoniană contra Spaniei, Angliei și Portugaliei, pentru cucerirea Peninsulei Iberice (n.tr.)

Aluzie la romanul detectivistic *Cei patru justițieri* de Edgar Wallace, apărut în 1905 (n.red.)

CAPITOLUL 6

În dimineața următoare am aflat că grădinarul îl duse pe Pereira cu mașina în port, de unde nu avea să se întoarcă înainte de prânz.

Am coborât la *calanque*, însă, din păcate, n-am zărit nici urmă de Céline. Era încă o zi plăcută de septembrie, prea caldă ca să stai la soare; întors în grădina lui Pereira, am tras un șezlong sub un copac și am început lectura unei cărți de eseuri împrumutată de la bibliotecă. După câteva pagini am pus-o alături, pe pământ.

Cu brizele ei călduțe, mâncărurile fine și oftatul blând al mării, insula avea un farmec de netăgăduit. Tocmai asta mă îngrijora, de fapt: riscam să devin, asemenea lui Caliban, prizonierul unui descântec. Mă temeam că, pradă acelei moleșeli tihnite, nu aveam să mă mai întorc acasă.

În acel moment am văzut-o pe Paulette venind spre mine pe gazon, cu o măsută într-o mână și un pahar în cealaltă. Le amplasă în dreptul meu cu un aer disprețuitor, deși îmi făcu hatârul să dea din cap când i-am mulțumit călduros. Paharul conținea niște sirop rozaliu cu gheață și apă acidulată.

După ce l-am golit aproape complet, am închis ochii. Viața mea londoneză părea foarte îndepărtată. Eram sigur că Pereira mai avea multe de povestit și multe de arătat – fotografii și scrisori, catarama de centiron, tuburi de obuze, suvenire. Neastâmpărul meu de la început se potolise cumva; acum mă simțeam dator să-i pun la dispoziție tot timpul de care avea nevoie.

Gazda mea se întoarse cu puțin înainte de unu. După prânz am stat pe verandă, la umbra viței-de-vie.

– Puteți continua de unde v-ați oprit aseară? mă întrebă el. Dacă nu cumva vă cer prea mult.

– Dimpotrivă, i-am răspuns. Am impresia că îmi face bine.

Poate că era o exagerare, dar aveam senzația că o anumită rigiditate dispăruse din trecutul meu, că evenimentele deveneau ceva mai fluide.

– Ne aflăm încă la Anzio, cred, zise Pereira. S-a mai întâmplat și altceva acolo?

– O, da. Destul de multe.

Învățasem să tratez cu neîncredere orice sentiment că victoria era aproape, sau cel puțin că urma să ieșim rapid dintr-o situație neplăcută. Totuși, la baza de la fermă pe care o botezaserăm Dormitorul, câtă vreme am umplut saci cu

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

nisip, am săpat tranșee de apărare și ne-am primit rațiile, ne-am permis să ne bucurăm că măcar planul nu dăduse greș. Am putut chiar să trimit o grupă să ajute la poziționarea unei piese de artilerie mobilă și încă una care, împreună cu geniștii, să pună scânduri peste șleaurile noroioase lăsate în urmă de căruțe. Îmi plăceau treburile astea gospodărești, pentru că știam că nu vor dura.

În noaptea aceea am fost supuși unui tir de mortiere și grenade. Eram destul de bine plasați ca să respingem atacul, dar mi-am spus că fusese îngrijorător de aproape. Ideea lui Donald Sidwell de a pleca în fruntea unei patrule ca să localizeze pozițiile inamice nu mai părea atât de nebunească. În zorii zilei următoare, Richard Varian sosi cu un jeep și ne anunță că Dormitorul avea să devină statul-major al batalionului.

– Și unde va fi încartiruită Compania B? întrebă Vesta Swann.

– Depinde de voi. Veți găsi o clădire potrivită în Aprilia. În sus, pe acolo, spuse colonelul arătând spre liniile inamice. Divizia va trece la ofensivă. Nu mai putem să-i așteptăm pe americani și să-l lăsăm pe inamic să aducă întăriri. În opinia mea, am fi putut fi deja în Roma.

Varian părea încântat că britanicii urmau să lupte singuri și dorea ca batalionul nostru să ocupe un loc important în ofensivă. Vorbi prin radio cu Sidwell, Pears și Passmore, apoi îi spuse lui Vesta Swann că mă numise locțiitorul lui, în locul lui Nichols.

În seara aceea m-am simțit prost văzând cum Bill Shenton îi organiza pe oamenii din Plutonul Trei; trebuia să mă fi înnegrit și eu pe față ca să plec cu ei. Când le-am urat baftă, Shenton mi-a șoptit:

– Poate nu știe ce luptător bun ești.

– Nu te îngrijora, Bill, i-am răspuns. Nu e ca la statul-major. Cu toții vom fi în toiul luptelor nu peste multă vreme.

Totuși, cuvintele lui mă impresionaseră. Aveam senzația că trecuse o veșnicie de când preluasem de la el comanda în Franța.

În ultimul moment am izbutit să încarc familia italiană într-un camion Bedford OY gol, care se întorcea în port. Dumnezeu știe cum aveau să scape de acolo, cu Luftwaffe bombardând tot ce mișca, dar asta nu era treaba mea. Poate că aveau un prieten care să-i adăpostească în pivnița lui. Soldatul Jones, căruia îi ordonasem să deretice prin cămăruța în care fuseseră înghesuiți, apără cu două cărți lăsate în urmă de proprietari. Una era un roman popular; cealaltă, de fapt un caiet, părea a fi un jurnal; după caligrafie, am socotit că-i

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

aparținea fetei adolescente. N-am înțeles aproape nimic din el, dar l-am pus în raniță, cu voga speranță de a i-l restitui într-o bună zi. Deseori mă pomeneam făcând planuri de vizite după încheierea războiului – până și în haosul din Belgia și Tunisia cunoscusem oameni pe care mi-ar fi plăcut să-i reîntâlnesc.

Unul dintre avantajele funcției de aghiotant al comandantului era accesul la mâncare și băutură. Unii ofițeri preferau să-și facă o rezervă de whisky, alții dădeau o petrecere în momentul când își primeau rația; alții, eram destul de sigur, îl păstrau pentru clipele de dinainte de atac. Richard Varian obișnuia să bea constant, dar numai după ce soarele trecea de vârful vergii, cum îi plăcea să spună, adică de pe la ora cinci în acea perioadă a anului în Italia.

– Primești scrisori, Robert? mă întrebă, în timp ce-și turna whisky într-o ceașcă smălțuită.

– Mama îmi trimite articole decupate din *Illustrated London News*.

– Ai frați sau surori?

– Nu.

– Iubite?

– Nu. Adică, nu-i chiar adevărat. Sunt două fete care îmi scriu ocazional, Mary și Paula. Dar ele îmi sunt doar prietene.

Varian ridică o sprânceană. Ca întotdeauna, avea fața bine bărbierită, părul și mustața corect tăiate.

– Vorbiți limbi străine? l-am întrebat. Era o întrebare bizară, dar conversația noastră mă neliniștea. Bunăoară, nu mă puteam hotărî să-i spun pe nume, „Richard“, în afara serviciului, cum știam că ar fi trebuit.

– Vorbesc italiana pasabil. Franceză și germană de școlar. Înțeleg puțină hindi și puțină urdu, de când am fost acolo. Tu?

– Nimic util. Numai limbi moarte. Latină și greacă. Studiam medicina înainte de a fi încorporat.

– Deci vei fi doctor?

– Așa m-am gândit. Dar pregătirea este extrem de lungă. Și după toate astea...

Ne-am uitat prin micul salon în care Varian își instalase cartierul general. El aprinse o lumânare și mai turnă puțin whisky, apoi spuse:

– Da, după toate astea... Va fi cam insipid, nu-i așa?

– Nu știu cum am să împac ceea ce am văzut în ultimii patru ani cu ceea ce știam înainte.

Varian zâmbi trist.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– În unele zile mă aștept să mă trezesc în casa părinților mei din Northumberland și să descopăr că totul n-a fost decât o neînțelegere. Când deschid ochii, mă uit în jur la locul în care sunt cazat, încerc să-mi amintesc unde naiba este... Ascult focurile de armă... bombele... Le dau o șansă să dispară și totul să revină la normal. Dar trece un minut și e tot război, și atunci mă resemnez și-mi chem ordonanța. Înfruntăm o nouă zi.

Cu adevărat, totul era foarte straniu. Presupun că și câmpurile pe care se luptaseră părinții noștri în bătălia de pe Somme fuseseră mii de ani simple terenuri agricole, cultivate de micii fermieri cu sfeclă de zahăr sau cine știe ce alte plante. Nici un plugar din secolul al nouăsprezecelea, întorcând brazda pe ogorul bunicului, nu se gândise că într-o zi pământul său de sub cerul plat va deveni o a doua Golgota.

Pământul din jurul Dormitorului nu se remarcă prin nimic, însă eu eram sigur că acest ținut de niciunde avea să-și câștige o notorietate urâtă. Cum ne aflam la răspântia a trei drumuri spre front, vedeam soldați întorcându-se din linia întâi. Unii mergeau pe picioarele lor, alții erau invalizi, iar alții, victimele obuzelor, erau bucăți de trup uman abia închegând ceva coerent pe o plasă de sârmă sau pe o scândură. Unul dintre aceștia, din nefericire, era soldatul Hall.

Richard Varian era din ce în ce mai agitat. Într-o seară, întinse harta pe masă și aduse la zi, cât se putea, pozițiile ocupate de companiile noastre.

– Știi ce avem aici, Robert? mă întrebă el pe când marca un punct cu creionul. Avem un rahat de pungă.

Până atunci nu-l auzisem vorbind urât.

– Zău?

– Da. Ca la Ypres. Îți amintești?

– Nu personal, am zis.

– Dar știi ce este o „pungă“?

– Da, când ai o linie de perimetru curbată ca să ocolească un oraș sau o pădure, e partea care iese în afară, ca un... ca un...

– Ca un deget bolnav. Și poate fi amputat, ca un deget, tăiat cu foarfeca la bază.

– Dureros.

– Extrem.

– Și Compania B se află într-o astfel de poziție?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Din câte înțeleg, da, spuse Varian. The Foresters se află și ei acolo. Excelenți oameni. Și cei din The Duke of Wellington's, niște băieți grozavi. Radioul este un pic...

– Razna?

– Da. Și foarte gălăgios. În mod constant. După cum auzi.

– De unde vin toate trupele astea nemțești?

– Dumnezeu știe. Dar poți fi sigur că Kesselring își făcuse un plan de rezervă. Până acum au avut destul timp să aducă întăriri din Franța. Brian Pears zice că în șase zile oamenii săi au luat prizonieri din opt divizii diferite.

– Ce mai amestecătură!

– Da. Dacă ne-am fi mișcat mai iute, n-ar fi avut timp. Varian se așeză. Îl vedeam pentru prima oară descumpănit. Care comandant de companie a deținut mai mult funcția, fără întreruperi? mă întrebă.

– Donald Sidwell. Passmore a fost rănit, Pears a avut două săptămâni de permisie înainte de a ridica ancora, iar Swann a ratat o parte din campania din Tunisia.

– Hmm. Bietul Sidwell. Cum crezi că o să se descurce? Prieten vechi de-al tău, nu-i așa?

Am zâmbit. L-am revăzut în minte pe Donald chinându-se să meargă în galop mic pe un căluț bătrâior în timp ce striga: „Doamne, ce distractiv!“, sau ținându-mi, prin ochelarii groși, o prelegere despre Bach.

– Se descurcă el, am zis. E polivalent. Știați că, printre altele, îl pasionează cursele de cai? Probabil că a pus un rămășag complicat cu Fruity Pears despre a cui companie va ajunge cel mai departe.

Varian pufăi o vreme din trabuc.

– Vreau un raport complet despre condițiile de acolo. Mă bate gândul să mă duc eu însumi.

– De ce nu-l lăsăm pe John Passmore să trimită câțiva oameni din Compania D?

– Pentru că am decis să trimit oricum întreaga Companie D, ca element de întărire. Vreau să mergi cu ei, apoi să-l găsești pe Sidwell și să-i spui din partea mea să se întoarcă aici pentru două săptămâni de permisie.

– Nu i-ar putea spune unul dintre oamenii lui Passmore?

– Nu. Tu ești locțiitorul. Tu mă reprezinți pe mine. Dacă trimit un curier, mi-e teamă că Donald îi va spune să-și vadă de treabă.

– Și cine să preia comanda de la el?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Townsend, adjunctul său. Vreau un raport complet. Bine?

A fost o călătorie îngrozitoare. După patru ani și jumătate de război, toți ar fi trebuit să știm ce facem, dar când era vorba să duci un mesaj... Era o plimbare, ca oricare alta pe care o făcusem vreodată – la gară, la prăvălie, la fermă, oriunde avusesem de mers. Era vorba de mine pe picioarele mele, călcând pământul, sperând că eram pe drumul cel bun.

Știam ce voise să spună Richard Varian când ne sfătuipe să așteptăm ca situația să se limpezească – și numai când se încăpățâna să n-o facă accepta el să intervină, cu mari rețineri... Încă un pas înainte. Dacă ar fi fost vorba numai de mine, m-aș fi întins sub un copac și m-aș fi oferit să mor, să dorm... dar mai erau și alții acolo. De dragul lor eram silit, împotriva voinței mele, să înving oboseala asta mai rea decât epuizarea, cum o făcuseră și alții înaintea mea, hopliții de la Maraton sau legionarii lui Caesar în același marș nocturn.

Comandamentul Companiei A era într-o stână pe care soldații o adânciseră și o extinseseră. În față se găsea decorul bine-cunoscut al frontului: saci cu nisip și role de sârmă ghimpată; copaci ruți și vehicule arse; cratere de obuz, vite moarte, șobolani vii. Diferența dintre Anzio și Armentières era că aici pânza freatică era atât de sus, încât nu se putea săpa mai adânc de trei picioare¹⁵. M-am bălăcit prin nămolul și excrementele unei tranșee numite, caraghios, „de comunicații“ ca să ajung la plutonul cel mai avansat, unde mi se spusese că-l puteam găsi pe Donald. L-am văzut, pe jumătate așezat, pe jumătate culcat într-o băltoacă, cu ochelarii mânjiți de noroi.

Am îngenuncheat lângă el.

– Ia te uită, lume nouă! a exclamat el zâmbind larg. Încerc să trimit niște oi până la pădurea aceea; cred că este un câmp minat, de aceea vreau să mergă întâi oile. Dacă reușim să pătrundem în pădure, vom fi acoperiți.

– Dar nemții nu sunt în pădure?

– Friții dracului sunt peste tot. Trebuie să-i scoatem afară. De aici Operațiunea Oile PS.

– PS?

– Pasc în Siguranță. E o cantată de Bach, medic ignorant ce ești.

– Nu chiar așa de în siguranță.

– Sperăm să fie bine. Avem un om numit Sheppard – culmea culmilor¹⁶! – care pretinde că a lucrat la o fermă și le poate mâna dincolo. E teribil de

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

periculos, fiindcă va trebui să se ridice în picioare.

Din nu știu ce motiv, am pufnit în răs. Întins în noroi, mă cutremuram de veselie. Eram obosit.

– Of, Donald, zău că ești... Când am reușit să mă stăpânesc, i-am spus: Îți aduc vești bune.

– A, da? Mă întrebam cui datorez onoarea unei vizite a locțiitorului.

– Trebuie să te duci înapoi la Dormitor, apoi la Eșalonul B pentru odihnă. Ordinele lui Varian.

– Doamne, Dumnezeu! Și cine îmi ia locul? Tu?

– Nu. Townsend.

– Nici gând! Nu măscăriciul ăla!

– Așa e ordinul. Trebuie să te întorci imediat.

– Oare Varian își închipuie că am luat-o razna?

– Nu, dar e conștient că n-ai avut nici un pic de timp liber.

– Totul e cam bizar, Robert. De ce eu?

– Pentru că stai în gura asta de iad de zece zile și n-ai avut nici o zi liberă de când am debarcat în Africa de Nord. Pentru că Richard te vrea în formă bună pentru ceea ce o să urmeze.

– Ei bine, nu vreau să-i las pe oamenii ăștia în clipele grele. Sunt niște duri, băieții din Compania A, dar...

– Întotdeauna au fost.

– Dar sunt buni. Am oamenii potriviți în plutoanele potrivite. Mi-a luat ani de zile să-i organizez. Acum sunt gata să moară unul pentru altul. Nu-i pot lăsa așa. Uită-te și tu.

M-am uitat: soldați sleiți de puteri zăcând în tină, expuși, în timp ce inamicul se regrupa pentru un nou atac.

– În locul tău n-aș mai rămâne nici o secundă, am zis.

– Dar dacă refuz?

– Richard mă va trimite înapoi cu poliția militară. Nu vreau să străbat încă o dată drumul ăsta.

– Am să merg să vorbesc cu Townsend. Dar vreau să se consemneze că o fac împotriva voinței mele. Protestând.

*

Când Donald și cu mine ne-am întors în cele din urmă la Dormitor, l-am găsit pe sergentul Warren din compania mea, B, stând drepti afară, lângă ușă.

– Ce naiba faci aici, Warren? De ce nu ești cu restul companiei?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Domnul maior Swann m-a trimis înapoi.
- De ce, pentru numele lui Dumnezeu?
- Ca să depun armele.
- Ce dracu' vorbești acolo?
- Nu mai vreau să lupt, domnule. I-am spus-o domnului maior Swann și m-a trimis înapoi, sub pază.

Warren era unul dintre oamenii cei mai buni și ar fi trebuit să-i arăt considerație, să-l iau cu binișorul, dar din nu știu ce motiv – poate din pură oboseală – m-am pomenit răstindu-mă la el.

- Îți dai seama ce înseamnă asta, Warren? Vei fi pus sub acuzație.
- Da, știu asta, domnule maior.
- Dezertare? Asta vrei să audă familia ta? Dar camarazii tăi? Ai de gând să-i lași în plata Domnului, să-i părăsești la ananghie?
- Am făcut tot ce am putut, domnule maior.
- Sus acolo sunt oameni care zac în propriul lor rahat, ducându-și viața într-o tranșee adâncă de două picioare.
- M-am numărat și eu printre ei, domnule. Și am fost în Tunisia. Și în Țările de Jos, înainte de aia. Am fost rănit de două ori. N-am dat bir cu fugiții. Dar știu până unde pot rezista, și acuma, gata. Nu mai sunt în stare să continui. Băgați-mă la carceră. Nu-mi pasă. Am să îndur rușinea. Nici un om n-ar trebui să...
- Taci, Warren. Alții au îndurat mai multe. Ce zici de băietanul ăla, Watts, pe care l-am trimis eu la moarte? Avea nouăsprezece ani. Nici măcar nu-și petrecuse o seară cu o fată. Sau de Travis, care și-a pierdut ambele picioare din cauza unei mine și s-a târât o jumătate de milă înapoi, pe cioturi?
- Nu-mi pasă mie de Travis, domnule. Sunt terminat.
- În războiul celălalt ai fi fost împușcat. Scos în zori de zi în fața unui pluton de execuție format din camarazii tăi, legat de un copac și împușcat.
- Știu. Dar acum merg la închisoare.
- Nu-ți va fi mult mai bine. Vei sta în carceră. Gardienii te vor scuipa. Îți vor scuipa în mâncare. N-o să ai prieteni, cu cine să râzi, tovărășie.
- Nici nu-mi trebuie. Mi-am făcut datoria. Patru ani. Am făcut tot ce am putut.
- Rămâi unde ești. Nu te mișca.

Pe Richard Varian l-am găsit sus, la postul de observație. Se uita prin binoclu la crângul îndepărtat – locul adăpostit pe care-l râvnise Donald. Chiar

cu ochiul liber vedem fum ridicându-se. M-am întrebat dacă Sheppard trecuse cu turma de oi peste câmpul de mine.

I-am explicat cazul Warren, dar colonelul părea distrat.

– Cel puțin nu s-a împușcat în picior.

– Compania A cere permisiunea să se retragă și să sape tranșee mai încoace, domnule comandant, interveni operatorul radio.

– Jumătate din afurisita aia de Germanie e aici, mormăi Varian. Urmează cavaleria prusacă.

– Să-l trimit pe Warren la Brigadă, domnule comandant? am întrebat.

Varian puse jos binoclul.

– „Cutez să fac tot ce e vrednic de-un bărbat. Nu-i om cel ce se-ncumetă mai mult.“

– Asta ce este?

– Macbeth¹⁷. Oamenii au limite. Nu vreau să pierd un soldat trimițându-l la Brigadă. Pune-l la șmotru, deocamdată. Să scoată apa din tranșee, să umple saci cu nisip, orice crezi.

– Am pierdut contactul cu Compania A, domnule comandant, anunță radiotelegrafistul.

Noaptea a fost lungă. Zgomotul artileriei germane și bombardierele care se roteau pe deasupra capetelor noastre nu ne-au prea lăsat să dormim.

Imediat după ivirea zorilor am fost trezit de ordonanță, soldatul Winter.

– Curier, domnule maior. De la Compania D. Poate că ar trebui să-l treziți și pe domnul colonel.

– De ce?

– Omul are un mesaj. Zice că e urgent. Nu miroase a bine.

L-am găsit pe Richard Varian, deja treaz, în salonul de jos, ținând o hârtie în mână.

– E de la John Passmore, îmi spuse. Știi că s-a instalat chiar dincolo de pungă?

– Da.

Îmi întinse hârtia:

„Regretăm să vă informăm de distrugerea Companiei A. Toți morți sau prizonieri. Am ordonat retragerea urgentă a Companiei D pe poziția stabilită.“

Varian se uita fix la pădurea îndepărtată.

– Toată lumea, zise el în cele din urmă. Toți oamenii s-au dus.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

N-am știut ce să spun. Era o experiență nouă pentru mine.

Toți trei am stat multă vreme în tăcere în camera de zi a fermei italiene.

În final, Varian vorbi pe un ton jos, răgușit:

– E imposibil să reconstituim unitatea. Nu când se întâmplă una ca asta. Vom fi un batalion fără Compania A.

Curierul își trecu mâneca tunicii peste nas.

Ce spusese Donald? „Am oamenii potriviți în plutoanele potrivite. Acum sunt gata să moară unul pentru altul.“

Mă întrebam cum să-i comunic vestea.

Richard Varian m-a eliberat de îndatoririle de loțitor. În acel moment, misiunea noastră era să rezistăm cu orice preț ca să nu fim aruncați înapoi în mare de bombardamentele neconținute, lansate din aer și de la sol; se punea prea puțin problema „tacticii“, pentru ca Varian să aibă nevoie de o a doua opinie. Puteam fi mai de folos adunând trupele sub nasul inamicului, mi-a spus.

– Mulțumesc foarte mult, domnule comandant, am zis eu, după care m-am îndepărtat cu pași grei.

Deveniserăm mamifere semiacvatic, un soi de șobolani de apă mari și răi, căci ne duceam viața în șanțurile de drenare a mlaștinii pe care veteranii campaniei din Africa le botezaseră „ueduri“. Plutoanele Companiei B se îngropaseră în tranșee pe terenul răscolit de bombe ce mărginea de o parte și de alta un asemenea ued. Aceste mici canale puteau fi folosite pentru deplasarea la cartierul general al companiei sau chiar la Eșalonul B, însă ca să ajungi în ele trebuia să cobori treizeci de picioare pe o plasă. Tranșeele din față erau pentru observare, pentru lunetiști, mortiere și așa mai departe. Activitatea se desfășura în ele doar pe timpul nopții; încercaserăm să săpăm și zone pentru dormit, ca oamenii să se odihnească, dar se umpluseră de apă.

Pereții rectangulari și acoperișul solid de la Dormitor erau amintiri din altă epocă; statul-major al batalionului consta acum dintr-o palisadă din lut și nuiele, înconjurată de crucile albe ale mormintelor temporare. Tranșeele superficiale nu te protejau decât dacă stăteai în ele așezat sau culcat; pozițiile avansate erau conectate prin șanțuri prea strâmte ca să lase doi oameni să se târască pe burtă în direcții contrare. Cel care se întorcea după ce îndurase focul inamic avea dreptul să rămână culcat, pe când celălalt trebuia să-și asume riscul de a se ridica în picioare. Inevitabil, pierderile erau mari. Răniți,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Brian Pears și John Passmore fuseseră trimiși la refacere în Sicilia, comanda celor două companii fiind preluată de locuitorii.

Era adevărat că din când în când puteai merge la Eșalonul B. Soldatul Winter îmi instalase patul de campanie într-un adăpost înăuntrul palisadei unde mă așteptau întotdeauna o cutie etanșă de tablă cu țigări Player's și o sticlă de whisky. Deși ne aflam încă în raza de bătaie a artileriei dușmane, era un loc sigur; pe deasupra, aveam la dispoziție haine curate și puteam citi o carte. Majoritatea oamenilor tânjeau după așa ceva, dar eu, când încercam să dorm, eram deranjat de trilurile privighetorilor. Cum nu reușeam să împac două realități atât de diferite, mă întorceam bucuros la ued.

După câteva săptămâni de situație nedecisă, am observat că până și cei mai buni oameni începeau să-și piardă curajul. Era greu să înduri gândul că ne aflam într-o poziție atât de precară. Chiar dacă am fi fost în stare să pregătim un atac și am fi reușit să înaintăm, să zicem, zece mile, rezultatul n-ar fi fost decât alte ueduri, alte zile de săpat și linii de comunicații mai lungi. Aproape toată lumea nutrea gânduri de răzvrătire față de planificatorii de la Londra care ne aruncaseră în iadul acela înghețat.

După toate aparențele, comandanții noștri decisese că trebuia să menținem capul de pod până când americanii spărgeau frontul la Cassino și făceau joncțiunea cu noi. Până la ziua aceea mult-dorită, misiunea noastră era să-i hărțuim pe nemți în așa măsură încât să nu-și poată transfera trupele la Cassino. Trebuia să-i ținem ocupați pe cei care ne țintuiseră locul. Cel puțin asta era părerea lui Richard Varian; de fapt, nu ni se dădea nici o informație privind strategia Aliților.

Să sapi era o modalitate de a te încălzi noaptea în tranșeele avansate. Ziua, cel mai bun lucru de făcut era să te miști pe loc, sperând să obții puțină frecare între haine și piele; dacă te ridicai în picioare sau îți aruncai brațele în sus, erai împușcat de un lunetist. În fiecare noapte soseau de la sediul companiei vrafuri de șosete curate și lăzi cu rom, însă distribuirea băuturii era o treabă periculoasă, pentru care se stabilise o rotație strictă; într-o seară l-am pierdut pe soldatul Jones, dimpreună cu rația de rom.

Într-o zi eram în tranșeea din față cu Bill Shenton și alți doi, încercând să găsim o bază stabilă pentru o plită pe care să facem ceai, la o distanță igienică de privată, când Richard Varian apăru târâș.

– Sidwell e rănit, ne anunță el. Tocmai îi dădeam ordinele când a fost lovit în vintre de un fragment de obuz. A sângerat ca un porc, dar sanitarul spune
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

că va scăpa cu viață. Vouă cum vă merge?

– Niciodată nu ne-a mers mai bine, am oftat. Bietul Donald! Ce-o să se aleagă de el?

– O să-l trimită la spital, la Napoli. Are nevoie de un chirurg. Problema este că portul a ajuns să fie mai periculos acum decât capetele de pod de pe plajă. Nemții bombardează navele-spital.

– Doriți puțin ceai, domnule comandant? întrebă Shenton.

– Da, te rog. V-am adus asta. Scoase o sticlură plată de la șold. Serviți-vă!

Am șezut acolo, așteptând să fiarbă apa. De data asta, cerul era brăzdat de avioane britanice și americane, dându-ne sentimentul că reprezentam mai mult decât o diversiune din plănuitul „al doilea front“. Când Shenton termină de preparat ceaiul și-l turnă în cămile de tablă, am picurat niște whisky în lichidul cafeniu. Să ai ceva fierbinte în mâini era ca o victorie împotriva aceluia tărâm înghețat.

– Deci, conchise Varian. Compania A nu mai există, Sidwell, Pears și Passmore sunt răniți. Ne mai rămâne doar curul.

– Nu-i frumos să vorbim așa despre maiorul Swann, am remarcat, spre amuzamentul lui Shenton.

– Râzi cât vrei, Bill, zise Varian. Sunt timpuri care pun la încercare sufletele oamenilor.

I-am privit chipul în burniță – ochii aproape negri, care nu clipeau, părul și mustața închise la culoare, încă aranjate, în ciuda urmelor de noroi de pe față, picături de apă căzându-i de pe cască. Oare câți oameni ca el avea armata britanică? Oameni care se puteau baza pe ceea ce știau, pe ce văzuseră – pe ce citiseră – ca să hotărască în situații de viață și de moarte... Era mai mult decât pregătirea de ofițer, posturile din colonii, înaintările regulate în grad. Era ceva special în felul cum accepta circumstanțele traiului nostru de șobolani de mlaștină. Nu vocifera împotriva lor; se supunea absurdității cu care soarta, comandantii – sau simpla înșiruire a evenimentelor – ne blagosloviseră. Se asigura că ordonanța îi călca uniforma, că avea o carte nouă de citit, după care se târa până la avanposturi să-și îmbărbăteze oamenii. N-avea să înceteze niciodată să aspire la revederea casei părintești din Northumberland și la o lume normală.

*

Într-o dimineață, am hotărât să merg cu Bill Shenton ca să văd exact cât de aproape era aliniamentul inamicului. După părerea mea, cam la șaptezeci de

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

yarzi.

Sună a acțiune sinucigașă, și poate chiar era. Cu siguranță nu se recomanda ca un ofițer să ia cu el un subofițer cu experiența și valoarea lui Shenton, dar eram sătul de reguli. Nu scria nicăieri că nu pot ordona o patrulă. Taylor-West, bunăoară, ar fi aprobat ideea de a-l ține pe inamic în suspans, iar eu ajunsesem într-o stare când orice era de preferat vieții pe care o duceam.

Era acea perioadă a zilei când, printr-un aranjament tacit, nu se trăgea, când trupele de avangardă erau înlocuite și plecau în spatele liniilor să se odihnească. Ideea era să aflăm unde se aflau precis nemții cei mai apropiați, ca să le transmitem poziția către artileria noastră, dar eram conștienți că pe parcurs puteau apărea unele incidente – puțin „sport“, cum se exprima Bill Shenton.

Nu-mi este foarte clar ce s-a întâmplat după aceea. Mulți ani am încercat degeaba să-mi lămuresc o secvență de evenimente în care timpul parcă s-a aflat în colaps.

Iată ce-mi aduc aminte:

Am coborât în ued și am început să mergem. Pereții canalului erau armați natural de rădăcinile verticale ale copacilor ruși de pe pământul de sus; culoarul de trecere ni se părea sigur și indestructibil. Amândoi căram câte un sac cu grenade. Eu făcusem rost de un pistol de ofițer și i-l dădusem lui Bill.

O ploaie de iarnă târzie se scurgea peste capetele noastre în timp ce înaintam. După câteva minute, am auzit cum deasupra se făcea curățenie. O grămadă de excremente căzu chiar în fața noastră, aruncată din lighean. La urechile noastre ajunse un cântec fredonat încet în germană.

Mi-a venit ideea că puteam să prindem un neamț în timp ce-și făcea nevoile și să-l ducem înapoi în liniile noastre. Puteam afla de la el din ce unitate făcea parte și ce alte regimente se aflau prin preajmă. Dacă mai mergeam vreo zece minute prin ued, probabil că aveam să ajungem la comandamentul unei companii inamice. Iar dacă fluturam un steag alb, spuneam adio războiului, precum nemții somnoroși de la Dormitor. Aveam să primim supă de mazăre, cârnați și pâine neagră, apoi, după ce un camion ne ducea până la un Stalag îndepărtat din Vaterland, șosete de la Crucea Roșie și seri de concerte.

Am găsit un neamț tânăr, fără cămașă, care încerca să se spele; rupea frunze de pe o plantă cățărătoare de pe peretele canalului ca să-și șteargă cu ele noroiul de pe piept.

„Nu face asta, băiete“, zicea domnul Armitage plesnind marginea catedrei
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

cu rigla ținută în mâna sănătoasă.

Prin aerul umed răsună vuietul bombardierelor inamice care treceau peste liniile noastre spre port.

„Să te predai inamicului?“ spunea Taylor-West. „Vei fi împușcat în zori, chiar dacă ăsta e ultimul ordin pe care trebuie să-l dau.“

Mi-am încleștat mâna pe patul puștii. Garda trăgaciului îmi apăsa pielea ca un sloi de gheață. Puștile te rănesc întotdeauna la degete, iar dacă porți mănuși nu simți cum trebuie când declanșezi percutorul.

„În *Anabasis* de Xenofon“, intona domnul Liddell, „găsim strigătul extatic «Marea, marea!» când, după lungul lor marș, cei zece mii au dat cu ochii de Marea Neagră și au început să viseze la casele lor grecești.“

Ploaia cădea peste ued sub formă de perdele transparente, vălurite. Era dificil să păstrezi direcția. Mi se părea că vine și din spatele nostru. Eram luați drept țintă de apa nemiloasă.

„Cred că ăsta-i lucrul corect pe care să-l facem, nu, Robert?“ spunea Mary Miller.

Se auzi pocnitura singuratică a unui lunetist.

„Nu face asta, băiete“, zicea domnul Armitage.

Din punctul de observație pe care ni-l oferea o platformă alcătuită din rădăcini și crengi căzute, am văzut șase nemți ghemuiți într-o tranșee. Am pescuit din sac o grenadă. Bill Shenton îl avea pe ofițer în cătarea puștii. Am scos cuiul grenadei, am așteptat, am aruncat-o, am scos cuiul din a doua grenadă, am așteptat, am aruncat-o; am sărit jos pe fundul uedului și am plonjat într-o nișă din perete. Când un om și-a arătat fața pe margine, Shenton l-a împușcat în cap.

Am traversat păduricea, câmpul, gonind de mama focului prin vegetația udă în timp ce rugii de mure îmi sfâșiau pielea de pe picioare. Eram încercuiți de ploaie și de ceața care ne oferea o anumă protecție. Ne apropiam de marginea ogorului lui Pocock. Încă mai distingeam figura înaltă a lui Shenton, alergând cu pas egal înaintea mea. Am auzit răpăitul unei mitraliere. Suna ca o Vickers, o armă britanică, dar eram în spatele liniilor inamice, știam asta după forma bisericii. Când am ajuns pe culmea dealului, am văzut munții din jurul lacului Königssee.

„Donald e mort“, l-am auzit strigând pe Varian. „Sidwell e mort, e mort.“

I-am scris mamei lui Donald și i-am spus că ar fi trebuit să se înroleze în marină.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Ce este viața? Cât valorează ea? Când un om moare, te înțelepțești cât ai clipi. Îți ascunzi penibila neputință, te prefaci că știi ce e de făcut. Îi dai ce i se cuvine, apoi îți vezi de treaba ta. Dar pentru oamenii tăi rămași în picioare și pentru tine însuși ai un alt fel de grijă, ca și cum voi și morții nu ați fi din același aluat. Moartea lor a provocat o ridicare din sprâncene; viața lor a fost o simplă boare de aer fără greutate. Însă ale voastre, o, suflete vii, ale voastre sunt pline de înțeles. Ca și cum ai ști dinainte care viață e ușoară ca fulgul și care va fi împovărătoare. Dar dacă acorzi o importanță egală existenței unuia care a plecat deja pe lumea cealaltă, nu mai poți continua, ești terminat și tu...

Ne descărcam puștile în direcția aliniamentului german. Zăceam lipiți de solul înnoroiat, printre trupurile camarazilor noștri. Gloanțe de mitralieră îmi ricoșau din cască, dar eu, cu fața îngropată în mocirlă, trăgeam mai departe. Tânjeam să pot lupta la baionetă, să simt carnea aproape, să simt contactul dintre oțel și os.

Zăceam pe pat cu râul sub geam; o așteptam pe Mary Miller să vină și să se culce cu mine. Să simt carnea aproape, să simt contactul cu membrana, cu pielea.

Dacă rezistăm suficient, vor veni americanii. Dacă iau mai multe gloanțe în umăr, în piept, dacă ne mai ținem tari o zi, mănăstirea va cădea. Dacă mai trag zece cartușe, dacă mai golesc un încărcător, oamenii de la Whitehall se pot felicita că planul pe care l-au întocmit a funcționat destul de bine – datorită norocului și sângei nostru, nu judecății lor – ca ei să doarmă la noapte cu cugetul curat.

Pântecul meu era una cu noroiul italian, curelele, centura și jambierele îmi erau pline de glod întărit. Trăgaciul se înfierbântase de la atâta apăsare. Ne aflam în minutul nebun când tragi treizeci de cartușe. Tragi atât de rapid, încât dușmanii cred că e foc de mitralieră. Golindu-mi ranița, am scos cuiele grenadelor rămase, unul după altul, am numărat intervalele cu un dangăt regulat de clopot, ca la biserica din Dresda, și le-am azvârlit în ploaia turbată.

Mă rătăcisem. Alergam din nou prin ued, spre aliniamentul nostru, spre al inamicului, nu mai știam. Eram în formă bună, cu energia tinereții și patru ani de antrenament. Învățasem lecțiile de la instrucția de front. „Ești o marionetă, nu un afurisit de soldat.“ Nu și acum. Eram un atlet care nu se putea opri. Acum puteam alerga printre gloanțe, nici măcar un obuz nu m-ar fi oprit.

„Urmează-mă, am eu grijă de tine“, zicea tata.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Am întins brațele spre el, dar mi-a alunecat printre degete.

Acum fug, ploaia e de gloanțe, o perdea plutitoare, vălurită, de gloanțe ce se învâртеjește pe canal, iar eu sunt liber să fiu bărbat, sunt liber să fiu mort, sunt liber să alerg și să alerg.

*

– „Astăzi mama a pregătit la cină cârnați cu fenicul și macaroane. Am auzit că nemții sunt atacați de americani, dar încă departe de noi. Măine îl voi vedea pe Federico la o nuntă în port. Cred că i-ar plăcea să arăt sobru. Dar n-am decât două rochii. Cea albă, pe care mama mi-a cumpărat-o ca să o port la botezul Cinziei. Cred că îi pot asorta o eșarfă. Cealaltă este rochia înflorată de bumbac pe care am cumpărat-o la piață...“

Cuvintele, în limba italiană, păreau a fi ale unei adolescente, dar vocea care le rostea era de bărbat. Accentul lui englezesc le făcea ușor de înțeles. M-am mișcat, însă durerea puternică din umăr m-a convins să stau liniștit. De asemenea, ceva din povestea fetei mă îndemna s-o ascult mai departe.

– „... Sunt atât de timidă uneori, că nu vreau să se uite nimeni la mine, dar, firește, vreau ca Federico să mă privească lung. Sper că atunci când vom sta de vorbă nu mă va crede doar o fată proastă de la țară.

Ieri, ciocârliile cântau foarte sus pe cer, dar tot se puteau auzi. Seara am coborât la canal împreună cu Emilia. Am povestit până s-a lăsat noaptea. Emilia visează să se mute la Napoli și să se mărite cu un om bogat, dar eu i-am spus că la Napoli nimeni nu are nici un ban. Ea mi-a replicat că în cazul ăsta se duce la Roma și, dacă mă port bine, mă lasă să fiu servitoarea ei.“

În cele din urmă, dându-mi seama că vocea îi aparținea lui Richard Varian, m-am ridicat într-un cot. „Richard“, am încercat să articulez. Starea mea de slăbiciune m-a făcut să ignor tabuul de a-i spune pe numele mic, dar din păcate n-a ieșit nici un sunet. Observându-mi eforturile, se opri din citit.

– Ah, Robert. Cum te simți? Ai fost inconștient o vreme. Doctorul ți-a dat o mulțime de sedative.

– Unde sunt?

– La statul-major al companiei, în măsura în care am reușit să-l amenajăm. Ai încasat un glonț de pistol în umăr, probabil că ai dat nas în nas cu un ofițer german. Îți amintești cum a fost?

– Nu tocmai. Ploua foarte tare. Din moment ce Varian s-a mulțumit să încuviințeze din cap, am zis: Pot să mă ridic?

– Nu. Stai așa o vreme. Medicul de campanie te-a cusut. Glonțul a ieșit

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

lăsând o gaură de toată frumusețea, curată. Mi-a arătat-o. Probabil că ai fost împușcat de aproape. E mai sigur așa decât să te expediem la spital. Dar zice că ai nevoie de câteva zile. Când scăpăm din locul ăsta blestemat, te propun pentru permisie.

– Când va fi asta?

Varian oftă prelung.

– Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă face răspunzător, dar cred că nemții au început să-și dea seama că nu ne pot disloca. Am rezistat pe poziție. Blitzkriegul își pierde din avânt.

– Slavă Domnului!

– Țigară?

– Mulțumesc.

– Doctorul zice să nu-ți dau de băut. Dar te superi dacă eu beau ceva?

– Bineînțeles că nu.

– Robert, îmi pare rău că trebuie să-ți spun asta, dar voi, tipii din Compania B, ați cam luat-o pe coajă ieri. Inclusiv Roland Swann. L-au adus azi-noapte. A murit dimineață, din cauza rănilor.

– Doamne, Dumnezeule! Îmi pare rău.

– Da, a fost un om de nădejde. Cât se poate de neîndemânatic, e de mirare că nu s-a împușcat accidental, dar plin de curaj.

– Oamenilor le plăcea de el.

– Știu. Acum suntem descompletați. N-au mai rămas decât Patru Justițieri.

– Ce fac Passmore și Pears?

– În convalescență. Dar mai au până să-și revină.

– Vreți să preiau comanda de la Swann?

– Nu. L-am numit pe Dinger Bell. Tu ai nevoie de o pauză. Îți vom găsi o treabă atunci când te însănătoșești.

Nu-mi părea rău că se sărea peste mine.

– Aș putea fi locțiitorul dumneavoastră din nou.

– Să vedem cum merge. La șase mă duc la tranșeele din față, așa că te las cu soldatul Winter.

– Presupun că nu-mi mai puteți citi puțin din jurnalul ăla?

Varian râse.

– O făceam doar ca să-mi exersez accentul italian. Să-mi iau mintea de la alte lucruri. Era în ranița ta când te-au adus.

– Da, l-am găsit în Dormitor.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Mi-am dat seama că eram pe cale să adorm din nou. Voiam să mă întorc în lumea fetei italiene, o lume mai bună decât a mea.

– Vă rog să mai citiți puțin, l-am rugat. Mă... inspiră.

Își drese glasul, apoi reluă lectura.

– „E rândul meu să gătesc de cină și fac un sos de leurdă culeasă din mlaștină. Mă preocupă atât de mult nunta, că nu cred că voi dormi. Poate papa mă lasă să beau puțin vin...”

Când am tăcut, se lăsa înserarea pe insula lui Pereira. Eram epuizat, și de atenția neabătută a gazdei mele, și de oboseala pe care mi-o provocase vorbitul încontinuu.

– Și asta a fost sfârșitul campaniei dumneavoastră în Italia? mă întrebă el.

– Nu. S-au mai întâmplat multe.

Am stat liniștiți să ascultăm zgomotele insulei.

– O rană de pistol, zise Pereira peste câteva clipe. Neobișnuit, nu?

– Într-adevăr.

– Rareori am tras cu pistolul meu. Îl consideram mai mult un simbol al rangului, un privilegiu ofițeresc.

– Dacă tragi din apropiere, poate face o rană cumplită.

– Și asta a fost...

– De foarte aproape. Mulți ani n-am putut ridica brațul drept mai sus de orizontală.

– Cred că vreți să vă odihniți puțin. S-o rog pe Paulette să vă aducă niște ceai în cameră?

– Sunteți amabil s-o rugați să se asigure că apa dă în clocot? Și pot primi puțin lapte?

După ceai am adormit cu geamul deschis, permițând brizei ușoare să intre în cameră. La trezire am făcut o baie și m-am schimbat; apoi, văzând că trecuse de șapte, am coborât în bibliotecă să beau ceva. M-am servit singur la bufet, unde frapiera era plină, iar sticlele variate îmi făceau cu ochiul. Mă simțeam surprinzător de revigorat.

– Trebuie să vă fie greu, spuse Pereira în timpul cinei. Să vorbiți despre propria persoană.

– Cu siguranță nu sunt obișnuit.

Gazda mea zâmbi.

– Știți, domnule doctor Hendricks, că în patruzeci de ani de practică pacienții nu mi-au pus nici măcar o singură întrebare personală? Când mi-ați cerut să vorbesc despre munca și familia mea, am fost cam...

– Sensibil?

– Da. Rezervat.

– Și eu. Dar am trecut de faza asta.

– Mersi. Mai vreau să vă întreb multe lucruri. Dar poate ar fi bine să discutăm pe o notă mai puțin personală.

– Pe ce fel de notă, atunci?

– Hai să reluăm discuția după cină.

Peste o oră ne-am așezat unul în fața celuilalt în bibliotecă, având între noi o măsuță pe care se aflau brandy și apă. Pentru prima oară am observat la geam un joc de șah, și o clipă m-am temut că bătrânul domn voia să mă provoace și la o înfruntare simbolică a inteligențelor. N-am excelat niciodată la șah. Puteam plănuți cam cu douăzeci de mișcări înainte, nici o problemă, dar niciodată nu vedeam ceea ce era chiar sub nasul meu; muream de rușine văzând incredulitatea de pe fața oponentului când pionul lui îmi lua regina.

– Din cartea dumneavoastră am rămas cu puternica impresie că socotiți secolul douăzeci o catastrofă, zise Pereira umplându-mi paharul cu brandy.

– Fără îndoială. Sau, mai exact, o amăgire. Poate că într-o zi vom coborî cu picioarele pe pământ și vom trata această perioadă drept ceea ce este, un episod psihotic pe care vom învăța să-l lăsăm în urma noastră. Dar, de unde suntem acum, nu pare să aibă sfârșit.

Ușile către verandă erau deschise și auzeam de afară țârâitul greierilor, precum și o bufniță insistentă.

– Credeți că problema rezidă în individ, sau în societățile pe care le construiește? mă întrebă gazda mea îndreptându-și spatele pe scaun, cu capul într-o parte.

– Și una, și alta. Structurile pe care le construim sunt o funcție a firii noastre pervertite. Dar simt că într-un anumit stadiu guvernele și armatele încep să aibă o viață a lor, pe care n-o poți pune pe seama defectelor umane. Apartheidul din Africa de Sud, bunăoară, pare să se autoperpetueze. Nu-mi imaginez că bătașul bur cu *sjambok*-ul lui chiar crede că e îndrituit să bată un negru. Nu cred că a ajuns, după un proces rațional, la concluzia că are dreptul să biciuiască o ființă „mai puțin umană“. E doar o celulă într-un corp bolnav.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Nu, nu! Pereira respinse în mod surprinzător afirmația mea. Cu siguranță există un efort conștient de a face rău. De exemplu, în Uniunea Sovietică e o politică de stat să induci în eroare poporul, să îndrugi minciuni despre bogățiile și recoltele patriei și să ascunzi adevărul despre viața din Occident. Celor din Politburo le vine mai ușor să conducă o țară aflată într-o stare de teamă, așa că mint ca să mențină statu-quo-ul – deși le-ar fi mult mai bine fără el.

– Acolo, aparatul de stat a distrus abilitatea individului de a gândi cu capul lui. Același proces ca în cazul religiei. Un creștin evlavios sau un musulman nu-și abandonează credința când timpurile sunt grele. O îmbrățișează și mai strâns. Prin urmare, liderii sovietici îmbrățișează ideea comunismului. Este unicul lor răspuns.

– Mă îndoiesc, zise Pereira. La Kremlin și Lubianka sunt indivizi care zilnic aleg să mintă, să persecute, să întemnițeze. Cu bună știință.

– Se gândesc, probabil, că o mică nedreptate poate fi tolerată pentru binele general. Ei nu cred că viața individului are vreo valoare. Să execuți pe cineva sau să-l trimiți în gulag nu înseamnă nimic pentru ei, fiindcă logica numerelor mari le spune că viața unui individ nu este importantă.

O urmă de resentiment pătrunsese în dialogul nostru, ceea ce era ciudat, pentru că până în acest punct al șederii mele Pereira se purtase ca un om care solicită o favoare.

– Cu siguranță, nu, replică el. Sus de tot, într-o clădire din Moscova, un om luptă cu conștiința sa, cu ideile de bunătate și democrație. Pușkin și Cehov trebuie să aibă urmași. A gândi altfel înseamnă să-i considerăm pe ruși suboameni. Am comite o formă de discriminare rasială și n-am fi cu nimic mai buni decât polițistul sud-african față de victima lui din ghetou.

– E interesant cum secolul ăsta a făcut posibil ca niște europeni educați – oameni care au făurit Renașterea și Iluminismul – să ajungă să creadă că viața individuală nu are valoare intrinsecă. Nimeni n-ar fi gândit așa în 1887.

– Anul nașterii mele.

– Știu. M-am documentat.

În pauza care urmă, Pereira mă privi sceptic.

– Și când presupuneți că s-a produs această schimbare?

– Știți prea bine când s-a produs, am zis, umplându-mi iarăși paharul cu brandy. Între 1914 și 1918. Supraviețuitorii care s-au întors de pe front erau alți oameni decât cei cu mentalități din secolul al nouăsprezecelea care au

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

început războiul. Probabil a fost o zi, o oră precisă, un moment – să spunem în 1915, la a doua bătălie de la Ypres, când s-a folosit prima dată gazul toxic. Sau poate la ofensiva de pe Somme din iulie 1916. Sau poate la Verdun – da, probabil la Verdun, în tunelele de la Fortul Douaumont. Un francez – poate un german – a ieșit împleticindu-se din abatorul acela la asfințit, în sânge până la piept... Avea în minte o informație nouă și teribilă. Că nu suntem ceea ce am crezut că suntem – superiori altor viețuitoare. Nu. Suntem cele mai josnice creaturi de pe pământ.

– Chiar credeți asta?

– Moștenirea acelor patru ani este legitimarea disprețului față de viața individului. Rezultatul îl vedeți în epurări, pogromuri, holocausturi – în zecile de milioane de cadavre europene pe care secolul le-a adăugat celor zece milioane de victime ale primului război.

Mi-am terminat brandy-ul și am pus paharul pe masă. Pereira încă nu voia să accepte ceea ce știa foarte bine că era adevărat.

– Ține și asta de teoria dumneavoastră a „firii pervertite“? mă întrebă.

– Da. *Homo sapiens* este o monstruozitate. Rezultatul unei catastrofe intervenite în selecția naturală. Ca să-i batem pe alții la adăpătoare nu aveam nevoie de blestemul conștiinței de sine. Sau să compunem tot ce a compus Beethoven.

– Mie îmi sună ca și cum v-ați afla sub influența religiei. Ca și cum ați crede că suntem „creaturi căzute“ sau alte aiureli din astea.

– Dar Biblia și știința susțin același lucru. Prima este o versiune a celei de-a doua. Gândiți-vă la Cartea Facerii. Dobândirea de către Adam și Eva a cunoașterii binelui și răului este o parabolă a teribilei mutații suferite de strămoșii noștri. Dobândirea conștiinței. Saltul care i-a blestemat pe toți oamenii, insuflându-ne gândul la inevitabilitatea morții și împovărându-ne cu abilități pe care puțini le putem folosi și de care nimeni nu are nevoie. „Geneză“ sau „Genetică“, alegeți ce vă place. Același cuvânt. Care spune același lucru.

– A fost cu siguranță un salt, recunosc Pereira.

– Un salt într-o direcție nenecesară. Un salt de care nu aveam nevoie. Mai mult, acest simț unic al sinelui, care definește omul, se dovedește a fi o ficțiune.

– Posibil.

– Ceea ce ne diferențiază este un fenomen neural. Abilitatea ciudată de a

conecta după bunul plac un moment de conștiință de sine materială cu situl memoriei episodice. Acesta este miracolul omenirii conștiente de sine. O mutație care a dat naștere unei iluzii.

– Dar ne-a dat avantaje față de predecesorii noștri non-conștienți. Avantaje pe care, datorită noilor noastre facultăți, am putut să ni le reamintim și să le transmitem mai departe.

– Desigur, am zis. Așa lucrează selecția naturală brută. Autoamăgirea a fost utilă, altminteri n-ar fi fost transmisă mai departe. Pentru o călugăriță, devorarea partenerului are sens. Nu înseamnă și că este un lucru „bun“. Aș da tot ce a făcut Leonardo în schimbul fericitei ignoranțe în care trăiau strămoșii pre-*sapiens*. În felul acesta aș redeveni o parte din lumea naturală. N-aș mai fi un criminal stigmatizat cu semnul lui Cain.

Un moment am ascultat amândoi zgomotele nopții prin ușile deschise ale terasei. Inima îmi bătea deranjant de tare.

– Nu e ușor de trăit cu un asemenea pesimism, observă Pereira.

– Nu este pesimism, am replicat. Am tras concluzii logice din trecut – din ceea ce știm cu toții că s-a întâmplat deja. Pentru ziua de mâine nu am nici un fel de așteptări, optimiste ori ba.

– Dar vă mențineți convingerea că ceea ce definește ființele omenești nu este decât o bucată de țesut neuronal?

– Desigur. S-ar putea să nu fie o celulă statică sau un grup de neuroni, ci o funcție dinamică, o activitate chimică sau electrică.

– Dar care are, oricum, o existență fizică.

– Da. Iluziile, amăgirile, abstracțiunile artelor, demența – lucruri cât se poate de necorporale și onirice –, toate izvorăsc din câteva celule rearanjate greșit. Dar care rămân celule fizice. Cu masă.

– Cu asta sunt de acord. Paradoxul psihiatriei, zise Pereira pe un ton ceva mai cald. Ceva poate să apară ca un gând ori să fie simțit ca o experiență, fiind totuși o funcțiune a materiei... Despre care ați scris atât de memorabil în cartea dumneavoastră, dacă pot spune așa.

N-am răspuns. Nu aveam chef să construiesc un argument pornind de la *Puținii aleși*.

Pereira părea obosit, dar, socotindu-se probabil în avantaj, nu voia să bată în retragere.

– Nu vă este greu să trăiți cu o astfel de atitudine? întrebă el. Nu vă face să vă credeți buricul pământului?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Ba da, am răspuns. Acum trăiesc numai pentru mine. Am făcut eforturi mari să comunic cu semenii mei, am dedicat altruismului ani în șir, dar perioada asta a ajuns la capăt.

– Îmi amintesc pasajele mișcătoare din cartea dumneavoastră...

– Aceea a fost o eroare cumplită. Ceva complet neștiințific.

– De aceea sunteți atât de blazat?

– Nu. Sunt blazat fiindcă aparțin unei specii ratate. Unei mutații catastrofale. Acum mă duc la culcare. Noapte bună!

M-am ridicat și am pornit cu pași nesiguri spre ușă.

Picior – unitate de măsură în sistemul anglo-american; 1 picior = 30,48 centimetri (n.red.)

În engleză, cuvintele *shepherd* („păstor“) și Sheppard se pronunță asemănător. (n.red.)

Macbeth de William Shakespeare, actul I, scena 7, traducere de Ion Vinea (n.red.)

CAPITOLUL 7

Ajunsesem la momentul critic în relatarea experiențelor mele de război. Nu eram sigur cât de multe lucruri eram gata să-i împărtășesc lui Pereira; pe deasupra, probabil era mai puțin dispus să mă asculte, judecând după tonul abraziv al cuvintelor schimbate în seara precedentă.

Spre surprinderea mea, era foarte afabil când a intrat din grădină, în timp ce eu îmi terminam micul dejun.

– Bună dimineața, domnule doctor Hendricks. Să știți că am aranjat să vă ia o barcă mâine dimineață la opt, ceea ce vă va da timp suficient să ajungeți la aeroport. Dar sper că asta nu va fi ultima dumneavoastră vizită pe insulă. Cred că mai avem multe de discutat înainte de a ajunge la o concluzie privind ce avem de făcut.

– Neîndoielnic, am vorbit prea mult despre mine și n-am aflat destule despre munca dumneavoastră, ori despre ce incumbă poziția de executor.

– Cer iertare, zise Pereira. Îmi dau seama că am fost egoist satisfăcându-mi curiozitatea. Bucuros vă las să vă luați revanșa, răspunzând la orice întrebări veți avea. Dar cred că pentru asta e nevoie de o a doua vizită.

– Mi-a plăcut șederea aici. Vă mulțumesc.

– Până plecați, aș dori să ascult restul aventurilor dumneavoastră din Italia. Dacă nu abuzez.

Am mers până la capătul peluzei și ne-am așezat împreună pe o bancă sub pinii-umbrelă, cu marea în față.

Donald Sidwell, care se recupera după rănilor suferite, m-a însoțit în permisie în vara lui 1944. În a doua săptămână am împrumutat o mașină și am coborât pe coastă până într-un sat de pescari de la Marea Tireniană. Ordonanța lui Donald era soldatul Onions, iar a mea tot soldatul Winter – un individ înalt, lugubru, care mă îngrijea ca o dădacă. Nici el, nici Onions nu știau să înoate, așa că i-am lăsat să-și bea berea sub copertina unei cafenele în timp ce noi ne-am dus să înotăm.

Pe plajă nu era nici țipenie. Două schifuri erau amarate la un debarcader înalt de lemn într-o zonă unde apa era atât de mică, încât nu puteai plonja decât de la capătul structurii. Ne îndeletniceam cu asta de câteva minute, provocându-ne unul pe celălalt să ne luăm mai mult avânt sau să intrăm în apă în unghi mai drept, când am observat un grup de trei femei venind spre

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

noi pe nisip. Una, cam de patruzeci de ani, purta o rochie largă în dungi și o pălărie mare de paie, pe care le lepădă pe plajă; celelate două, mai apropiate de vârsta mea, aveau pe ele doar costume de baie. Făcându-ne semne cu mâna, intrară toate trei în apa călduță și limpede și se aruncară sub valuri. Spre deosebire de fetele englezoaice, nu-și prinseră părul sub căști de gumă, ci îl lăsară să le cadă ud pe spate. Se cățărară apoi pe o platformă de lemn aflată la vreo cincizeci de yarzi în larg și se întinseră la soare ca să se usuce. Donald și cu mine am mai făcut câteva sărituri ca să le distrăm, deși umărul începea să mă doară.

– N-ar trebui să ne alăturăm doamnelor? mă întrebă Donald pe când se pregătea de un nou plonjon.

– Nu știam că sexul opus se numără printre pasiunile tale.

– O, ba da. Chiar la începutul listei. Între J.S. Bach și Hillman Wizard.

– Ce anume?

– O decapotabilă cu șase cilindri pe care am avut-o cândva.

– Vorbești italiana?

– Puțin, răspuse Donald. După școală am fost trimis la Roma la studii, pentru trei luni. Dar tu?

– O înțeleg, dacă e vorbită rar. Preferabil cu accent englezesc. Dar pot încerca puțină latină. De pildă, Horațiu.

– Nu e cam deocheat?

Am sărit în apă și am înotat până la platforma plutitoare, unde ne-am agățat de margine și ne-am prezentat. Doamna mai în vârstă era americană. O chema Lily Greenslade și venea din Connecticut. Se oferise voluntară pentru Crucea Roșie pe timpul războiului și fusese trimisă la Napoli, înainte de a fi mutată în orașul nostru de pe coastă. Celelate două erau surori: Magda și Luisa. Mă intriga prea mult felul cum arătau ca să înțeleg exact ce anume făceau în Sud, deși pricepusem că erau din Genova. În orice altă companie Magda ar fi fost remarcată, dar avea coapsele mai solide decât sora ei, iar părul de la subsuori era mai des, în timp ce al Luisei era fin, ca prima mustață a unui adolescent. Amândouă erau brunete și aveau frumusețea specifică coastei ligurice; păreau în largul lor, în pofida goliciunii. Toate italienele pe care le-am cunoscut în timpul permisiiei erau neinhibate; la început ne-am întrebat dacă asta intra în caracterul național, sau războiul făcuse ca orice reticență să pară absurdă. Mai târziu mi s-a spus că două treimi din femeile țării aceleia pulverizate de război erau disponibile pentru bani. Era greu de

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

crezut că vreuna dintre surori fusese nevoită să recurgă la așa ceva, dar pentru moment nu mă sinchiseam.

– Le ziceam că ești un erou, mă informă Donald, care vorbise cu ele în italiană. Arată-le rana.

Întinse degetul spre cicatricea mea de pe umăr, care, în lumina strălucitoare a soarelui, părea nesemnificativă. Donald fusese rănit mai grav decât mine, dar orice mențiune a acestui fapt era interzisă.

– *Niente*, am mormăit. Un fleac.

Magda ne-a întrebat cum am reușit să-l învingem pe Kesselring, stăpânul Italiei de Sud. Le-am spus în engleză că Donald, de unul singur, îl împinsese pe *Generalfeldmarschall* înapoi până la Florența, trăgându-i în mers șuturi repetate în turul pantalonilor. Lily traducea, iar Magda râdea. Vedeam că Luisa, deși din nu știu care motiv pretindea că nu știe engleza, înțeleșese. Surâzând, își feri privirea de ochii mei cercetători.

Am propus să le invităm pe toate la masă, la clubul ofițerilor din oraș.

– Împreună cu fetele voiam să mergem la unchiul lor la cină, zise Lily. Are o vilă la Capri.

Urmă o consfătuire extrem de scurtă. Vila unchiului mai putea aștepta. Ne-am înțeles să le luăm de la *pensione* la ora șapte, după care ne-am întors la Winters și Onions, la cafenea.

Donald își lăsase acolo ochelarii când plecaserăm să ne scaldăm, iar eu nădăjduiam să stabilim ferm că Luisa era „a mea“ și Magda „a lui“ înainte să și-i pună din nou pe nas.

– Ce facem cu Miss Prism¹⁸? m-am interesat pe când urcam anevoie prin nisip.

– Cine?

– Guvernanta. Însoțitoarea americană.

– O, îmi place de ea, spuse Donald. E favorita mea.

Un moment m-am întrebat dacă-mi scăpase ceva. Putea să fie Lily cea mai bună alegere, fiind mai în vârstă, americană și probabil nu catolică? Era prea târziu. Gândul îmi zbura deja mai departe de seara aceea.

Când Donald și cu mine am ajuns la *pensione* – îmbăiați, bărbieriți și purtând uniforme de vară călcate, alcătuite din pantaloni scurți kaki și șosete lungi –, cele trei femei ne așteptau afară. Purtau rochii de bumbac, erau rujate și își prinseseră coafurile cu agrafe și piepteni. Cum Donald era expert în mașini, rolul de șofer îi revenea de drept. Pe Lily am pus-o în față lângă el,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

iar eu m-am așezat în spate cu surorile, delectându-mă cu felul în care bătea curentul peste parbriz și prin părul nostru. Ele țipau, deoarece stilul de șofat al lui Donald ne făcea să alunecăm încolo și înapoi pe pielea lucioasă. Magda, lângă mine, părea încântată de atingerea coapselor noastre când Donald vira larg pe șoseaua sinuoasă de deasupra golfului; Luisa râdea, dar se ținea bine de cureaua fixată pe portieră. Rochia ei avea un imprimeu cu flori de hibiscus.

Clubul ofițerilor era aproape de centru, într-un *palazzo* roz dărăpănat, cu palmieri în față. Am intrat într-o sală cavernoasă, cu mese și șezlonguri aranjate sub ventilatorul ce se rotea leneș în tavan. Casa fusese rechiziționată de la o familie bogată; barul de lemn și rafturile fuseseră instalate peste noapte de către doi sergenți REME¹⁹. Aprovizionarea era neregulată, dar maștrii bucătari italieni pregăteau de obicei feluri delicioase. Am cumpărat țigări americane și am comandat vermut.

În sală erau vreo cincizeci de oameni, mai puțin de jumătate ofițeri britanici. Printre invitații lor se numărau americani, canadieni, francezi și italieni, toți hotărâți să bea cât mai mult posibil.

Lily Greenslade avea o urmă de accent sudic; vocea i se ridica și cobora cu un fel de melancolie interogativă. Purta pantofi decupați la vârf, prin care se ițea câte o unghie stacojie.

- Ai voștri au cunoștințe în Statele Unite? ne întrebă ea.
 - Cred că tata a făcut afaceri pe acolo, zise Donald.
 - Ce fel de afaceri?
 - Cu tutun.
 - Zău? Mă întreb dacă-i știe pe soții Carnforth.
 - Pe cine?
 - Edgar și Mae. O veche familie din Virginia. Prieteni de-ai părinților mei.
 - N-am idee. Poate. E prima ta călătorie în Europa?
 - O, nu. Am venit și când eram la colegiu, ca majoritatea tinerilor americani. Paris și Roma. Florența și Pisa.
 - Atunci ai ajuns atât de la sud?
 - Mi-am dorit, dar n-a fost timp. În plus, ghizii noștri ne-au descurajat. Edgar Carnforth a fost la Caporetto în primul război. Ambulanțe de front. Avea o părere proastă despre italieni.
 - Dar tu n-o ai?
 - Nu, m-am îndrăgostit de cultură și de oameni. M-am repezit să profit de
- *****ebook converter DEMO Watermarks*****

șansa de a veni aici cu Crucea Roșie.

– Și soțul tău?

– Nu sunt măritată. O spusese ca și cum ar fi fost o decizie, nu o scăpare din vedere, ridicându-și inelarul fără verighetă. Doar dacă zici că sunt măritată cu munca mea.

– Chiar așa, spuse Donald. Mă mir că o doamnă ca tine...

M-am gândit că era cazul să pun capăt acestor manifestări poticnite de galanterie.

– Și cum v-ați cunoscut, voi trei? am întrebat, aruncându-le o privire surorilor.

Cam fără chef, Luisa răspunse în cele din urmă:

– Toate lucrăm la Crucea Roșie. Magda este asistentă într-un spital. Eu lucrez la birou, cu Lily. Și multe alte femei...

Vorbea engleza cu accent, dar foarte cursiv. Terminând ce avea de spus, își privi mâinile, înainte de a cuteza să ridice iar ochii și să ne dăruiască un zâmbet. Era ceva în procedura asta în trei timpi care îți stârnea dorința s-o mai vezi o dată.

Nu știu dacă e valabil și pentru femei, dar unii bărbați obișnuiesc să-și evalueze potențialele parteneri în cursul conversației: în timp ce spun câte-n lună și-n stele și râd, își fac rapid și niște calcule. Ce vârstă are; cu câți tipi s-a culcat; ce fel de bărbat îi cade cu tronc; va avea o burtică plată sau rotundă când își va scoate rochia; pielea din partea superioară a coapselor va fi fermă sau zbârcită; merită să mă dau la ea; dacă da, cât timp să investesc?

Nu avu loc nici o astfel de evaluare în timp ce vorbeam cu Luisa. Mă preocupa doar să-i urmăresc ochii și să-i ascult vocea care acoperea un număr impresionant de registre, de la note înalte de clopoței la un contralto pierit când își cobora privirea. „Și multe alte femei...” Cât despre auditul senzual, pe acesta poate că-l și făcusem, într-o clipă, pe platforma din mare. Dacă da, nu eram conștient. Tot ce știam era că voiam să vorbească din nou.

Magda fu inclusă și ea în conversație, așa că, până să ne conducă un chelner la masă, formalitățile fuseseră terminate: eram prieteni. Ceilalți convivi făceau un tărăboi vesel sub candelabrele de epocă. Bărbații purtau însemnele gradului și ale identității, dar sporovăiala și râsetele sugerau că de astfel de distincții nu se ținea seama.

Vinul părea mereu puțin, însă erau provizii serioase de vermut, bere și whisky. Meniul consta din *fritto misto* cu o lingură de *risotto* și salată de

cicoare și lăptuci. Mâncam pentru prima oară pește de la plecarea din Anglia, și avea un gust exotic; nu-mi venea să cred că odată mă putusem delecta cu astfel de bunătăți oricând voiam.

Băutura dezlega limbile tuturor. Lily Geenslade ne spuse mai multe despre familia ei, rudele ei din lumea bună și dorința ei timpurie de a deveni actriță. Se părea că studiasse la o școală de teatru din New York.

– Mișcarea era elementul cel mai dificil. Nu, nici măcar mișcarea, mai degrabă statul pe loc. Dar era acolo o fată, Ella Somerley, care, când urca pe scenă, intra direct în rol cu o naturalețe perfectă. Era infinit mai bună decât noi, ceilalți. Cam demoralizant, într-un fel.

Donald îi făcu o mulțime de complimente, mergând până la o asigura că nu era prea târziu să-și clădească o carieră scenică. Eram sigur că propriile lui cunoștințe de teatru se limitau la cât Shakespeare învățase la școală și la o farsă de Feydeau cu care fuseserăm recompensați cândva la Exeter.

Magda îl salvă, propunând un joc prin care o portocală era trecută în jurul mesei, de sub bărbia unuia la celălalt, fiind interzis s-o atingi cu mâna. Primul care o scăpa era supus la o pedeapsă. Era genul de distracție practicat adesea în cluburile ofițerilor la sfârșitul cinei. Am crezut că văd o lucire de alarmă în ochii Luisei, dar, după ce privi scurt în poală, li se ralie celorlalți cu un zâmbet. Trecuserăm de la vermut la bere și acum, la desert, beam niște Strega.

Era politicos s-o lăsăm pe Magda să organizeze jocul, ceea ce ea făcu încântată, spunându-i lui Donald să paseze portocala la stânga, Luisei. Prietenul meu își ținu țigara departe de masă și, sprijinindu-se de umărul fetei, își îndeplini misiunea fără probleme. Acum era rândul meu.

În momentul în care m-am aplecat asupra Luisei, mi-am dat seama că nu era bine: n-ar fi trebuit să mi se îngăduie, prin regulile unui joc de copii, să-i tulbur intimitatea. În același timp, când i-am atins umărul și am inhalat mirosul gâtului și părului ei, am știut că-mi întâlnisem destinul necruțător. Am înghițit greu, și mărul lui Adam aproape făcu să cadă fructul. Roșeața îmi urcă în obraji; era ca și cum nu demnitatea Luisei, ci propriile mele dorințe ar fi fost expuse. Cumva am reușit să detașez afurisita de portocală și, cu bărbia înfiptă în piept, m-am întors către Magda, aflată în așteptare. Din fericire, unghiul format de capul meu mă împiedica să întâlnesc privirile celorlalți.

După ce m-am descotorosit de portocală mi-am ridicat șervetul de pe podea, unde anume îl lăsasem să cadă, și mi-am făcut de lucru cu o țigară, bățând-o

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

pe tabacheră ca să îndes tutunul. Apoi m-am apucat să caut un chibrit prin buzunare, ferindu-mi cu grijă ochii de cei ai comesenilor. Surorile erau oricum atente la încercările lui Lily de a-i transfera portocala lui Donald. Fructul căzu pe masă cu o bufnitură, și amicul meu fu declarat învins.

Femeile se sfătuiră în privința pedepsei. Lily voia ca el să mănânce portocala, cu coajă cu tot; Luisa era de părere că ar fi trebuit să cânte o cântonetă napolitană; Magda voia să sărute o soră medicală canadiană de la o masă din colț. Eu am propus să explic întregii săli, în italiană, plăcerea pe care i-o trezea un Hillman Wizard. Până la urmă i se dădu voie să aleagă, și el optă pentru cântec.

Ideea era să stea în picioare pe scaun ca un școlar neastâmpărat, dar, înainte să-l oprească cineva, el se duse în partea opusă a încăperii și se așeză la o pianină. Cântă primele note ale Concertului pentru pian în si bemol minor de Ceaikovski, ca să atragă atenția tuturor, apoi intonă primele trei versuri din „Santa Lucia“. Nu auzisem aria aceasta până atunci și m-a izbit frumusețea ei, chiar și cu vocea aspră de tenor a lui Donald. Linia melodică mi s-a părut instantaneu familiară, ca un cântec de leagăn amintit pe jumătate.

Prietenul meu se ridică în picioare, clipind, în aplauzele publicului. Momentul fusese cum nu se putea mai potrivit: lumea era gata de distracție, dar nu atât de beată încât să sară peste cal. Înainte de a reveni la masă, Donald mai cântă „Shenandoah“ și „My Old Man“, favorite ale concertelor studențești.

Alții trecuseră la pian când am plecat veseli din club. În mașină, Luisa cântă, *sotto voce*, dar melodios, cea mai mare parte a unei arii din *La Bohème*, cu zgomotul motorului în fundal; Lily, un imn episcopalian, iar Magda un cântec despre pescarii genovezi, poate cam indecent.

Când am ajuns la *pensione* am propus să facem o baie târzie, dar Lily mi-a atras atenția că apa era prea rece. Luisa, care avea piciorul cel mai ușor, fu trimisă înăuntru pe furiș în căutarea sticlei de băutură pe care o ochiseră într-un bufet. Noi, ceilalți, am așteptat-o în grădinița împrejmuțată cu zid ce cobora până la mare.

Cam la o oră după aceea ședeam pe nisip cu Luisa, sprijiniți cu spatele de trunchiul unui copac. O șterseserăm englezește de lângă ceilalți.

Războiul era la o distanță sigură.

După străpungerea de la Anzio din mai, batalionul meu intrase mărșăluind în Roma spre ușurarea vanitosului general Clark, care se grăbise atât de tare

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

să intre primul în capitală, încât lăsase să scape o întreagă divizie germană. Coasta de vest a Italiei, de la Salerno la Roma, era într-o stare jalnică, fiind bombardată mai întâi de Aliați, apoi de germanii aflați în retragere. Se zvonea că nemții minaseră multe clădiri de pe faleza din Napoli înainte de a fi alungați. Flota de pescuit era de multă vreme reținută în port, iar proviziile minime de hrană trebuiau sporite cu ceea ce se putea stoarce sau fura de la armatele de ocupație. În oraș mișunau informatorii, codoșii, soldații străini care nu aveau destule de făcut; în afară de rugăciunile ce răsunau din câte o casă cu credincioși, nu părea să existe nici un fel de viață normală.

Cum al doilea front se deschisese odată cu debarcările din Normandia, se părea că în sfârșit aveam să câștigăm supremația în Europa. Totuși, în fața noastră mai erau luni, poate ani de luptă. În opinia noastră, germanii nu semănau cu italienii: nu aveau să încerce să-și reducă pierderile, nici nu aveau să devină mai blânzi; cu oasele sfărâmate și făcute praf, aveau să lase și ultima picătură de sânge bavarez să se scurgă în Apenini. Atunci ce fel de lume urma să moștenim noi?

Știam foarte bine că întrebările de felul acesta nu vor primi răspunsuri decât peste ani și ani; pe de altă parte, nutream senzația extraordinară că scăpaserăm de lupte și ne aflam într-o stațiune de vacanță. Cele două sentimente combinate ne făceau să ne simțim liberi pe când stăteam acolo pe nisip, fără bubuit de tunuri în urechi.

– Câtă permisie ai? mă întrebă Luisa.

– Două săptămâni. Apoi trebuie să mă prezint la controlul medial. Ca să fiu declarat apt.

– Dar rana? E ceva grav?

– Cred că-i în regulă. Dar să nu vorbim despre ea. Ai pierdut rude sau prieteni?

– Nu. Noi am avut noroc. Vărul meu a fost rănit. Atât.

– Chiar că ați avut noroc.

– Spune-mi, se interesă Luisa, ce faci când se trage în tine?

– Cum adică?

– Atunci când știi că trebuie să lupți, să-ți riști din nou viața?

– Ne rugăm, am răspuns amuzat.

– Toți?

– Da. Protestanți, catolici, evrei, hinduși, toți.

– Dar ateii?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– În tranșee nu există atei.

Ceva din felul cum ne separaserăm pe furiș de ceilalți ne dădea un sentiment de conspirativitate; vorbeam ca și cum între noi doi ar fi existat deja un pact. Nu-mi amintesc despre ce discutam; nu cred că vreunul din noi se concentra. Dar îmi aduc aminte că eram de acord cu multe fleacuri: „Da, și eu mă dau în vânt după smochine“; „Sigur! Ariile lui Puccini sunt cele mai bune“; „Galbenul nu este o culoare potrivită pentru o rochie“ – și așa mai departe, de parcă nimeni n-ar fi gândit lucrurile astea înaintea noastră. Cu cât era mai banală ideea, cu atât mai remarcabilă descoperirea că o împărtășeam. Cred că ne rușinam amândoi de cât de nepotrivit era tonul ușuratic al dialogului; doream să terminăm odată cu fleacurile astea, așa încât conversația noastră să oglindească o legătură mai profundă.

Ei bine... Vorbim de „legături“ și „raporturi“ ca și cum tendința ar fi spre un fel de contopire. Dar asta era exact opusul a ceea ce simțeam. Îmi plăcea la Luisa tocmai faptul că nici un por din epiderma ei nu era al meu. Ochii ei ligurici, glasul ce se ridica și cobora, mâinile micuțe cu care gesticula în semiîntunerice – toate evenimentele copilăriei și vieții ei, tata, mama, sora, tot ceea ce o formase până să ajungă lângă mine, pe plajă... Nici un moment nu fusesem acolo și nu influențasem nici un detaliu, cât de mic.

Miracolul nu rezida în uniune; eu exultam pentru că mă regăseam viu, cu inima bătând și mintea funcționând, sub întruparea altei persoane – a acestei fete delicate care gesticula, cu desăvârșire altcineva decât mine.

*

Sediul Crucii Roșii era într-o clădire veche, cu vedere înspre docuri. Avea o scară de marmură în formă de potcoavă și un palier din care se deschideau diverse încăperi monumentale, pline acum de birouri și fișiere. La acea atmosferă de pension decăzut contribuiau și țcănitul mașinilor de scris, foșnetul hârtiei aspre și murmurul scăzut al glasurilor femeiești.

Devenisem un vizitator cotidian; eram primit cu brațele deschise deoarece aduceam rații de-ale armatei americane de la Napoli, unde în prima zi de permisie mă împrietenisem cu un sergent de la intenvență numit Stark. Guma de mestecat, ciocolata și conservele de fructe îmi procurau o oră în compania Luisei, uneori laolaltă cu alte fete; ceea ce-și doreau ele mai mult erau ciorapi de mătase, iar prietenul meu mă putea ajuta chiar și cu asta.

Obișnuiam să aștept pe o bancă în fața sălii mari unde lucra Luisa; un geam interior îmi îngăduia să văd când își strângea lucrurile ca să iasă în pauza de

prânz. De regulă mergeam împreună și ședeam pe un zid de pe care se vedea portul. Reușeam să fac rost de pâine albă, iar din pachetele Crucii Roșii ea avea dreptul la o conservă de șuncă pe săptămână. Câteva zile am împărțit această mâncare simplă, stropind-o cu bere sau cu apă îmbuteliată de la o cafenea. Pe măsură ce ne cunoșteam mai bine, conversația noastră căpăta miez, dar dacă mă apropiam vreodată prea tare sau îmi puneam mâna peste a ei, Luisa părea stânjenită și găsea un motiv să se ridice în picioare.

Într-o zi, cum ajunseseam mai devreme, mi-am găsit un loc într-o galerie închisă de la etajul întâi, care dădea spre o curte. Un câine mare, un fel de ogar, dormea pe o treaptă; era un pointer cu pete roșcate și galbene și cu labele mari ale unui cățel care n-a crescut deplin. La un moment dat, două sau trei femei ieșiră pe o ușă laterală și se opriră să se joace cu el; una dintre ele era Luisa. Ea îngenunche lângă patruped, care bătu pământul cu coada. Asta nu o mulțumi pe Luisa, așa că îl făcu să se ridice și, mângâindu-i urechile lungi, își apropie fața de a lui și începu să-i vorbească într-un torent de genoveză. Ogarul o linse pe gât, încrețindu-și nasul de plăcere.

În cele din urmă, Luisa îi dădu o palmă de adio pe spate și, cu balerinii zburând peste pământul prăfos, se grăbi după colegile ei de-a curmezișul curții. Intrigat de mica scenă, am coborât scările și le-am urmat de la distanță. Intraseră în ceva ce părea a fi o sală de clasă, deși nu pot spune dacă acea clădire fusese cândva o școală, sau băncile și catedrele fuseseră instalate recent acolo. Prin fereastră, am văzut-o pe Luisa în picioare, vorbind unui grup de voluntari. Desenă o diagramă pe tablă: un lanț de aprovizionare sau, poate, un sistem de triaj. Mâna stângă i se rotea din încheietură în timp ce explica dificultățile, fruntea i se încrunta, părul negru îi era ținut de o cordeluță roșie. După un sfert de oră, seminarul se termină și femeile ieșiră. Ascuns după o coloană, m-am uitat la ceas; mai erau câteva minute până la ora unu.

Ușor jenat, dar curios, am continuat să le urmăresc de la distanță. Când ajunseră sus, în fața sălii principale, femeile se despărțiră. În timp ce Luisa se îndrepta spre masa ei de lucru, eu mi-am reluat poziția obișnuită pe banca de afară. Luisa formă un număr de telefon și începu să se certe cu cine știe ce birocrat militar care o enerva, apoi dădu din mână și râse puțin înainte de a pune jos receptorul. În momentul în care o colegă mai tânără, necunoscută mie, se apropie de biroul ei, Luisa îi făcu o relatare însuflețită despre discuția pe care tocmai o purtase la telefon. În indignarea și entuziasmul ei, o strânse

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

tare de încheietură pe cealaltă femeie. Apoi se uită la ceasornicul de pe perete, și mâna îi zbură la gură. Scoase din poșetă o pudrieră și se examinează în oglinjoară, după care strânse încă o dată mâna femeii și o sărută pe obraz. În timp ce o urmăream apropiindu-se, m-am întrebat cum aș fi putut să capăt și eu aceeași ușurință și încredere în sine.

Când am ajuns în acest punct, se făcuse amiază pe insula lui Pereira. M-am oprit, căci nu voiam să povestesc mai departe.

- Ce galant din partea dumneavoastră, remarcă el. Să trageți pudic cortina.
- Nu există vreun lucru pe care să trebuiască să-l ascund.
- Mergem să luăm un *apéritif*?

În bibliotecă era o cană cu un cocktail la gheață, din care gazda umplu două pahare cu lucrătură fină, de epocă.

- Vă supărați, domnule doctor Hendricks, dacă vă fac o sugestie?

Pereira purta un sacou bej de pânză, de sub care gulerul desfăcut al cămășii îi dezvelea gâtul uscățiv; mugurele redus al mărului lui Adam i se mișca între două tendoane.

- Vă rog, am zis.

– La întoarcerea în Anglia, cred că ar fi frumos să-l căutați pe fostul dumneavoastră comandant, colonelul Varian.

Mi-a trebuit un moment ca să absorb ideea aceasta, pentru mine impertinentă.

- Dacă voiam să fac asta, aș fi făcut-o de mult.

- Ați fost invitat la reuniunile regimentului?

– Firește, doar că nu m-am dus niciodată. Am vrut din răspuțeri să uit de războiul acesta, pentru că nu-l înțelegeam. Voiam să pretind că nu avusese loc. M-am dedicat însănătoșirii oamenilor bolnavi. Am ales un alt fel de viață, și nu-mi trebuie ceva care să-mi amintească de cealaltă.

Urmă o tăcere, ca și cum mi-aș fi pledat cazul cu prea multă înverșunare.

– Cred că v-au simțit lipsa, spuse Pereira într-un final. Unul dintre „Cei Cinci Justițieri“.

– M-am gândit că cei pe care aș dori să-i văd nu vor fi acolo. N-am avut chef să cinez cu diverși ofițeri. Voiam să văd oameni ca Bill Shenton și Tall Storey și pe toți ceilalți din Plutonul Trei.

- Regrețați acum?

Am sorbit ultimele picături de cocktail.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Teribil, am zis peste câteva momente. Credeam că pot întoarce spatele experienței din timpul războiului. Credeam că-mi va fi ușor să-mi fac alți prieteni pe timp de pace – oameni care să nu fi fost contaminați de lucrurile ce mi s-au întâmplat mie, la care am fost martor. N-am înțeles că niciodată nu voi mai avea asemenea prieteni. Niciodată. După aceea, a fost prea târziu.

Pereira încuviință din cap.

– El v-ar putea ajuta. Colonelul Varian.

– La ce să mă ajute?

– Să vă împăcați cu situația. Să o rezolvați în minte.

– Vorbiți ca un terapeut.

– Am vrut să spun că el v-ar putea explica tot ce s-a întâmplat. Cred că știți la ce mă refer. N-ați vrea s-o faceți, de dragul unui bătrân?

– Am să mă mai gândesc.

Seara fură invitați la cină primarul și soția lui. Se vorbi despre viitorul insulei și toanele administrației locale, fără a se face vreo mențiune despre viața mea, a tatălui meu sau a lui Alexander Pereira. Dimineață mi-am exprimat mulțumirile, pomenind vag despre o posibilă întoarcere, după care am coborât la *calanque*, unde mă aștepta hidrotaxiul, cu motorul huruind înfundat. După ce am ieșit puțin în larg, m-am uitat înapoi și am deslușit capătul grădinii lui Pereira pe stâncă. Speram într-un fel s-o văd pe Paulette făcându-mi cu mâna, dar nu erau decât arborii aliniați, un colț din acoperișul de țiglă și, mai aproape, siajul de spumă albă.

*

Întors la Londra, mi-a fost ușor să-mi reiau viața din punctul în care o lăsasem. Am frunzărit corespondența îngrămădită de doamna Gomez pe măsura din hol; îmi doream să nu găsesc nici un plic adresat mie în grafia înflorată a Annalisei, dar când dorința mi s-a îndeplinit am simțit un gol în stomac.

Ritmul monoton al orașului era neschimbat. Se auzea și acum scrâșnetul slab al camioanelor care schimbau viteza pe Harrow Road, lângă cimitir; ca întotdeauna, magazinele de cartier erau deschise toată noaptea, cu legumele lor de forme ciudate, țigările și revistele porno; tot nu aveai unde parca. Robotul telefonic nu conținea de data asta nici o invectivă, nici o surpriză, iar după ce l-am adus pe Max de la Cricklewood m-am apucat să confirm niște întrevederi pentru săptămânile următoare. După patruzeci și opt de ore, era ca și cum interludiul de pe insulă nici n-ar fi avut loc.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Totuși, în următoarele câteva zile mintea mea o apucă pe o cale divergentă. Este foarte straniu să vezi o fotografie a tatălui tău, arătând mult mai tânăr decât tine însuți; primul reflex, acela protector, pare nepotrivit. Aș fi vrut să fi fost cu el în războiul acela, dar care din noi și-ar fi asumat rolul de mentor? Eu fusesem ofițer, el – subofițer; dar, în toate celelalte privințe, era superiorul meu. Ne-am fi putut împrieteni? Mi-ar fi fost teamă să nu-l scandalizez cu stilul meu monden și modern. Dar cum și de ce aș fi căutat să protejez un om care-mi făcuse vânt în ființare? Ar fi trebuit să fie exact pe dos.

Deși prima mea reacție fusese de respingere, mă gândeam mult și la sugestia lui Pereira. Nu făceam nimic rău, mi-am spus, încercând să aflu dacă Richard Varian mai trăia. I-am scris, prin intermediul comandamentului regimentului, și am primit un răspuns atât de cald, încât m-am simțit descumpănit. Spunea că avusese un mic necaz cu inima, dar în rest era sănătos; cum nu se întrevedea o reuniune a foștilor camarazi în viitorul apropiat, nu voiam să-l vizitez în Northumberland (chiar dacă trebuia să limităm la minimum dialogul pe teme soldățești în prezența soției lui, Sheila)?

Târziu în octombrie m-am urcat într-un tren British Rail în gara King's Cross. Faptul că-i dezvăluisem atât de multe lui Pereira mă ajutase să renunț la o parte dintre barierele cu care mă înconjurasem mental după război; curiozitatea îmi învinsese toate rezervele. Optasem să plec devreme ca să pot lua micul dejun la vagonul restaurant, ocupând astfel un loc de clasa întâi pentru tot restul călătoriei. Mâncarea era servită de ospătari cu jachete albe care păreau bucuroși să-i servească pe clienții fideli. Am schimbat trenul la Newcastle, apoi, când am ajuns, am luat un taxi de la gară. Pe drum am putut să contemplu ținuturile deluroase, cu ferme de oi mărginite de ziduri de piatră.

Șoferul vorbea despre criza mineritului de cărbune, domeniu în care lucraseră bunicul și tatăl lui. Eu fixam cu privirea colinele palide, începând să simt o oarecare emoție pe măsură ce ne apropiam de satul lui Varian. Conform instrucțiunilor, am trecut pe lângă un pub, iar la răspântie am luat-o pe o potecă pietroasă. Într-un târziu am ajuns în fața unei case de piatră cenușie, cu coloane la intrare. La stânga erau hambare și clădiri auxiliare; la dreapta, padocuri și lanuri; din pridvor, un câine ciobănesc artritic veni încet să ne întâmpine dând din coadă.

După ce am plătit cursa și taxiul a dispărut în zare, am împins ușa și am

intrat într-un hol pardosit cu dale de piatră.

Salutul meu răsunător primi răspuns peste câteva minute, când de după colț apăru un bărbat cărunt cu mustață îngrijită, pantaloni bine călcați, un pulover bleumarin în dungi și o eșarfă înnodată la gât. L-am recunoscut după ochii adânciți în orbitele întunecate la culoare.

– Mă bucur să te revăd, Robert.

I-am strâns mâna, dar pe urmă m-am pomenit îmbrățișându-l. Mă îmbrățișă și el și am rămas așa, uniți, multă vreme. Nu pot să spun ce imagini și amintiri pe jumătate trezite la viață au trecut, prin intermediul mâinilor, în umerii și sufletul celuilalt.

Ne-am despărțit cu ochii uscați, cam stingheri; în ceea ce mă privea, constatam bucuros că temerile mi se domoliseră.

– Hai să faci cunoștință cu Sheila. Pune-ți bagajul aici, da, așa. Dă-te jos, Sherpa! Gata, șterge-o! Pe aici, Robert. Cum ai călătorit?

Am prânzit într-o sufragerie răcoroasă, cu o priveliște splendidă asupra dealurilor. Sheila Varian părea ceva mai în vârstă decât soțul ei; pe el îl puteai vedea încă în activitate, într-o funcție oarecare – consultant, președinte –, pe când ea avea mișcările ezitante ale unei bătrânicii adorabile.

– Cât ai mai rămas în armată? am întrebat.

– Încă douăzeci de ani, zise Varian. Am fost în Germania, apoi la Aden. Viață bună, dar îmi lipseau oamenii cunoscuți în timpul războiului. La un moment dat am crezut că reușisem să-l conving pe John Passmore să mai stea, dar până la urmă atracția sălii de clasă a fost prea puternică. A ajuns director de școală.

– Nu mă surprinde. Când te-ai pensionat?

– Acum aproape cincisprezece ani. Dar tu, Robert, tu ai devenit cunoscut în domeniul tău. Ți-am citit cartea.

– O, Doamne! Chestia aia.

– Mi s-a părut foarte interesantă. Îmi aduc aminte că atunci – în timpul războiului, vreau să spun – nu erai nici măcar sigur că te vei întoarce la medicină.

– Pe atunci nu eram sigur de nimic. Și mai aveam multe de făcut până să mă calific. Am fost student și după ce am împlinit treizeci de ani.

– Nu cred că mulți dintre colegii tăi de facultate au fost decorați cu MC, remarcă el zâmbind.

Sheila Varian ridică privirea, politicoasă.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Ai primit o medalie?
- N-am meritat-o.
- Unde anume?
- Câmpia Medjez, Tunisia. Plutonierul, Shenton, a făcut ce era mai greu. El ar fi trebuit să primească medalia.
- A primit MM²⁰ mai târziu, explică Varian.
- Mă mir că nu v-ați întâlnit după război, spuse Sheila. Doar au fost atâtea reuniuni, nu?
- N-am putut să-l momim pe Robert să participe.
- Am vorbit destul despre armată, am zis, aruncând o privire spre fotografiile înrămate de pe pian. Câți nepoței aveți?

După prânz, Richard m-a luat la plimbare. L-am întrebat despre pământ și agricultură, despre copiii lui și așa mai departe, dar nu peste mult timp ne-am întors la subiectul care ne preocupa pe amândoi.

- Îți aduci aminte de jurnalul fetei ăleia? Pe care îl citeam când ai fost rănit?
- Da, îmi amintesc, am răspuns. M-a mișcat. Mi-a oferit o perspectivă inedită.
- La câțiva ani după război, m-am întors la Anzio și am găsit-o.
- Zău?
- Am reușit să localizez și poziția Dormitorului, cu aproximație.
- Mai rămăsese ceva din el?
- Nu. Dar în apropiere s-a construit un sat, și m-am interesat la crâșma locală. Fata își scrisese numele în jurnal. Antonia Carrapichano.
- Interesant nume. Nu sună ca și cum ar fi din partea locului.
- Tatăl mi-a spus că la origine era fenician.
- Nu sunt sigur că știi unde a fost Fenicia.
- Pe coasta libaneză, cred. Tyr și Sidon și așa mai departe. Oricum, se mutaseră înapoi în zonă și au fost nespuse de bucuroși când le-am restituit jurnalul. Mai ales Antonia, care crescuse deja mare. Sheila era cu mine, și ne-au invitat pe amândoi la cină.
- Eu nu m-am întors niciodată. Nici la Anzio, nici în Tunisia. Am reușit să evit chiar și Belgia.

Când Richard s-a întors să mă privească, i-am văzut chipul îmbătrânit și răvășit, ridurile adânci, mustața acum albă, ochii care clipeau la fel de rar.

– A fost interesant pentru Sheila. Și pentru mine. Să vizităm un loc care e atât de prezent în viețile noastre. Și în visele mele, trebuie să recunosc. Și să vedem că nu este decât un banal petic de teren mlăștinos, acoperit cu ace de pin.

– Nu cred că aş suporta așa ceva.

– Pe mine m-a... ajutat. Ne-am împrietenit cu familia aceea. Când s-a măritat Antonia, ne-au invitat la nuntă. Am zburat până la Roma și am făcut restul drumului cu mașina.

– Așa, pur și simplu?

Richard râse.

– Da, în zilele noastre nu trebuie să înaintezi luptând prin tranșee pline de rahat și de apă înghețată. Îți arăți pașaportul și treci prin vamă în pas de plimbare.

– Fără să trebuiască să omori pe nimeni.

– Nici o viață n-a fost pierdută. Deși mașina închiriată era o rablă. S-au cununat la biserica din port, care a fost reconstruit complet.

– Cum arată?

– Simplu. Case ca niște cuburi, de parcă ar fi o machetă de oraș. Palmieri de-a lungul falezei. Antonia era foarte frumoasă. Ar trebui să mergi s-o cauți. Ți-ar prinde bine. Ți-ar arăta că viața poate fi și bună.

– Ți-a să fie dârzul comandant pe care l-am cunoscut la statul-major al batalionului, înconjurat de cadavre în putrefacție? am spus amuzat.

– Cred că după ce ajungi la o anumită vârstă, Robert, faci o alegere. Eu m-am hotărât să adopt o atitudine pozitivă, să-mi iubesc semenii în puținii ani pe care-i mai am de trăit. Nu se poate să vezi ce-am văzut noi și totuși... Fără să continue, profită de faptul că ne opriserăm pe o culme pentru a ne trage răsufierea ca să mă întrebe: Și tu?

– Eram foarte tânăr.

Își puse mâna pe antebrațul meu într-un gest plin de bunătate, acea bunătate pe care i-o intuisem când dădusem cu ochii de el pentru prima dată, în Franța. Am adăugat:

– De aceea nu m-am întors niciodată, n-am participat la reuniuni. Era felul meu de a spune: Nu mă las definit de această experiență. Nici măcar n-am vrut să completez fraza pe care tocmai ai început-o.

– „Nu se poate să vezi ce-am văzut noi și totuși...“?

– Da. Acea.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Ne-am plimbat mai departe în tăcere. Mă întrebam în ce măsură munca mea fusese motivată de refuzul de a accepta realitatea situațiilor pe care le trăisem. Ambiția mea, nu doar de a-mi ajuta pacienții, dar și de a elabora o teorie care să schimbe modul în care privim boala și pe noi înșine... În timp ce ne târam picioarele prin după-amiaza englezească târzie, mi-a venit ideea că viața mea postbelică nu fusese altceva decât o ripostă continuă. Suntem bolnavi, dar eu pot să vindec, și atunci nu ne vom mai masacra unii pe alții. Mai mult decât atât: voi dovedi cumva că atrocitățile la care am fost martor nu s-au întâmplat. Au fost o greșeală, o amăgire – încă un episod din psihoza secolului.

Poate că activitatea mea medicală se rezuma la un proces de negare. Totuși, din medicină am învățat un lucru: negarea este adesea o strategie bună, oferind un răgaz pentru vindecarea rănilor.

La cină am fost doar noi trei, însă Richard purta sacou și cravată, așa cum bănuisem că-o va face, iar Sheila își asortase la ținuta elegantă un colier și cercei. Fără cravată, mă simțeam cam ponosit, dar cel puțin hainele mele erau proaspăt curățate și călcate de doamna Gomez.

Deși m-am străduit să conduc conversația departe de război și în zone mai interesante pentru Sheila, subiectul plutea deasupra capetelor noastre; nu e de mirare, așadar, că în momentul când s-au servit brânzeturile eram deja înapoi în Italia.

– Apropo, am zis, întotdeauna am crezut că Mussolini a drenat afuirisitele alea de mlaștini.

– A și făcut-o, spuse Richard. Dar când italienii au capitulat în fața Aliaților, nemții au oprit pompele, așa că mlaștinile au fost inundate din nou. Apoi le-au repopulat cu țânțari purtători de malarie și au confiscat toate stocurile de chinină. Ca să-i învețe minte pe italieni.

– Ce oribil din partea lor, oftă Sheila. Dar ai reușit să vezi ceva din Italia, Robert? În permisie?

– Da. După ce am fost rănit la Anzio am avut o vară lungă de convalescență. Lângă Napoli. A fost... interesant.

– Richard n-a mai avut nevoie de tine?

Am privit în direcția soțului ei, care răspunse:

– Robert fusese mult timp în linia întâi. Nu era nici o grabă, mai ales că după capturarea Romei am avut o perioadă de inactivitate. Cu toții aveam

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

nevoie de o pauză. Dar atunci când a fost rănit eram cu spatele la zid. Îmi amintesc că pe Robert l-au adus la statul-major al batalionului niște brancardieri. N-am vrut să risc trimițându-l în port, fiindcă nemții bombardau tot ce mișca, inclusiv navele-spital.

– Rana mea n-a fost prea gravă, am intervenit. Comparată cu ale altora.

– Da. Bietul Sidwell, lovit în vintre, a sângerat ca un porc. Passmore în coapsă, Pears la coaste. Și, desigur, Swann...

– A mea n-a fost mare lucru.

Voiam să schimb subiectul, dar nu-mi venea în minte nimic de spus.

Richard mă privea pe deasupra ochelarilor.

– La început am presupus că fusese un accident... Unul dintre ai noștri. Nu înțelegeam cum s-ar fi putut afla un inamic atât de aproape de tine.

– Unul dintre oamenii voștri? exclamă Sheila îngrozită.

– Da, zise soțul ei. Se întâmpla destul de des. Nu atât de mult în faza aceea a războiului, dar mai mult decât ne-am fi dorit.

– O, Doamne!

– Dar după aceea m-am mai gândit. Numai ofițerii aveau pistoale.

Ceva s-a mișcat în mine. Mi-am regăsit vocea.

– Doar dacă... Doar dacă altcineva n-a pus mâna pe un pistol. M-am uitat prin ferestrele întunecate și am văzut că începuse să cadă ploaia. Bill Shenton, am murmurat.

Richard Varian se uita în jos, la resturile de desert cu rubarbă din farfurie.

– Da, am zis. Îi făcusem rost de un pistol în dimineața aceea.

Sheila își împinse scaunul în spate și spuse:

– Mergem să luăm cafeaua în salon?

În noaptea aceea n-am prea dormit. Știam că niciodată n-aveam să-mi amintesc precis ce se întâmplase în ziua când fusesem împușcat în ued. Evenimentul se afla dincolo de limitele acceptabile ale experienței umane, și în zadar mă așteptam ca memoria să mi-l restituie; ceva anormal nu poate fi regăsit cu ajutorul mecanismelor normale.

Cu toate acestea, dimineață am descoperit că aveam cel puțin o poveste pe care să mi-o pot spune mie însumi – o versiune plauzibilă a evenimentelor. După teoriile lui Alexander Pereira, era deja un succes: rememorând ziua respectivă, făurisem o nouă relație cu ea. Nu era însă clar, în momentul acela, dacă obținusem o variantă mai ușor de suportat.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Micul dejun în compania altora este în cel mai bun caz o corvoadă: vrând, nevrând, trebuie să asişti la ritualurile lor complicate, cu fulgi de porumb, ouă, conversație sau programe radio. Pentru mine nu este o masă a zilei, cu atât mai puțin o ocazie socială; este o tranziție de la somn la muncă, cu ajutorul cafelei și/sau al mâncării. Am reușit totuși să spun câteva cuvinte politicoase despre odaia mea și despre cât de bine dormisem, apoi să mă interesez de activitățile care ne așteptau în acea zi. Erau prevăzute o excursie în oraș și prânzul la un pub, iar la cină urma să participe încă un cuplu.

Cum, în aceste condiții, nu aveam prea mult timp la dispoziție, după micul dejun am fost ușurat să-l gădesc pe Richard Varian singur în birou.

– Aș vrea să discut ceva cu tine.

– Ce anume, Robert?

– Cred că știi. Despre Anzio. Crezi cu adevărat că Bill Shenton a tras în mine?

Richard se foi stingherit pe scaun.

– Cred cu adevărat că a trecut mult timp de atunci. Ai fost un soldat bun, și ceea ce s-a întâmplat în mlaștinile alea uitate de Dumnezeu este bine să rămână acolo.

– Înțeleg asta, Richard. Dar aș vrea să știu. Cum spuneai, a trecut mult timp de atunci. O viață, de fapt. Până acum, aproape toate celulele din corpul meu – și din al tău – au fost înnoite. Nu mai suntem aceiași oameni.

Varian își scoase ochelarii și se frecă la ochi.

– Ai fost adus la sediul batalionului de către doi brancardieri. Întrucât îți luxaseși rău glezna, a fost mai ușor să te transporte așa. Doctorul era pe aproape și a zis că te putea trata fără să te trimită înapoi în port – ceea ce mi-a convenit, fiindcă drumul ăla, bombardat continuu, era teribil de periculos. N-am cerut detalii despre rană până mai târziu, când medicul de campanie a spus că, în opinia lui, fusese provocată de un pistol. După două zile, când Shenton se afla în drum spre Eșalonul B, a cerut să mă vadă. Mi-a povestit că voi doi plecașerăți în patrulare. Zicea că aveți de gând să capturați o santinelă, dar n-ați reușit să prindeți una în viață. Ați ucis, amândoi, câțiva candidați. După o vreme, a început să creadă că îți pierduseși rațiunea. Avea senzația că erai fascinat de bombe. Vă aflați mult în spatele liniilor inamice. Apoi ați fost surprinși și a trebuit să fugiți mâncând pământul până la pozițiile noastre, unde v-ați amestecat cu altă unitate, nu ai noștri, posibil Foresterii. A fost un schimb de focuri cumplit, însă tu erai nerăbdător să treci iar în zona

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

controlată de nemți. Se pare că între tine și Shenton s-a dat o luptă. El susținea că o luaseși razna. Când ai vrut să te cațeri afară din tranșee, te-a împușcat în umăr cu pistolul pe care i-l dăduseși tu mai devreme. Zicea că a fost singura modalitate de a-ți salva viața.

În birou se așternu liniștea. Mi-am împins gândurile înapoi, la peisajul acela hibernal, cu cratere de obuze. Nu-mi aminteam să fi fost împușcat de la spate, dar nu-mi aminteam nici... Nimic nu infirma această variantă. Shenton era un dur și gândea repede; un astfel de gest n-ar fi fost imposibil pentru el.

– Desigur, erau multe forme de beție a focului, continuă Varian. De obicei se manifesta prin refuzul de a continua lupta, ca la Warren, sau, mai simplu, prin bâjbâială, pierderea orientării. Dar știam și de agresivitatea excesivă. „Te cuprinde amocul“, se spune în Malaya. Vreau să știi, Robert, că incidentul nu mi-a diminuat în nici un fel considerația față de tine.

– Te-a oprit să-mi mai încredințezi o companie.

– Da, adevărat. Voiam să fiu sigur în mintea mea că te-ai însănătoșit pe deplin.

– M-ai fi putut da pe mâna medicilor.

– Știu, dar duceam lipsă de ofițeri pricepuți. Tu fuseși cu noi de la început, și eram atașat de Cei Cinci Justițieri. O superstiție, presupun. Mi-era frică de posibilitatea ca o comisie medicală, cunoscând toate faptele, să te trimită acasă. Și nu eram sigur nici cum avea să reacționeze Bill. Credeam că era ceva ce puteam rezolva între noi. În familie, cum s-ar zice. Își plecă ochii o clipă. Dar și ție ți-a făcut plăcere să rămâi în batalion, nu?

– Sigur că da. M-ar fi durut să fiu lăsat la vatră.

– Te superi că ți-am spus? După atâția ani?

– Nu.

– Acum, totul pare foarte îndepărtat.

Mi-am rotit ochii prin birou, studiind cărțile de pe rafturi. Unele dintre ele – două antologii de versuri, povestirile lui Maupassant – le văzusem deja la Lille, în mica lui bibliotecă portabilă.

*

Oaspeții de la cină ne-au împiedicat să mai evocăm amintiri personale; a doua zi am plecat după micul dejun, cu promisiunea de a ține legătura și de a-i mai vizita în viitor. Mi-am spus că în intervalul de două săptămâni dintre emiterea invitației și sosirea mea în Northumberland, Richard reflectase intens la ceea ce urma să-mi spună. Fără îndoială, intuise că simțeam nevoia

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

unei clarificări, după cum ar fi zis Pereira. Nu m-a supărat decizia lui; mi se părea caracteristică pentru o persoană disciplinată și omenoasă.

În trenul de Londra am băut o sticlă de jumătate de vin alb British Rail, surprinzător de bun, care mi-a îngreunat pleoapele. Soarele slab de toamnă era soporific; plușul scaunului tapițat și discretul miros de motorină m-au purtat înapoi – fie că doream sau nu – în vara lui 1944, la mare, în permisie cu Donald...

Aluzie la un personaj din piesa *Ce înseamnă să fii onest*, de Oscar Wilde (n.tr.)

Royal Electrical and Mechanical Engineers (n.tr.)

Military Medal (n.tr.)

CAPITOLUL 8

Pentru Donald, Lily Greenslade a fost o dezamăgire. Îmi închipui că preferința ei de a cânta un imn în mașină, în acea primă noapte, fusese un semn rău. Donald mi-a spus că-i făcuse o sugestie discretă când se plimbaseră pe plajă, dar ea se mărginise la a-l lua de braț, fără să-i permită mai multe.

Mă întrebam ce o făcuse pe o femeie frumoasă de doar patruzeci de ani, plină de viață și de spirit în ciuda snobismului ei, să rămână atât de închistată. Zona de coastă de două sute de mile, cu golful Napoli la mijloc, era o oază în care regulile fuseseră practic suspendate, situație în care nu aveam să ne mai aflăm niciodată. Să nu mergi mai departe de ținerea de mână însemna să refuzi vieții dreptul de a triumfa în fața distrugerii, mai ales când bărbatul care se oferea era blând și discret, precum Donald. Ce stătea în spatele rigidității lui Lily? Religia? Un eșec amoros? Teama de a-și periclita intimitatea? Sau poate ajunsese la concluzia că drumul spre rai și spre fericire pământească nu se găsea într-o aventură romanțioasă, ci în umplerea timpului cu muncă deopotrivă profitabilă și dezinteresată. Părea destul de înțeleaptă ca să gândească astfel.

Lily nu își asumase doar sarcina de a conduce filiala Crucii Roșii cu devoțiune față de regulament, ci și pe aceea de a veghea asupra moralității angajatelor. Nu prea voia s-o lase pe Luisa să iasă seara, deși nu știu cu ce drept o controla după încheierea zilei de muncă. Poate că Luisa se purta copilăros, însă avea douăzeci și șase de ani – cu numai doi ani mai puțin decât mine, iar eu comandasem deja o companie de infanterie.

Într-una dintre pauzele de prânz petrecute pe zid, am ajuns, la rugămintea Luisei, să-i vorbesc despre copilăria mea. Părea s-o fascineze ideea că crescusem fără tată, dar eu nu aveam multe de spus pe acest subiect: o absență nu este o poveste. A dat semne de neîncredere când i-am relatat despre viața mea în mansarda domnului Liddell și a râs când i-am descris colegiul meu scoțian, sălile de disecție și serile cu bere – poate exagerând puțin, de dragul ei. Îndemnat să istorisesc mai departe, am vorbit despre fete, iubite, regrete și dezamăgiri până când am văzut că în ea se petrecea o schimbare. În ochi i se ivise o expresie îndurerată și flămândă, ca și cum ar fi dorit să posede ceva, esența ființei mele, devenită vitală și pentru ea.

Cred că în ziua aceea am și sărutat-o prima oară. În momentul respectiv mă gândeam cu îngrijorare la felul în care avea să se modifice echilibrul dintre noi; Luisa ar fi putut să mă considere nu un bărbat în care descoperise, miraculos distilată, o parte din ea însăși, ci un soldat venal ca toți ceilalți.

Buzele ei erau umflate de reflexul dorinței. Limba avea gustul ei, avea gustul meu. Era viață, era dumnezeiesc. Eram pierdut, eram găsit.

*

– Robert, îmi spuse Lily o dată, la un prânz, am nevoie de ajutorul tău. Nu putem face rost de penicilină. Avem pacienți cu infecții. Cu răni grave. Oameni trimiși la noi de la Cassino. Unii s-ar putea să moară, deși pot fi salvați.

– Nu se fac livrări la Napoli?

– Ba da, cred că da, dar se pare că nici un transport nu ajunge la noi.

– Ar trebui să vorbești cu cineva din Guvernul Militar Aliat.

– Directorul meu a făcut-o deja. L-au trimis la un alt birou. Și așa mai departe. N-au fost prea săritori. Am putea chiar spune că s-au eschivat.

– Ce vrei să fac eu?

– Să ai puțină inițiativă. Deocamdată, până ne vin proviziile regulate, avem nevoie de o cantitate mică. Suficientă ca să tratăm douăzeci de oameni, câte două săptămâni fiecare.

Am izbucnit în râs.

– Lily, crezi că sunt genul de om care merge pe străduțele dosnice din Napoli și obține penicilină cu o clipire din ochi? Italiana mea e proastă. Aș putea sfârși cu un stilet în spate.

– Ai putea folosi un interpret.

– Prea bine. Am s-o iau pe Luisa. Dar îmi va trebui și o mașină. Donald s-a dus cu a noastră la Bari.

– Cred că pot face rost de o mașină. Dar Luisa are...

– Fără Luisa nu batem palma. Am eu grijă de ea.

Lily mă privi într-un fel ciudat, ca și cum ar fi pus în balanță alternativa. Deschise gura ca să vorbească, dar se opri.

– Luisa... începu ea, apoi lăsă fraza în suspensie.

– Ce este?

Îmi susțin privirea. Se întreba probabil dacă viețile câtorva soldați răniți meritau să riște virtutea unei tinere. Circulau povești sinistre despre trupele din Marocul francez care violau și sodomizau pe oricine purta fustă în

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Campania – femei, fete, chiar și bătrâne. Canadienii și americanii le făceau propuneri deocheate tuturor femeilor întâlnite în cale. Oare răniții aveau să se poarte mai frumos, odată ce se însănătoșeau? Meritau atâta efort? După toate aparențele, Lily hotărâse deja că eram un om rău și că pusesem ochii pe Luisa. Nu cumva era mai bine să-i lase pe răniți să moară, în special dacă sufletele le-ar fi fost salvate de neprihănirea Luisei?

– Lily? am zis. Ești de acord?

– Bine, spuse ea într-un târziu. Sâmbăta este ziua ei liberă. Mă voi asigura că mașina este disponibilă.

În dimineața zilei de sâmbătă am luat-o pe Luisa de acasă. Mașina Crucii Roșii era un roadster rechiziționat, cu volanul greu manevrabil, dar un motor care torcea plăcut. Am accelerat când am ieșit din oraș, bucurându-mă să găsesc șoseaua liberă. Luisa ședea alături pe banchetă, cu fața încordată de ceea ce speram că era plăcere. Când își puse sfioasă mâna pe genunchiul meu, m-am întors s-o privesc. Avea o lacrimă în colțul ochiului.

Majoritatea ogoarelor pe lângă care treceam erau ascunse privirii de șiruri de pomi fructiferi între care erau împletite vrejuri ca să formeze un fel de paravan. Cele deschise vederii erau pline de oameni care nu stăteau o clipă – adunau spice, culegeau fructe, smulgeau din pământ plante mici, verzi, sau lăstari, încercându-i între dinți.

– Vin din oraș dis-de-dimineată, zise Luisa. Speră că ceva a crescut în timpul nopții. Pădăii, poate.

O mare parte a ținutului părea neatinsă – exista o limită și pentru ceea ce puteau distruge două campanii de bombardament. Altfel stăteau lucrurile când am ajuns la periferia orașului Napoli. Aici, multe case erau în ruină, deși oamenii continuau să locuiască în clădiri ce păreau pe punctul de a se prăbuși, întinzându-și rufele între ferestre fără geamuri și uși strâmbе. Pe străduțele lăturalnice, molozul și bucățile de ziduri atingeau uneori o înălțime de douăzeci și cinci de picioare. Pe drumurile principale se vedeau spații goale acolo unde se năruiseră clădiri întregi; tencuiala roșu-carmin de pe *palazzo*-uri avea găuri sau lipsea cu desăvârșire, lăsând să se vadă cărămizile și grinzile. Mașinile nu erau de zărit, dar caii trăgeau nu numai căruțele precupeților, ci și atelaje ciudate care fuseseră scoase probabil din garaje dosnice sau chiar din muzee – calești, landouri și alte vehicule neobișnuite. Printre ruine, oamenii forfoteau încolo și încoace cu treburi, purtând haine transformate din draperii sau pături. Am văzut o femeie îmbrăcată în huse de

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

scaune, cusute ca să alcătuiască o rochie, și un bărbat într-o jachetă făcută dintr-un drapel. Le confereau un aer de grandoare disperată, ca pacienților la un bal de la azilul de nebuni.

Am pătruns mai adânc în oraș, până la Piazza Vittoria, la capătul falezei, și am lăsat mașina la sediul British Military Intelligence, unde portarul mi-a spus că pentru o anumită sumă va avea grijă să o găsim tot acolo la întoarcere. Apoi am mers pe jos până la un bar din Galleria, unde-mi dădusem întâlnire cu prietenul meu, sergentul Stark de la intendență. Galleria era o colonadă cu acoperiș de sticlă, cu ambiții grandioase neîmplinite: devenise acum ultimul refugiu al bețivilor și al pomanagiilor. Decăderea ei mă atrăgea, dar am simțit că strânsoarea mâinii Luisei pe brațul meu se întărise când am trecut printre barurile întunecate, semănând toate între ele; abia dacă puteam ține pasul cu ea. Locul ales de Stark nu era frecventat de militari: clientela consta din napolitani scăpătați. Hainele lucioase de atâta purtat indicau că fuseseră membri ai unor profesii onorabile, dar acum, slabi și palizi, trăgeau cât puteau de mult de o băătură.

Stark ne aștepta la o masă din colț. Când i-am prezentat-o pe Luisa, am văzut cum o expresie de uimire i se așeza pe trăsăturile simple de om din Midwest. Femeile de calibrul ăsta nu se cumpărau ușor.

– Ce vrei de data asta? Bombonele pentru iubită? Voi nu primiți proviziile care vi se cuvin?

– Știi prea bine ce se întâmplă cu ele.

– Sigur. Stark rânji dezvelindu-și dinții. Se spune că macaronarii își însușesc una din trei lăzi din transporturile aliate.

– Nu știu de ce nu reușim să le păzim mai bine.

– Am încercat de toate, zise americanul ridicând din umeri. Când vor să facă o captură mare, declanșează sirenele de alarmă aeriană. Deci, ce pot face pentru tine?

Am pus pe masă o sticlă de whisky din rezerva ofițerilor, știind că era unicul lucru de care americanii nu puteau face rost.

– Penicilină, am răspuns. Nu pentru mine, pentru Crucea Roșie. O lădiță întregă.

– Nu primesc deloc?

– N-au primit de câteva săptămâni. O grămadă de oameni riscă să moară.

Stark începu să râdă.

– E sifilisul. Scuzați-mă, domniță. Toate fetele îl au, toți băieții îl iau.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Soldați, localnici – e o epidemie. Farmaciștii nu au destule medicamente. Cozile se învârt în jurul unui cartier întreg.

– Crezi că îmi poți procura penicilina? l-am întrebat, simțind că-mi pierdeam răbdarea.

Stark își ridică paharul de vermut.

– Oficial?

– În orice fel.

– Păi, aș putea să ți-l descriu pe Gennaro.

– Pe cine?

– Se învârte pe la Café Savoia, în Piazza Dante, în direcția aia. Știe tot ce mișcă. Poate află de unde se aprovizionează farmacistul local. Îți dă un nume. Dar nu te sfătuiesc.

– De ce?

Americanul ridică din sprâncene.

– Una e să faci negoț cu mine, dar, odată intrat în lanțul de aprovizionare de pe piața neagră, lucrezi cu Mafia.

– Vrei să spui că Guvernul Militar Aliat este...

– Sst! Mai încet! Conduc de mafioți? Da. Cei de acasă s-au gândit că ar fi o idee bună să trimită aici vorbitori de italiană. Să ungă puțin roțițele. N-au crezut că se vor trezi cu o organizație de familie precum cea din New York.

Am sorbit din băutura, încercând să nu par șocat. Era clar de ce directorul lui Lily Greenslade avusese atât de puțin succes în încercarea de a face rost de penicilină.

– Și nu e vorba doar de aprovizionarea cu medicamente, continuă Stark. Fură arme, baionete, grenade. Se spune că pe Via Roma poți cumpăra ditamai tancul.

Luisa își flutură mâna, exasperată.

– Așa ceva nu s-ar întâmpla la Genova. Aici este Mezzogiorno.

– N-aș fi chiar atât de sigur, domnișă. Când flămânez, oamenii sunt în stare de orice. Într-o seară, comandantul nostru a rămas fără automobil. Au pătruns în incintă și l-au scos peste zid, bucată cu bucată. Așadar, ce să-ți dau în schimbul whisky-ului tău?

– Ce zici? am întrebat-o pe Luisa.

– Ar fi ceva. Ai ciorapi? Pentru mine. Și o pereche pentru sora mea.

– Credeam că te vei târgui mai aprig, râse americanul. Am niște ciorapi la mine, în raniță. Dacă mai vreți și altceva, vă recomand să mergeți pe Via

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Forcella. Nu e foarte aproape de aici, dar e o zi frumoasă pentru o plimbare.

Ne-am spus la revedere, iar Luisa m-a luat de braț când am plecat din Galleria. Purtarea ei prietenoasă părea naturală, dar și inocentă; nu puteam spune ce prevestea, dacă prevestea ceva. Am mers în ritmul impus de ea pe străzile aglomerate, observând cum tivul rochiei de bumbac i se învâртеjea în jurul genunchilor. La început fusesem impresionat de vulnerabilitatea ei, însă acum nu mai eram atât de sigur. Pasul ei elastic și felul în care îmi strângea brațul vădeau și multă încredere în sine. Aș fi vrut să știu de unde îi venise, dar nu voiam să par iscoditor.

Evident, familia ei era bine situată, din moment ce avea un unchi cu vilă la Capri. Mai târziu mi-a spus că dețineau o imprimerie lângă La Spezia. În afară de Magda mai erau doi frați care luptau în trupele de partizani, aproape de Montepulciano. Comportamentul Luisei era al unei fete care avusese parte de petreceri și de rochii noi, dar știa că nimic nu venea de-a gata. Atitudinea ei față de mine era – de ce să nu recunosc? – măgulitoare. Nu venise în Sud să-și găsească un soț sau un iubit, ci să muncească; fără îndoială, familia ei îi aranjase deja căsătoria, nu așteptau decât instaurarea păcii. Apoi, într-o bună zi, pe o platformă de lemn plutitoare, în larg... Mă impresiona faptul că Luisa părea să aprecieze ceea ce se petrecuse între noi la fel de mult ca și mine; nu era ceva de care să se decică imediat ce intervenea realitatea, ca de o simplă aventură din vreme de război.

Asta-mi spunea apăsarea ușoară a mâinii ei în timp ce mergeam pe Via Forcella, admirând tarabele care prezentau oferta pieței negre – deși nu eram sigur în ce sens putea fi numită „neagră“, când comerțul se făcea în văzul tuturor. Erau chiar și afișe ce garantau calitatea produselor, citând țările producătoare: Australia, Canada, Statele Unite.

Încântată ca un copil, Luisa insista să-mi cumpere țigări Lucky Strike.

– Știu că astea îți plac, Robert. Și mie îmi plac.

Se târgui cu o văduvă cu ochii negri, dar nu obținui nici o reducere de preț.

Venise vremea prânzului și, ca printr-un făcut, în apropiere se găsea un restaurant cu alimente de pe piața neagră. Cum tocmai promisem solda retroactiv, voiam să-i ofer Luisei ceva de care să-și amintească cu mai multă plăcere decât de dejunurile noastre obișnuite. Pasquale, proprietarul, ne conduse la o masă frecându-și bucurosi mâinile. Fără să-i cerem, ne aduse două pahare de vermut care, fapt rar, aveau cuburi de gheață și câte o felie de lămâie, apoi recită meniul, scrijelind prețurile pe un șervețel de hârtie.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Avea chiar și homar, însă Luisa protestă văzând prețul. Ea și Pasquale s-au angajat într-o negociere pătimașă din care eu am înțeles prea puțin. Era totuși clar că, în timp ce cârciumarul o considera o exotică prințesă nordică, Luisa nu vedea în el decât un escroc servil.

– Ce vrei să mănânci, Robert? Spaghetti cu *vongole*? Au și ceva pește, nu știi cum se spune *spigola*, și *vitello* cu marsala, precum și multe feluri de *antipasti*.

După încă o repriză de negocieri intense, Pasquale ne părăsi cu aceeași încântare pe chip și își strigă comenzile către bucătărie. Restaurantul se umplea rapid, și nu după mult timp a trebuit să ridicăm vocea ca să ne auzim. Printre clienți erau și câțiva militari aliați, dar majoritatea erau napolitani care nu sărăciseră de tot: comercianți, samsari cu iubitele lor, codoși și prăvăliași.

– După prânz vreau să te duc la lacul Averno, am zis. Este una dintre marile ape din lumea subterană în mitologia clasică.

– Bine. Dar mai întâi trebuie să cumpăr un *reggicalze*. Nu știi cum se spune pe englezește. Pentru ciorapi, să nu-mi cadă.

Ușile se deschisă brusc și o duzină de femei, în uniforme gri din ceea ce părea pânză de velă, fură mânate înăuntru de către un omuleț chel, cu mustață și papion. Femeile dădeau impresia că se concentrau aprig, dar nu neapărat asupra aceluiași lucruri ca noi ceilalți. Omul cu mustață rosti o scurtă alocuțiune.

– Zice că sunt din... *manicomio*, îmi traduse Luisa.

– Azil?

– Da. O duc foarte greu acolo.

Mesenii continuă să discute în timp ce omul își rostea pledoaria, dar când femeile trecură printre mese, primiră felii de pâine, șuncă și măslina. Merindele fură acceptate în tăcere. Un bărbat puse jumătate din porția lui de spaghetti pe o farfurioară și o înmână, dimpreună cu o furculiță; o bunică cedă un clește din homarul ei. După ce femeile se hrăniră, Pasquale le împinse repede afară. Le-am urmărit cum dispăreau pe Via Forcella, aceste vizitatoare din altă lume, cu doctorul chel tropăind mărunț în urma lor.

Scoicile luceau printre spaghetti; vițelul de la felul al doilea era acoperit de sos cu marsala și însoțit de ceva ce nu mai văzusem de mult: piure de cartofi. La insistențele partenerei mele, ne-au adus chiar și vin falernian de o culoare brun-chihlimbarie. I-am spus Luisei că fusese lăudat de poeții latini. Chiar îmi aminteam vag de o listă de prețuri de pe peretele unei taverne păstrate la

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Pompeii, din care se vedea cât de scump era, dar m-am gândit că făcusem destulă paradă de cunoștințe.

După prânz ne-am plimbat câteva minute, dar Luisa și-a pus dintr-odată mâna pe brațul meu.

– Așteaptă. Trebuie să intru aici.

Dispăru într-o prăvălie cu o inscripție aurită pe vitrină și cercevele de mahon la geamuri; genul de local pe care îl găsești în orice stațiune europeană din secolul trecut. Am văzut pe fereastră manechine purtând corsete și sutiene, printre capoate de lână și cămăși de noapte. Clopoțelul de deasupra ușii răsună când Luisa ieși cu un pachet învelit în hârtie de mătase.

– Am cumpărat ceva ce ar putea purta *nonna* mea, spuse ea râzând. Hai! *Andiamo!*

Mașina era unde o lăsaserăm, păzită de un tânăr posac în uniformă infanteriei americane. El îmi ceru mai mulți bani decât convenisem cu portarul, dar nu voiam să pierd timpul ciorovăindu-mă. În curând eram pe drum, cu motorul torcând și Luisa punându-mi întrebări, mai curioasă decât oricând.

Voia să-i spun mai multe despre viața mea, deși eu credeam că-i relatasem aproape totul în ultimele zece zile. Mă simțisem singur? De ce studiasem atâta? Cine erau prietenii mei din armată? Fuseseră uciși mulți dintre ei?

După o jumătate de ceas eram în Pozzuoli, un orașel total diferit de Napoli. Scăpase de bombardamente și de chinurile ocupației; părea autonom și neitalian. I-am spus Luisei că cei mai cruzi împărați romani avuseseră vile aici, pe o fâșie de coastă, departe de ochii curioșilor.

– Cred că la Pozzuoli Nero și-a ucis mama și le-a dat prietenilor săi bucăți din trupul ei. Și exact în locul acesta Tiberius a fost asasinat de comandantul gărzii sale.

– Parcă locuia la Capri.

– Acolo mergea după băieți și fete. Teribile lucruri îi puneă să facă. Dar tu, micuță Luisa?

– Eu, ce?

– Tu te-ai simțit singură? Ai avut iubiți?

– Nu... nu. Eu...

– Nu fi timidă.

O tachinam, dar când m-am uitat la ea am văzut că se întristase.

– Îmi pare foarte rău, i-am spus, întinzându-i mâna. N-am vrut să...

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Ascultă, dragul meu. E bine că-mi pui aceleași întrebări. Îmi place că te interesează. Te iubesc foarte mult.

Cu un scrâșnet de cauciucuri, am oprit mașina în praful de la marginea drumului. În fața noastră era un mic vulcan și, dincolo de el, lacul Averno.

– Ești sigură? am întrebat-o.

– Sunt sigură.

Își privi mâinile înainte de a cuteza să ridice iar ochii, cu un zâmbet. Am sărutat-o. A fost ca și cum ea ar fi dorit să mă consume, să elimine cu totul spațiul dintre noi.

Am mers mai departe până la lac și am lăsat mașina într-un pâlc de măslini; ne aflam destul de departe de hoți și de profitorii de pe urma războiului ca să fie în siguranță. Mână în mână, am coborât până la marginea lacului mare, aproape circular, cu papură la mal și nori de insecte pe suprafața apei.

Locul acela însemna foarte mult pentru mine, încă din copilărie: Stix, Aheron, Lethe, Phlegethon, Cocytus, Avernus – fluviile Infernului... Când un loc sau un erou iese din mitologie și prinde formă concretă, ești supus unei tensiuni extraordinare, căci două realități se luptă pentru a-ți controla mintea. Voiam să mă las transportat în Infernul lui Vergiliu, să mă abandonez mitului, dar îmi era frică de puterea altor vieți.

Începeam să regret după-amiaza de trândăvie. Pierdusem vremea în oraș, iar acum soarele începea să coboare.

– Cunoști povestea din *Eneida*? am întrebat-o după ce ne-am așezat pe o moviliță cu iarbă.

– Da, răspunse Luisa. Îmi amintesc de căderea Troiei. Enea scapă cu tatăl lui...

– Anchise.

– Da. Îl duce în spinare. Și cu fiul său. Au multe aventuri și apoi naufragiază. Tatăl moare.

– Da, am confirmat. Tatăl moare.

– Și debarcă în... Locul unde trăiește regina.

– Didona. La Cartagina.

– Ce memorie ai, Robert!

– Am fost eu însumi acolo, anul trecut. Acum se numește Tunis.

– Apoi ce se întâmplă?

– Lui Enea i se spune că trebuie s-o părăsească pe Didona.

– Deși o iubește.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Da, o iubește, dar trebuie s-o lase, pentru că destinul lui este să întemeieze un mare oraș, Roma. Enea și oamenii lui pleacă pe mare din Africa și până la urmă debarcă în Italia, chiar pe coastă, uite acolo. Este întâmpinat de Sibila din Cumae, o sfântă, care îi spune că trebuie să coboare în Infern și îl aduce aici, la Avernus, cum se numea odinioară. După ce trece peste fluviu, el ajunge la Câmpul Plângerii, plin de strigoii celor morți din dragoste. O vede pe Didona și caută să se împace cu ea, dar ea... Ea îi întoarce spatele.

Luisa își puse mâna peste a mea.

– Povestește-mi mai departe. Nu te opri.

– E atât de... Nu găseam cuvântul. Trist, voiam să spun, deși nu era suficient. Insuportabil, transcendental de trist. Am continuat: Enea merge în Câmpiile Elizee, niște lunci splendide, locuite de cei care au dus o viață cinstită pe pământ, iar acolo îl găsește... îl găsește pe tatăl său, Anchise, care îi destăinuie cât a fost de îngrijorat pentru el. Se temea ca iubirea pentru Didona și șederea prea îndelungată la Cartagina să nu-l fi abătut de la destinul lui. Enea nu poate vorbi de bucurie că-și vede tatăl mort. Întinde mâinile să-l îmbrățișeze, dar umbra tatălui îi alunecă printre palme. De trei ori încearcă să-l cuprindă și de trei ori...

Vocea mi se stinse.

– Nu-i nimic, *carissimo*. E doar o legendă.

După ce mi-am venit în fire, i-am povestit despre fluviul Lethe, deasupra căruia sufletele plutesc ca roiurile de albine – și despre cum acestea trebuie să bea din apa uitării înainte de a se naște din nou. Când am terminat, era aproape întuneric.

– Din acel moment, Enea nu se mai străduiește să fie fericit. În loc de asta, se dedică destinului său, care este în mâinile zeilor și nu poate fi modelat de el.

Luisa se ridică în picioare.

– E întuneric. Nu vreau să mă întorc în seara asta. Putem rămâne aici?

– N-au să se întrebe unde ești? Magda și Lily? N-au să se îngrijoreze?

– Magda o să-și dea seama. E sora mea bună. Îi spun... unele lucruri. Cât despre Lily, este plecată în noaptea asta. Dar vine dimineața devreme, să se asigure că totul este în regulă.

– La ce oră?

– Păi, mâine e duminică. Nu foarte devreme. Poate la nouă.

– Dacă plecăm de aici la șapte poți fi acasă la opt.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Străzile din Pozzuoli emanau căldura acumulată în timpul zilei. Rulând încet, în căutarea unui loc de înnoptat, aveam senzația că părăsisem cumva Italia și ajunseseam în Bosfor. La stânga era cupola ca o ceapă a unei biserici, la dreapta case cu obloane proeminente. Când ne-am oprit să cerem îndrumări, Luisa mi-a spus că localnicii vorbeau un grai greu de înțeles.

În cele din urmă ne-am cazat la un hotel cu vedere spre mare. Luisa își mută un inel de pe mâna dreaptă pe inelarul mâinii stângi, deși n-a trebuit să semnăm în registru, iar recepționera era indiferentă. Pe post de bagaj nu aveam decât prada înhățată de Luisa de la sergentul Stark, aflată într-o pungă, și pachetul ei de la prăvălie, în hârtie de mătase.

– Întreab-o dacă ne poate da niște pastă de dinți și o periuță, i-am zis.

Am aflat că puteam cina la restaurantul de la capătul străzii, dar nu mai târziu de ora opt.

Camera noastră, podită cu scânduri goale, avea două ferestre înalte cu obloane verzi și un balconaș din fier forjat, care dădea spre port. Între ferestre atârna un crucifix de lemn, iar deasupra patului trona o reproducere proastă după un tablou cu lacul Averno.

Este ciudat că-mi amintesc aceste detalii neimportante. Pentru că după ce am închis obloanele și am stins lampa din tavan, lăsând doar veioza de lângă pat să lumineze slab, Luisa își scoase toate hainele și le puse pe un scaun. Stând în fața mea, cu brațele atârându-i pe lângă corp, îmi zise:

– Acum tu, dragostea mea.

M-am supus, apoi am strâns-o tare la piept și am condus-o cu blândețe spre salteaua tare.

Mă rușinam cu erecția mea și mă temeam că fata asta delicată avea să intre în panică. Mă nedumerea faptul că era atât de calmă; am încercat să mă arcuiesc și să mă îndepărtez de ea, dar i-am simțit mâna strângându-mă și am auzit-o șoptindu-mi în ureche cuvinte liniștitoare.

Nu țin minte foarte clar ce s-a întâmplat mai târziu. Presupun că ne-am îmbrăcat și ne-am dus la restaurant să cinăm, dar la fel de bine am fi putut să ne întoarcem la hotel.

Dimineață, trezindu-mă înaintea Luisei, am luat pasta și periuța – se vede că cineva ni le adusese sus – și am pornit agale spre baia aflată pe coridor. În ajun nu auzisem zgomote făcute de alți clienți. Era pe la șase, tocmai se lumina. Cum n-am putut să mă bărbieresc, țin minte că speram să nu dau peste nici un cunoscut pe drumul de întoarcere. M-am spălat cu apă rece.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

M-am întors tiptil în cameră și m-am întins lângă Luisa. Părea încă adormită, și la lumina soarelui ce intra prin obloane i-am văzut pentru prima oară arhipelagul de pistrui închiși la culoare dintre omoplați. Am vrut să-i urmăresc pe șira spinării în jos, cu degetul. Avea o piele palidă, întinsă tare peste mușchi; cum stătea pe o parte, i-am putut vedea sânul dezvelit pe cearșaful alb. Un genunchi era tras spre piept, lăsând la iveală umbra dintre coapsele ei, unde se îmbinau cele două jumătăți ale corpului. Ardeam de dorința de a o săruta.

Ea parcă simțise intensitatea privirii mele, căci se mișcă și se rostogoli pe spate. Deschise ochii mari și negri, mă privi drăgăstos și zâmbi.

*

Sâmbăta următoare eram din nou la Pozzuoli. Plaja era presărată cu lespezi mari de piatră care de generații fuseseră folosite de pescari ca baze pe care să-și tragă bărcile și să-și întindă năvoadele. Ni s-a spus că și americanii le găsiseră folositoare – ca docuri uscate pe care să-și tragă ambarcațiunile cât timp le încărcău cu vehicule și trupe pentru călătoria spre nord, spre Anzio.

Asta se întâmplase în ianuarie. Americanii plecaseră, nelăsând nici o urmă a ocupației lor, așa că în toiul verii orășelul se cufundase înapoi în ființa lui secretă, cu dialectul lui aparte și arhitectura eclectică. Ne-am plimbat de-a lungul coastei și am găsit o cafenea unde am mâncat scoici de un soi nemaiîntâlnit de mine, micuțe, date prin făină și apoi prăjite. La început, pe Luisa a intrigat-o această ofertă culinară din Mezzogiorno – spunea disprețuitor că scoicile erau răzuite de pe chilele bărcilor –, dar după ce le-a gustat a mai cerut un rând.

Nu știam sigur când mă voi întoarce la batalion și în ce funcție. Luisa refuzase deja o propunere de a se muta la Crucea Roșie din Roma, însă a doua oară n-ar mai fi putut să spună nu. I-am zis că, la nevoie, aș fi găsit o cale să o însoțesc. Îmi plăcea ideea de a trăi cu ea într-un apartament mic, cu grădină pe acoperiș, cu vedere spre o *piazza* mai obscură.

Sentimentul că zilele fericite ne erau numărate nu ne provoca angoasă, dar trăiam intens fiecare clipă în care contemplam tenul Luisei, părul ei de abanos, felul cum își dădea capul pe spate când era meditativă sau nesigură și își mija spre mine ochii negri. La fel, examinam cu nesaț arcul făcut de coapsa ei, curba atât de delicată dintre șold și genunchi. Descopeream că fiecare celulă din corpul meu era vie, atât individual, cât și concertat,

reacționând la prezența acestei tinere femei cu ceea ce îmi spuneam că nu puteau fi decât aplauze frenetice.

Când mă surprindeam având astfel de idei, zâmbeam, gândindu-mă la milioanele de evenimente sinaptice, imaginate după cursurile de neurologie, care mie mi se făceau cunoscute doar ca un „da“ incoerent, chiar dacă prodigios. Era o perioadă când începeam să văd care dintre numeroasele ei feluri de a vorbi, a gândi și a se mișca se repetau suficient de des pentru a fi socotite „caracteristice“. Unele care mă încântau nu reapăreau niciodată; altele, abia observate de mine, dobândeau farmec prin repetiție. Trăiam cu sufletul la gură, ca atunci când vezi cum apare o fotografie în tava de developat. Avea convingeri ferme, însă – ca în cazul scoicilor – putea să și le schimbe fără să ezite, nefiind arogantă. Pe de altă parte, se putea aprinde într-o clipă – ca un trăsnet, ca un mortar din tranșee – dacă-i aduceai un afront, dar îi trecea imediat.

Mi s-a părut întotdeauna ipocrit modul cum tinerii îndrăgostiți își exhibă dependența unul de celălalt, ca și cum ar fi primii oameni cu astfel de sentimente. Așa că încercam să nu sar în sus de bucurie, nici măcar în intimitate. Nu puteam tăgădui totuși că unul dintre lucrurile care mă făceau să râd era improbabilitatea a tot ce mi se întâmpla. Fata asta din Genova, fiica unui întreprinzător, soră într-o familie catolică bine situată, temătoare dar focoasă, iubitoare de Puccini, pasionată de vinuri și de pictura lui Caravaggio, luase în patul ei un băiat de fermier englez, semiorfan, murdar, acoperit de sângele războiului, acordându-i deplină încredere. Mă simțeam ca un țărănoi tolerat de o prințesă; era absurd. Totuși, ea mă înțelegea mai bine decât orice alt om cunoscut vreodată. Îmi cunoștea fiecare por al epidermei, fiecare fir de păr de pe trupul meu tânăr, rănit. Numai când priveam în ochii ei, de la mică distanță, știam cu adevărat cine eram.

De ce-mi acordase această generozitate nemeritată? Deși îmi venea foarte greu să recunosc, ajunseseam să cred că, la rândul meu, o făceam fericită. După cum îmi spunea, îi dădeam posibilitatea să fie ceea ce dorea cel mai mult să fie, fără rușinare sau compromis. Cred că o surprindea la fel de mult ca pe mine gândul că o astfel de cunoaștere de sine îi fusese adusă de un soldat străin care nu făcuse decât să înoate până la o platformă din larg și să-și încerce norocul.

În noaptea aceea am stat întinși pe pat, sub reproducerea veche cu lacul Averno. Luisa insistase să luăm aceeași cameră în același hotel. Era mândră
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

de ciorapii de mătase căpătați de la sergentul Clark; acel *reggicalze* pe care și-l luase de la magazinul de galanterie era un brâu cu numeroase panglicițe de pe vremea bunicii, cum îi plăcea ei să spună. Toate trebuiau scoase cu grijă și puse peste rochia dezbrăcată, fără să atingă lemnul scaunului: acesta putea conține așchii care ar fi destrămat prețioasa țesătură. Iubea hainele cu o pasiune care mie mi se părea stranie. Odată satisfăcută că toate fuseseră aranjate cum trebuie, era ca un prunc în goliciunea ei.

Nu-i puteam ostoi nicicum dorința de a ști mai multe despre mine. Mă gândeam mereu la ea ca la fata pe care o dusesem la cină la clubul ofițerilor în acea primă noapte. Închideam ochii și o vedeam plecându-și privirea după ce terminase de vorbit, înainte de a îndrăzni s-o ridice iar și să se uite la noi, cu mâinile împreunate în poală și rochia de bumbac trasă peste genunchi; apoi, deschizând ochii, o vedeam alături, în pat.

Părea bucuroasă să vorbească despre viața ei, deși lăsa impresia că aceasta începuse abia când ne zărise pe Donald și pe mine plonjând în apă de pe debarcader. Înainte de asta era o serie de tablouri conținând scene la care ea nu participa deplin. Găseam derutantă această incompletitudine.

La orele mici ale dimineții, după ce făcuserăm din nou dragoste și vorbiserăm în șoaptă, eram pe cale să adormim. Închiseserăm obloanele care dădeau spre luminile portului, dar lăsaserăm deschis geamul, ca să intre aer. Era prea cald ca să stăm îmbrățișați, chiar ca să ne atingem, dar îmi lăsasem o mână între picioarele ei. Nu-mi venea s-o scot de acolo nici când încheietura începea să mă doară.

Pentru întâia oară credeam că Luisa mă iubea, și asta îmi provoca o stare de neliniște. Nu cumva fără mine n-ar fi putut să fie pe deplin ea însăși? Ce avea să se întâmple în cazul unui eveniment asupra căruia nu puteam exercita nici un control, de pildă un urmaș sau o a treia persoană?

*

În a doua parte a permisiei mă prezentam la intervale regulate la statul-major al brigăzii, dar se părea că devenisem netrebuincios. Un ofițer blazat îmi aranja câte o nouă programare la controlul medical, însă nimeni nu părea dornic să mă trimită iar pe front. Am pus amânarea pe seama faptului că înaintarea noastră se oprise după căderea Florenței, deoarece comandantii aliați voiau să cântărească atent riscurile ce le stăteau în față.

De fiecare dată când mi se mai acorda o săptămână de libertate, Luisa vărsa lacrimi de bucurie. Sărbătoream cu un dineu la lumina lumânărilor, în grădina
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

cu ziduri sau în locuința ei, în timp ce soarele la asfințit aluneca în mare.

Această viață paradiziacă încetă brusc într-o dimineață, când am primit ordinul să mă prezint la Roma pentru o evaluare finală. A doua zi, devreme, m-am strecurat afară din locuința Luisei și am luat primul autobuz spre gara din Napoli.

Bărbații din autobuz erau nebărbieriți, iar femeile purtau rochii peticite, confecționate din orice material le căzuse în mână. Unele duceau găini în cuști de nuiele; multe aveau copii zdrențăroși care stăteau în picioare pe interval, uitându-se fix, cu ochi mari, la militarul britanic, acum în cea mai elegantă uniformă de maior, cu nasturii lustruiți cu doar o seară înainte de înlăcrimata lui iubită genoveză.

Unii pasageri citeau ziare, alții jucau cărți, dar majoritatea erau prinși în conversația care stăpânea întregul vehicul; se potolea sau se anima ca un foc de tabără în bătaia vântului. Mulțumită Luisei, știam deja destulă italiană ca să înțeleg, în linii mari, ce se spunea, deși limba mea vorbită rămânea primitivă (fusesem naiv să-l cred pe Vesta Swann că era o limbă ușoară; nu era). După o oră, o bătrână așezată în apropiere îmi oferă o bucată groasă de salam pe un petic de ziar. Insistă, cu o atitudine pe jumătate glumeață, pe jumătate amenințătoare, împingând ziarul către mine. Salamul era mai bun la gust decât arăta.

Pe parcursul orei următoare, hainele ponosite ale oamenilor așezați în apropierea mea fură desfăcute pentru a revela chifle, piersici, bucăți de brânză și, într-un singur caz, un burduf din piele de capră în care se afla vin. Pâinea era cea mai prețuită, dar fiecare primi câte o bucată. Povesteau cum Alianții, la intrarea în Florența, constataseră că nemții aruncaseră în aer toate podurile, în afară de Ponte Vecchio, pe care însuși Führerul îl declarase „prea frumos“. Unii erau mândri de această laudă adusă țării lor; alții se amuzau pe socoteala omului care putea trimite la moarte milioane de oameni, dar trăgea linia la un pod.

M-am uitat pe geam la câmpurile pe care ar fi trebuit să mărșăluiesc triumfal, alături de Roland Swann, Bill Shenton și ceilalți. Avusesem însă cu ce să mă consolez.

Atmosfera din principala gară a capitalei nu sugera că Roma era sub ocupație militară. Ca și italienii înaintea lor, germanii declaraseră Roma „oraș deschis“, ceea ce însemna că înaintarea noastră nu întâmpinase rezistență. Un motiv suplimentar ca atacul generalului Clark să pară mai curând un rod al

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

vanității acestuia, mi-am spus. Am convins un taximetrist civil să mă ducă la adresa care-mi fusese comunicată la Napoli, pe Via Zafferano, lângă Tibru.

Era o clădire mare de apartamente, temporar rechiziționată. M-am dus la primul etaj, potrivit instrucțiunilor, și un funcționar italian m-a condus într-o sală de așteptare. N-a venit nimeni. Din când în când se auzea un ecou de pași în încăperile vaste de la *piano nobile*, apoi zgomotul dispărea, instalându-se iarăși o atmosferă de toropeală. În cele din urmă, o soră de la Crucea Roșie britanică mă îndrumă spre un cabinet medical improvizat, unde un doctor de la RAMC²¹ îmi examinează rana de pistol din umăr. Deși nu-mi recuperasem total capacitatea de mișcare, se vindecase bine, iar cicatricea era destul de curată. Păru satisfăcut.

Medicul mă conduse până la niște uși duble, unde bătu și intră înaintea mea. În spatele unei mese erau patru ofițeri, doi de la RAMC, unul de infanterie și unul de la informații. Sala spațioasă era goală, cu excepția mesei și a scaunelor aranjate în fața unui imens șemineu de marmură. Aveai senzația că te afli în fața unui complet de judecată.

Cel care prezida își dresă glasul și zâmbi.

– Luați loc, domnule maior Hendricks. Mă numesc Price. Trebuie să vă punem doar câteva întrebări, după care vă vom asmuți din nou asupra inamicului. La o examinare anterioară din Napoli văd că s-a pus problema unei comoții. S-a mai mers pe această linie?

– Da. Am revenit pentru încă o examinare și mi s-au făcut niște teste.

– Teste?

– Da. Teste de memorie. Teste de vedere.

– Și le-ați trecut pe toate?

– Din câte știu, da. Dar mi s-a sugerat să cer o permisie, doar ca măsură de prevedere. Să-i mai dau puțin timp.

– Înțeleg. Și n-ați mai avut dureri de cap, amețeli, ceva de felul ăsta?

M-am gândit la viața mea cu Luisa și prietenele ei de la Crucea Roșie.

– De nici un fel.

– Foarte bine, zise maiorul Price. Am aici raportul domnului doctor Wilcox de la examenul pe care tocmai vi l-a făcut, așa că, în afară de cazul că au colegii mei vreo întrebare... Privi în dreapta și în stânga, iar ceilalți negară din cap. Voi scrie astăzi o recomandare pentru comandantul dumneavoastră. Vă mulțumesc mult că ați venit. Să treceți pe aici mâine, ca să aflați dacă am

primit alte instrucțiuni. Clubul ofițerilor este la zece minute pe jos, în Campo dei Fiori, dacă nu aveți unde sta. Asta-i tot.

M-am hotărât să vizitez Forul. Nu mai fusesem niciodată la Roma, dar orașul făcea parte din fundalul copilăriei mele. Datorită conștiinciozității cu care îi studiasem, Octavianus Augustus și Quintus Fabius Maximus fuseseră mai reali pentru mine, în orașul meu englezesc, decât orice personalitate a istoriei noastre. Acum, printre ruinele templelor și pieței, simțeam presiunea delicioasă a unei realități diferite. Îl auzeam, pe treptele acelea sparte, pe Cicero înfierând conspirația lui Catilina. Am privit sclavii nubieni, cu pielea lor neagră lucioasă, așteptând să fie cumpărați. Sub chiparoși și pe aleile mai mărunte erau vânzători de vin, codoși și croitori.

Oricine putea avea un templu; nu-ți trebuia decât aplomb, darul făcut de Roma lumii. Puteai fi un zeu, un mit, un erou sau un simplu bărbat: dacă făceai rost de forța de muncă necesară și-l construiai, templul îți aparținea. Celebrul vers din Vergiliu îmi răsuna în cap: *Sunt lacrimae rerum et mentem mortalia tangunt*. În clasa a cincea am făcut cu toții eforturi să-l traducem, dar domnul Liddell a considerat că nici unul nu meritam lauri. Traducerea mea suna așa: „Sunt lacrimi în toate lucrurile, iar gândurile despre moarte ne ating sufletele“.

Am stat la clubul ofițerilor, cum mi se sugerase. Atmosfera din oraș era cum nu se poate mai diferită de cea din Napoli. Cum Vaticanul declarase răspicat că nu-i plăcea să vadă militari pe străzi, garnizoana aliată părăsise capitala, lăsând în urmă doar câteva clădiri ocupate de funcționarii noștri. Mi-am petrecut dimineața umblând prin biserici în căutarea unor picturi de Caravaggio pe care să i le descriu Luisei, dar am descoperit că nu erau ținute la mare preț. Una nu era luminată deloc; la alta îți trebuia o monedă ca să aprinzi unicul bec electric existent; „Convertirea Sfântului Pavel“ de la Santa Maria del Popolo era atât de întunecată, încât la început ți se părea că nu-l înfățișează pe Saul umilindu-se, ci o crupă de cal.

După-miază, când m-am întors pe Via Zafferano, Price mi-a arătat o telegramă de la Richard Varian, din Florența, cerându-mi să mă prezint imediat la datorie. Nu prevăzusem o asemenea urgență. Nu știam dacă să mă întorc în golful Napoli să-mi recuperez lucrurile și să-mi iau rămas-bun, sau să aflu mai întâi care urma să-mi fie viitorul.

Am ieșit pe străzile Romei într-o stare de șoc. Printr-un fel de autoamăgire, mă convinsesem că participarea mea la război luase sfârșit – că, într-un fel,
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Luisa și cu mine puteam trăi mai departe într-un univers care nu datora nimic bizarei realități locuite de alții. M-am dus la o cabină telefonică, sperând să primesc un sfat de la ea, dar convorbirile interurbane se obțineau greu, nu aveam destule monede și italiana mea nu era suficient de bună ca s-o pot convinge pe operatoare că aveam un caz urgent. Oricum, mă îndoiam că linia era utilizabilă.

Apoi m-am plimbat pe piatra cubică, încercând să-mi limpezesc gândurile, dar mișcarea parcă mai mult mă dezorienta. M-am așezat lângă fântâna din piațeta umbrită de Panteon.

Ideea de a o pierde pe Luisa sau de a mă despărți de ea mă împiedica să gândesc clar. Puteam să mă întorc și s-o conving să fugă cu mine, însă asta ar fi însemnat dezertare. Dacă eram prins, aveam să-i țin companie lui Warren în vreo închisoare lugubră, unde gardienii aveau să-mi scuipe în mâncare. Apoi Luisa avea să fie pețită de un bărbat mai potrivit, dusă la lacul Como și instalată într-un castel lângă apă, unde n-aveam s-o mai văd niciodată.

Inscripția de pe pardoseala Panteonului m-a făcut să mă rușinez: „M AGRIPPA... FECIT“. Marcus Agrippa l-a făcut. Nu zăbovise să se târguiască sau să se consulte. Îl făcuse și gata.

Era de preferat să merg la Florența și să aflu ce-mi propunea Varian, deși eram destul de sigur ce anume avea să fie: un marș în munți ca să dislocăm inamicul de pe înălțimile Liniei Gotice care mergea de la Pisa până la Rimini, traversând peninsula. Dar era mai bine s-o aud de la un om de încredere.

Am străbătut agale distanța până la gară. Pe Richard Varian l-am găsit într-o vilă la nord de Florența, o clădire frumoasă, chiar dacă puțin dărăpănată, cu fațada coșcovită și găini ciugulind prin grădină. Era ocupat cu hărți și planuri, dar păru încântat să mă vadă.

– Avem o propunere pentru tine, Robert, îmi spuse, după ce mă servi cu obișnuita băutură. După cum, neîndoielnic, ți-ai dat și tu seama, urmează să ne cățărăm pe dealuri. O provocare nouă și interesantă. După războiul în deșert, pe plaje și în tranșee, stăpânii noștri vor să vadă cum ne descurcăm în munți.

– Le place să ne țină în priză, am comentat.

– Pentru divizia noastră e o onoare să ni se încredințeze această misiune. Mă cam așteptam, ce-i drept, să fim retrași din Italia după Anzio. Oricum, din moment ce ești sănătos și în formă, aș vrea să-ți încredințez o funcție în

statul-major al brigăzii. Tocmai s-a eliberat. Mi s-a cerut să recomand pe cineva, și cred că ești omul potrivit.

- Despre ce ar fi vorba?
- Transporturi, mai ales. Linii de aprovizionare. Știi ceva despre asini?
- Asini?
- Terenul este destul de accidentat. Nu putem urca până acolo cu vehicule motorizate. Nu râde, Robert.
- Iartă-mă. Poate râd de ușurare. Credeam că o să preiau Compania B.
- Nu, acolo rămâne la comandă Dinger Bell.
- În cele din urmă voi reveni la batalion?
- Sigur că da. Va fi o iarnă lungă, și părerea mea este că te vei întoarce la noi la primăvară.
- Când încep?
- Prezintă-te luni, și o să te trimitem unde trebuie.

Era miercuri. Am petrecut încă o noapte la Roma la întoarcerea din Florența, iar în seara următoarei zile, când am intrat în locuința mea, am găsit o scrisoare de la Donald Sidwell:

Dragă Robert,

Regret că nu te-am văzut în timpul scurtei tale vizite. Eram plecați la manevre, deși, evident, nu-ți pot spune unde...

O păsărică îmi ciripește că s-ar putea să ni te alături din nou, dar pentru scurtă vreme.

Staționarea la X a fost un interludiu plăcut pentru cei mai mulți dintre noi, o pauză de respirație după mlaștina aceea uitată de Dumnezeu. Deunăzi, mergând pe stradă, am auzit muzică prin ușa unei biserici. Am intrat și m-am așezat. Era Monteverdi, un madrigal. Cel care spune „alții cântă despre iubire, când două suflete sunt unite într-un singur gând, dar eu cânt despre războiul furios și crud“, sau cuvinte de felul ăsta. Extrem de straniu. În timp ce vocile se înălțau spre tavanul sculptat, simțeam că nimic nu se schimbă din 1620.

În ultimul weekend, înainte de întoarcerea la buna și străvechea militarie, am dat o tură cu un Bugati Tip 50. O mașină splendidă, dar nu mi s-a dat voie s-o conduc, pentru că gazda mea, un barosan local, era prea nervos ca să lase pe altcineva la volan.

Brian și John s-au întors și ei, așa că trei dintre cei Cinci Justițieri sunt înapoi la locul lor. Dar cartea lui Edgar Wallace nu se intitula Cei patru justițieri?

Îmi pare rău că nu te-am mai revăzut după ce ne-am întors de la Bari. Parcă erai tot timpul plecat din oraș sau imposibil de despărțit de la bella signorina. Sper că știi bine ce faci, bătrâne.

Cât despre mine, mi-am luat adio de la formidabila domnișoară Greenslade. Mi-a permis un sărut pe gură! I-am promis că o să-i scriu și probabil o voi face. Am admirat felul în care își aplica standardele episcopaliene în plină anarhie catolică. Totuși, aș fi vrut să-i dau chiloții jos. S-ar fi putut lăuda tuturor doamnelor de la country clubul din Connecticut că a fost iubită de maiorul Monorhid²².

Cu prietenie, Donald

Dezorientat după atâtea călătorii, m-am culcat devreme; în timpul somnului am avut un vis ciudat despre Lily Greenslade. Dimineață am luat un autobuz până în centru, de unde am pornit pe jos înspre biroul Crucii Roșii. Mă hotărâsem s-o invit pe Luisa să vină cu mine la Florența. Nu aveam idee despre condițiile de cazare, dar îmi spuneam că, punând mână de la mână, ne puteam permite o cameră în oraș la care să mă întorc seara cât de des posibil. Ca majoritatea infanteriștilor din linia întâi, nu știam mare lucru despre activitatea ofițerilor de stat-major, dar îmi imaginam că nu se limita la fumatul de trabucuri de la o depărtare sigură, ci putea fi vorba și de vizite pe front.

Am urcat scara în formă de potcoavă și am intrat în biroul principal. Țăcănitul mașinilor de scris și foșnetul foilor de indigo păreau mai agitate decât altădată. Fete tinere păseau importante de colo colo, în timp ce curierii poștali veneau cu scrisori și telegrame din teren. Luisa nu era la masa ei de lucru de la geam, așa că, după câteva cuvinte cu colegele ei, m-am îndreptat spre biroul lui Lily din capătul sălii și am ciocănit la ușă.

Ea îmi zâmbi pe deasupra receptorului telefonului, făcându-mi semn să intru. Am așteptat să-și termine conversația.

- Salut, Robert, îmi spuse. Suntem foarte ocupate azi. O căutai pe Luisa?
- Ce bine mă cunoști, Lily.
- În dimineața asta n-a venit la lucru. Are unele probleme de familie.
- N-a lăsat un mesaj?

- Nu, răspunse ea, parcă stânjenită.
- E acasă? am vrut să știu.
- Nu, cred că a trebuit să plece la Napoli.
- Înțeleg.
- Ascultă, Robert, după cum vezi, suntem foarte prinși cu munca. Dar dacă ești liber, să spunem la unu jumate, am putea lua prânzul împreună.
- Perfect.

Nu erau prea multe de făcut în oraș, așa că m-am dus acasă și am citit. Camera mea era în partea din spate a unei case de pe o stradă liniștită, nu departe de mare. Citeam *Logodnicii* de Alessandro Manzoni, ca să-mi îmbunătățesc italiana.

De la fereastra mea de la catul de sus vedeam golful, unde pescarii își reparau năvoadele după expedițiile din cursul nopții. Am început să fredonez cançoneta „Santa Lucia“, pe care mi-o aminteam de când o cântase Donald. Melodia era ușor de reprodus, dar nu-mi aminteam toate cuvintele, așa că am luat la întâmplare propoziții din *Logodnicii* și le-am pus pe note. Cred că încercam să-mi abat gândurile de la chestiunea care mă preocupa.

La prânz am coborât în salon. Gazda mea îmi spusese de mai multe ori că mă puteam servi cu orice doream. Nici ea, nici soțul ei nu beau alcool, și de mult ochisem o sticlă de Strega pe trei sferturi plină pe bufet. Am umplut un pahar mic cu lichior și l-am dat de dușcă.

Pe drumul spre clădirea Crucii Roșii am fredonat, asemenea Luisei, „Mă numesc Lucia, dar lumea-mi zice Mimi“. Lily Greenslade, care mă aștepta afară, mă surprinse luându-mă de braț.

- Să mergem în port, propuse ea.
- Cumva reuși să procure o pizza de la o casă pe care o crezusem neocupată și îmi dădu o felie. Ședeam pe același zid unde o sărutasem întâia oară pe Luisa.
- Spune-mi despre noul tău post, mă îndemnă Lily.
 - Nu pot. Mai întâi, nu știu; în al doilea rând, n-am voie. Ceva legat de transport.
 - Ai văzut ceva din Roma când ai fost acolo?
 - Puțin. M-am dus la For și am căutat picturi de Caravaggio, ca să i le descriu Luisei.

Lily privi departe, în larg.

- Îmi amintesc sejurul la Roma cu niște prieteni de-ai lui Edgar și Mae

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Carnforth. Aveau un apartament lângă Villa Borghese. Era atât de frumos atunci.

– Erau mulți americani?

– O, da, răspunse ea zâmbind. Pentru noi e o călătorie obligatorie. Suntem marfă bună de export. Nu înțelegem de ce voi, englezii, nu umblați mai mult prin Europa.

– Cândva, ne plăcea să mergem în Germania.

– La noi n-a fost niciodată o destinație populară. Nu face parte din *grand tour*. Acum mă întreb dacă americanii se vor duce acolo.

– Doar ca armată de ocupație, presupun.

– Da.

Lily oftă și se uită peste umăr.

– Știi când se întoarce Luisa? am întrebat-o.

Se răsuci spre mine cu o expresie de îngrijorare pe chipul ei frumos.

– Cum o duci, Robert? Spune-mi adevărul. Ți s-a vindecat rana?

– Da, sunt bine. Pe deplin însănătoșit.

Era adevărat, deși îmi venea să leșin.

– Nu te mai doare capul?

– Nu. Sunt bine. Spune-mi.

Femeia din fața mea inspiră adânc.

– Luisa a trebuit să se întoarcă la Genova.

– La Genova? De ce?

Lily își plecă ochii spre piatra cubică din port.

– Ca să-și îngrijească soțul. A fost rănit în luptele de partizani.

– Soțul...

– Da. Îmi pare rău, Robert. Foarte, foarte rău. Îmi stătea pe suflet de multă vreme.

– Nu voiai să spui fratele? Are doi frați care luptă la partizani.

– Nu. N-are decât un frate. Și un...

Vocea i se stinse și începu să plângă.

Mi-am pierdut privirea peste Marea Tireniană, vastă, indiferentă, negru-verzuie.

Royal Army Medical Corps (n.tr.)

Monorhidie – conformație genitală cu un singur testicul (n.red.)

CAPITOLUL 9

După război mi-a luat ceva timp ca să reînnod firele pregătirii mele medicale, așa că trecusem deja de treizeci de ani când am ocupat în sfârșit locul care mi se oferise la un spital universitar din Londra. După rezidențiat am vrut să mă specializez în neurologie, dar mi s-a spus că nu aveau locuri libere. Totuși, profesorului i se făcu milă de un vechi combatant. Exprimându-și opinia că puteam fi un psihiatru onorabil, îmi promise că avea să-mi pună o vorbă bună la colegii săi. Presupuneam că era o disciplină a cărei rată scăzută de succes o făcea mai puțin căutată, dar eu locuiam în condiții sordide în Shoreditch, n-aveam un sfaț și eram recunoscător pentru cea mai mărunță încurajare.

Așadar, am ajuns cumva accidental în domeniul în care aveam să practic toată viața. A trebuit să mai studiez la Londra, înainte de a fi repartizat la Bristol pentru stadiul final de pregătire. Ca oraș, Bristol mi-a plăcut imediat, deși cred că era mai apreciat de oamenii care îl tranzitau decât de localnicii din Southmead sau Knowle. Aveam o cameră în Redland, aproape de universitate, la ultimul etaj al unei case lipite de imobilele vecine; mai erau încă patru chiriași și o proprietăreasă bună ca pâinea caldă, doamna Devaney, care mă lăsa să vin și să plec oricând voiam și-mi puneă în cameră sendvișuri cu brânză sau plăcintă cu carne de porc sub un șervet. Vinerea îmi lăsa și o sticlă de bere neagră.

Spitalul la care mergeam cu autobuzul în fiecare dimineață era o clinică de trei sute de paturi cunoscută sub numele de Silverglades. Cândva sanatoriu privat, fusese preluată de National Health Service pentru a descongiona azilul victorian de la Glenside. În câteva saloane erau internați bolnavi cronici care nu aveau să mai plece niciodată, dar erau și clădiri mai mici, cu două niveluri, unde se tratau o mare varietate de cazuri, inclusiv pacienți în regim ambulatoriu, care veneau de două ori pe săptămână să stea la povești.

Instituția era suficient de mică încât membrii personalului să se întâlnească și să discute frecvent despre munca lor. Majoritatea medicilor tineri treceau periodic de la o secție la alta, astfel că disperarea, riscul cel mai grav al profesiei, nu avea șanse să prindă rădăcini. Ca student, mi se permitea să asist la consultații, care se înșirau de la o fată cu inima frântă, dornică să-și recapete încrederea în sine, până la un bătrân convins că gândurile îi erau

controlate de un curent electric ce trecea prin Podul Suspendat de la Clifton. Era, se poate spune, o muncă interesantă, și s-a dovedit a fi un loc ideal pentru învățatură.

Mi s-au repartizat câteva cazuri de psihoterapie individuală sau de grup. Îndrumătorul meu, un om jovial pe nume Mark Burgess, care luptase și el în Africa de Nord, mă lăsa bucuros să preiau inițiativa.

– Ascultă-i, Robert, mă sfătuia. Nu le povesti. Doar ascultă-i și sugerează-le ce alte întrebări și-ar putea pune. Lasă-i pe ei să facă treaba. Tu ajută-i doar să-și găsească drumul.

Uneori îl bănuiam că propovăduia această metodă numai ca să fie sigur că nu făceam nimic rău, iar el putea pleca liniștit la ora prânzului să joace golf. Oricum, sfatul era bun: tehnica părea să dea rezultate, și m-am bucurat să văd că starea unor pacienți se îmbunătățea până în punctul când nu mai era nevoie să vină la consultații. La un moment dat, un tânăr pe nume Stephen, care suferise de atacuri de panică recurente, îmi mărturisi că mintea lui era ca un râu înghețat atunci când vine primăvara și sloiurile încep să se topească. Fața îi strălucea în timp ce-mi spunea asta; era sigur că dezghețul nu mai putea fi oprit.

O vreme m-am gândit să-mi cârmesc în această direcție cariera. Totuși, din nu știu ce motiv, psihoterapia arăta ca un câmp de bătălie al diverselor teorii, și ar fi trebuit să aleg cărui zeu mititel să mă închin: Perls, Freud, Adler, Jung... Fiecare școală de gândire era convinsă de preceptele ei și le disprețuia pe ale celorlalte; era mai rău decât războiul civil dintre diferitele tipuri de marxism. Iar mie mi se părea că pacienții aveau nevoie nu de un tip dogmatic, ci de un om care știa să asculte.

Pentru un tânăr încă ambițios, ca mine, mai era o problemă: în mod evident, pacienții care puteau fi ajutați prin psihoterapie nu erau dintre cei mai grav bolnavi. Adevărata provocare o reprezentau cei cunoscuți predecesorilor noștri drept „lunatici”: oameni care spumegau de furie și răgeau. De-a lungul secolelor li se dăduseră denumiri mai politicoase, dar nici o cură.

Mă consideram îndrăzneț; eram unul care scăpase cu viață din război, învățat să nu se teamă de impactul gloanțelor și obuzelor – sau, mai bine zis, să trăiască în suflet cu această teamă. Părea o slăbiciune să optezi pentru o disciplină mărginașă, când Everestul bolilor omenești își arunca umbra peste întreaga profesiune. Încă nimeni nu cucerise piscul și puțini ajunseseră la poalele muntelui, dar tinerii nu se lasă oprți de eșecul părinților. Așa că m-
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

am mutat cu inima împăcată la o secție cu bolnavi cronic. Sunt cam la fel peste tot, și Aripa Epsom, deși într-o clădire mai luminoasă, semăna cu prima la care fusesem trimis, la azilul din nord, unde avusesem așa-zisul „succes“ cu dementul Reggie.

Dacă Reggie îmi prilejuise o înțelegere parțială a nebuniei, restul mi l-a oferit un om pe nume Diego. Diego avea cam patruzeci de ani, păr des și negru, cârlionțat, și un ten măsliniu. Purta o haină albastră atât de murdară, încât straturile de jeg îi făceau gulerul să lucească. Ședea pe podea, cu genunchii îmbrățișați și capul plecat într-o atitudine de resemnare; părea învins, dar încă dornic să spere. Fișa lui spunea că se născuse la Vigo, în Spania, dar nu dădea detalii despre cum ajunsese la Bristol; părea să vorbească bine englezește, dar rareori o făcea. Diego se afla în spital de trei ani, cu diagnosticul „schizofrenie cu halucinații auditive acute“. Remarcabil era că avea și perioade de remisie. Majoritatea pacienților cu această boală treceau prin faze mai puțin acute decât altele, dar Diego avea perioade când părea vindecat: nu numai că citea ziarul și discuta coerent, ci și lăsa impresia că-și înțelegea propria situație.

În cele trei luni petrecute de mine acolo, Diego a fost zăvorât în transa lui, dar la plecare am rugat-o pe succesoarea mea, o femeie foarte harnică pe nume Judith Wills, să mă anunțe dacă prezenta vreun semn de remisie. Cam după șase săptămâni am primit invitația să mă duc acolo.

Doctorița Wills m-a dus într-o cameră izolată, unde Diego ședea într-un fotoliu. Niciodată nu-l văzusem altfel decât pe podea. I-am întins mâna și m-am prezentat.

- Doctorul Hendricks.
- Știu, zise Diego. Ați mai fost aici înainte.
- Da. Nu eram sigur că m-ai observat.

I-am oferit o țigară și, preț de o oră, am vorbit despre starea lui. Erau momente când îi venea greu să se concentreze, distras probabil de vocile pe care le auzea. În cea mai mare parte însă, se dovedi capabil să comunice clar: ne relată că venise din Spania imediat după război, pentru că părinții lui, care lucrau la o firmă de catering din Londra, îi spusese că era ușor să-și găsească de lucru. Avusese și el câteva slujbe de chelner, dar nu reușise să se opună instrucțiunilor vocilor, care-i porunceau ce să facă. Multe dintre lucrurile la care îl îndemneau erau inofensive, dar rareori aveau legătură cu servitul la masă ori debarasarea.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Într-o zi, când eram de gardă în altă parte, Diego îmi ceru ajutorul lui Judith pentru un experiment. A doua zi dimineață mă invită să asist și eu. Două scaune fuseseră aranjate față în față în mijlocul încăperii. În spatele unuia se aflau două mese cu câte trei radiouri, de la mici dispozitive cu tranzistori până la aparate mari, pentru care scotociseră tot spitalul.

– Vom juca o piesă pe roluri, mă informă Judith. Dumneavoastră veți fi un candidat la slujba de chelner într-un restaurant. Diego este șeful și vă va intervieva.

Deși ideea de „psihodramă“ era de mult timp la modă în Statele Unite, nu era o metodă pe care s-o practicăm la Bristol. Îmi făceam griji, dată fiind gravitatea afecțiunii lui Diego, dar se vădi că eu fusesem distribuit în rolul principal.

– Bine, zise Judith. Ieșiți afară, așteptați un minut, bateți la ușă. Să facem totul cum se cuvine.

M-am supus.

– Intră!

Diego îmi strânse mâna și îmi indică un scaun. Judith, care stătea în spatele meu, porni două dintre cele șase radiouri. Unul era pe Home Service, iar din celălalt răsună ceea ce părea a fi o conferință de pe Programul Trei.

– De unde ați venit în dimineața asta? mă întrebă Diego.

– De la Redland, nu mai departe.

– Înțeleg. Aveți experiență în catering?

– Destul de multă, am improvisat eu. Mai ales la Londra.

Vocile de la radio se auziră mai distinct când Judith învârti de butoane. Mărea volumul după fiecare întrebare, dar mă descurcam.

– Când torni vinul, o faci de pe stânga sau de pe dreapta? întrebă Diego.

Am ezitat. Pornise și al treilea radio.

– De pe dreapta, am zis.

Peste două minute, șase posturi de radio vorbeau, unele în limbi străine, în spatele capului meu; la scurtă vreme după aceea volumul era atât de tare, încât n-am mai auzit întrebarea lui Diego.

– Poftim?

– Am întrebat, repetă Diego, cine este prim-ministru.

– Winston Churchill.

El mai spuse ceva, însă nici privindu-i conturul buzelor n-am înțeles ce anume. Zgomotul vocilor radiofonice nu numai că mă deruta, dar începea să

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

mă enerveze.

– Cum?

– Am întrebat cine a fost prim-ministru înaintea lui.

N-am mai putut să mă concentrez.

– Putem termina acum cu zgomotul ăsta înfiorător?

Judith închise radiourile și își trase un scaun mai aproape. Liniștea era o ușurare, dar mă nelinișteau cele petrecute.

– Deci, reluă Diego. Cine a fost prim-ministru înaintea domnului Churchill?

– Clement Attlee.

– Da, dar n-ați știut când v-am întrebat adineaori.

– Nu m-am putut concentra, am zis. Vocile se auzeau prea tare.

– Pentru mine așa e tot timpul, replică Diego.

M-am uitat la Judith, care ridică o sprânceană.

– În momentul ăsta auzi voci? l-am iscodit.

– Da, răspunse Diego.

– Vorbesc tare?

– Ca radioul când am început.

– Câte voci sunt?

Diego ciuli urechea și ascultă.

– Două. Ba nu, trei.

– Ce spun?

– Nu vreau să ascult, domnule doctor. Sunt mai puternice decât vocea dumneavoastră, și ceea ce spun este mai... important. Scuze.

– Nu-i nimic. Există vreo diferență între vocile alea și vocea mea? În felul cum le auzi?

– Nu. Exact la fel.

– Și când boala se agravează?

– Atunci se aud tare, ca radiourile la sfârșit, mai înainte. Și îmi dau ordine. Înjură, spun cuvinte urâte. Nu sunt doar discursuri ca acelea pe care l-ați auzit. Pe când chibzuiam la aceste informații, Diego mi se adresă iar: Știți că în ultimul minut ați încercat să-mi citiți pe buze?

– Da? Ei bine, am făcut-o pentru că zgomotul era prea puternic și era unica șansă să te înțeleg.

– Așa e și la mine.

M-am uitat la Judith, cerându-i din priviri ajutorul. Mi-l acordă, încercând să tragă o concluzie.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Deci, Diego, ce zici dumneata este că nu există diferență între vocile pe care le auzi când ești singur și vocea doctorului Hendricks și a mea, adineaori. Experiența ascultării este aceeași.
- Exact aceeași. Absolut nici o diferență.
- Numai că nu este nici un om în cameră când ești singur, am remarcat. Diego luă în mână un radio și-l ridică sus în aer.
- Nici în cutia asta nu-i nici un om. Vreți să spuneți că nu aud o voce omenească?
- Nu, am zis. Eu am auzit șase. Tare și clar.
- Așa mi se întâmplă mie aproape tot timpul. Și ce faceți dacă vocile, când sunt foarte puternice, vă poruncesc să mergeți în oraș și să stați lângă fântâna arteziană gol pușcă?
- Cred că m-aș supune. Doar ca să le fac să tacă.
- Sigur că v-ați supune. Și dacă cineva întâlnit pe drum v-ar spune să nu vă duceți, nu l-ați asculta. Oricum, nu l-ați auzi. Iată cum e viața mea.

Multe săptămâni m-am gândit la acest dialog. Ceea ce nu-mi puteam scoate din cap era cât de mult semăna experiența lui Diego cu ale lui Ezechiel, Amos și Ioan Botezătorul – oameni chinuți de vocile divine pe care conducătorii lor nu se mai sinchiseau să le consulte. Vechii israeliți considerau că astfel de oameni erau mesagerii lui Dumnezeu; generațiile mai noi i-au lăsat în pustie. Noi i-am închis în saloanele dosnice ale azilurilor.

Așa cum îi atrăsesem pe vremuri atenția lui Donald Sidwell în camera de la colegiu, nu există minte, ci numai materie. Dar înainte de Diego nu pricepusem că nebunia este de natură exclusiv fizică.

Ce știam eu depre auz era că zone din ambele părți ale creierului se activează când primesc impulsuri de la nervul auditiv. Atunci, demult, îmi imaginam asta ca aprinderea luminițelor pe un pom de Crăciun. Și asta se întâmpla cu creierul lui Diego. El auzea. Unica diferență era că becurile din pomul de Crăciun nu ardeau datorită curentului emis de nervul auditiv, ci de la altă sursă de electricitate. Și ce?

Asta m-a învățat Diego: că oamenii cu această boală nu-și „imaginează” lucruri, ci le trăiesc. El nu „credea că aude” voci – le auzea realmente. Faptul că undele sonore nu-și aveau originea în diafragma și laringele unui om aflat în apropiere era total irelevant.

Judith Wills era de acord cu mine.

– Problema este dacă vocile îl distrag, zise ea. Dacă ne cere sau nu ajutorul.
– Dar dacă ele reprezintă conștiința lui sau a părinților săi? La urma urmei, toți ne bazăm pe îndrumări externe. Dacă îmi „amintesc“ de aceste îndrumări sau „le aud“ n-are nici o importanță. Tu nu ai dreptul să-mi blochezi accesul la ele.

Judith mă privi sever.

– Vrei să spui că i-a dictat conștiința lui sau a mamei sale să meargă și să stea lângă arteziana orașului gol pușcă?

– Nu, nu la propriu. Dar cred că e improbabil ca o voce să se ivească în mintea lui fără a fi modelată de elemente familiare. Foarte probabil, vine din experiență. La nivel verbal, bănuiesc, folosește vorbe și expresii cunoscute lui.

– Ar trebui să-l întrebăm despre asta.

– Mai cred și că ar trebui să avem grijă cum intervenim. Nu e ca și cum ai coase o rană. E mai mult o remodelare a ființei lui Diego.

În acea perioadă, ideea că am fi putut interveni era ipotetică, pentru că nu existau mijloace de a schimba, darămite a opri, ceea ce se întâmpla în creierul lui Diego. Citisem că în Franța era testat un medicament care atenua halucinațiile prea extravagante, dar posibilitățile erau foarte limitate pentru pacienții ca Diego. Li se putea induce o comă profundă cu ajutorul insulinei. Cu anestezie locală, puteai să le introduci un ac fin prin orbita ochiului în lobul frontal și să rupi un număr de conexiuni. Lobotomia era o procedură ușoară pentru chirurg și-l făcea pe pacient mai docil, dar, în nici un caz văzut de mine, nu-l vindeca și nu-i „ameliora“ starea.

O altă variantă era să stai de vorbă cu ei, cum procedasem eu cu Reggie; pornind de la povestea vieții lor, încercai să înțelegi. Aceasta era calea preferată de mine în stadiul respectiv, nu doar pentru că era cel mai puțin riscantă, ci și fiindcă mă atrăgea ideea că fiecare pacient era un individ aparte, iar conținutul nălucirilor le era probabil dictat de experiența proprie.

Marea provocare era să reconciliem aceste realități cu lecția învățată de la Diego: că starea lui era de natură predominant biologică. Bolnavii de tuberculoză erau și ei indivizi, dar bacilul cauza simptome aproape identice la cei mai mulți. Așa se întâmpla și cu Diego. Date fiind milioanele de experiențe diferite ale fiecărui pacient și miliardele de efecte diferite pe care aceste experiențe le-ar fi putut avea combinându-se între ele, era absolut remarcabil că, în aspectele ei fundamentale, afecțiunea se manifesta

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

asemănător. Când examinam împreună cu un coleg un bolnav trimis de medicul său de familie, de fiecare dată era un moment când privirile ni se întâlneau, ca și cum am fi zis: „Acum începe“. Un tipar familiar ieșise la lumină și știai ce anume se va întâmpla în continuare.

Multe seri mi-am bătut capul cu aceste contradicții, uneori discutând cu Judith Wills, alteori singur în cabinet. Oricât de multe erau similitudinile, vocile care-i vorbeau unui profesor universitar aveau alt conținut decât care i se adresau unui drumar; simțeam că merita să dezvolt această ipoteză.

Erau momente când aveam certitudinea că mă apropiam de un rezultat, dar și momente când credeam că scăpasem din vedere ceva evident sau comiseseam o simplă eroare de logică. Mi-am amintit că citisem despre panica creată când musculițele de oțet ale lui Morgan păruseră să infirme teoria genetică a lui Mendel, până când cineva a ridicat problema sexului: a devenit limpede că gena culorii ochilor se transmitea prin cromozomul de sex și totul a fost bine din nou.

Cam în același timp, la începutul deceniului șase, tăblițele cu scriere liniară B de la Cnossos erau descifrate după o jumătate de secol de eforturi susținute. Și aici se trecuse prin faza când fusese clar că până și celor mai buni cercetători le scăpase ceva. Pierduseră ani cu presupunerea că limba aflată la baza codurilor era greaca clasică, din Atica, cunoscută în lumea întregă datorită literaturii eline. Era însă o limbă mai veche. Iar Michael Ventris, un tip cu șase ani mai tânăr decât mine, fost navigator la Bomber Command, le-a descifrat pornind de la ipoteza norocoasă că unele șiruri de simboluri se refereau la localități din Creta. Evrica! ar fi exclamat grecii de mai târziu.

Munca acestor oameni mă inspira, ca și pe alții din domeniu, în timp ce ne toceam pingelele pe coridoarele ospiciilor, în vaiete și strigăte și uși trântite, sperând să beneficiem și noi de un astfel de moment de iluminare.

Alteori, când mă întorceam sleit, cu ultimul autobuz, la sendvișul cu brânză din camera de la Redland, simțeam că nu făceam decât să epuizez capacitatea minții mele de a gândi.

După Bristol, faptul că nu mă feream să mă ocup de cazuri intratabile, să trudes pe teren fără rezultate, mi-a adus o promovare. În 1961 am fost solicitat să conduc secția de bolnavi cronic dintr-un mare spital, aproape de Birmingham. Am descoperit cu groază că mai bine de jumătate dintre pacienți se născuseră acolo. Un bătrân era internat din secolul al

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

nouăsprezecelea. Din cât mi-am putut da seama, nu suferea de nici o maladie psihică, dar era prea târziu să-l expediezi în lumea de afară. Întreaga lui viață se consumase în umbra zidurilor victoriene de cărămidă și în spatele ușilor încuiate. Un foc de artificii într-o pădure necălcată de pasul omului.

Adjunctul meu era un londonez pe nume Simon Nash. Înalt, cu un păr castaniu ondulat, purta ochelari și prefera cravatele cu modele geometrice. La început l-am găsit insuportabil de solemn, dar după câteva săptămâni am început să întrezăresc la el o latură subversivă. Ca și mine, era sceptic în privința tratamentelor oferite și îndărătnic în a-și trata pacienții numai cu medicamente și cu șocuri. Voia să încerce lucruri mai interesante, fie și numai de dragul amuzamentului propriu. La vremea aceea, după euforia din primul deceniu, cei de la National Health Service începeau să se întrebe dacă banii erau cheltuiți cu folos; așa se face că Simon a reușit să obțină fonduri pentru un proiect de cercetare.

Era vorba despre ereditate. Dacă ai un părinte nebun, crește riscul să fii nebun și tu. Dacă ai un bunic nebun, se pare că și asta era o veste proastă. Simon a propus să facem teste pe gemeni. Concluzia, deloc surprinzătoare, a fost aceea că dacă ai un frate geamăn nebun crește exponențial probabilitatea ca și tu să fii nebun – în mai mare măsură la gemenii identici decât la cei dizigoți. Totuși, e posibil ca un geamăn identic să se îmbolnăvească foarte grav, iar celălalt să scape; această constatare era confirmată de alte studii, care dovedeau că în joc este ceva mai mult decât simpla ereditate. Factorul suplimentar fusese numit „de mediu“, un termen confuz, am simțit eu întotdeauna, al cărui aspect cel mai important era consumul de droguri și de alcool.

Comunicarea noastră purta hidosul titlu „Psihoza și ereditatea la gemenii monoziigoți și dizigoți: un studiu longitudinal în Warwickshire și încă patru comitate engleze, 1962–1963“. Eu am atras atenția că nu era chiar „longitudinal“, pentru că nu ne întorseserăm la aceeași oameni după mulți ani; pur și simplu îi crezuserăm pe cuvânt, pe ei și pe părinții lor.

– Da, zise Simon, dar nu cred că „o relatare anecdotică“ ar avea aceeași greutate, ce zici?

Exista și o problemă mai gravă despre care nu mă lăsase inima să-i vorbesc bietului Nash. Eram destul de sigur că majoritatea așa-zișilor gemeni „identici“ nu erau identici. Erau gemeni bivitelini care din întâmplare semănau perfect; dar în 1963 nu exista o metodă rapidă ca să determini asta.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

M-am gândit că era mai bine să tac. În secret, mă încânta ideea că nu suntem sclavii eredității, ci liberi să alegem o șansă în viață, așa că am scris fără rezerve la teoria „factorilor de mediu“.

În anul următor am publicat un articol pe care-l scrisesem singur, intitulat „Rex și Antonio: ascultându-le vocile“. Avea și un subtitlu medical, dar în esență relata poveștile lui Reggie și Diego. Cuvântul „ascultând“ se referea atât la ceea ce făceau pacienții, cât și la ce ar fi trebuit să facă medicii. O revistă de cultură generală a propus să-l cumpere de la jurnalul academic în care apăruse inițial, solicitându-mi să refac porțiunile scrise într-un jargon prea dificil. Am încasat cinci guinee pentru drepturile de publicare.

După două săptămâni am primit o scrisoare de la fosta mea colegă de la Bristol, Judith Wills. Simțind că se plafona, îi venise ideea să înființeze un centru de tratament cu totul diferit, în care să nu existe reguli, ierarhie și, din câte am înțeles, nici prea multe distincții între medici și pacienți. Găsise și o clădire, o fabrică părăsită din Bristol care produsese cândva biscuiți, iar autoritatea sanitară locală îi promisese niște fonduri. Era de asemenea sigură că avea să primească sprijin financiar din partea unei persoane al cărei fiu se îmbolnăvisese de nervi la douăzeci de ani. Mă întreba dacă voiam să fiu „codirector“. I-am răspuns că da, după ce rezolvam problemele birocratice.

Fabrica de Biscuiți, cum a ajuns să fie cunoscut proiectul, era în Bedminster, o zonă de pe malul sudic al râului care fusese bombardată de Luftwaffe. Mulți locuitori se mutaseră în case noi, iar acum cartierul era o învâlmășeală de ruine ale vechilor clădiri de cărămidă și de construcții recente ieftine. Atmosfera era una de șoc profund și speranță fragilă – numai potrivită, susținea Judith, pentru o inițiativă în domeniul psihiatric.

Doamne, ce deosebire față de vechile ospicii! La primul nivel am amenajat dormitoare cu trei sau patru paturi, cu o ușă deschisă între zona pentru bărbați și cea pentru femei și cu cabine de dușuri la ambele capete. La parter era o bucătărie cu mese lungi din lemn de pin. Deși o bucătăreasă era mereu la datorie, pacienții erau încurajați să-și gătească singuri; rotația la gătit îi implica și pe medici, ceea ce pentru mine reprezenta o provocare, căci aparțineam unei generații de bărbați hrăniți de mamele lor, de armată sau de gazde.

Rămânea suficient spațiu pentru sălile de recreere, unde aveam două mese de tenis de masă și o cantitate enormă de mingi donate de farmacistul local,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

dornic să se apropie de noi. Voiam să pun accentul pe terapia de grup și mă interesa să văd dacă putem resuscita succesele de la Silverglade. Cu două magnetofone la care ascultam și reascultam ce povesteau pacienții despre viețile lor, ne-am convins că soluția nu era de găsit în simptome, ci în aceste relatări.

Ca întotdeauna în specialitatea noastră medicală, nu duceam lipsă de pacienți. Voiam să-i internăm pe cei pentru care sistemul se dovedise ineficace, fără a deveni un refugiu pentru oamenii violenți sau antisociale. După șase luni, am reușit să-l conving pe Simon Nash că un an petrecut la noi i-ar fi fost de mare folos în carieră. I-am explicat că era o perioadă de efervescentă intelectuală în disciplina noastră și că el trebuia să se afle în inima ei. A venit ca director adjunct, și umorul său l-a făcut popular printre pacienți: dacă puțini înțelegeau obiectivul jocurilor pe roluri și al psihodramelor, speranța și râsul parcă îl urmau peste tot.

Judith Wills s-a lăsat mai greu convinsă de valoarea lui Nash, dar a fost cucerită de articolele lui atunci când i le-am arătat. Judith era o femeie cu intelectul flexibil, dar un caracter de o fermitate impresionantă: putea să potolească niște bărbați de două ori cât ea prin simpla forță a prezenței sale. Era animată de o compasiune nemărginită pentru cei nenorociți de ereditate, societate sau ghinion, dar dacă își permiteau familiarități cu ea, îi puneau la punct cu un singur cuvânt. Disciplina, chiar și în atmosfera relaxată de la Fabrica de Biscuiți, era mijlocul prin care își putea manifesta bunătatea.

Sosea la șapte treizeci în fiecare dimineață, îmbrăcată cu o fustă de tweed și o jachetă comodă, o siluetă firavă cu părul castaniu tăiat scurt și ochelari groși. Aproximativ de vârsta mea, era produsul unei temute instituții de învățământ rezervate fetelor, iar în altă viață ar fi putut conduce liniștită ea însăși un asemenea colegiu pentru femei savante. Dar avea și umor, precum și dorința de a vedea lucrurile schimbându-se în bine. Ca noi toți, era pătrunsă de îmbătătoarea credință că puteam fi mai buni decât părinții noștri; că multe lucruri socotite imuabile puteau fi schimbate de fapt.

Fervoarea aceasta era foarte răspândită atunci; se observa nu doar în medicină sau în studiile academice, ci și în ceea ce se scria – în poezie, dramă sau muzică. Neîndoielnic, una dintre cauzele revoltei era războiul, pentru care – deși participaserăm activ la el – îi blamam pe părinții noștri. Noi, în generația noastră, nu aveam să comitem această greșală. Nu vor mai fi oameni născuți în spitale de boli nervoase și abandonați acolo. Nu vor mai fi

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

celule capitonate și cămăși de forță făcute din pânză aspră de velă, nici barbiturice; nu vor mai fi lobotomii. Fiecare pacient este o persoană a cărei poveste va fi tratată cu respect. Nu vor mai exista diagnostice generale, cu cuvinte lungi și prost compuse prin alăturarea unor termeni grecești. Un exemplu era termenul „schizofrenie“, care dădea o idee falsă despre afecțiunea respectivă, sugerând o „minte divizată“, formulă pe care ignoranții o traduceau prin existența a două personalități. (Am citit cu satisfacție undeva că Eugen Bleuler, omul care născocise termenul, era mai bun la doftoricit decât la formarea cuvintelor.) Nash ne-a povestit că un cunoscut al lui, care posedea, pe lângă o casă în Bristol, și un apartament de weekend la Weston-super-Mare, se descria ca având o existență „schizoidă“; Simon se oferise să-l ducă într-un salon din Glenside să vadă cum era în realitate o astfel de viață.

La aproape cincizeci de ani, eram cam bătrân ca să am un rol activ în noul idealism, al cărui caracter infantil era cu neputință de negat. Știam, pe de altă parte, că anii copilăriei propriu-zise nu-mi epuizaseră dorința de a mă juca: nu mă cățarasem prea mult în copaci și nu mersesem în tabere cu alți puști de vârsta mea. Iar postadolescența mi-o petrecusem în uniformă, prin țări străine, ucigând oameni necunoscuți.

Colac peste pupăză, perioada postbelică fusese, cel puțin în Anglia, posomorâtă, cu amenințări grave în fundal. Faptul că o bombă nucleară pusese capăt războiului cu Japonia îmi lăsase un gust amar, deși eram bucuros că se sfârșise. Încercam să nu mă gândesc la casele de hârtie incendiate. Era greu să-ți dai seama exact ce anume se petrecea în noul Război Rece, dar discuțiile publice aveau un ton pesimist, mai cu seamă la televizor, unde universitarii cu fețe lungi trăgeau gânditor din pipe. Cunoșteam oameni care erau membri ai Partidului Comunist, nu pentru că ar fi crezut sincer în ideologia lui, ci fiindcă simțeau că demisionând și-ar fi luat adio de la speranțele într-o lume mai bună. Faptul că mulți îl socoteau pe Stalin preferabil liderilor apuseni spunea multe despre spiritul epocii.

Nu e deci de mirare că în noul deceniu eram gata să mă investesc total în marele nostru experiment, într-un loc cu o denumire atât de comică (Simon zicea că auzise un banc cu nuci și biscuiți, dar spre enervarea lui nu și-l amintea). Fabrica de Biscuiți avea să schimbe lumea și felul în care o vedeam noi. Dacă puteam afla exact ce mersese prost în capetele celor unu la sută dintre semenii noștri ale căror minți nu mai funcționau cum trebuie, atunci nu doar că-i puteam lecui, dar prin extrapolare puteam descoperi multe despre

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

ceilalți nouăzeci și nouă la sută. Când testează o nouă substanță, ne-a explicat Judith, fizicienii nu se mulțumesc să facă fotografii și s-o admire; o aduc în condiții extreme, amestecând-o, topind-o și determinând temperatura la care îngheață. La Fabrica de Biscuiți ne consideram mai mult decât medici; speram să putem stabili punctul de fierbere al acestei creaturi încă recente, *Homo sapiens*. Firește, nici în momentele de euforie nu ne imaginam că eram singurii. Știam de încercări similare în Statele Unite și despre cel puțin două „comunități experimentale“ în Anglia; deși le doream succes, nu le-am studiat prea atent rezultatele, de frică să nu fim influențați sau descurajați. Ne imaginam ca un pluton de avangardă într-o zonă dificilă (îmi venea în minte golful Anzio), dar beneficiind de sprijinul unei întregi divizii care lupta de partea noastră.

Munca aceasta a eliberat în mine un sentiment care fusese zăgăzuit înainte, acela că puteam reuși. Nu mă descurajau obstacolele întâlnite. M-am forțat să tratez oameni care făceau pe ei; pur și simplu mă țineam de nas. Am vorbit până târziu în noapte cu o femeie cu o claie de păr în neorânduială, la fel de respingător de dementă ca alți bolnavi de teapa ei – permanent sleită de puteri de îngrijirea a patru copii inexistenți. Am făcut-o fiindcă știam că și colegii mei ar fi procedat la fel, pentru că în Wills și Nash găsisem oameni cu o energie și un talent pe măsura ambițiilor mele.

Am avut norocul să-mi regăsesc fosta cameră din Redland. În absența mea, doamna Devaney avusese mai mulți „gentlemen“, dar ultimul tocmai plecase. Simon propusese să locuim toți împreună la Fabrica de Biscuiți, dar eu știam că-mi trebuia timp numai pentru mine.

Ocazional, frecventam petreceri sau alte evenimente sociale. Când le spuneam cum îmi câștig pâinea, oamenii se crispau, din motive evidente. Mai întâi, nebunii li se păreau respingători și agasanți. În al doilea rând, se temeau ca nu cumva boala să fie molipsitoare, într-un fel sau altul, crezând că dacă își petreceau timpul cu alienați mintal s-ar fi putut „infecța“ cu psihoză. Pe deasupra, mulți nu voiau să creadă că era vorba de „boli reale“, întrebându-se dacă nu cumva toate problemele erau „doar în minte“.

Cu răbdare, le explicam că opusul lui „real“ era „ireal“. Și antonimul lui „doar în minte“ era, cu siguranță, „doar în trup“. Apoi încercam să-i lămuresc că a doua polaritate este falsă, deoarece „mintea“ nu e decât o funcție a unui organ fizic, creierul. Ajunși la acest punct, majoritatea depistau un cunoscut

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

în cealaltă parte a încăperii sau se îndepărtau discret „să caute o scrumieră“. Dacă cineva zăbovea lângă mine, îmi schimbam discursul. Din câte se știe, la nivelul populației globului un om din o sută este nebun (e mai ușor să recurgem la acest cuvânt). Problema asta n-o are nici un alt animal. Dacă maltratezi un câine, devine rău, dar asta e cu totul altceva; la fel se întâmplă cu oamenii, cum o dovedește numărul mare de tineri internați la balamuc, aproape toți victime ale violențelor în copilărie. Dar una dintr-o sută de vaci cu viață normală nu începe să audă, când e singură la pășunat, glasurile unor vaci inexistente. Primul an de biologie te învață că persistența în gene a unei astfel de bizarerii înseamnă că ea a fost cândva un atu în lupta pentru supraviețuire. De vreme ce ființele umane sunt unica specie care-l posedă, poate că acest impuls genetic – dacă îl identificăm – ne poate ajuta să înțelegem ce anume îi face pe semenii noștri diferiți, unici. Nu e acesta un proiect interesant la care să lucrezi – descoperirea esenței umanității noastre?

N-am reușit să-mi conving interlocutorii. Foarte des, ca să nu mai ofer atâtea explicații, mă dădeam drept medic generalist. Îi speriam mai puțin pe ceilalți invitați, și astfel puteam să beau și să flirtez nevinovat, ca restul lumii. Simon Nash mi-a spus că dacă se simțea obosit, pretindea că lucrează la un supermarket din centrul orașului.

După un an am publicat o comunicare care era, într-un fel, un manifest al activității noastre. Se numea „Cine este «nebul» aici?“ Personajul principal era o pacientă, Elsie A., care stătuse la Glenside douăzeci de ani, șezând sub o masă o mare parte din timp, înainte de a căuta ajutor la Fabrica de Biscuiți. O tratase Simon Nash, care relata cum se implicase în povestea ei și cum învățase să-i „citească“ semnalele corporale.

– O faci să pară un cimpanzeu, i-am spus.

– Seamănă mult cu un cimpanzeu, replică Simon. Cuvintele nu i-au folosit la nimic. Nu e fericită în sânul speciei sale, deci s-a întors în familie.

Spunea deseori lucruri de acest gen. Nu mă puteam decide dacă erau deștepțe sau absurde, dar replica venise prompt, în condițiile în care Simon nu se aștepta la o remarcă atât grosolană din partea mea.

Simon era un adept înfocat al evoluționismului, și pornind de la acesta și-a construit argumentele. Se baza mult pe speculație, fiindcă în acel moment studiului geneticii îi lipsea informația fundamentală. În ceea ce mă privea, eu am făcut o expunere a tratamentelor tradiționale, arătând de ce eșuaseră; Judith a scris introducerea articolului, explicând practica noastră clinică și

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

măsurile de siguranță pe care le luam. Fiecare am propus îmbunătățiri pentru contribuția celorlalți, iar rezultatul final ne-a satisfăcut pe toți. Televiziunea locală a trimis un reporter, așa că lucrarea noastră s-a bucurat de o mică faimă. Wills, Hendricks și Nash suna ca o firmă de avocatură, observase cineva – deși un cronicar de la suplimentul educativ al unei publicații afirma: „Nu e un parteneriat căruia să-i încredințez afacerile mele în viitorul previzibil“.

Activitatea de la Fabrica de Biscuiți continua neabătut, în mirosul prăjiturelelor cu aluat fraged, cu multe „întâmplări“ nocturne, certuri, plângeri ale vecinilor, dispariții, petreceri, alcool ilegal, vizite ale poliției – dar nici o rană gravă, nici un dezastru. Toți pacienții păreau mai mulțumiți. Nici unul, din câte știam, nu se vindecase, dar unii păreau „mai bine“, constituind micul grup care ne furniza energia în zilele acelea de speranță.

*

Parțial din cauza rezistenței întâmpinate în societate când discutam despre munca noastră, am ajuns să cred că cea mai bună cale de a atrage adepți nu era discuția, ci scrisul. Ca un ecou al articolului despre Reggie și Diego, mi s-a cerut să recenziez câteva volume și am fost invitat să scriu un articol despre moștenirea lui Freud pentru o altă revistă nespecializată. Redactorul a fost destul de amabil să spună că stilul meu era „lizibil“ și „nu exagerat de academic“.

Seara, dacă nu eram de gardă, îmi făceam însemnări și planuri pentru o carte de autor. Nu voiam ca efectul paralizant al unor expresii precum „serviciul medical“ să limiteze audiența; voiam să fie, în idiomul la modă pe atunci, o carte „interculturală“; doream să se vândă. Colegii mei au fost de acord să-mi iau un an sabatic ca s-o scriu; onoarea pe care avea s-o reverse asupra Fabricii de Biscuiți – cum a spus, drăguț, Judith – avea să compenseze din plin absența mea.

CAPITOLUL 10

Când îl vizitasem pe Richard Varian în Northumberland, îl lăsasem pe Max în grija doamnei Gomez. Ca de obicei, părea zăpăcit de tapas și de televiziune, așa că la întoarcere l-am dus în Wormwood Scrubs să alerge și să se dezmeticească. Am încercat să-l angajez în hârjoneala cu alți câini; era acolo un ogar care descria cercuri în jurul lui, încercând fără succes să-l determine pe Max să fugă după el; i-am aruncat și un băț, însă Max îi privi politicoz zborul arcuit și căderea, parcă mulțumit că legea gravitației mai funcționa. În cele din urmă am trecut pe lângă aeromodeliști și ne-am dus acasă.

Mă tulburase puțin întâlnirea cu Richard Varian după o perioadă atât de lungă. Desigur, mă gândisem la el din când în când de-a lungul anilor; chiar îi văzusem numele în ziar o dată, când devenise comandant de regiment. În alte privințe era ca și cu foștii mei colegi de la școala din sat: presupuneam că trăiau cumva, undeva, dar păreau separați de mine printr-un hău. Tot atât de bine ar fi putut să fie morți.

Mă întrebam deseori de ce aveam impresia unei separări totale de primele perioade ale existenței mele. Avusesem un punct de cotitură, deși nu știam când și în ce constase. Între treizeci și cincizeci de ani, buletinul periodic al fostului meu colegiu descrisese o lume neschimbată; eram invitat să particip la colindele de Crăciun, să merg la Londra la „un pahar neceremonial“, sau la Conferința Memorială Wallace din Vechea Aulă. Dar toate aceste evenimente mi se păreau găunoase, ca și cum cei care participau la ele ar fi fost nesinceri. Aveam impresia că existase cândva o lume în care lucrurile erau firești, în care mergeai la biserică, solicitai o slujbă la Shell, te căsătoreai și aveai copii, dar că toate astea se făceau acum numai la modul hiperconștient, de parcă oamenii ar fi trebuit să se raporteze tot timpul la un reper extern.

Sentimentul că eram separat de lumea autentică nu era rezultatul unei traume de război; îl trăisem deja în studenție. Încă de atunci nutrisem senzația că anii copilăriei mele aparțineau altcuiva. Și pentru că aveam un simț acut al cezurii între „înainte“ și „după“, presupusesem întotdeauna că trebuia să fi fost o criză, a cărei natură îmi era necunoscută. Totuși, în zilele de după întoarcerea din Northumberland m-am gândit la posibilitatea ca schimbarea să nu fi fost provocată de un eveniment singular. O transformare radicală

poate fi și rezultatul combinării îndelungate a unor forțe invizibile, până la atingerea masei critice: gândiți-vă la mărul care cade din pom. Poate că sentimentul de disjunție și de incapacitate de a acționa firesc nu reprezenta mai mult decât un simptom al maturizării, însă voiam să știu dacă acest sentiment era universal, răspândit sau rar; și în cazul în care era rar, dacă era morbid. Ținea de profesiunea mea să cunosc aceste chestiuni.

În săptămâna următoare am primit o scrisoare de la Pereira, care se interesa dacă fusesem la Richard Varian și cum decursese întâlnirea. „Sunt încă sănătos, Doamna cu Coasa așteaptă, dar nu se apropie, și mi-ar face o deosebită plăcere să vă mai văd, dacă socotiți că merită să vă abateți pe aici pentru câteva zile. Am avut o toamnă frumoasă și meteorologii spun că va continua. Am mai găsit câteva referiri minore la tatăl dumneavoastră în jurnalul meu – nimic senzational, însă v-ar putea interesa. Știu că lui Céline i-ar face plăcere să vă revadă; la fel și lui Paulette, care arată o formă extraordinară la bucătărie.“

Am izbucnit în râs în timp ce citeam. „Pot face rost de o preafrumoasă față dezbrăcată, de mâncăruri din epoca de aur a bucătăriei franțuzești și de cât vin veți putea bea...“ Tot nu știam dacă grija lui pentru bunăstarea mea era de natură filantropică sau interesată.

A doua zi, după ce-l consiliesem pe un domn nefericit în căsnicie (Doamne, Dumnezeule, dacă ar fi zărit harababura din spatele ochilor mei!), l-am scos pe Max la plimbare în Little Scrubs, un parc mai puțin dezolant decât Wormwood Scrubs, aflat convenabil de aproape de cabinetul meu.

Pereira intuise corect că omisesem unele detalii despre Luisa, mi-am zis în timp ce mergeam pe iarbă. De multă vreme refuzul fusese modalitatea mea favorită de a trata acest subiect; dosarul ei era încuiat într-un sertar bine ascuns al minții mele. Prima dată când m-am gândit la ea a fost într-o zi când lucram ca rezident la Londra, probabil în 1948, la patru ani după ce mă părăsise ca să plece acasă la Genova. În stadiul acela, superiorii noștri voiau să acoperim toate aspectele medicinei generale și nu ne cruțau de problemele morții, nașterii și reproducerii, astfel că nici nu mai apucam să-mi dau jos mănușile de cauciuc. Clinica de boli venerice, cu tact denumită „Ambulatoriul Cinci“, era subiect de bancuri printre studenți, dar nimănui nu-i plăcea să lucreze acolo.

Lunile pe care le-am petrecut ocupându-mă de aceste părți ale anatomiei m-au obligat să mă gândesc la ciudățenia pasiunii sexuale. Multe femei care se dezbrăcau la clinică erau bătrâne și supraponderale și mai puțin curate decât am fi dorit eu și asistentele. Alte paciente, de pildă viitoarele mame, erau tinere, și printre ele se găseau câteva despre care altcineva ar fi spus că „arătau bine“. Eu aș fi afirmat cel mult că aveau corpuri armonioase, dar într-un sens nu mai erotic decât cel în care admirai o statuie.

În cele din urmă n-am mai putut să eludez problema dorinței, iar aceasta mi-a amintit de trupul Luisei. Ce mi se întâmplase în hotelul de la Pozzuoli, acasă la Luisa sau în cămăruța mea de la etaj din apropierea portului? În multe cărți citite de mine, „iubirea“ era prezentată ca un fel de iluminare. Oamenii care atingeau această stare puteau trăi la un nivel mai înalt, unde treceau cu vederea aspectele urâte ale sexului; grosierul se subsuma focului sfânt. Experiența mea fusese însă complet diferită. În ochii mei, Luisa era ca un tablou pierdut de-al lui Vermeer pentru un istoric al artei olandeze; dacă aș fi avut la îndemână o lupă, aș fi fost tentat s-o folosesc, măcar ca să mă delectez cu nuanțele epidermei sale.

Acesta nu este un mod sănătos în care să privești o altă ființă umană, mi-am spus. Ar trebui să te uiți la o femeie goală cu respect sau compasiune; pentru viziunea mea greșită învinovățeam obsesia amoroasă care-mi răpise discernământul. Dar o adorasem. Faptul că urma să-și petreacă restul zilelor într-un loc unde nu puteam fi cu ea mi se părea un păcat împotriva firii. Deplângeam absența apropierei care era opusul solitudinii: a cunoaște și a fi cunoscut atât de bine... Păruse a fi un răspuns, o soluție pentru chinul existenței, pentru coșmarul tulbure al secolului douăzeci. Uneori mi se părea că pierderea ei mă va face să sfârșesc în același salon cu Reggie și Diego.

Ani de zile, cel mai tare m-a durut absența ei – pasul ei grăbit, timbrul vocii, viața din ochii ei negri. Fără ele nu eram decât pe jumătate om; nu eram nimic. Mi-ar fi fost mai bine nenăscut, dacă trebuia să trăiesc fără ea.

Tot atunci, în perioada când îmi completam studiile, au început să-mi vină în minte detalii practice ale vieții noastre în doi. Presupun că este un tipar normal în caz de traumă: abia la câțva timp după accident, victima își amintește cum a virat ca să ocolească un biciclist, doar ca să vadă un camion năpustindu-se asupra lui... Mi-am adus aminte de sfiala Luisei la cină, în prima noastră seară. Poate că fusese totuși mai mult decât sfială, poate că, sora ei fiind de față, se lupta deja cu remușcările. Mi-am amintit și de golurile

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

din relatarea ei despre cum crescuse. Și, bineînțeles, mai era și lupta vizibilă din sufletul lui Lily Greenslade, când o întrebasesm dacă puteam s-o iau pe Luisa la Napoli, ca interpretă: acum înțelegeam că Lily nu fusese reticentă pentru că ar fi vrut să protejeze fecioria Luisei. Fără îndoială, dacă repetam de mai multe ori întâmplările în minte, aveam să mai găsim multe alte indicii.

Anii se făcură decenii și știam că Luisa nu putea arăta la fel; poate chiar devenise o altă persoană. Cumva, speram asta: chinul meu ar fi fost mai mic dacă femeia iubită nu mai exista. Era un gând de-a dreptul morbid, mi-am dat seama. Preferam totuși să-i îndur absența visând-o neschimbată, știind că acea strălucire le era dăruită acum altora, care nu erau în stare s-o aprecieze.

Constantă rămânea solitudinea. Când o sărutasem pe Luisa întâia oară, simțisem că atâta timp cât ea era în viață, nu puteam fi pierdut. Nu-mi trecuse prin cap posibilitatea despărțirii. La zece ani după ultima noastră întâlnire am înțeles că, după ce o iubisem pe Luisa, aveam să fiu veșnic singur.

L-am strigat pe Max, îndepărtându-l de un câine neplăcut la vedere, de mărimea unui mic ponei, și am luat-o spre ieșirea din Little Scrubs. Nu reușisem să-mi conving câinele să stea pe bancheta din spate a automobilului; prefera să meargă cu nasul turtit de parbriz, chiar dacă asta însemna că la o frână era aruncat în bord. L-am mângâiat pe cap când am pornit motorul, dar el se concentra deja asupra drumului. Dragostea mea pentru acest câine era absurdă, mi-am zis; îmi plăceau demnitatea lui, zâmbetul lui mustăcios, nesfârșita sa bună dispoziție. Gândul că avea să moară într-o zi mă înspăimânta în așa măsură, încât amenința să-mi răpească plăcerea de a fi cu el pe lumea aceasta. „Ce creatură stranie, mă gândeam, cotind pe Harrow Road: nu știe că va muri. Numai eu îi cunosc soarta.“ Din ce glumă cosmică făcea el parte? Din nici una. Max era una cu creația; gluma ne privea pe noi, animalele nereușite.

Un domn în vârstă, Lowe, obișnuia să vină la ambulatoriul de la Silverglades, primul meu loc de muncă din Bristol. Era un bătrânel de treabă, pensionat de la o pepinieră. Principalele lui interese erau soția, nepoții și săptămâna pe care o petrecea la schi în fiecare an, în ciuda artritei. Într-o zi, un articol din ziarul local despre un caz de viol îl tulburase considerabil. În timpul Primului Război Mondial, când se afla în Franța cu un regiment din West Country, petrecuse o seară de pomină la Albert, după care el și alți

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

câțiva plecaseră în căutare de fete. Demarcația dintre profesioniste și amatoare nu era întotdeauna limpede, îmi spusese el. Erau bordeluri cu felinare roșii, dar erau și surori medicale, femei rele de muscă, fete de agățat, cliente de prin baruri, chiar mame care, în exprimarea lui, se arătau „destul de dornice“. S-a pomenit la etajul unei ferme, cu o femeie trecută de treizeci de ani. A urmat o ciondăneală privind lucrurile pe care avea voie să le facă; el nu vorbea franțuzește, dar se simțea îndrituit la mai mult decât să-și vâre mâna sub lenjeria femeii. După o scurtă luptă, terminase prematur; făcuse puțină mizerie, dar nimic rău, după cum susținea. Îi lăsase pe masă ceva mai mulți franci decât se obișnuia și se duse să-și reîntâlnească prietenii. A doua zi era înapoi pe front; după o săptămână, trecând de culmea dealului la Gommecourt, își văzuse uciși toți camarazii în afară de unul. Uitase de femeie. Nu-i acordase nici un gând în ultimii patruzeci de ani, dar de când citise articolul din ziar nu și-o mai putea scoate din cap. Noapte după noapte visa că era arestat pentru o infracțiune pe care o plănuise vag cu ani în urmă, dar de ale cărei detalii nu-și mai amintea. Adeseori în coșmaruri îngropa o persoană pe care o omorâse accidental – un vagabond sau un necunoscut, a cărui dispariție nu fusese anunțată, dar al cărui trup era descoperit în cele din urmă de un câine curios.

L-am asigurat că riscul de a mai fi arestat după aproape patruzeci de ani era neglijabil; i-am spus că, dacă nimeni nu putea aproba un atac sexual în vreme de pace sau de război, Armata Roșie comisese violuri în serie în Rusia, Polonia și Germania, așa cum procedaseră și marocanii în Italia – cu impunitate.

Angoasa lui era însă mai greu de lecuit. Înțelegea că nu trebuia să se teamă de arestare și nici să zăbovească asupra efectelor probabile ale traumei asupra femeii; ceea ce-l împiedica să doarmă era gândul că puteau exista alte incidente în viața sa, de care nu-și amintea și pentru care risca să fie judecat.

„Dacă uiți ceva, sigur că lucrul acela este gata consumat, domnule doctor. Nu vine un moment când poți spune: «Ei bine, pur și simplu nu s-a întâmplat nimic»? Pot fi tras la răspundere pentru chestii de care nu-mi amintesc?“

Nevroza domnului Lowe l-a îmbolnăvit până la urmă suficient de grav ca să-l trimit la un medic specialist.

Mi-am adus aminte de domnul Lowe în timp ce chibzuiam la invitația lui Pereira de a-l vizita din nou. Anxietățile lui le oglindeau pe ale mele; dacă reușisem să accept adevărul despre modul în care fusesem rănit la Anzio,
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

aveam o temere vagă că alți monștri puteau fi stârniți din sanctuarul din adâncul oceanului. Dar sunt un om pentru care o provocare, dacă se prezintă, este irezistibilă și acceptată mai mult din curiozitate decât din bravură. Nu mă temeam de Alexander Pereira, nici de misiunea de a-i fi executor literar, mi-am spus. În weekendul acela i-am scris că acceptam în principiu, rugându-l să precizeze o dată convenabilă.

Printre alte lucruri cu care eram dator înainte de a pleca undeva era să merg la dentist, un cipriot cu cabinetul pe Harrow Road. Era convenabil: până la el făceam doar cincisprezece minute pe jos și, spre deosebire de predecesorul său, nu-mi puneă întrebări când aveam gura plină de instrumente. În sala de așteptare am răsfoit o revistă cu reclame pentru case la țară – de la conace scoțiene cu terenuri imense pe care umblau în voie cerbii și căprioarele până la bungalow-uri albe în Surrey.

Mi-a atras atenția un copac cu aspect familiar: o tisă scundă, tunsă ca un ou. Peste o clipă mi-am dat seama că imobilul scos la vânzare era casa copilăriei mele, Old Tannery. Era și o fotografie a fațadei principale, care o făcea să pară mai mare decât mi-o aminteam, și o descriere, după toate probabilitățile fantezistă, a interiorului „luxos“.

După moartea mamei, în 1970, vândusem casa unui anume Peterson, care-și dorea grădina pentru copiii săi mici. Deși aproape nimeni nu se atinsese de interior din anii douăzeci, casa era destul de spațioasă pentru o familie, și afară copiii aveau loc să joace fotbal și să se plimbe cu bicicleta. Petersonilor le păsa tot atât de puțin ca și nouă de vopsitul lemnăriei și de întreținere, deși cred că au instalat încălzire centrală. Am fost bucuros să văd grădina folosită.

Spre sfârșit, mama făcuse un credit ipotecar ca să subziste după ce se pensionase de la fermă, însă după ce am stins datoria mi-au rămas destui bani ca să-mi cumpăr un apartament în ceea ce era atunci partea cea mai necăutată a Londrei.

Fotografia cu imobilul din cărămidă, în stil victorian, m-a făcut să-mi amintesc de ultima dată când o văzusem pe mama. Avea pe atunci optzeci de ani și suferea de cancer. O operație aprinsese scurt flacăra speranței, dar după recidivă mama acceptase inevitabilul. Luasem un taxi de la gară până în satul nostru. Era o zi rece de februarie, și soarele scânteia în bălțile înghețate de pe terenul de cincizeci de acri al lui Pocock; în jurul monumentului eroilor de

lângă biserică se vedeau straturi dese de ghiocei. Am descuiat cu cheia pe care o aveam de pe vremea școlii și am strigat spre etaj.

N-am primit răspuns, așa că am urcat și am bătut la ușa dormitorului. Mama era sprijinită pe perne, cu o tavă alături și cu cățelul, un terier numit Plum, culcat peste picioarele ei. Pe noptieră, radioul alterna melodiile vechi și trăncăneala cu ușor accent a prezentatorului.

– Cine te îngrijește? am întrebat-o, așezându-mă pe pat.

Era palidă și trasă la față, cu părul cărunt lipit de tâmple. Mi-am imaginat cum celulele canceroase îi mâncau organele interne. Necazul cu cancerul este că ceea ce ar trebui să fie schimbări post-mortem încep cât mai ești încă în viață: ceea ce te omoară este însuși procesul morții.

– Asistenta de la dispensar vine o dată pe zi, iar Delia de la prăvălie trece în fiecare seară să vadă dacă am nevoie de ceva.

– Ai vreun chiriaș în momentul ăsta?

– Pe domnul Bowman. Dar e plecat.

– Când te-a văzut ultima oară doctorul?

– Cred că vineri. Tu cum o duci, Robert?

– Bine. Ți se dau suficiente medicamente contra durerii?

– Mi-a dat tabletele astea.

– Am să vorbesc eu cu doctorul. Sunt sigur că-ți poate prescrie ceva mai tare. Unde te doare?

– Mai mult la șale. Și mă simt foarte obosită.

Să vezi cum îți moare un părinte este una dintre marile încercări ale vieții; unicul lucru care se poate spune despre ea este că e irepetabilă. Pielea de sub ochii mamei era pufoasă, o ciudățenie, căci epiderma era întinsă bine pe os, ca rezultat al pierderii de greutate. Ochii mai aveau un pic de lumină în ei. Strângându-i mâna, am încercat să nu mă gândesc la toate lucrurile pe care le văzuseră și la cât de puțin însemnau acum acele experiențe.

Eu mă simțeam insultător de bine, „plesnind de sănătate“, cum se spune. În ciuda îngrijorării pentru mama, nutream o anume satisfacție simțindu-mi mișcarea nedureroasă a corpului pe pat, digestia fără probleme și trecerea lină a aerului în plămâni; acesta era miracolul nebăgat în seamă al sănătății, pe care trebuia să învăț a-l prețui.

Un lucru valoros pe care-l cunoscuseră ochii mamei era chipul tatălui meu; în timp ce o priveam atent, mai că speram să disting – așa cum uneori prinzi lumina dintr-un geam reflectată în irisul cuiva – o mică imagine cu el

zâmbindu-mi. Dar acolo, firește, nu se găsea decât bunăvoința sticloasă a unei mame. Ochii ei mă văzuseră când fusesem bebeluș și copil; la moarte, avea să ia cu sine tot ce fusesem eu înainte de a mi se forma rațiunea: coșul de nuiele de lângă pat, căpșorul meu cuibărit pe pieptul ei, în somn, primele cuvinte, cum învățasem să umblu, ușa școlii, nașterea a ceva ce semăna a personalitate în urma unor căderi, crize de furie și străduințe – toate acele senzații și evenimente care pentru ea fuseseră probleme cotidiene, dar pentru mine fuseseră definatorii și aproape sacre... Acestea aveau să se piardă acum în hăul timpului.

În tranșeele inundate de la Anzio văzusem ce ușor treceam peste moartea celor uciși recent, ca și cum am fi știut tot timpul că existența lor trebuia tratată cu o ridicare din umeri, în timp ce noi, supraviețuitorii, fuseserăm aleși să ducem mai departe ceva mai important. În cazul mamei nu mă puteam consola cu acea minciună a supraviețuitorului; o parte din mine dispărea cu ea, și nu aveam nici o posibilitate să neg că ceea ce păruse atât de prețios – zilele de preconștiență când mi se forma sinele – era trecător, era, la urma urmei, gunoi.

Am stat de vorbă cu ea vreo oră, apoi m-am dus să-i fac ouă jumări și un ceai tare, așa cum îi plăcea. Pe când amestecam ouăle la foc mic, am reușit să-mi las deoparte sentimentul de pierdere și să mă gândesc la mama.

Se născuse în epoca jubileului de aur al reginei Victoria, și undeva avea o casetă căptușită cu catifea în care păstra colecția de monede doveditoare. Școala elementară, hrană îndestulătoare, o familie și o lume care – deși ea nu remarcă și nu înțelegea mai nimic – se mișca lent înainte, răspândind mai judicios în rândurile poporului informațiile despre știință, sănătate și democrație... La optsprezece ani, această bunăstare ponderată devenise pentru ea o normă, „viața“ pe care urma s-o trăiască.

La sfârșitul zilelor își vedea lumea aceea distrusă. Căpitanii și regii dispăruseră, dar tumultul și strigătele se intensificaseră. Tânărul ei soț, la fel ca un milion de compatrioți, fusese ucis fără ca cineva să-i poată da o explicație. În fiecare deceniu din viața ei se comiteau noi atrocități pe care se străduia să le înțeleagă: polonezi, evrei, ruși, Drumul Birmaniei, Bergen-Belsen, Stasi și Gulagul; bombe atomice, asasinate și genocide... Unicul ei copil împușcat în umăr de către un subaltern, într-un loc unde n-avea ce căuta...

Fiecare moarte este o capitulare, o recunoaștere a faptului că fotografiile
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

fericite de pe șemineu sunt o deșertăciune, că momentele de bucurie pe care le înfățișează nu au fost „surprinsă“, ci doar împrumutate și apoi plătite scump... Dar pentru oamenii generației sale arcul deziluziilor era mai mare decât pentru noi, ceilalți; pentru ei era complet.

Când m-am întors sus, mama adormise. Atunci m-a cuprins o tristețe insuportabilă pentru ea, acest balot diform de celule care cobora în vârtejul abisului. Am lăsat tava pe pat, i-am scos cu grijă de pe nas ochelarii cu lentile murdare și i-am dat pe după urechi părul lipit de obraji. Am luat câinele cu mine și l-am închis în bucătărie. Apoi am ieșit afară, sub măr, și am plâns.

La întoarcerea de la dentist, am văzut că ochiul roșu al robotului telefonic clipea. În primul moment mi-am impus să nu-l bag în seamă. Nu mă puteam hotărî dacă doream sau nu să am un mesaj de la Annalisa; tânjeam după electrizarea variabilă a dorinței, dar aveam nevoie de liniștea pe care mi-o aducea solitudinea. Nu era însă nici un cuvânt de la ea. Aveam un singur mesaj. „Bună ziua, domnule doctor Hendricks, aici Tim Shorter din nou. V-am sunat cu câțva timp în urmă, dar nu mi-ați răspuns. Poate că robotul era defect. Oricum, voiam să vă anunț doar că voi fi la Londra în a doua săptămână din ianuarie și aș dori foarte mult să vă invit la masă. Vă rog, dați un semn că ați primit acest mesaj. Nu avem prea mult timp.“

CAPITOLUL 11

Simon Nash a fost mai puțin dispus decât Judith Wills să-mi semneze cererea de an sabatic, dar am promis că voi dona prima mie de lire din drepturile de autor Fabricii de Biscuiți, și această ofertă speculativă l-a împlânzit. Mi se părea că cea mai bună modalitate de a scrie o carte era să plec într-un oraș străin, unde să nu cunosc pe nimeni. Fără pacienți, fără colegi, fără telefoane; orele să se întindă monotone și incolore...

Parisul era opțiunea evidentă: nu era departe, eu vorbeam o franceză pasabilă și cursul de schimb favoriza lira sterlină. Fusesem destul de des acolo în trecut, de obicei la conferințe. Îmi plăceau galeriile de artă, stațiile de metrou cu denumiri încântătoare, insulele de pe Sena și catedrala cu contraforți impunători. Era un oraș foarte frumos, mai frumos decât Londra, dar aveai de suportat infatuarea localnicilor, cu bombănelile și ridicările lor din umeri; nostalgia abia ascunsă după ocupantul nazist; luna august când nu mai era nici țipenie; religiozitatea laxă și fixația pentru aparență; felul cum oamenii se ascultau și se admirau în actul vorbirii; ursuzenia chelnerilor, a vânzătorilor de bilete și a prăvăliașilor; camerele mici și supraîncălzite de hotel, cu tapetul lor floral; ignorarea deliberată a altor culturi.

Toate acestea nu contau în cazul unei conferințe cu durata de trei zile, dar pentru scrierea unei cărți, care avea să-mi ia probabil câteva luni, m-am gândit că era preferabil să aleg un loc mai prietenos. Roma îmi plăcuse, dar poate prea mult; m-ar fi distras de la muncă luciul străzilor pavate cu piatră cubică, care pentru mine arătau ca un decor de film ce mă invita să joc un rol. În plus, mi-ar fi înviat amintirile din război, și nu-mi doream asta.

Europa de Est, sub control sovietic, ieșea din discuție. Mă tenta Germania Federală, însă nu știam cum voi reacționa trăind printre oameni care-mi omorâseră prietenii și asasinaseră șase milioane de semeni în lagărele morții. Faptul că din perspectiva înfățișării, culturii și aspirațiilor germanii erau frații englezilor înrăutățea și mai mult lucrurile: dacă-mi era silă de colaboraționiștii din Paris, încă supărați pe cum se terminaseră lucrurile în 1944, cum m-aș fi simțit într-un vagon de metrou plin de naziști angajați acum în alte slujbe?

Îmi doream o Europă mai bună, mai bătrână, un oraș care să nu fost victimă a barbariei secolului douăzeci. Trebuia să existe un asemenea loc și în

realitate, nu doar în umbra lungă a nostalgiei. Îmi doream un oraș unde, dacă ai fi stat în 1905 la o masă în vechea piață și ai fi spus: „Până la sfârșitul acestui secol Europa o să se transforme, dintr-o lume de țari, kaizeri, arhiduci și regi, într-una cu conducători aleși, unde toți bărbații și femeile au dreptul la vot“, localnicii ți-ar fi răspuns: „Pare un plan bun. Să fim atenți cum îl punem în aplicare“. Iar dacă atunci ai fi completat: „De fapt, o astfel de tranziție poate fi realizată doar prin genocid, zeci de milioane de morți, pogromuri după epurări, măcel după holocaust, în toată Europa, până în Rusia“, locuitorii acelui oraș te-ar fi dus la azilul lor de nebuni mic, dar bine administrat.

Ei bine, în superba toamnă a lui 1966 am găsit un astfel de oraș. Nu era perfect, dar era vechi, frumos și făcuse pace cu viața modernă. Ți-i puteai imagina pe Dante ori Goya ori Goethe ori Darwin ori Debussy tranzitându-l, dacă nu neapărat trăind în el. Mai avea ceva din Europa inocentă de dinainte de a fi fost sfâșiată, mânjită cu excremente și retrogradată de la primul la ultimul dintre continentele planetei.

M-am dus la un centru de informare turistică și le-am cerut detalii despre închirierea unei camere. Funcționarul, care avea mustață și un chipiu de conductor de tren, a scos o listă de camere mobilate și mi-a trecut-o peste tețghea; cum aveam nevoie de un interpret, mi-a spus că la ora două se întorcea colega lui, care vorbea englezește.

Numele ei era Anna; avea părul ciocolatiu, rețezat chiar deasupra umerilor, și buze palide, dar pline, de parcă ar fi fost conturate în lut de cuțitul unui sculptor. Purta o fustă de lână și cizme de piele până la genunchi. M-am gândit că avea cam treizeci și opt de ani. Comportamentul ei trăda o anumită resemnare, dar nu neapărat oboseală; pur și simplu, mintea îi fugea în altă parte.

Pe când ne plimbam pe malul râului, Anna m-a întrebat ce făceam în orașul ei. I-am spus că venisem să scriu o carte.

- Sunt mulți scriitori aici, a zis ea.
- Asta mă încurajează.
- E un loc plin de povești.
- Cartea mea nu e o poveste, e despre viața reală. Despre răul din noi.
- Din noi toți?
- Într-un fel.

Am străbătut o curte, apoi am urcat niște trepte de piatră.

– Pe câtă vreme doriți camera? vru ea să știe.

– Pe cât timp îmi ia ca să scriu cartea. Poate trei luni.

Anna scutură din umeri.

– Locul ăsta nu-mi place. Femeia care îl deține... Cum îi spune?

– Proprietăreasa.

– Da, e o scorpie. Țsta-i cuvântul potrivit?

– Dacă spuneți dumneavoastră.

Își lăsa capul într-o parte și mă examină din creștet până în tălpi.

– Ce e acolo? arată ea cu degetul.

– Mașina mea de scris.

– E mică.

– Portabilă. N-am vrut să car una mai grea.

– Știți să bateți la mașină?

– Prost. Doar cu două sau trei degete.

Mă întrebam cum putea fi făcută să zâmbească.

Își roti privirea prin cameră. Era un loc lipsit de viață, dar nu neapărat rău pentru scris: cel puțin nu avea ce să te distragă.

– Cunosc o locuință mai bună pentru dumneavoastră, zise Anna, aruncând o privire la hârtiile din mâna ei. Veniți.

Am traversat din nou curtea și am mers pe o stradă secundară, unde râul se transforma într-o rețea de canale. Anna pășea în frunte fără a privi în jur. Când, în cele din urmă, am ajuns la o ușă verde scorojită, se scotoci în buzunare după chei.

În capătul scării de lemn la care se ajungea printr-un hol întunecos, însoțitoarea mea descuie ușa unei încăperi surprinzător de mari, podită cu scânduri de castan lăcuite. Se aflau acolo un birou de la care se vedea canalul, un pat de lemn în formă de sanie într-un colț și o zonă pentru gătit, cu un arzător de gaz și o chiuvetă, după o perdea.

– Aici nu aveți nici o... proprietăreasă. Trebuie să vă gătiți singur și să faceți curățenie. Baia este jos, dar nimeni în afară de dumneavoastră nu o folosește.

M-am uitat la covorul subțiat de pe podea. Nu era nici un radiator, dar o țeavă de încălzire trecea pe un perete. În șemineu – un pumn de cenușă. Un tablou în ulei înfățișa o țărăncuță grăbită să coboare niște trepte undeva

afară; era văzută din spate, și lumina gălbuie dădea scenei un aer mediteraneean. Ar fi putut fi luată drept o străduță din Pozzuoli.

– O iau. Când pot să mă mut?

O clipă am crezut că Anna avea să-mi zâmbească, dar n-a fost decât o tresărire a buzelor.

– Și acum, dacă vreți. Puteți veni mâine la birou să semnați actele.

– Chiar așa? Aveți încredere că mă voi întoarce?

– Sigur că da. Dacă vreți, dați-mi pașaportul. Vi-l înapoiez mâine, când lăsați niște bani pentru chirie.

– Există un magazin cu de-ale gurii?

– Da, al lui Jacob, la colțul următor. Și mai încolo pe stradă este un restaurant. Cereți friptură de vită cu castraveți murăți.

Îmi înmână cheile și plecă. Sunetul pașilor ei pe trepte îmi provocă un moment de panică, dar fusesem în atâtea camere asemănătoare, încât știam că despachetatul și umplerea rafturilor aveau să-mi potolească îngrijorările.

În geamantan aveam o pereche de pantofi solizi, două jerssee și niște pastile luate pe rețetă; cea mai mare parte a spațiului era ocupată de cărți esențiale și jurnale în engleză. Restul lucrurilor de care aveam nevoie, șosete și altele, puteau fi cumpărate oriunde.

Prăvălia lui Jacob se dovedi a fi un magazin de delicatese labirintic, cu rafturi de lemn închis la culoare. Omul de la tezghea purta o salopetă și un creion după ureche; se părea că trebuia să-i spui ce dorești, ca să meargă și să-ți aducă. Pe lângă că era nepractic, stilul ăsta îmi crea și probleme de comunicare. Până la urmă, a trebuit să umblăm împreună, iar eu să arăt cu degetul. Dar rezultatul a fost mulțumitor: câteva felii mari de jambon, învelite în hârtie cerată, pâine, muștar, portocale și diferite conserve nefamiliare.

A doua zi m-am întors la biroul de turism și am plătit chiria pe o lună; omul cu caschetă mi-a înapoiat pașaportul. Anna nu era acolo. Folosind și limbajul gesturilor, am izbutit să află de unde puteam cumpăra hârtie pentru dactilografiat și am pornit la drum cu o hartă.

După câteva minute mă găseam în piața principală, pietruită, cu o catedrală pe o parte, colonade pe alte două, o fântână arteziană și statuia de bronz a unui cavaler în șa. Era neîndoielnic Charles sau Philip sau Frederick, Curajosul sau Ultimul sau Neînfricatul; dar mie îmi amintea de maestrul de vânătoare din satul unde crescusem: un om al cărui stil de a călări nu se

potrivea cu pasiunea lui pentru vânătoarea de vulpi. Am comandat cafea la un bar și am privit lumea din jur.

Eram singur de atât de multă vreme, încât solitudinea nu era pentru mine „a doua natură“, ci condiția mea de bază. Nu era altceva decât transpunerea în fapt a condiției de ființă umană, deci de ce mi-ar fi displăcut? Cândva, încercând să consoleze un tată îndurerat, Albert Einstein scrisese: „O ființă omenească este o părticică a întregului numit de noi «Univers», o părticică limitată în timp și spațiu. Ea se percepe pe sine, cu gândurile și sentimentele sale, ca ceva separat de rest, într-un fel de iluzie optică a conștiinței. Această iluzie este pentru noi un fel de închisoare, limitându-ne la dorințele noastre personale și la afecțiunea pentru câțiva apropiați. Sarcina noastră este să ne eliberăm din această închisoare, lărgind cercul empatiei ca să cuprindă toate ființele vii și întreaga natură cu frumusețea ei.“

Se pare că Einstein le scria destul de des admiratorilor care-i solicitau sfaturi filosofice. Poate că îl surprindea această preocupare secundară, dar cred că era o schimbare bine-venită de la fizică. Îmi plăcea ideea exprimată de el aici, deși mă împiedicam întotdeauna de cuvântul „optică“; mi se părea o greșeală foarte bizară pentru un savant. Poate că era o eroare de traducere.

Pe când contempnam piața am încercat să mă descotorosesc de iluzia că eram o parte separată și să îmbrățișez, figurat vorbind, ființele vii pe care le vedeam. Am constatat că-mi venea mai ușor să fac asta cu păsările și câinii, decât cu semenii mei. Porumbița așteptând pe trotuar lângă cafenea să-i pice niște firimituri; vrăbiile de pe ghizdul artezienei; simțeam ceva pentru scheletele și penajul lor, pentru felul în care își ignorau sinele, fiind bucuroși că eram o părticică din creația aceea. La masa vecină erau doi cățeluși ale căror fornăituri jucăușe mi se păreau adorabile. Îi compăttimeam, fiindcă păreau atât de dependenți de mângâieri și răsplătiri – nu aveau demnitatea comică a câinilor mai mari, dar până și aceste animăluțe aveau coaste și o inimă care pulsa.

Cât despre oameni... Îmi era milă de bătrânii aflați în coborâre tot mai rapidă înspre extincție; pentru tineri simțeam un fel de neliniște. Cuplurile mi se păreau o specie nepământească. Îmi displăcea conotația senzuală din felul cum priveau bărbații toate femeile: speculativ, cântărind-o pe fiecare, fie că aveau paisprezece ori șaptezeci de ani. Voiam să fi făcut dragoste cu toate, ori cu nici una. Ceea ce-mi displăcea cel mai mult era sentimentul greșelii, al ratării unei ocazii unice care dusesse la singurătate. Nutream o anume simpatie

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

pentru toți acești oameni – poate în linia sugerată de Einstein, căci îi vedeam captivi în închisoarea „individualității” lor. Dar acest vag sentiment fratern era tivit cu dispreț față de specia a cărei pretenție la diferență, la faimă, o consideram iluzorie. În orice caz, empatia mea nu putea fi lărgită suficient ca să formeze un „cerc de compasiune”.

Nu gândisem în felul acesta întotdeauna.

Sâmbătă, m-am dus la târgul de vechituri de lângă poarta de nord a orașului. Se lăsase frigul, așa că purtam ambele jersee sub haină. Piața se ținea într-o fostă magazie, dar erau tarabe și de-a lungul marginilor canalului. Înăuntru se afla o varietate de obiecte, de la abajururi de sticlă și aspiratoare de praf defecte până la mese cu picioare groase, cu urme de arsuri sau de apă. Mă întrebam cum ar fost să mă plimb printre vechiturile acelea cu altcineva.

Am ieșit și m-am așezat pe un zid deasupra canalului. Aprinzându-mi o țigară, am privit cum un cuplu de la o tarabă plină de olărie ciobită încerca să vândă ceva unui bărbat într-un palton scump. Telalul arăta ca un călău polonez, cu șanțuri în loc de riduri pe fața scobită, posacă; nevastă-sa era grasă pentru un bărbat atât de pîrpiriu, indignată și autoritară, cu obraji roșii strânși într-o basma.

Mai încolo, cineva pusese un disc la un pick-up cu manivelă, și alăturile jazzului din New Orleans zăngăneau puternic în aerul rece.

În acea clipă, în notele dulci ale clarinetului, mi-a venit pentru prima oară ideea că poate totul nu avea să se termine cu bine.

Toată viața crezusem că dacă treceam de clipa prezentă, tiparul destinului avea să mi se dezvăluie. Presupun că absorbisem niște idei despre recompense meritate sau despre faptul că pronia binevoitoare veghea asupra mea – probabil de la mama citire, sau de la școala din sat.

Orașele pe care le văzusem – Tunis, Colombo și Ierusalim, precum și Veneția, Bruges, Viena și tot restul – nu mă lăsaseră niciodată să întrezăresc acest viitor promițător. Le răzuisem zidurile cu ochii, întrebându-mă ce ascundeau; îmi ridicasem privirea la mansardele de deasupra magazinelor universale, căci învățasem că a te uita în sus era unica modalitate de a vedea. Mă chiorâsem prin sticla aburită a barurilor și peste vergelele de cupru ale draperiilor din vitrinele restaurantelor. Văzusem lumea celorlalți, dar nu-mi găsisem locul în ea; călcasem pe nenumărate trotuare, uluit de varietate, incapabil să aleg, de frică să nu ocolesc ceea ce îmi era predestinat.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Copilăria solitară, adolescența cu Biblia și gramatica limbilor clasice – toate fuseseră tranziții, pași spre ceva. Maturitatea venise cu războiul, deși mă convinsesem și atunci că... Da, că odată întors acasă de la Dunkerque, odată înapoiat pe front, odată ieșit din Africa de Nord, odată vindecat de răni, odată... Tot mai speram că dacă voi continua să cred, tiparul mi se va revela.

După război, cea mai mare șansă fusese să mă pierd în muncă; prin sforării și prin piezișe căi ajungem cu ochiuri drept la țintă, nu așa spunea bătrânul Polonius²³? Apoi, în anii petrecuți în tunelul cercetării, în încăperile dosnice ale spiritului uman, poate că superstiția mă ajutase să merg înainte: eram „bun“, lucram spre binele semenilor mei aflați în suferință, pe care aproape nimeni altul nu-i înțelegea. Poate că, involuntar, crezusem că Dumnezeu mă ținea sub observație. Speram că această muncă pe brânci era și ea un stadiu – după care... după care, desigur...

Mă hotărâsem să mă „pierd“ și mă pierdusem pe mine – în toate acele consultații, saloane cu bolnavi apatici, straie murdare. Simțeam acum pentru întâia oară că viața mea risca să fie o serie veșnică de tranziții; dincolo de ele nu se întrevedea nici un plan. Singurul „după“ care avea să fie vreodată era cel în care mă găseam acum: încă un oraș străin în care să-mi adăpostesc singurătatea.

Luni am început lucrul la carte, pe care hotărâsem s-o intitulez *Puținii aleși*. Cumpărasem un top de hârtie de la papetărie și am potrivit prima filă în mașina de scris. După două zile, două zile de pășit prin cameră, pe podeaua lustruită, și nenumărate însemnări în creion, am bătut primul cuvânt. „Este“.

Nimic nu mă prevenise în legătură cu truda fizică pe care o presupune scrierea unei cărți. Articolele mele medicale nu fuseseră mult mai lungi decât niște referate studentești, dar ca să am o carte trebuia să aștern pe hârtie – judecând după cele aflate pe rafturi – nu mai puțin de șaptezeci și cinci sau optzeci de mii de cuvinte. Mi se părea un număr de neatins, oricât de des îmi reaminteam că și călătoria cea mai lungă începe cu un prim pas. Aveau degetele mele puterea să lovească tastele de mai mult de o jumătate de milion de ori? Erau mușchii spatelui meu suficient de tari ca să mă țină în poziție dreaptă săptămâni întregi?

Am potrivit mașina de scris să lase spații largi între rânduri, ca să încapă corecturile de mână. Am estimat că dacă scriam trei pagini pe zi, puteam termina în nouăzeci de zile – aproximativ cele trei luni pentru care

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

închiriasem camera. Lucram în fiecare dimineață, ieșeam, mă plimbam, apoi lucram din nou de la cinci până la masa de seară. Noaptea, citeam. Foarte lent, am început să progrez: teancul de foi albe se micșora; cel de foi scrise creștea. Era ca și cum aș fi construit un zid, cărămidă cu cărămidă.

O parte a activității mele personale n-a putut fi încorporată în carte, deși avea legătură cu felul în care vedeam eu lumea și cu ce gândeam despre Luisa.

Pe când lucram la Birmingham, începuseră să se facă cercetări pe tema nouă pe atunci a dependenței de droguri. Ca răsplată pentru iernile lungi petrecute în secțiile cu bolnavi cronic, fusesem detașat pe șase luni la un institut de cercetare din Edinburgh, unde, cu mijloacele limitate din epocă, specialiștii încercau să afle ce se petrece în creierul dependenților de heroină. Potrivit teoriei la modă în acea perioadă, cortexul prefrontal, sau ceea ce în termeni laici se numește sediul rațiunii sau al controlului comportamental, se deconectează aproape total, în timp ce nivelul de dopamină – substanța care produce plăcere și dorința de a o repeta – crește considerabil.

Această teorie nu era deloc surprinzătoare, dar îmi amintea de altceva: de fiziologia sexului, la care ar fi putut fi de asemenea aplicată. Mă făcea să mă întreb, de asemenea, dacă sentimentul iubirii ori de a fi „îndrăgostit“ ar fi suportat o astfel de explicație. Fusesem izbit de similitudinile dintre modul în care concepeam eu relația cu Luisa și cele ale pacienților suferind de ceea ce se numise cândva „monomanie“, fiind apoi rebotezată „tulburare obsesiv-compulsivă“. Le-am propus colegilor scoțieni să măsurăm nivelul de serotonină la voluntari din ambele grupuri, dar timpul și banii nu erau de partea noastră.

Nu încăpea îndoială că „a fi îndrăgostit“ producea schimbări în creier; întrebarea, ca și cu vocile lui Diego, era dacă acestea erau sănătoase ori morbide. Științei creierului nu-i trebuie mult ca să se preschimbe în metafizică, și, în așteptarea unor scannere mai puternice, care ar fi putut da un răspuns la nivel submicroscopic, nu-mi rămânea decât să cuget la straniul statut pe care-l conferim noi, oamenii, ideii de „iubire“.

E unica emoție căreia îi recunoaștem puterea de a ne schimba viața; nici un alt sentiment – dacă prin „sentiment“ înțelegem eliberarea unor substanțe dezordonate în creier – nu are voie să producă o judecată, alături de rațiune și intelect. Nici o persoană întreagă la cap n-ar lua o decizie care să-i schimbe

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

viața pe baza invidiei, furiei ori disperării, dar lăsăm bucuroși ca cele mai importante opțiuni de viață să fie determinate de emoția „iubirii“.

Mai mult, suntem mândri de asta; societatea îi aplaudă și le acordă avantaje fiscale celor care se căsătoresc, fac copii, lucrează și mor în funcție de dictatele acestei secreții de dopamină. Totul, mă gândeam, e foarte straniu; dar această meditație îmi aducea și o mângâiere, anume convingerea că dorul agonizant de Luisa nu era decât efectul unor neurotransmițători care dăduseră rateuri în serie.

Incapabil să găsesc un loc acestor gânduri în cuprinsul cărții, cu puțin timp înainte de plecarea în anul sabatic trimisesem un articol pe acest subiect revistei care fusese amabilă să mă publice înainte. Spre marea mea surprindere, l-au tipărit integral, cu un titlu în care se folosea o expresie în vogă: „Dragostea: eroarea categorială“. Câtva timp după aceea am primit telefoane de la reviste sau programe de radio aflate în căutarea unui raționalist fervent care să reducă toată viața omenească la funcționarea sinapselor. Obosisem explicând că nu asta era concepția mea despre lume.

*

În majoritatea zilelor când scriam la *Puținii aleși* luam prânzul la Brasserie Felix, un local descoperit de mine într-o piațetă, cam la cincisprezece minute de mers pe jos. Nu conta la ce oră soseai, aveau întotdeauna meniul zilei – somon afumat cu sos de mărar sau cârnați cu legume. Beam berea locală, neagră și inertă.

Într-o după-amiază am văzut-o pe Anna de la biroul de turism trecând pe aproape și am ridicat brațul. Când s-a oprit să se uite prin vitrină, i-am făcut semn să intre și am invitat-o la o ciocolată fierbinte. Era palidă la față, cu cearcăne vinete sub ochi. M-a întrebat cum mergea cartea.

- Merge. O bat la mașină.
- Știi în fiecare zi ce o să scrii?
- Uneori, am zis. Dacă vreau să povestesc o anumită întâmplare sau am de corectat o idee.
- De corectat?
- Da. Cartea arată că mult din ceea ce credem că știm în domeniul meu este probabil greșit.

Fără să întrebe care era „domeniul“ meu, și-a amestecat băutura, apoi a întors toarta invers și a luat ceașca în ambele mâini.

- Și în restul timpului? vru ea să știe.
- Aștept să-mi vină ideile. Dacă nu-mi vin, am descoperit că lucrul cel mai bun de făcut este să scriu ceva – indiferent ce. Poți oricând să rupi o coală de hârtie și s-o arunci. Dar dacă nu începi, nu vine nimic. Trebuie să te supui.
- Înțeleg.
- Anna privi afară pe geam. Mereu părea în căutarea unui punct îndepărtat.
- Te-ai născut aici?
- Eu? Nu. M-am mutat în oraș acum vreo cinci ani.
- Aș fi vrut s-o întreb mai multe, dar atitudinea ei mă descuraja.
- Ce faci azi după-masă?
- Merg să văd niște proprietăți pe care le punem pe lista noastră.
- Unde?
- În diferite părți ale orașului.
- Pe jos?
- Da.
- Pot să te însoțesc?
- Nu intenționasem s-o rog asta; mă luase gura pe dinainte.
- Dacă vrei, spuse ea, tot fără să zâmbească. Dar trebuie să plec chiar acum.
- Am plătit și am urmat-o afară, în frig. Mergea atât de repede, încât am făcut un efort serios să țin pasul. Prima oprire a fost un apartament într-o casă de raport cenușie. Liftul era defect și aveai mult de urcat până la etajul patru. Anna mi-a spus că apartamentul aparținea unui cuplu care urma să se mute într-o casă de bătrâni din suburbii, dar avea nevoie de banii de chirie.
- Așa și arătau, gata de retragere. Bătrânul ciripea ca o păsărică în colivie în timp ce Anna inspecta locuința. Era ceva rugător în atitudinea lui, deși nu aveam habar ce spunea. Soția lui trântea cești și farfurii în bucătăria mică. Insistă să ne trateze cu ceai negru și prăjiturele foarte sfărâmicioase.
- Mai târziu, Anna mi-a explicat că bătrâna se plânsese că trebuia să zugrăvească apartamentul și să repare boilerul. Am văzut încă trei locuințe în după-amiaza aceea.
- Îți place camera dumentale? m-a întrebat Anna.
- Nu e prea luxoasă, am răspuns, dar cred că e cea mai bună.
- Și eu cred. Am locuit eu însămi în ea, când am venit în oraș.
- Și acum unde locuiești?
- Într-acolo, zise ea făcând un gest cu brațul. De cealaltă parte a catedralei.
- Un loc plăcut?

– Bineînțeles. Am avut de unde alege.

Era deja întuneric, și nu scrisesem decât o pagină în dimineața aceea. Simțeam de departe muștrarea mașinii de scris.

– Mai pot veni cu dumneata și în altă zi? am întrebat-o. Îmi place compania.

– Voi mai vizita câteva locuințe vineri. Probabil voi trece pe la braserie cam la aceeași oră. Dacă ești acolo...

– Îmi dai un număr de telefon? am adăugat, dar ea se îndepărtase deja și nu s-a întors.

Devenise o obișnuință să merg după-amiaza cu Anna la camerele și apartamentele, garsonierele și micile hoteluri care trebuiau trecute pe listă. Cât de singuratic poate fi un bărbat, mi-am zis, dacă unica lui prietenă e o funcționară de la biroul de turism, o femeie la care n-a fost acasă și căreia nici nu-i cunoaște numele de familie... Dar îmi făcea plăcere mișcarea și am ajuns să cunosc bine orașul. Uneori, Anna îmi arăta mici restaurante sau prăvălii care vindeau cărți în limbi străine.

În alte după-amieze mă duceam la film. Era o modalitate bună de a-mi odihni mintea după *Puținii aleși*. Gustul național părea să se îndrepte spre dramele sumbre de familie sau spre comedii trăsnete în care oameni mici sfârșeau prin fi acoperiți cu var. Într-o zi, la un club de cinefili pentru care cumpărasem abonament cu prețul unui singur bilet, m-am pomenit urmărind un film porno ce se petrecea la o mănăstire. Nimic de pe afiș nu mă prevenise; nu era stilul lor.

Fără o înțelegere fermă, marțea și vinerea au devenit zilele în care Anna trecea pe la Brasserie Felix. Uneori nu aveam de văzut decât două locuințe, și adesea o privire rapidă era suficientă; alteori nu terminam decât pe la șapte. Conversația noastră nu era prea variată. Cea mai mare parte se referea la camerele și apartamentele văzute; restul trata istoria orașului.

Niciodată n-am întrebat-o pe Anna despre familia ei sau despre trecut; nici ea nu părea curioasă să afle lucruri noi despre mine. După o întrebare politicoasă despre cum mergea cartea („Păi bine, merge, zău că merge.“ „Asta-i perfect.“), scotea bucăți de hârtie împăturite din buzunar și zicea „OK. Astăzi mergem într-o parte a orașului unde n-am mai fost. Unde locuiau pe vremuri țesătorii. Țesătorii? Țesătorii?“

Și plecam, trecând peste un pod, pe o străduță pietruită. Uneori luam un tramvai sau trenul huruitor din care ne puteam uita prin ferestrele noilor

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

blocuri de locuințe construite la repezeală ca să înlocuiască străzile distruse de război.

Firește, eram curios. Speculam în tăcere. Divorțase de un soț crud; era văduvă; soțul ei era captiv în spatele Cortinei de Fier și ea muncea ca să-i trimită bani. Avea doi copii mici în altă țară. Era informatoarea guvernului, în căutare de imigranți ilegali. Sau, varianta care-mi plăcea cel mai mult, era ocupată și ea cu scrisul unei cărți, o lungă ficțiune istorică, și lucra la biroul de turism ca să plătească chiria.

Fața ei mă intriga. În afară de buzele sculptate, avea fruntea înaltă și ochii mari, căprui, parcă stinși de o durere nemărturisită. Erau trăsături pe care oricine le-ar fi numit „puternice“; totuși, îmi era imposibil să-mi amintesc chipul ei. În zilele când n-o vedeam, încercam, de amorul artei, să mi-o imaginez, dar tot ce obțineam era o siluetă vagă, înălțată, subțire, cu părul pe umeri. Puteam să descriu în amănunt fețele copiilor cu care fusesem la școala din sat în anii douăzeci, dar din fata cu care fusesem abia ieri nu rămăsese decât o sugestie.

Eram oare „prieteni“? Credeam că da. Între noi doi exista o legătură, întărită de faptul că trecea pe la braserie la aceeași oră în cele două zile; plini de tact, acceptam că dacă nu voiam să vorbim despre trecutul propriu nu-l puteam iscodi nici pe celălalt. Cel mai bun lucru era că Anna avea o poveste pe care nu era treaba mea s-o descopăr: relația mea cu Anna era diametral opusă celei cu pacienții mei, și era înviorător gândul că nu trebuia să-i explorez meandrele vieții.

Unul dintre lucrurile care mă legaseră foarte strâns de Judith Wills și Simon Nash era refuzul soluțiilor convenabile ale psihanalizei timpurii. Sărmanele fete cu dureri și bâlbâieli și cu „absențe“, toate suferind evident de o formă de epilepsie, cărora li se spunea că boala le venea din dorința nerecunoscută de a se culca cu tații vitregi... Era neglijență clinică, sau, în cazul fetei cu dureri abdominale trimisă acasă ca vindecată de „isterie“, doar ca să moară de cancer la stomac, neglijență criminală.

Și totuși... Dorința omenească de a avea o poveste, un mister și un deznodământ, mai ales când finalul nu e doar acela al unei șarade polițiste, ci îți aduce și ușurare și fericire... Foamea aceea este mereu prezentă, constituie mereu o tentație. Dacă elimini dogma – denaturarea faptelor ca să se potrivească în tiparul oficial pe care orice biserică li-l impune

credincioșilor – , poți recunoaște că, pe parcursul lungilor conversații, oamenii descoperă lucruri despre trecutul lor care îi ajută să-și trăiască viitorul.

Cu Anna construise o prietenie bazată nu pe intimitate, ci pe absența ei. În acest vid a sporit încrederea reciprocă. Într-o zi am mers în cartierul catedralei ca să inspectăm un apartament ai cărui proprietari plecaseră în Italia pentru șase luni. Era mai opulent decât locuințele obișnuite: livingul avea un șemineu cu ramă de marmură, tablouri în ulei și canapele plușate; dormitorul principal avea un pat cu baldachin și vedere spre râu. Niciodată nu dormisem într-un pat cu patru stâlpi, nici măcar nu șezusem pe unul. Proptindu-mă în perne, am întreat-o pe Anna, care măsură lățimea încăperii:

– Crezi că experiențele pe care le-ai avut formează un tipar? Sau sunt aleatorii, fără legătură între ele?

Ea zâmbi, pentru prima oară de când o cunoșteam. Puse jos ruleta, își desfăcu fermoarele ghetelor și se așeză lângă mine pe pat. Zâmbetul îi persistă când se întoarse către mine.

– Nu văd nici un tipar, Robert. Văd numai zile.

– Până acum nu te-am văzut zâmbind.

– N-ai spus nimic ca să mă faci să zâmbesc.

Un moment am crezut că avea să râdă, și m-am simțit ușurat că n-a făcut-o. Își puse mâna pe coapsa mea și zise:

– Putem face dragoste dacă vrei.

– Deci acuma mă cunoști de destulă vreme?

– Da.

– Bine. E plăcut și cald aici.

Anna se ridică în picioare zâmbind și-și scoase puloverul și fusta, apoi își trase furoul peste cap. Purta ciorapi-pantaloni de nailon, cu o dungă ce mergea de la vintre până sus la stern. Nu văzusem niciodată asemenea lucruri; presupuneam că în afară de a ține cald, erau necesare pentru fustele mai scurte purtate atunci de femei. Asta m-a făcut să-mi amintesc de Luisa și de cât de mândră îmi arăta demodatul *reggicalze*. Se rotea prin camera de hotel, făcând să alterneze fâșii de piele goală și de mătase întinsă.

Pielea Annei avea o nuanță bej, trimițându-mă cu gândul la lutul sculptorului; abdomenul era plat, șoldurile puternice și rotula frumos definită. M-am dezbrăcat și eu, așa că ședeam goi, unul lângă celălalt, pe patul luxos. Ea își trecu mâna peste pieptul și umerii mei, apoi mă sărută pe obraji.

Corpul ei era armonios din punct de vedere anatomic, dar nimic mai mult.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Am privit-o cu o blândețe de care nu fusesem capabil să dau dovadă înainte; eram mândru că ajunsese la detașarea în care să-i văd goliciunea drept ceva uman, firesc. Părul pubian era roșcat, dar rar, ca și cum ar fi avut șaisprezece, nu treizeci și opt de ani. Ea întinse mâna să-mi atingă penisul care zăcea inert, într-o parte. Țin minte că m-am gândit că toți termenii aceștia – „pubian“, „penis“ și așa mai departe – păreau, de data asta, potriviți. Ea ridică în mână organul moale, ca și cum ar fi căutat sub el ceva mai interesant; dar acolo nu era decât unghiul dintre coapsă și zona inghinală. I-am atins labiile și mi-am trecut degetul printre ele, inserând, blând, vârful în vagin. Mă întrebam de ce viața mea se derula încă în latină.

După o vreme, am încetat să ne pipăim. Anna rupse tăcerea:

– Următorul apartament nu-i chiar așa de interesant.

– Unde este?

– La periferie. Va trebui să luăm tramvaiul. Ți s-a terminat abonamentul?

– Nu, mai am trei zile. Ne-am lăsat pe spate, cu ochii în tavan. Trebuie să-i coste foarte mult încălzirea, am spus peste câteva clipe.

– Cred că sunt bogați. S-au dus să stea toată iarna la Veneția.

Încă o perioadă de liniște, de data asta mai stingheră.

– Dacă tot suntem aici, zise Anna. Și am mers atât de departe. Te superi?

Își linse degetul, își plimbă mâna peste vintre, apoi își despărți labiile ca să-mi arate țesutul muco-cutanat până la punctul în care vârful clitorisului se ȋtea din adâncitură și începu să-l frece cu hotărâre. M-am întins peste ea și i-am înconjurat umerii cu brațul. Fața mea era în părul ei, buzele lângă urechea ei.

– Vrei cumva să-ți spun la ce te gândești?

– Nu, icni ea. Este prea... groaznic.

După ce termină, se lăsă moale pe cearșaf. Lacrimile îi curgeau pe lângă ureche, în păr.

Spre satisfacția mea, cartea creștea regulat cu trei pagini pe zi. Cel mai greu mi-a fost cu partea a treia, când sfârșitul încă nu se întrezărea, dar era și prea târziu ca s-o iau de la capăt. Începea cu un atac asupra profesiei mele, care, susțineam eu, era prea interesată de categorisirea bolilor ca să prețuiască ce-i stătea sub nas: experiențele relevante ale pacienților. O istorie a disciplinei, concentrată în două pagini, arăta că se făcuse o singură descoperire importantă, respectiv că majoritatea bolnavilor cronici care se credeau Napoleon sau Boadicea nu sufereau nici de o boală a creierului, nici de un

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

colaps nervos, ci se aflau în ultimele faze ale sifilisului. La asta se limita progresul: aproape două sute de ani pentru identificarea unei erori categoriale.

Mi-am bătut joc fără milă de situația tratamentelor, mai ales de remediul mult lăudat al psihanalizei freudiene care își făcuse singur atâta reclamă nefondată, încât pusese la pământ întreaga profesiune. Am încercat să redactez totul cât de ușor și anecdotic posibil.

Era o seară ploioasă în Yorkshire, în octombrie 195... Ploaia dădea pe afară din burlanele pline ale uriașei clădiri victoriene. Eram de gardă când am primit un telefon de la un generalist din Halifax. Avea un pacient tânăr pe care voia să ni-l trimită. Mama pacientului avea mașină și ni-l putea aduce în cel mult o oră.

Mi-am anunțat superiorul, doctorul H., un om cu multă experiență. Pacientul a sosit pe la ora șapte. Se numea Terry și purta sacou și cravată. Mama lui era o femeie respectabilă, deși tulburată.

Terry fusese destul de bun la învățătură ca să meargă la o școală teoretică și apoi la universitate, unde era acum în ultimul an. Părinții erau foarte mândri de el. Fusese un copil liniștit și un cititor pasionat. Avea o soră mai mare, dar nu erau foarte apropiați; sănătatea surorii era bună. Cu câteva săptămâni în urmă, începuse să se întoarcă acasă târziu. Părinților le spusese că avea o slujbă cu jumătate de normă; strângea bani ca să ducă o fată la Paris. Dispăruse o săptămână, și când reapăruse le spusese că fusese urmărit de poliție. Refuzase să intre în dormitorul său, afirmând că era înțesat de microfoane, și insistase să doarmă la parter. Își avertizase părinții să nu asculte radioul, fiindcă s-ar fi putut să fie mesaje despre el.

Chestionat de doctorul H., Terry păru confuz. Își scutura capul, ca și cum ar fi vrut să-l curețe de ceva nedorit. Vorbea lent, ca un om sedat, deși maică-sa spunea că nu luase medicamente. Alteori era agitat și îl prevenea pe medic că exista o conspirație care urmărea să-l dea pe mâna poliției.

Am vorbit apoi despre ce simțea pentru fete și despre educația sa metodistă. Doctorul H. îi sugera mamei că lui Terry i-ar fi fost mai bine în spital. Ne-am înțeles ca ea să revină a doua zi cu un geamantan cu lucrurile băiatului. O asistentă urma să se ocupe de internare.

„O mamă schizofrenogenă tipică“, a bombănit doctorul H. când am rămas singuri.

Eu n-am deschis gura, deși eram îngrozit. Tocmai examinaserăm un tânăr la prima criză a unei boli grave, și specialistul voia să explice afecțiunea prin prisma copilăriei pacientului. Doctorul H. vorbi despre „super ego-ul“ și „id-ul“ lui Terry – pornind de la faptul că-și dăduse întâlnire cu o fată.

Mama lui înfrunta cele mai grele clipe ale vieții, și tot ce-i puteam oferi noi drept alinare era să-i spunem că ea era de vină. Doctorul H. susținea sus și tare că acea femeie destul de comună era „schizofrenogenă“ (adică o mamă ce inculca nebunia).

Aș vrea să pot spune că Terry a fost un caz singular, însă fiecare nou pacient era tratat în același fel. În noaptea aceea ploioasă din Yorkshire am jurat că voi încerca să le dau o șansă sărmanelor suflete pe care hazardul genetic le-a ales să poarte povara avantajelor capricioase ale speciei noastre în lupta pentru supraviețuire.

Din respect pentru confidențialitate și legile anticalomnie, făcusem din Lancashire Yorkshire, din Jimmy, Terry și așa mai departe. Foarte bine – dar nu peste mult timp am dat de probleme. Prima a fost una de limbaj. Există o limită a numărului de dați când ochiul cititorului poate citi un cuvânt ca „fenomenologic“. Biata greacă veche: greu de citit în alfabetul ei colțuros și respingătoare ochiului în alfabetul nostru; dar, dacă foloseam cuvinte ca „nebun“, cartea nu putea fi luată în serios. S-a dovedit că această negociere dintre adevăr și toleranța cititorului constituia o mare parte din procesul scrierii; până atunci nu știusem ce mult din munca unui autor semăna cu a unui curier sau a unui agent – un broker al suportabilului.

Apoi, priveam tratamentul din unghiul de vedere al pacientului și arătam cât de bizar trebuia să i se pară persoanei suferinde comportamentul personalului medical. Argumentam că acțiunile extreme – chiar și amăgirile – acestui tip de pacienți sunt, în fond, încercări desperade de a apăra integritatea a ceea ce ei consideră că este „sinele“ lor.

În felul ăsta, eram în consonanță cu multe alte idei ale epocii. Dar mergeam mai departe, arătând că ideea unui „sine“ apărât până în pânzele albe de sărmanul pacient este nu numai mutația definitorie care a dus la apariția lui *Homo sapiens*, ci și un miraj: o capricioasă autopăcălire neurală, acceptată

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

fiindcă oferă false avantaje. Bietele suflete încearcă să apere cu disperare o minciună.

Pornind de la această premisă, cea de a doua parte a cărții argumenta că evenimentele secolului douăzeci – tranșeele, lagărele morții și gulagul – nu pot fi înțelese altfel decât ca exprimări psihotice ale blestemului genetic; că, într-un sens, sunt năluciri transpuse în realitate, pe măsură ce oamenii au încercat să remodeleze lumea după propria lor imagine dementă.

Cartea era foarte greu de scris. Fiecare capitol, reprezentând o nouă cărămidă a teoriei mele, cu referințe din biologie, genetică, istorie, trebuia să fie impecabil din punct de vedere științific; atunci când terminam cu unul, eram ușurat că-l dădusem gata, dar și îngrijorat – ros de convingerea că aș fi putut să-l redactez mai bine. Secțiunile de legătură puneau o problemă diferită, dar la fel de dificilă: uneori nu știam ce anecdotă sau studiu de caz să folosesc și la ce m-ar fi putut conduce.

Apoi ieșeam pe străzi să mă plimb și să-mi limpezesc mintea. Deja cunoșteam bine orașul, arterele largi, comerciale, cu vitrine incasabile, manechine și haine costisitoare, dar și cartierele rezidențiale de case cu frontoane, piațete pavate cu piatră cubică și hale industriale. Într-un fel, toate orașele sunt versiuni ale unei paradigme. Lumina unei după-amiezi de iarnă strălucește în același fel pe cafenelele din Siena ca la Nablus sau Boston. Viețile celorlalți se desfășoară în continuare.

La trei zile după incidentul de pe patul cu baldachin, Anna veni la ora obișnuită la Brasserie Felix și stătu să bea puțin cidru aromat înainte de a da semnalul plecării într-un nou tur de vizitare. Părea să fie într-o dispoziție mai comunicativă decât de obicei, deloc rușinată de amintirea ultimei întâlniri. Asta era o ușurare. Deși tentativa de sex nu fusese ideea mea, mă simțeam vinovat de eșecul ei. Ar fi trebuit să fiu capabil să ridic organul adormit așa cum ridici un deget, la comandă. Donald Sidwell îmi povestise că întâlnise la Bruxelles o fată care credea că așa funcționa.

Ne aflam într-un apartament de lângă gara centrală, cu vedere spre triaj. Pe mine mă atrăgea ideea de a auzi trenuri toată noaptea, dar Anna nu era sigură.

– În plus, peisajul e urât, zise ea.

– Nu-ți plac trenurile?

– Prefer grădinile. Parcurile.

– Da, dar este ceva... prietenos în hurelul vagoanelor pe șine, gândul la călătoriile altora.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Ea zâmbi, dar m-am abținut să-i atrag atenția.

– Ține de aici, te rog, îmi spuse, dându-mi un capăt al ruletei.

Așezată pe vine, cu fusta întinsă bine peste coapse și șolduri, cu părul castaniu căzându-i în față peste gulerul jerseului crem, era o ființă frumoasă, fără puțință de tăgadă. Îmi plăcea mult.

– Deci, Robert, de câte săptămâni ești aici?

– De vreo zece.

– Și nici un prieten n-a venit să te vadă.

– Nu, eu... Nu. Nu am mulți prieteni. Am colegi, doi care-mi sunt mai apropiați.

– Povestește-mi despre ei.

– Judith. Severă, dar calmă. Principială, inteligentă, hotărâtă. Cu calități perfecte de comandant. Dar poate râde de lucruri copilărești. Îi plac la cinema comediile trăsnite.

– Și celălalt?

– Simon? La început, pare... dificil. Infatuat? Cunoști cuvântul?

– Da, ca un judecător sau un director de școală.

– Da, numai că, vezi, el are o altă... Are alte planuri. Mintea i-o ia înainte. Pacienții sunt morți după el.

– Pacienții?

Mă dădusem de gol.

– Dar nici unul nu vine să te vadă, remarcă Anna zâmbind iarăși.

– Aceștia doi nu vreau eu să vină. Trebuie să scriu singur cartea. Când mă întorc în Anglia o să lucrez din nou cu ei.

– Alți prieteni nu ai?

– Cei mai buni prieteni i-am avut în armată. În război.

– Ce s-a întâmplat cu ei?

– Câțiva au murit. Cu alții am pierdut legătura.

– Dar în timpul războiului?

M-am uitat pe fereastră, cuprinzând triajul cu privirea, apoi m-am întors față în față cu Anna.

– În timpul războiului am fost fericit.

– Fericit?

– Cred că n-am spus-o nimănui până acum. Știam ce trebuie să fac. N-aveai nici o șansă să te simți singur, pentru că nu erai cu adevărat o persoană individuală, toți făceam parte din același corp. Unul murea, tu erai rănit,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

celălalt era bine. A doua zi roata se învârtea. Nu conta, nu avea nici o importanță. Doar că aveam sentimentul ăsta de... luptă pentru un scop. Nimic nu-l afecta. Observându-i privirea întrebătoare, am continuat: Prietenul meu cel mai bun se numea Donald Sidwell. Ne aveam ca frații. Ne-am cunoscut la universitate. Îl pasionau foarte multe lucruri: mașinile, muzica, Franța, cursele de cai. Apoi s-a încadrat în același regiment ca și mine și am ajuns împreună în aceleași locuri. Franța, Africa de Nord, Italia.

– Ce s-a întâmplat?

– A fost rănit la Anzio. La fel și eu. Toți am fost. Locul era îngrozitor. Nu sunt sigur că trebuia să ne aflăm acolo.

– Dar el a supraviețuit.

– Da. A fost ucis în toamna următoare, în munții de la nord de Florența. Era altfel de luptă, corp la corp, în pădure. Trebuia să ținem deschis un drum care mergea spre nord prin desiș. Am atacat, din nu știu ce motiv, în mijlocul după-amiezii. Apoi s-a întunecat. Donald era miop. Nu știu exact ce s-a întâmplat, dar am avut pierderi mari în ziua aceea.

– Asta a fost tot?

– Asta a fost tot. N-a mai ajuns niciodată acasă, nu și-a trăit viața.

– Erai îndrăgostit de el?

– Nu așa. Nu îndrăgostit. Dar îl iubeam.

Ședeam pe pat. Atmosfera era prietenoasă, lipsită de tensiune. Multă vreme nici unul nu ne-am clintit. Auzeam ticăitul ceasului de pe consolă.

Apoi Anna tuși. Spuse foarte încet:

– Am știut eu că ești doctor. Mi-am dat seama după felul cum m-ai atins.

În mod bizar, observația ei mi s-a părut comică. M-am lăsat pe spate și am râs cu poftă. Anna păru nedumerită, dar, văzând că n-o făceam cu răutate, începu să râdă ușor și ea – mai întâi de mine, apoi de ceea ce spusese și apoi de absurditatea întregii situații. Absurditatea generală.

Mă bucuram că o făcusem să râdă după zece săptămâni și mi-a părut rău că a trebuit să ne ridicăm și să ieșim iar pe străzile reci.

*

Mă apropiam cu pași mari de sfârșitul cărții. Reușisem chiar să întocmesc un plan de o singură pagină cu ceea ce mai rămânea de făcut.

Într-una dintre librăriile cu cărți în limbi străine indicate de Anna, am dat peste o ediție studentescă din Tennyson, probabil abandonată de un autostopist englez din dorința de a-și ușura bagajul. Nu mă atrăseseră
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

niciodată grădinile vespérale ale poeziei victoriene, dar îmi doream o lectură diferită de cele de până atunci; în plus, nu costa decât echivalentul unui șiling. În comentariul său, editorul atrăgea atenția că „In Memoriam“ era o elegie nu doar pentru un prieten, ci pentru un întreg mod de a vedea lumea. Apărută în deceniul al patrulea din secolul al XIX-lea, cartea *Principiile geologiei* de Charles Lyell arătase că Pământul nu avea o vârstă de doar câteva mii de ani, cum fuseseră încredințați creștinii până atunci, ci de sute de milioane de ani. Asta însemna suficient timp ca procesul de selecție naturală al lui Darwin, lent ca melcul, să fie fezabil, dar ucidea o întreagă tradiție. Pierderea acelei certitudini, scria editorul, era deplânsă la fel de înfocat de Tennyson în „In Memoriam“ ca și de Matthew Arnold în „Dover Beach“.

Când l-am citit, șezând pe patul în formă de sanie din camera mea închiriată, poemul m-a mișcat. Am înțeles că ăsta era un motiv din care dorisem să-mi scriu cartea într-un oraș anume: căutam un loc care să mă adăpostească într-un timp mai inocent. Nu înainte de descoperirea vârstei Pământului, dar într-o perioadă de dinainte de 1914, când mai era posibil să crezi că oamenii – în ciuda barbariilor săvârșite de romani, goți sau mongoli și în ciuda extremelor imperialismului și sclaviei – urmau să devină, cu toate eșecurile, creaturi mai civilizate și mai luminate. Un timp de dinainte ca Flandra și Auschwitz să fi demonstrat că, dacă există mijloacele de ucidere și voința de a le folosi, specia umană, departe de a fi apogeul creației, se situează de fapt mai jos decât altele din același gen sau familie.

O vârstă a inocenței, într-adevăr; îi găsisem o versiune în orașul acela și mă bucurasem de ea, în pofida solitudinii, cât timp scrisesem *Puținii aleși*. Titlul se referea la procentul locuitorilor Terrei despre care se spune că sunt nebuni: cei al căror genom este o expresie perversă a straniilor „avantaje“ de care se bucură ceilalți nouăzeci și nouă la sută; sărmanii care suportă costurile accederii noastre la sublim, dar nu și responsabilitatea pentru că am comis ceea ce nu se poate ierta.

Am bătut tare ultimul punct și i-am contemplat haloul de cerneală, semănând cu inelele neguroase ale lui Saturn. Adusesem un omagiu acestor suflete pierdute și arătasem că experiențele lor merită mai multă atenție, că orice viață individuală este sfântă, dar e înjosită de clasificarea imperfectă a bolilor. Pe de altă parte, eram îngrijorat că oamenii m-ar putea considera sentimental: ca să previn criticile de acest gen, recunoscusem că unii pacienți din aceștia nu erau doar dificili, ci nu erau deloc oameni „drăguți“. Cel mai

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

mult mă îngrijora însă posibilitatea de a nu mă fi ridicat la înălțimea sarcinii, nici prin puterea analizei, nici prin exactitatea descrierilor. Nu aveam să mai dispun niciodată de timpul sau energia de a aborda acest subiect, deci ratasem o șansă.

Înainte de final, începusem să bănuiesc că o carte științifică nu era cel mai potrivit mediu pentru a-mi exprima convingerile despre natura veacului nostru nebun; pentru aceasta era nevoie de mai mult spațiu de mișcare, de o formă mai elastică în care să poată reverbera în voie. Îndoiala nu m-a făcut să mă opresc. Am insistat până nu am avut de ce să mai insist; apoi am strâns foile într-un teanc ordonat, le-am legat cu o sfoară și le-am pus într-o cutie de carton.

În vinerea aceea m-am întâlnit ultima oară cu Anna. După ce am vizitat proprietățile de pe lista ei, am invitat-o la cină la un restaurant micuț pe care mi-l arătase de două ori. Am băut două sticle de vin și am mâncat un platou de pește afumat, apoi plăcintă caldă cu pui și ciuperci sălbatice.

La plecare ne-am oprit față în față pe trotuar. Locuințele noastre erau în direcții diferite, dar nu-mi venea să-mi iau rămas-bun.

– Să vin să văd și eu unde locuiești? am întrebat-o.

– N-are rost, zise ea scuturând din cap.

– Ți-ar face plăcere să-ți scriu?

– La ce bun? Nu te vei întoarce aici niciodată. Iar eu nu voi veni niciodată în Anglia.

Mi-am privit vârful pantofilor.

– Cel puțin, pot să-ți trimit un exemplar din cartea pe care am scris-o? Dacă va fi publicată?

– Da, asta poți s-o faci.

– Am nevoie de adresa ta.

– Ba nu, o poți trimite la agenție.

Îmi dis plăcea să ne despărțim în felul acesta, fiindcă demonstra cât de găunoase sunt prietenii de ocazie. Dar alternativa era inacceptabilă: să-i scriu cuiva care îmbătrânește departe, se schimbă, cineva care nu ar mai fi aceeași persoană fără mine alături...

Am inspirat adânc, spunându-mi că era un semn de normalitate să poți să-ți iei rămas-bun; sau cel puțin o cale de a-ți păstra sănătatea mintală. Aveam să mă detașez, să mă desprind cu succes din acea relație. La urma urmei, n-o

mai văzusem pe Mary Miller de douăzeci și cinci de ani; probabil mai trăia, chiar dacă într-o formă preschimbată – o altă femeie.

Odată, la Birmingham, avusesem un pacient, un maniaco-depresiv, care mi-a povestit că o depresie de șase luni îi fusese declanșată de neputința de a-și lua adio de la un hamal din gară care se purtase deosebit de frumos cu el. Făcuse ca totul în viață să pară fără noimă, mi-a spus. Am înțeles la ce se referea, dar nu e o virtute să-ți urmezi un sentiment până în pânzele albe, dacă la sfârșit devii obsedat.

Așa că mi-am deschis brațele, am strâns-o tare la piept pe Anna și i-am spus:

– Mulțumesc. Mulțumesc mult pentru toate. Sper să fii fericită.

– Și eu sper același lucru pentru tine, replică ea.

În lumea asta, era absolut imposibil. Dar am avut senzația, când m-am întors și am început să merg pe pietrele de lângă canalul întunecat, că lucrurile puteau ajunge la un final nu în lumea asta, ci în alta.

În Anglia, am vorbit cu redactorul revistei care îmi publicase ultimul articol și l-am întrebat cui să-i trimit cartea. El mi-a dat două nume, al unei edituri specializate în medicină și al unei edituri generaliste. M-am hotărât s-o trimit la cea de-a doua, pe motivul că așa puteam avea mai mulți cititori.

După câteva săptămâni, întors la locuința din Redland, doamna Devaney mi-a adus o scrisoare de la un anume „Neville de Freitas, director editorial“, care mă invita să iau prânzul cu el la Londra. Masa a avut loc la Rugantino, un restaurant îngust pe Romilly Street, unde ospătarii italieni împingeau cărucioare cu *hors d'œuvres* și vinuri roșii tari, pe care de Freitas le turna mai cu seamă în paharul propriu. Avea favoriți arămii, o vestă cu nasturi de alamă și părul cărunt căzut peste urechi; în afară de țigara pe care a ținut-o aprinsă pe tot parcursul mesei, arăta ca o ilustrație dintr-o carte edwardiană pentru copii: Bătrânul Domn Castor, Constructorul, sau cam așa ceva.

– Este exact genul de carte pe care îl căutam, îmi spuse. Sinceră, contraculturală. Interdisciplinară cât trebuie. Vom face câteva tăieturi, dacă nu-i cu supărare. Vă voi stabili legătura cu Alison, redactorul meu. Apoi o să vă alegeți supracoperta. Dacă ediția legată se vinde bine, ar putea fi unul dintre titlurile pe care le lansăm în ediție broșată anul viitor.

Nu i-am putut urmări tot discursul, dar esența era că se oferea să-mi publice cartea. Din câte știam, ar fi trebuit să mă aștept la câțiva ani de respingeri, așa

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

că l-am rugat să mai spună o dată clar, în caz că înțelesesem greșit.

Ospătarul ne aduse *fegato alla veneziana*, ficat prăjit sub o dantelărie de ceapă în felii subțiri și moi. Brusc mi-a venit în minte prânzul de la Napoli cu Luisa și momentul în care intraseră femeile de la azil; aș fi dorit ca ele să împingă ușa de la intrare de pe Romilly Street chiar acum, ca să le dau din mâncarea de pe cărucioarele arhipline de la Rugantino.

Înțelesesem bine expunerea întortocheată a editorului.

– Vă oferim un avans de șase sute de lire din drepturile de autor, zise de Freitas, servindu-se cu cartofi prăjiți. Regret că nu putem mai mult, dar rețineți că e doar un avans. După ce-l acoperim, veți primi onorariul în mod obișnuit. Mai doriți puțin vin?

– Vă mulțumesc, am spus. Vă mulțumesc foarte mult.

Hamlet de William Shakespeare, actul II, scena 1, traducere de Ion Vinea (n.red.)

CAPITOLUL 12

În timp ce mă pregăteam să mă întorc pe insula lui Pereira, am recapitulat tot ce știam despre el. Se născuse lângă Paris în 1887, într-o familie anglo-hispano-franceză. Lucrase în Anglia și în Franța, mai întâi ca psihiatru, dar mai ales ca neurolog specializat în afecțiunile vârstei înaintate. Memoria era tema lui predilectă. În Primul Război Mondial luptase în aceeași unitate de infanterie ca tata, nereușind, nu știu din ce pricină, să intre în armata franceză. În 1940, când Franța a capitulat în fața nemților, lucra la spitalul Salpêtrière din Paris. Îmi oferise o relatare comică despre încercările de a intra în inexistentă mișcare de Rezistență de pe Loara, înainte de a-și da seama că putea servi cauza cel mai simplu înrolându-se iarăși în armata britanică. Apt, decorat și dornic, a fost acceptat în Royal Army Medical Corps în 1941. Inițial trebuia să facă mai ales muncă administrativă, dar din cauza penuriei de medici calificați ajunsese pe un vas cu trupe care naviga spre Africa de Nord în 1943. Am tresărit aflând acest detaliu, deoarece sosise la destinație cu numai câteva zile după batalionul meu, care debarcase în portul algerian Bône (cunoscut acum sub denumirea precolonială, Annaba) odată cu venirea musonului. Aproape ca și cum s-ar fi ținut pe urmele mele.

Căsnicia lui de treizeci de ani nu produsese nici un copil, iar soția murise. Spre sfârșit se orientase către psihiatrie, iar cariera i se terminase oarecum abrupt cu vreo trei decenii în urmă.

Asta era tot ce știam. Dacă îmi asumam responsabilitatea de a fi executorul său literar, trebuia să-i citesc câteva cărți și articole, dacă nu toate, și să posed o cunoaștere mai amănunțită a carierei sale decât reușisem să agonisesc în cursul primului meu sejur, pe care el – probabil ca să-mi judece caracterul și aptitudinile – îl transformase într-o lungă (dar mai puțin completă decât credea) confesiune a mea. Mai aveam nevoie să aflu și ce naiba se întâmplase cu imensa seră lipită de o latură a clădirii principale. M-am gândit că era timpul să fac niște cercetări pe cont propriu.

În cursul unei conferințe ținute la Paris în anii șaptezeci, vizitasem Biblioteca Americană din Rue du Général Camou. Deși majoritatea cărților erau în engleză, aveau un catalog bun de referințe în franceză, iar personalul era bilingv. Prin urmare, în loc să zbor la Marsilia, am decis să iau trenul

până la Paris, să văd ce găseam acolo despre Pereira, și să-mi continui după o zi călătoria spre sud.

La Biblioteca Americană am întrebat dacă exista un echivalent francez al *Who's Who*.

– Da, îmi răspunse bibliotecara cu accent american. Aveți nevoie de *Le Bottin Mondain*. Deși există și o ediție *Who's Who en France*.

– Și nu se cheamă *Qui est Qui*?

– Nu.

– Niciodată nu vor înceta să ne surprindă franțujii ăștia, nu-i așa?

– Cred că nu. De-aia-mi place aici.

După acest dialog scurt și însuflețit, m-am dus la o masă dintr-o firidă și am dat paginile catalogului până la litera P. Acolo l-am găsit. Totul părea în ordine. „*Né le 9 mars 1887 à Paris 12e ... Fils de: Antonio Maria Pereira, diplomate, et Elizabeth Georgina Waters ... Études: ... Dipl: ... Carrière: ... Salpêtrière ... Royal Manchester Infirmary ... consultant senior ... École de Neurologie ... professeur de chaire ...*“

Totul era exact așa cum îmi spusese, chiar dacă rezumatul părea cam sărăcuț. La sfârșit era lista articolelor de medicină publicate, deși se menționa și volumul neacademic *Alphonse Estève: Omul care s-a uitat pe sine însuși* (London, 1959). Ochiul meu parcurse grăbit tabelul până când se împiedică de un titlu: *La Conspiration de la Serre* (roman, Éditions du Seuil, 1964). Un roman, pentru numele lui Dumnezeu! Serre, din câte știam, era o localitate din apropierea teatrelor de război de pe Somme, în nordul Franței, însă particula „la“ te făcea să crezi că acest *serre* era altceva, așa că m-am întors la tânăra mea prietenă americană de la pupitru.

– Știți cumva ce înseamnă cuvântul *serre* în franceză?

– Cum să nu. *Glasshouse*, seră.

– Mulțumesc. Poate mai degrabă *greenhouse*²⁴. *The Greenhouse Conspiracy*. Un titlu destul de bun pentru un roman, nu credeți?

– Cred că prefer *The Glasshouse Conspiracy*. „*Greenhouse*“ mă face să mă gândesc la o casă zugrăvită în verde.

– Da, foarte posibil. Oricum, cine ar fi crezut? E și romancier, pe lângă tot restul.

Ea îmi zâmbi din nou și-și împinse ochelarii pe creștet, pe părul des, castaniu. Mi-a trecut prin minte s-o invit la dejun, dar am decis că nu era o idee bună. Dacă n-o mai găseam atrăgătoare după câteva minute, ar fi fost o

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

pierdere de vreme; dacă da, ce opțiune aveam? S-o conving să tragă chiulul de la tura de după-amiază de la bibliotecă și să meargă cu mine la un hotel? Să rămân la Paris și s-o asediez cu flori și dineuri, numai ca să aflu că avea un iubit acasă, în Delaware? Mă simțeam privind în abisul unei legături lipsite de sens, ca atunci cu Anna; așa că am părăsit rapid biblioteca și, mergând împotriva vântului pe Avenue Rapp, m-am îndreptat spre fluviu.

Dacă viața tipică a unui străin la Paris poate fi enervantă, are și avantajul certitudinii că unele lucruri sunt imuabile. Tendele roșii de deasupra trotuarelor, mesele rotunde și scaunele cu spetează de trestie, *menu du jour* scris cu alb pe vitrină... Știi la ce să te aștepți. Important e să nu comanzi o *côte de...* prost gătită, urmată de o *tarte aux...* cumpărată de la hipermarket, *la formule* pe care doresc cel mai mult să ți-o bage pe gât. Ouă cu maioneză, apoi un *sandwich camembert*, o jumătate de litru de vin roșu și un *café double* aromat este comanda mea obișnuită, și datorită ei lumea mi se pare mai bună.

Cu moralul ridicat, am întins pasul spre Pont de l'Alma. Următoarea oprire avea să fie la Bibliothèque Nationale, în căutarea unui exemplar din *La Conspiration de la Serre*. Dintr-o vizită anterioară îmi aminteam că biblioteca era prost servită de Métro, dar asta nu mă deranja prea mult, deoarece nu-mi plăceau noile vagoane de pe linia Vincennes–Neuilly, cu ușile lor pneumatice; preferam garniturile vechi de pe linia Clignancourt–Orléans, ale cărei vagoane zdrăgănitore erau bântuite de stafiile de la Verdun – mutilații de război cu gamelele întinse la cerșit. Mi-aș fi putut permite un taxi, dacă aș fi reușit vreodată să știu care vehicul era liber. Simon Nash mă informase cândva că una dintre cele trei luminițe de pe acoperiș însemna „Mă duc la întâlnire cu iubita“, iar celelalte două se traduceau prin „Șterge-o!“

Întâmplător, am găsit fără greutate un marocan amabil care m-a transportat în condiții excelente pe Rive Gauche. Eram curios să aflu cum era cartea lui Pereira. Mulți oameni se rigidizează dacă încearcă să scrie literatură, ca și cum ar fi obligați să-și pună cămașă cu guler țeapăn și cravată. Pereira era prea inteligent pentru așa ceva, deși mă neliniștea cuvântul „*conspiration*“ – conspirație. Ca mulți alții, era posibil să fi făcut greșeala de a crede că scrierea unui roman este o relaxare față de munca de zi cu zi; în acest spirit, poate că încercase un thriller.

S-a dovedit însă că mă îngrijorasem degeaba. Nu aveam acces la fondul bibliotecii dacă nu mă înregistram; pentru asta, aveam nevoie de pașaport și

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

de un girant. De la hotel, am telefonat la London Library. După o așteptare de câteva minute, mi-au confirmat că aveau un exemplar din carte; i-am rugat să mi-o trimită pe adresa insulei lui Pereira. Dacă plăteam în plus, putea să ajungă în patruzeci și opt de ore, deci înaintea mea.

Din momentul când am intrat în casa lui Pereira mi-a părut rău că venisem. În camera mea de la etaj, tabloul sfântului cu privirea pierdută în zare nu mă mai încânta, iar sângele ce picura de pe cununa de spini a crucifixului părea să simbolizeze dintr-odată aspectele cele mai stupide și mai crude ale religiei.

Când am coborât la masă, Paulette m-a anunțat:

– A sosit un colet pentru dumneavoastră.

N-am întâlnit pe nimeni care să-și exprime dezaprobarea într-un mod atât de economic.

La cină am avut o salată și *blanquette de veau* cu cartofi prăjiți și rozmarin. În timpul mesei i-am povestit lui Pereira despre vizita la Richard Varian.

Mai târziu, în bibliotecă, mi-a arătat altă fotografie de grup, făcută undeva lângă creasta Messines în 1917. Era destul de sigur că figura mișcată, a doua din stânga, era tatăl meu. Mi-a arătat un tub de obuz pe care erau gravate contururile unor flori de câmp; credea că autorul era tatăl meu, care, fiind croitor, poseda o dexteritate ieșită din comun. Mai era și o scrumieră fabricată dintr-o bucată de tablă, cu care nu putea stabili nici o legătură personală. Toate acestea, mi-am spus, erau rezonabil de interesante, dar nu prea merita să-ți pierzi vremea cu ele; așa că, după un singur brandy, i-am spus că voiam să mă culc.

Am luat cu mine coletul de la London Library și am scos din el *La Conspiration de la Serre* de Alexander Pereira. Franceza mea era suficient de bună ca să urmăresc intriga; majoritatea cuvintelor grele făceau parte din jargonul tehnic, deci semănau cu echivalentele lor englezești. De la a doua pagină am avut confirmarea că pretenția de a fi un „roman“ era exagerată; cartea era doldora de fapte reale.

Era povestea unui medic care înființează un mic sanatoriu pentru circa treizeci de pacienți socotiți a fi incurabili, pe o insulă îndepărtată din Mediterana. Acest doctor Lenoir are o pacientă favorită – o tânără pe nume Béatrice, cu care s-a iubit înainte de îmbolnăvirea ei. Este fiica unui prieten și se cunosc de multă vreme. Ea a fost frumoasă și inteligentă până la vârsta de douăzeci și unu de ani, când, brusc, a înnebunit cu totul. Ceea ce i se întâmplă

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

nu are sens. Cinci ani la rând, Lenoir încearcă toate tratamentele, dar fata nu se vindecă. Aude voci, are vedenii, se crede urmărită. Apoi, într-o zi, se petrece un eveniment remarcabil. Béatrice primește vizita tatălui ei, întors recent din Indochina, unde a lucrat pentru guvern. După o săptămână, el îi scrie doctorului Lenoir că are malarie și-l roagă să se asigure că fiica lui nu a contractat boala. Prea târziu! Tânăra are febră mare. Are toate simptomele malariei, iar Lenoir o mută rapid la el acasă, ca s-o izoleze de ceilalți pacienți. Iese scandal.

Lenoir o instalează pe Béatrice într-o cameră plăcută, departe de agitația casei, la care se ajunge urcând niște trepte – foarte asemănătoare cu încăperea în care citeam acum povestea asta antrenantă, dar cam romanțioasă pentru gustul meu.

Pe măsură ce malaria pune stăpânire pe ea, se întâmplă ceva ciudat. În loc să privească prin el și să stea de vorbă cu persoane nevăzute, fata începe să-l vadă pe doctorul Lenoir. Deși amețită de febră, rostește fraze cu cap și coadă. Îi spune lui Lenoir că-și amintește prea puțin din ultimii cinci ani. Are impresia că a fost răpită și dusă într-un loc necunoscut, unde a fost încuiată într-o celulă și interogată. O formă de tortură, dar din fericire nu ține minte prea multe. Îl întreabă pe doctorul Lenoir când se va face bine ca să poată merge acasă la mama. El îi spune că întâi trebuie să învingă malaria.

După o criză lungă, fata se însănătoșește. Mai mult, e vindecată și de nebunie. E absolut normală din nou. Poate gândi și vorbi coerent, nu mai are năluciri. E vindecată, e fericită. Iese de sub aripa doctorului Lenoir și merge acasă, la mama ei.

Ajuns în acest punct al istorioarei, m-am dus la baie, m-am spălat pe dinți și m-am pregătit de culcare. Mă amuza cât de puțin se străduise Pereira să-și folosească imaginația. Narațiunea se baza, evident, pe experiența proprie (se vedea de la o poștă că el era „Lenoir“, pentru că, evident, îl găsea pe acest personaj mai simpatic decât l-ar fi găsit orice cititor cu scaun la cap). Părerea mea era că numise cartea „roman“ pentru că în orice altă formă acțiunile doctorului ar fi părut compromițătoare.

Era aproape două dimineața când m-am vârat în așternuturi ca să-mi termin lectura. Cazul Béatrice îl pasionează pe doctorul Lenoir. Construiește o seră mare lângă casă, în care să-și închidă pacienții în încercarea de a le crește temperatura. Aceștia zac pe paturi de nuiele, sub cuverturi și păaturi, iar soarele îi încălzește prin sticlă. Nu se întâmplă însă nimic. Doctorul Lenoir

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

crezuse că fierbințeala ucisese agentul nebuniei – așa cum apa clocotită sterilizează instrumentele, ucigând microbii. Acum nu mai este atât de sigur. Poate că hematozoarul care provoacă malarie are ceva specific. Într-o zi, primește un telefon de la spitalul din orașul apropiat, unde a apărut un nou caz de malarie – cineva care s-a molipsit poate de la tatăl lui Béatrice. Lor li s-a terminat chinina ca să-l trateze, și întreabă dacă doctorului Lenoir îi prisosește cumva. El răspunde că le va aduce câteva pastile. Ajuns la spital, cere să-l vadă pe bărbatul cu malarie și îi extrage o mare cantitate de sânge. Când se întoarce la clinica de pe insulă, le injectează la patru dintre pacienții săi nebuni sânge bolnav. Ca să nu mai lungim povestea, unul își dă duhul, unul nu prezintă nici o modificare, iar doi se vindecă.

În acest punct al lecturii m-a luat somnul. După câteva ore, când m-am trezit, am văzut soarele urcând pe cer.

M-am hotărât să termin romanul – îmi mai rămăsese un singur capitol – înainte de a-i pune lui Pereira întrebări despre el.

Discuția noastră din acea seară mi-a amintit de casa din pădure a domnului Liddell, când în ultima zi a trimestrului îmi oferea un pahar de sherry și o țigară din cutia de argint, în timp ce treceam în revistă lecțiile făcute în cele douăsprezece săptămâni.

Pereira chiar a stabilit o temă de discuție, aparent ușoară, reproducând un citat dintr-un autor sud-american: „Viața unui om nu constă din lucrurile ce i s-au întâmplat, ci din amintirile lui despre ele și din modul cum și le amintește“.

– Ați avut probabil un șoc atunci când ați dat de cineva care v-a pus în cuvinte teoria favorită, am zis.

Spre cinstea lui, nu a arătat că simțise înțepătura.

– Îmi aduc aminte de un om care a fost foarte important pentru mine, îmi spuse. Un luptător din Rezistență de lângă Lyon. A căzut prizonier la nemți în 1943 și a fost trimis într-un lagăr de concentrare. Așa procedau naziștii cu cei din Rezistență. Nu la acordau statutul de prizonieri de război.

– Dar a scăpat cu viață? E un lucru neobișnuit.

– Era tânăr, ăsta i-a fost norocul. Era elev în ultimul an de *lycée*. Un băiat deștept, dintr-un orașel frumos, cu planuri să studieze arhitectura. Avea optsprezece ani când l-au prins și l-au închis în lagăr. Pe bătrâni și copii îi omorau imediat; pe ceilalți îi puneau să muncească până mureau. El lucra de

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

dimineată până seara la o extensie a lagărului. Aproape că a pierit de tifos, dar cumva tinerețea și vigoarea l-au salvat. L-au pus să muncească la un crematoriu, să încarce cadavrele în cuptor.

– Și de asta a venit să vă vadă?

– Da. Timp de două decenii își blocase amintirile. După eliberarea lagărului, a fost total traumatizat și dezorientat... Întors în Franța, a dus o imitație a vieții obișnuite. Și-a găsit o slujbă de funcționar la Paris. Douăzeci de ani a fost un om tăcut, care locuia la o pensiune din Pigalle. Nu era căsătorit și nu avea prieteni apropiați, dar era competent și lumea îl aprecia. Apoi, într-o zi, la birou, a citit în ziar un articol despre Auschwitz-Birkenau și și-a adus aminte. „Dumnezeule!“ a zis. „Dumnezeule, am fost acolo!“ Colegii de serviciu nu știau despre ce vorbea. În primul moment au crezut că erau pure născociri.

– Dar acum ajunsese în floarea vârstei?

– Da, cam pe la patruzeci de ani. Intrase în Rezistență fiindcă nu voia să fie trimis să lucreze în fabricile germane, ca alți tineri. Îi făcea plăcere să deraieze trenuri sau să arunce în aer întreprinderi în care se fabricau anvelope pentru nemți. După cum mi-a spus, îi surâdea ideea de a se bate cu ei pe câmp sau pe șosele. Mai spunea că ar fi fost fericit să moară împușcat.

– Dar în loc de asta?

– În lagăr a văzut ce văzuserăm noi pe Frontul de Vest. Degradarea speciei. Mi-a povestit că era grabă mare să procesezi cadavrele, să îndeplinești cotele. Uneori nu erau bine gazați.

– Și asta era amintirea care-l obseda?

– Ne-am tot întors la ea timp de doi ani, de două ori pe săptămână.

– I-ați putut fi de ajutor?

– Cred că da. Cred că am schimbat locația acestei amintiri în creierul său – zgomotul făcut de cineva care țipă. Împreună am reușit să o mutăm într-un loc mai suportabil.

M-am dus la masa dintre ferestre și mi-am turnat puțin whisky.

– Credeți, am întrebat, că este o diferență mare între ce a trăit omul de la Auschwitz și experiențele pacienților mei psihopați?

– Nu prea mare.

– Atunci e corect să spunem că secolul ăsta a fost unul al psihozelor, oricum am defini cuvântul?

– Cred că da, îmi răspunse Pereira. Există, desigur, o deosebire între ceea ce

a văzut luptătorul meu din Rezistență și ce vor fi simțit pacienții dumneavoastră, dar calitatea experienței este foarte asemănătoare.

– Și totuși credeți că memoria poate ajuta?

– Da. Felul cum ne amintim. Memoria și arta. Altceva nu este.

În dimineața următoare am hotărât să explorez insula pe cărarea ce ducea în partea de nord (casa lui Pereira era în sud-vest, iar portul, în golful de la răsărit). Drumeagul era nisipos și plat, cu pini-umbrelă și stejari pitici pe margini. Am menținut un ritm alert pe suprafața uscată.

După o vreme am luat-o pe o potecă mai îngustă, care traversa o vie. La capăt era un avertisment scris pe lemn: „*Entrée défendue. Zone militaire*“ Nu era exclus ca insula să fi fost cândva o bază nucleară secretă sau o zonă de testare pentru războiul bacteriologic, dar construcția năruită părea să dateze mai curând din epoca arcului cu săgeți.

Am dat ocol zonei îngrădite, îndreptându-mă, credeam, spre mare. Toată viața mă bazasem pe cufundarea în natură ca să gândesc mai bine. Cu cât mă rătăceam mai tare, cu atât mai mult îmi convenea. Eram opusul tânărului Wordsworth, care colinda munții și Districtul Lacurilor; pentru mine era important să mă pierd în tufăriș, să nu am o perspectivă clară sau repere. Uneori, în copilărie, mă rătăceam anume în drum spre casă, și probabil că am trăit o experiență similară când Bill Shenton și cu mine am coborât în uedul de la Anzio ca să vedem ce făceau nemții.

A început o ploaie zdravănă în timp ce-mi croiam drum printre rugii de mure de sub pini; am întâmpinat bucuros negura ce se îndesea.

Nu poți fi fericit decât dacă îți privești trecutul în față. Experiența de a pătrunde prin desișul ud este impregnată de amintirile, nu neapărat conștiente, ale tuturor dărilor anterioare când am făcut acest lucru. În asta constă bogăția ei. Dar dacă mintea îți este cumva blocată, dacă se leagă prea tare de momentul prezent, sufletul tău nu este permeabil; trecutul nu se poate infiltra în el ca să vindece în profunzime, și asta înseamnă că ai trăit degeaba.

Acum înțelegeam, mi-am spus când am ieșit dintre tufe pe niște stânci golașe. Auzeam marea izbindu-se de țărnișă în bătaia vântului. Câțiva sturzi cântau neobosit, în ciuda ploii, dar cel mai tare zgomot îl făceau pescărușii care se ridicau din *calanque*, băteau din aripi și descriau cercuri în jurul meu. Am stat așa, cu desăvârșire singur, lăsând ploaia să-mi spele fața. Parcă eram ultimul om de pe planetă.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Un pescăruș a trecut razant peste mine, țipând înfometat. A repetat figura de două sau de trei ori, iar eu m-am ferit aplecându-mă, până când am înțeles că încerca realmente să mă atace, neavând habar de ierarhia speciilor. Oare cum de era atât de flămând, când marea era plină de pești?

Ca să scap de picajele pescărușului, am cotit spre interior, cu intenția de a închide cercul spre casa lui Pereira. La un moment dat am luat-o pe altă cărare laterală și am început să fug – nu că m-aș fi grăbit, ci ca să-mi măresc șansele de a mă rătăci. Rădăcinile superficiale ale copacilor se întâlneau peste făgașele drumului, așa încât fiecare pas era hazardat. Coboram dealul, poate mergând din nou către mare, dar arborii și negura ascundeau orice priveliște. Când am găsit calea blocată, m-am cățarat înapoi și am apucat-o printre ierburile înalte. De la un punct, vegetația fusese arsă pentru a deschide o pârtie, dar aceasta era acoperită acum de ramuri de pin cât vedeai cu ochii, împiedicând trecerea. Neavând de ales, am pornit pe pătura strâns împletită de ramuri și crenguțe, ridicând piciorul cât mai sus la fiecare pas. De pe ferigi mă ploua, iar rugii mi se agățau de haine. Mi-am amintit cum am mers prin noroi la Anzio, ca să-i duc lui Donald Sidwell mesajul de a se întoarce la cartierul general al batalionului – iar când îl găsisem, bietul Donald zăcea în tină cu ochelarii mânjiți. Acum mă rătăcisem de-a binelea, și puterile începeau să mă lase. În ciuda copilăriei petrecute la țară, nu fusesem niciodată vânjos; doar scurtă vreme, după instrucția militară, căpătasem vigoare, fusesem de neoprit. M-am avântat înainte rupând crengi, simțindu-mi sudoarea de sub cămașa leoarcă. Prin fuioarele de ceață am distins conturul a ceva ce semăna cu un rezervor de combustibil. Nu știam la ce servea în acea regiune nepopulată, dar m-am gândit că nu putea fi umplut decât de un vehicul cu motor, ceea ce însemna că trebuia să fie un drum mai bun până la el.

Într-adevăr, am găsit drumul respectiv, dar era aproape de ora unu când am ajuns în sfârșit la casa lui Pereira. Am urcat pe scările din dos, ca să nu fiu văzut.

În camera mea m-am așezat pe pat, cu capul în mâini. Eram îngrijorat că dacă scormoneam mai adânc în evenimentele vieții mele, dacă găseam ceva pândind în adâncurile memoriei, nu m-aș fi putut apăra, aș fi înnebunit.

M-am silit să mă ridic și am intrat în baie să mă spăl, apoi mi-am schimbat îmbrăcămintea. În cele din urmă am coborât cu pas vioi în bibliotecă, de parcă totul ar fi fost în ordine.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

La Paris, citisem în *Le Figaro* un articol al unui expert în telecomunicații despre sistemul Minitel, inaugurat cu trei ani înainte. Un mic monitor și o tastatură erau conectate la linia telefonică de acasă, permițându-ți să afli orare, să rezervi bilete și așa mai departe, fără să fii ținut „în așteptare“ ca să vorbești cu un operator hărțuit. În momentul acela, tocmai se extindea din Bretania în întreaga Franță; era posibil, afirma jurnalistul, ca în cele din urmă sistemul să fie adoptat și de alte țări, și toți posesorii de telefoane să fie legați la rețea. Curând aveai să scrii numele unui fost coleg de școală pe Minitelul tău și să lovești tasta „Go“, iar pe ecran aveau să-ți apară adresa și numărul de telefon ale persoanei respective – poate chiar și o fotografie.

Mie nu mi se părea o chestie normală. Copilăria și prietenii de atunci nu pot da buzna în prezentul lipsit de umbre; trebuie să trăiască, aidoma Paulei Wood, într-un loc a cărui ușă a fost închisă, dar unde mângâierea memoriei le poate conferi periodic o semnificație anume; treaba lor, cu alte cuvinte, este să fie personaje ficționale.

În seara aceea, după istovitoare mea expediție, am anunțat-o pe Paulette că nu mă simțeam bine și nu puteam lua cina cu stăpânul casei. Ceva mai târziu, ea mi-a adus o tavă cu brânză și pate și o sticlă de jumătate cu vin roșu, pe care am isprăvit-o citind finalul romanului lui Pereira. În poveste nu se mai întâmpla nimic. Neștiind cum să încheie, autorul a folosit un improbabil *deus ex machina* – un fost nazist, ajuns cumva primar – care a hotărât să interzică experimentul cu sera al doctorului Lenoir, făcându-l pe erou să se întoarcă în Parisul natal ca un pionier neînțeleș, *un médecin maudit*.

Cum vinul se terminase, am deschis o sticlă de Bonnie Dew, rezerva de urgență pe care o cumpărasem la ultima mea vizită în port și o ascusesem pe un raft înalt din dulapul de haine. Până la miezul nopții aproape am dat-o gata.

M-am spălat pe dinți și am ieșit împleticindu-mă din baie, închizând mental ușa peste toate evenimentele din viața mea trecută. Lumea în care trăiam acum, pe când mă întindeam în așternuturi în frumoasa casă a lui Pereira, printre palmieri și pini-umbrelă, era din nenumărate puncte de vedere mai bună decât cea lăsată în urmă. Să fii într-un loc cald, unde aerul nopții era înmiresmat... Gustul și efectele vinului și whisky-ului... cearșafurile curate și zgomotele blânde ale insulei...

„Ce-i lumea asta, ce vor oamenii să aibă? Acum îndrăgostit, acum în recea groapă, singur, fără vreun tovarăș.“ Mi-am amintit ce șocat fusesem de această izbucnire din „Povestea cavalerului“, când o studiasem la școală, cu mulți, mulți ani în urmă. În dormitorul de pe insulă mi i-am imaginat pe rivalii chaucerieni Palamon și Arcite putrezind sub pământ în armurile lor... Cel puțin erau morți, nu mai gândeau. A mea „rece groapă“ apăruse când mai eram în viață, încă tânăr. De atâția ani locuiam în mormântul meu.

Literal, *glasshouse* = „casă de sticlă“, *greenhouse* = „casă verde“, ambele însemnând „seră“. Primul termen este utilizat mai ales în Marea Britanie, iar al doilea, în Statele Unite. (n.red.)

CAPITOLUL 13

În ziua următoare, Pereira a avut un invitat-surpriză la cină. Era o femeie tânără, într-o cămașă marinărească de pânză, fără mâneci, cu părul castaniu abia uscat și un cardigan bej aruncat pe umeri; la ochi avea o dungă ușoară de rimel, dar altminteri nu era machiată. Mi-a trebuit un moment ca s-o recunosc în straiile acelea. Era Céline. De bună seamă.

Pereira ne invită să luăm loc în sufragerie. Céline părea stângace, un copil al naturii cu furculiță și cuțit și trei pahare scânteietoare de vin – spre dezgustul gazdei, ceru ca unul să-i fie umplut cu coca-cola.

– V-am citit romanul, domnule doctor Pereira, am zis.

– Sunt încântat. Unde l-ați găsit?

– La London Library. Au aproape orice carte.

– Câtă eficacitate. M-am jenat să-i pomenesc de el cuiva cu talent de scriitor, ca dumneavoastră. N-a fost decât un mic *jeu d'esprit*. V-a plăcut?

– Da. Scrieți foarte bine. Exprimarea este clară. A avut succes?

– Nu. Lumea nu s-a putut hotărî dacă se bazează pe știință sau e pură fantezie.

– Și care este răspunsul?

– O combinație între cele două.

Vorbeam în franceză, de dragul lui Céline.

– Despre ce este cartea? se interesă ea.

– Să-i spun?

– Desigur, domnule doctor. Plăcerea mea.

Mi-am golit paharul. Nu aveam idee ce nivel de complexitate putea suporta tânăra femeie, și în orice caz cunoștințele mele de franceză nu mă ajutau prea mult, dar i-am povestit esențialul. Céline ședea nemișcată, cu buzele întredeschise, fixându-mă cu ochii ei mari. Pereira își vedea liniștit de *navarin*-ul de miel. Un strop de sos i se prelingea nestingherit pe bărbie.

Când am ajuns la episodul cu malaria, Céline mi-a zâmbit peste paharul cu coca-cola.

– Și asta-i sfârșitul? m-a întrebat.

– Aproape.

Pereira tuși.

– Ar trebui să precizez că într-o altă lume, în lumea reală, aceste lucruri s-au petrecut cu adevărat.

– Știu, am zis. Julius Wagner-Jauregg. Laureat al Premiului Nobel pentru medicină. Dar el a tratat bolnavi cu paralizie generală a minții – ultimele stadii de sifilis. Deci boala lor avea o bază organică, și anume bacteria sifilisului.

– În secolul al nouăsprezecelea s-au publicat numeroase articole care arătau cum febra mare poate vindeca psihoza. Wagner-Jauregg a obținut rezultate bune și infectând pacienții cu tuberculină.

– Dar erau sifilitici, nu?

– Nu, judecând după literatura pe care am găsit-o la clinicile din Graz și Klagenfurt. Cu schizofrenia nu a mers la fel de bine; câțiva subiecți au murit, dar pe alții i-am vindecat.

– Ce se întâmplă mai departe în roman? întrebă Céline.

– Ei bine, am reluat eu, doctorul Lenoir rămâne fără sânge infectat cu malarie, așa că trebuie să crească o colonie de țânțari. Pe insulă încep să circule zvonuri. Oamenilor nu le place să aibă alienați mintal în apropiere, iar acum să mai apară și țânțarii anofel care bâzâie peste tot! Localnicii se tem că se vor îmbolnăvi de friguri și, pe deasupra, vor și înnebuni.

– Și fata? se interesă Céline, sorbind zgomotos din coca-cola.

– Ea trăiește încă pe insulă, răspunse gazda.

– E cumva bunica mea?

– Nu. Béatrice e doar un personaj de roman.

– Dar ea...

– Da, recunosc Pereira cu un oftat, din toate punctele de vedere este bunica dumitale. Dar nu ăsta e rostul povestirii.

– Ați fost îndrăgostit de ea? vru să știe Céline.

– S-a întâmplat cu mult timp în urmă. Era extraordinar de frumoasă.

– Iar Lenoir este un alter-ego al dumneavoastră, am completat.

– O parte din cariera lui corespunde cu a mea, într-adevăr. Partea cu febra. N-am vrut să transfer asupra lui toate detaliile academice plictisitoare. Am făcut din el mai mult un fanatic, un Frankenstein.

– Mi-au plăcut pasajele acelea, am spus. Și chiar ați avut pacienți în sera de aici?

– Da, după război.

– Care dintre războaie?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Am realizat primele experiențe în anii douăzeci, dar sera am construit-o mult mai târziu. Am avut aici douăzeci de pacienți, începând din 1946. Însă lumea s-a schimbat. Wagner-Jauregg a fost întotdeauna o figură controversată. Unii considerau că este o crimă să le inoculezi patogeni unor oameni deja bolnavi. Apoi s-a aflat că simpatizase cu naziștii. După război, când a ieșit la lumină tot ce făcuseră medicii lui Hitler, a intrat în dizgrație și toate ideile lui au fost discreditate. Și eu am fost persecutat de autoritățile de aici, din Franța. Cercetările de felul acesta au fost stopate în Europa și America. O tragedie pentru bolnavii mintal.

– Ce-ar fi trebuit să facă autoritățile?

– Să ne lase să continuăm experimentele – cu acordul pacienților, bineînțeles. Câțiva dintre cei pe care i-a ajutat terapia cu febră puteau fi oameni care să aibă, oricum, un singur episod sever, și apoi să se însănătoșească. Sunteți de acord că există astfel de cazuri?

– Da. Dar pe ceilalți n-ar fi trebuit să-i țineți tot timpul la temperatura maximă? Să-i tot reinfecțați sau să găsiți o modalitate de a le menține temperatura ridicată?

– Nu știm. Dar ar fi fost bine să ne îngăduie să aflăm.

– Și atunci v-ați retras din activitate?

Pereira se îndreptă în scaun și-și puse șervetul pe masă.

– Ca toți cei din domeniu, am fost învins. Dar mi-am dus mai departe unele idei. Mă interesa îndeosebi cât era capabilă Béatrice – dacă o putem numi așa – să-și amintească din episoadele ei psihotice.

– De ce „îndeosebi“?

– Pentru că se pune problema realității. Dacă experiențele ei erau reale, în sensul că erau înregistrate astfel de creier – și subliniați asta foarte ferm în *Puținii aleși* –, atunci acceptăm că sunt „reale“. Dar dacă au avut un impact atât de scăzut asupra memoriei, și memoria este un factor-cheie al calității de om, fie în sine, fie în conjuncție cu alte facultăți, atunci...

– Atunci, ce?

– Atunci înseamnă că există mai multe feluri de a fi viu.

Punându-mi jos paharul, am zâmbit.

– Cred că părăsiți universul medical și intrați în metafizică.

Pereira zâmbi la rândul său.

– Lectura cărții dumneavoastră m-a făcut să înțeleg că acolo ne vom întâlni în ultimă instanță, domnule doctor.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

A doua zi am coborât la *calanque*, de data asta nu ca să-mi „limpezesc“ gândurile, ci ca să mi le „adun“. Luasem cu mine un carnețel și un termos cu cafeaua tare a lui Paulette. Așezându-mă pe o stâncă destul de confortabilă, m-am gândit la versurile din *Țara pustie*: „Am stat pe țarm/ Pescuind, cu câmpia stearpă în spate/ Rându-i-voi cel puțin țarinile mele?“²⁵

Poate că, decât să aspir la ordine, era mai bine să mă relaxez și mă să las năpădit de absurditățile vieții. Pornind de la premisa aceasta au fost fondate cariere, ba chiar și religii. Poate că „viața necercetată“, vorba lui Socrate, nu merită trăită, dar în momentul acela mă simțeam secătuit de prea multă cercetare. Nu era ca și cum aș fi optat vreodată pentru aceste examinări neconținute; pur și simplu asta făcea creierul meu zi de zi.

În ajun, la finalul cinei, ticluisem un vag plan de a o revedea pe Céline. Cerându-mi scuze că vorbisem prea mult, i-am spus că aveam să fiu la *calanque*, dacă voia să ne întâlnim.

– E prea frig pentru scufundări după arici-de-mare, dar am putea să ne plimbăm. Apoi să luăm masa.

Ea schiță un zâmbet distant, dar nu spuse nimic. Eram la *calanque* de o jumătate de oră când m-am auzit strigat. Privind în sus, am văzut-o făcându-mi cu mâna. Purta o jachetă și o fustă scurtă, ciorapi de lână și cizme până la genunchi – ținuta ei cea mai apropiată de îmbrăcămintea de iarnă, mi-am imaginat. Mi se părea că trecuse mult timp de când fusese destul de cald ca să se întindă goală pe pietre.

Pe când urcam m-am gândit la diferența de vârstă dintre noi. După cum știe orice om trecut de patruzeci și cinci de ani, bătrânii nu se consideră bătrâni; ei rămân înțepeniți la douăzeci și nouă sau treizeci și trei de ani sau la o altă vârstă vioaie și văd firele cărunte sau carnea fleșcăită pe os ca aberații pe care le vor corecta regimul sau o lumină mai blândă. Totuși, atunci când ești față în față cu o persoană de sex opus care are doar jumătate din vârsta ta, un anumit realism brutal te împunge în coaste.

– Dă-mi voie să te invit la masă, am spus. Este vreun loc simpatic pe insulă?

– Doar vechea fermă transformată în hotel. Dar iarna este închis. Ai s-o cunoști pe bunica mea, așa-zisa Béatrice. Gătește foarte bine.

Am mers douăzeci de minute până la cătunul cu case văruite pe care ea mi-l arătase în prima zi. Bunica, probabil trecută de optzeci de ani, arăta încă bine,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

avea ochii plini de umor și o ținută dreaptă în straietele ei de văduvă. Deși Céline nu s-a ostenit să mi-o prezinte, am aflat că o chema Françoise. Un miros apetisant venea deja dinspre plită. Pe masă era o farfurie cu stridii gata dezghiocate, din care am fost invitați să ne servim.

– Deci sunteți noul prieten al lui Pépé? zise Françoise.

– Așa-i spune ea doctorului Pereira, explică Céline.

– Mai mult sau mai puțin, am spus.

– Nu vă atașați prea tare de el. Din gâtul ei se auzi un ușor hârâit când râse. E un afurisit. Îi place să controleze totul.

– Am observat. Oare ce anume vrea?

Françoise puse pe masă un castron cu *pommes purée*.

– Pépé? Vrea să fie înțeleș.

Felul următor consta din felii de carne de porc în sos de muștar, cu *petits pois* și un pahar de vin de pe insulă, pe care învățasem să-l apreciez. La început, am urmărit-o pe Françoise cu atenție profesională: la urma urmei era o pârțică din istoria medicinei, una dintre foarte puținele persoane vindecate de o boală teribilă cu mijloace ulterior discreditate. Am comparat-o cu pacienții mei de la azilul din Lancashire, de la Silverglades sau de la Fabrica de Biscuiți, dar n-am văzut nici un semn de boală, nici un tipar revelator – nici măcar lucruri mărunte, precum gândurile sugerate de asocierile de cuvinte. Nimic, decât rigoare și luciditate; bătrâna asta era sănătoasă tun.

– La ce vă referiți când spuneți că Pereira vrea să fie înțeleș? am întrebat.

– Ei bine, are o vârstă foarte înaintată, zise Françoise după ce se așeză între noi. Lumea s-a schimbat foarte mult în tot acest timp. A luptat în două războaie. Când s-a născut nu erau automobile, dar mai apoi o rachetă a dus un om pe Lună. Iar în specialitatea lui, toate marile teorii au fost bulversate. El a încercat să joace un rol important, dar în final n-a avut parte decât de dispreț. A fost persecutat. Au încercat să-l alunge de pe insulă. De aceea îi place să primească oaspeți de departe, oameni care nu-i cunosc reputația.

– N-am nici o îndoială că a fost respectat pentru munca de la marile spitale. Și pentru activitatea de predare.

– Da. Însă aspiră la mai mult decât atât.

– Ce-și dorea mai mult?

– N-are rost să mă întrebați pe mine, domnule doctor. Eu sunt doar o bătrână de la țară. Habar n-am de astfel de lucruri. Cred că voia să schimbe lumea, asta e problema lui. Dar e un om bun. N-a vrut să facă rău.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Chiar v-a vindecat?

– Da. Sau, mai bine zis, malaria m-a vindecat. Am fost grav bolnavă, gata să mor. Mi-aș fi luat zilele. Vocile mă îndemneau s-o fac. Poate că aș mai fi trăit încă un an. Dar s-a întâmplat acest miracol, spuse Françoise făcându-și semnul crucii.

Îmi era greu să plec din casa aceea fericită, dar după ce am acceptat, la insistențele gazdei, niște compot de prune, mi-am zis că trebuia s-o las pe bătrâna doamnă să se odihneasă după-masă. Céline se oferă să mă însoțească, așa că, după ce i-am mulțumit lui Françoise și i-am strâns mâna, ne-am îmbrăcat jachetele și ne-am dus la ușă.

– Mi-a făcut plăcere să vă cunosc, domnule doctor, zise Françoise. Poate că Pépé a găsit până la urmă omul potrivit.

Cum ne întorceam pe un alt traseu, Céline m-a întrebat dacă voiam să văd cimitirul, aflat lângă o vie, la capătul unei cărări lungi. În timp ce ne plimbam printre mormintele împrejmuite cu un zid scund, am trecut în revistă obiectele memoriale, de la tăblițe cu fotografii emailate ale decedaților până la un schif de lemn și coroane pentru cei care și-au pierdut viața pe mare.

– La ce te gândești privindu-le? am întrebat-o.

– La nimic, replică ea râzând. Bieții de ei!

– Nu te impresionează cât de mult au fost iubiți?

– Trebuie să spună ei asta.

– Tu ai fost vreodată îndrăgostită?

– De sute de ori! Dar dumneata?

– O singură dată.

– Și ți-a plăcut?

– A fost... un fel de nebunie. Mi-am amintit de ea când bunica ta a spus: „Am fost grav bolnavă, gata să mor“.

Céline râse din nou.

– Locul ăsta mă face să mă simt... Își puse mâinile pe șoldurile mele și mă sărută pe gură. Cum eram prea surprins ca să reacționez, făcu un pas înapoi, zâmbind. Vrei să faci dragoste cu mine?

– Bineînțeles că vreau.

– Adică, acum.

– Aici?

– Da.

– Dar, Céline, sunt mult mai în vârstă decât tine. Nu poți avea mai mult

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

de...

– Am aproape treizeci de ani.

– Arăți mai tânără.

– Știu. Datorită tenului. Dar tu ai numai... vreo cincizeci de ani sau așa ceva? Diferența nu-i chiar atât de mare. Totul e în ordine. Putem s-o facem sub copacul ăla. Am mai făcut-o acolo înainte.

– Nu pot, Céline.

A fost surprinzător de ușor. Momentul în care o văzusem prima oară pe această fată, scufundându-se în pielea goală după arici-de-mare, nu trebuia să fie începutul unui lanț inevitabil de evenimente; putea rămâne o amintire singulară. Când am prins-o de cot și am condus-o înapoi spre cărare, mi-a trecut prin minte că totuși am o „fire mai bună“.

După ce mi-am făcut ceai în bucătărie, m-am dus în camera mea și m-am vârat sub pături. Am frunzărit *La Conspiration de la Serre*, amuzându-mă să ghicesc care secțiuni erau inventate și care transcrise din viață.

Ajutat de vin și de plapuma groasă, am adormit și am avut un vis de o asemenea încântare lumească, încât numai respectul pentru regula mamei mă împiedică să-l povestesc. Ceaiul se răcise pe noptieră când m-am trezit. Am străbătut palierul până la baie, am răsucit robinetele și am contemplat apa curgând peste petele de rugină din cadă.

În seara aceea, înainte de cină, mi-am revăzut gazda în bibliotecă. I-am spus că o vizitasem pe fosta lui pacientă și că eram impresionat de vigoarea ei.

– Mă bucur, îmi răspunse. Françoise este mândria și mulțumirea mea sufletească. Singurul lucru pe care l-am salvat din foc. Când s-a vindecat de nebunie, a văzut că totul fusese o iluzie, dar nu prea putea să-și amintească sau să-și imagineze textura realității în care trăise. Totuși, știm că acea calitate care definește o ființă umană – ceea ce respingeți ca fiind un „tic neural“ – este abilitatea de a conecta un moment de conștientizare fizică cu situl memoriei episodice. Pot spera că am reprodus mai mult sau mai puțin exact cuvintele dumneavoastră?

– Cred că da.

– Și ce facem atunci cu o experiență specific umană căreia îi lipsește pecetea omenească? Ceea ce a suferit biata Béatrice nu i-a lăsat nici o urmă în memorie și nu a implicat nici trucul omenesc definitiv, ficțiunea sinelui. Totuși, nici o altă creatură nu trăiește experiența asta. Deci, ne este specifică,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

dar în același timp îi lipsește tocmai calitatea care ne face ceea ce suntem. Spuneți-mi, domnule doctor Hendricks, ce ar putea fi acest lucru?

Fără să răspund, m-am dus la fereastră și am privit afară, în bezna din grădină. Mai voiam ceva de băut; voiam o sticlă nouă; voiam să sec fluviul Lethe până eram gata să mă nasc din nou.

M-am întors lent cu fața spre gazda mea și am zis:

– Spuneți-mi, ați obținut de la mine ce voriați? M-am prezentat bine la interviu?

– Cred că da, murmură bătrânul, ridicându-se cu un efort din fotoliu și târșându-și picioarele spre ușă. Mergem la masă acum?

– Dar, de fapt, ce-ați vrut de la mine? Nu doar să vedeți dacă sunt bun de executor literar, nu-i așa?

– Mă tem că nu. Nu. Speram să-mi văd viața într-o lumină mai clară, înainte de a se sfârși. Să vorbesc cu un om care m-ar putea ajuta să înțeleg catastrofa prin care am trecut cu toții.

– Și v-a fost de folos?

– O, Doamne, da! Chiar foarte mult. De pildă, când mi-ați povestit despre luptele din Tunisia din noaptea aceea și despre felul în care ați reacționat. Sau cum ați sărit în șanțul cu apă la Anzio. A fost extraordinar să descopăr că altcineva, în altă perioadă, a trăit o versiune a situațiilor prin care am trecut eu în Flandra. M-a ajutat enorm chiar și să vă aud glasul în timp ce-mi relatați lucruri noi pentru mine, și totuși straniu, dureros de familiare. Mai apoi, problemele pe care le-ați întâmpinat în carieră...

Vocea i se îngroșă. Pentru prima oară îl vedeam dominat de emoție; înainte nu fusese decât tachinare și veselie.

– Mă bucur că v-am fost de folos.

– Am vrut să vă ofer ceva în schimb, zise Pereira. În timpul vizitelor dumneavoastră, am început să cred că vă puteam fi și eu util. Am început să cred că meditația despre memorie și modul în care funcționează ea v-ar putea ajuta în marea dumneavoastră tristețe. Speram să vizităm împreună trecutul dumneavoastră, în așa fel încât să-l remodelăm, făcându-l mai suportabil.

– Despre ce vorbiți, oare?

– Despre iubita dumneavoastră italiancă. Luisa.

Stăteam amândoi în prag. Am simțit o presiune neobișnuită în fundul ochilor.

– Nu știți nimic despre Luisa.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- N-a fost nevoie să-mi povestiți. Am văzut atâtea cazuri.
Am înghițit în sec.
- Și ce altceva? am vrut să știu.
Pereira era cu spatele la mine, dar nu mă puteam înșela asupra cuvintelor pe care le rostise:
- Tatăl dumneavoastră.

T.S. Eliot, *Țara pustie*, traducere de Ion Pillat (n.red.)

CAPITOLUL 14

M-am întors la Londra cu puțin timp înainte de Crăciun. În fiecare zi, după prânz, îl scoteam pe Max la plimbare. Ca să mai schimb, mergeam uneori în Kensington Gardens și ne amestecam cu turiștii din hotelurile din Bayswater. Capitala parcă trăsesse obloanele; deschise mai erau doar magazinele de suvenir, vânzând căști de polițist din plastic și căni de cafea cu Union Jack pe ele. Era un mister profund unde dispăreau oamenii o perioadă care nu mai dura câteva zile, ci se scurgea anevoie timp de cel puțin două săptămâni. Din superstiție, nu lucram în ziua de Crăciun. După o plimbare printre musulmanii cu aspect posac din Hyde Park, am reușit să găsesc un restaurant chinezesc în Queensway, unde am comandat niște feluri de mâncare la pachet. Întors acasă, am deschis o sticlă de vin scump dăruită de un pacient și am împărțit mâncarea, punând niște bucăți de pui mai puțin condimentate în bolul lui Max și păstrând pentru mine creveții picanți.

Mă întrebam – ca în fiecare zi de când o lăsasem să-mi revină în minte – ce făcea Luisa. Probabil stătea acum la o gălăgioasă masă genoveză, înconjurată de nepoței: tagliatelle cu trufe, pui fript, panettone și mandarine, Barolo tare, râsul generațiilor... În ceea ce mă privea, Max era un companion nepretențios; după prânzul târziu s-a cățărat pe sofa ca să urmărească un film de război alături de mine. Intriga era complet neplauzibilă, dar băusem destul vin ca să nu-mi pese.

Gândul la Luisa m-a făcut să mă întorc la alte femei pe care le cunoscusem. Mulți ani nu avusesem o iubită. Luisa însemna pentru mine toate femeile, și făcusem eforturi uriașe ca să mă conving că nu eram blestemat fiindcă o pierdusem, ci norocos că o asemenea femeie mă iubise cândva. Sarcina asta sisifică îmi reușea în unele zile mai bine decât în altele.

În orele lungi de muncă de la Fabrica de Biscuiți, ideile de „iubire“ și „idilă“ îmi păruseră triviale. Între Judith Wills și mine se instalase o apropiere bazată pe interese comune. Ea putea deveni emoțională, și într-o seară, târziu, ne îmbrățișaserăm spontan. Judith nu avea un iubit, și în unele privințe era exact femeia cu care „ar fi trebuit“ să trăiesc, s-o iau de nevastă: vârsta compatibilă, interese comune, femeie de încredere, modestă... Dar, oricât de mult o admiram și o simpatizam, pentru mine nu avea nimic erotic. Părul uscat, ciorapii groși de nailon, pantofii maro... Am încercat să-mi împing

admirația spre dorință, însă tot ce am găsit a fost o amintire fotografică a Luisei în camera de hotel de la Pozzuoli.

Îmi era rușine de superficialitatea mea. Mă uitam la oamenii care se însoțiseră pe viață cu colege de serviciu. Tovărășia se transformase în camaraderie, apoi în afecțiune, apoi în iubire; iar dacă-ți plăcea suficient de mult ca s-o strângi în brațe, cu siguranță puteai... Evident, aceștia putuseră. Vedeai oameni dizgrațioși, rotofei și șterși, ale căror degete împletite și ocheade iubitoare îți spuneau că la sfârșitul zilei se vor rostogoli în pat și vor face amor.

Rezerva cu care tratam toate aceste aspecte mă făcea să mă întreb uneori dacă dorințele mele nu erau cumva, la rădăcină, de natură homosexuală. De ce altceva se concentraseră asupra unei singure femei? Era semnificativ că tânjeam după o femeie pe care n-o puteam avea? Era oare posibil să o fi ales *pentru că* nu o puteam avea – că „știusem“ că era măritată? Dar atunci, dacă un bărbat homosexual poate fi atât de dornic să-și reprime adevărata natură încât să facă dragoste cu o femeie și să-i placă, se poate deduce că negarea are efecte atât de puternice încât să bulverseze complet identitatea sexuală a unei persoane?

Anii de castitate post-Luisa au luat sfârșit când am făcut apel la o prostituată chinezoaică din Soho. Camera murdară de la etajul unei case din Greek Street era cum nu se poate mai diferită de Pozzuoli. Începând de atunci, mi-a plăcut ideea de a-mi ține activ libidoul plătind în numerar; mă săturasem de iubirea maniacală. La un moment dat, o femeie simpatică din Baker Street, cu care mă vedeam destul de frecvent, și-a oferit serviciile gratis, căci voia să petreacă noaptea cu mine. Dându-mi seama că începusem să dezvolt unele sentimente pentru ea și mă străduiam să-i fac plăcere, am încetat orice raporturi; distanța dintre noi se redusese periculos. Apoi am cunoscut o portugheză într-un club. Timp de șase luni ne-am văzut săptămânal, până când am ajuns să aștept cu nerăbdare următoarea întâlnire. Până s-o cunosc pe Annalisa, convingerea mea era de nestrămutat: ideea de pasiune sexuală este o capcană la fel de periculoasă ca dragostea. Dacă dorința dă greș, acesta este sfârșitul trist al aventurii; dar dacă nu, dacă, insașiabilă, continuă la mare intensitate, devii la fel de neputincios și ridicol ca un drogat într-un gang. Dacă ai de ales între o picurare și un torent, e clar că picurarea îți oferă o viață mai bună. Annalisa era prima femeie după Luisa pentru care simțeam ceva mai mult decât simplă afecțiune; dar n-am făcut

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

nici o încercare de a o păstra când s-au dat cărțile pe față, nu m-am luptat pentru ea. În tot acel timp, culminând cu prostituata din apartamentul lui Jonas Hoffman de la New York, încercasem să tratez sexul nu ca pe o aspirație nebunească, nici ca pe o vulgaritate carnală, ci ca pe un element firesc, poate chiar comic, al vieții de fiecare zi. Dădusem greș cum nu se poate mai penibil. Eram, la urma urmei, bărbatul care își cauterizase propriile răni insistând că iubirea este o disfuncție neuronală și o eroare categorială.

În a doua săptămână a lunii ianuarie m-am dus la un club de gentlemeni să mă întâlnesc cu Tim Shorter. Personal, nici nu e nevoie să mai spun, n-am fost niciodată un obișnuit al cluburilor, însă din când în când mi s-a întâmplat să intru într-o astfel de instituție pentru o ceremonie de rămas-bun sau o lansare de carte. Cunoșteam cerințele, așa că mi-am pus un costum și cravată. Am mers de la stația de metrou Picadilly Circus, pe lângă vitrinele din Jermyn Street, pline de anunțuri cu reduceri, până în St James's Square, la London Library, unde am restituit *La Conspiracy de la Serre*, apoi am traversat Pall Mall. Clubul avea o fațadă din piatră de Portland, înnegrită de gazele de eșapament.

– Domnul Shorter? Este în Card Room, mi-a spus portarul din ghereta de la intrare. A doua ușă pe dreapta.

Era o încăpere cu pereții tapetați și un bar într-un capăt; mobilierul arăta ca împrumutat de la o firmă de catering. În timp ce-mi roteam privirea prin salon, un bărbat s-a desprins de bar și s-a îndreptat spre mine.

– Domnul doctor Hendricks? Tim Shorter. Vă mulțumesc mult că ați venit. Beți ceva înainte de masă?

Era un bărbat trecut de șaiszeci de ani, cu un costum gri și cravată dungată; stilul lui era vioi și conspirativ. Se întoarse cu un pahar de sherry și o farfurioară de argint cu alune, pe care le puse pe polița căminului dintre noi. În vatră era un radiator electric ce imita destul de bine un foc de lemne.

– Sunt bucuros să vă întâlnesc. Ați primit și primul meu mesaj? Cred că a fost prin septembrie, zise el împingându-și ochelarii pe nas cu degetul arătător.

– Am lipsit de acasă multă vreme.

– Da, sigur. Îmi imaginez că sunteți foarte ocupat. Sper că nu v-ați supărat că v-am sunat așa, din senin. V-am găsit prin Informațiile telefonice.

– Nu, e absolut în regulă.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Oricum. Regulile ne impun să mergem sus, în Long Room, pentru prânz. Am rezervat o masă de două persoane, așa că nu va trebui să stăm cu ceilalți. Veniți de departe?

M-am uitat în jur. Ceilalți membri erau toți bărbați, împărțiți în grupuri de trei sau patru persoane; majoritatea se purtau camaraderește – cu câte un ocazional râset sonor –, dar nu păreau a fi prieteni. Aveam senzația că eram cel mai tânăr din încăperea.

În timp ce urcam la etaj am observat că scara avea un covor albastru cu model de *fleur-de-lys*. O femeie în uniformă, cu șorț alb și un aer important, ne-a condus spre o masă de la geam.

– Suntem vestiți pentru mixed-grill, mă informă Shorter, dar puteți comanda orice doriți. Supa zilei este întotdeauna o alegere bună.

Își ridică ochelarii pe frunte când se apucă să studieze meniul; după o consfătuire mută cu somelierul, optă pentru vinul Rioja al clubului.

– Totul s-a aranjat, zise el, lăsându-se pe spate și frecându-și mâinile.

– Mulțumesc.

Shorter își luă chifla de pe farfurioară și începu s-o fărâmițeze.

– Nu vreau să vă mai țin în suspans. Voiam să vă vorbesc despre o persoană pe care cred că ați cunoscut-o. Și care nu se simte foarte bine.

– Cine anume?

– O persoană pe care cred că ați întâlnit-o în timpul războiului. Mă înșel presupunând că ați luptat în Italia?

– Nu. Un an și ceva.

– Mă gândeam eu. Unul dintre cei care au evitat Ziua Z.

– Pardon?

– Cei care au evitat Ziua Z. Așa vă spuneam. Pentru că, fiind în vacanță la Roma, ați pierdut șansa debarcării în Normandia.

M-am gândit la Roland Swann murind din cauza rănilor, la Donald Sidwell ucis în munți, la Compania A ștearsă în întregime de pe fața pământului, la bucățile din trupul soldatului Hall purtate pe targă prin dreptul Dormitorului...

– Continuați, am zis.

– E vorba de o doamnă pe care probabil ați cunoscut-o când lucra pentru Crucea Roșie. O italiancă pe nume Luisa. Mi-e teamă că nu-mi amintesc numele ei de fată. Să fi fost Neri? Oricum, era măritată cu fratele meu, Nigel.

Am luat o gură de vin, mimând nepăsarea.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Spuneți-mi mai multe.
- Nu știu ce știți dumneavoastră. Ați menținut legătura după război? V-ați scris?
- Nu. Am fost prieten cu Luisa, cu sora ei și cu o doamnă americană timp de o vară, în 1944. Eram în permisie, recuperându-mă după o rană la umăr. Mi-am auzit vocea relatând plat aceste lucruri. Luisa s-a întors la Genova să-și îngrijească bărbatul când a fost rănit în luptele de partizani. Eu m-am întors la batalion. Asta a fost tot. N-am avut adresa ei, nimic.
- Îmi displăcea faptul că silabele numelui Luisei pluteau în aer, între Tim Shorter și mine. Nu voiam să o contaminez prin alăturarea cu acest om oarecare.
- A, da, primul soț. Eroul de război italian. Mulțumesc, Maya. Miroase bine.
- Chelnerița în uniformă îmi puse în față niște creveți conservați în unt. Pe o latură a farfuriei erau o felie de lămâie și o foaie de salată. Farfuria îmi părea atât de departe, încât nu eram sigur că aveam brațe destul de lungi ca să ajung la ea.
- Continuați, am zis.
- Ei bine, Nigel lucra la consulatul britanic din... cândva la începutul anilor cincizeci. O slujbă grozavă; trebuia doar să se asigure că puținii turiști britanici aveau adaptoare pentru prizele locale, chestii de felul ăsta. Oricum, într-una din nenumăratele lor zile de sărbătoare a cunoscut-o pe Luisa și s-a îndamorat de ea.
- Dar ce s-a întâmplat cu primul soț?
- A murit în război. A fost, din toate punctele de vedere, un om al dracului de curajos. Partizanii au dus niște lupte crâncene.
- Așa știu și eu. Când a murit?
- Nu știu data exactă. Pe ea am văzut-o prima oară abia când s-a căsătorit cu Nigel, adică în cincizeci și cinci. Frumoasă nuntă. Restrânsă, într-un sat de lângă La Spezia. Spuneți că ați cunoscut-o pe sora ei?
- Da. Pe Magda.
- A fost la nuntă. Drăguță fată, deși nu chiar atât de atrăgătoare ca Luisa. Bătrânul Nigel întotdeauna a avut priză la sexul opus.
- Ce s-a întâmplat cu ei?
- Ce să se întâmple? Nu mare lucru. S-au căsătorit și au avut trei copii. Prin natura slujbei lui Nigel, s-au mutat de ici, colo. Nu că el ar fi fost vreodată
- *****ebook converter DEMO Watermarks*****

important în Corpul Diplomatic. Dimpotrivă. „Sunt o zburătoare care planează la mică altitudine“, obișnuia el să spună. „Un sitar.“

Reușisem să pun în gură câțiva creveți.

– Dar dumneavoastră ce-ați făcut în război?

– Royal Navy. Convoaiele din Atlantic. Sunt buni creveții?

– Da, mulțumesc. Eu... mănânc puțin la prânz. Am înțeles bine că fratele dumneavoastră a decedat?

– Din păcate, da. Acum doi ani. Accident vascular. Întotdeauna a fost hipertensiv. A cam profitat de viață, știți.

– Au avut o căsnicie agreabilă? Au fost fericiți?

– O, da. Cred că da. În orice caz, Nigel a fost foarte fericit. Luisa... Era un mic mister pentru mine. Enigmatică, ăsta e cuvântul.

M-am gândit cum cântase Puccini pe bancheta din spate a decapotabilei, pe șoseaua de coastă; am văzut-o făcând piruete, pe jumătate goală, în camera de hotel din Pozzuoli.

– Mă bucur că au avut o viață frumoasă. Dar acum spuneți că Luisa nu se simte bine?

– Exact. N-o văzusem de mult, dar când a murit Nigel am avut de rezolvat o sumedenie de hârtii, în calitate de executor testamentar. La un moment dat a trebuit să merg la Roma să-i cer o semnătură.

– La Roma?

– Da, s-a mutat acolo, într-un apartament, după moartea lui.

– Ce s-a întâmplat?

Shorter făcu o pauză ca să pună muștar pe marginea farfuriei pe care erau aranjate, ca într-un joc macabru, o bucată de friptură, un rinichi, un cotlet și un cârnat. În fața mea se afla o bucată monumentală de plăcintă cu pește.

– Am pălăvrăgit puțin. De fapt, am purtat o discuție destul de lungă. Era singură în apartamentul ăla cam întunecos de pe malul Tibrului. Cunoașteți Roma?

– Am fost acolo o dată. La o comisie medicală. Și încă de două ori de atunci. Continuați.

– Luisa a fost foarte drăguță, foarte ospitalieră. Dar era foarte slabă. Purta, chiar și în casă, ochelari cu lentile negre.

– Când a fost asta?

– Acum un an. Stătea deja destul de prost cu sănătatea, cred. Oricum, am băut mult vin. Seara, târziu, am început să ne facem confidențe. Eu i-am

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

povestit despre căsnicia mea, chestii pe care n-ar fi trebuit să le las să-mi scape. Cam la unu noaptea, Luisa a început să plângă. Mi-a spus că iubise un singur bărbat. Am presupus că era primul soț, italianul. Dacă nu putea fi bietul Nigel.

– Și cine era?

– Ei, asta-i chestia, domnule doctor. Dumneavoastră.

M-am uitat la blatul lustruit al mesei. Mă gândeam cum o fi arătat Luisa cu ochelari negri.

– Nu păreți surprins, remarcă Shorter.

– Nu sunt surprins. Sunt ușurat. Și de asemenea...

– De asemenea, ce?

– Trist...

– Trist?

– Se poate spune.

Mi-a fost greu să urmăresc continuarea poveștii lui Shorter; în cea mai mare parte era vorba de moștenirea lui Nigel și de problemele taxelor de succesiune. Eram bucuros că nu discuta chestiuni mai personale, deoarece aveam nevoie de timp ca să mă reculeg.

– ... oricum, m-a întrebat dacă îmi va fi greu să vă găsesc la întoarcerea mea în Anglia. Se gândea, presupun, că nu comitea nici o necuviință, din moment ce era din nou văduvă. Vă văzuse numele în ziar când ați publicat cartea, însă nu știa dacă erați aceeași persoană. Prin urmare, i-am promis că voi încerca să aflu mai multe.

– Înțeleg. De ce boală suferă?

– Nu știu exact, dar ceva în legătură cu plămâni. Doctorul din Roma i-a recomandat să stea un timp în Alpi, și acolo se află în momentul de față.

Chelnerița îmi luase din față plăcinta de pește; Shorter trecea ultima bucată de cârnat prin muștar.

– Oare vrea să-i fac o vizită?

– Poate. N-a spus. În orice caz, voia să afle dacă sunteți bine. Am promis să-i dau raportul.

– Dar dacă m-aș oferi?

Shorter se lăsă pe speteaza scaunului și se șterse la gură.

– S-ar putea să nu mai aibă mult de trăit, așa că probabil își spune: „De ce nu?” Știu însă cu siguranță că era foarte preocupată de soarta dumneavoastră.

Avea o expresie bizară pe chip când discutam această problemă. Când v-a rostit numele. Cu un amestec de nerăbdare și șovăială și...

– Îi cunosc acea expresie.

– A zis: „Numai dacă el vrea cu adevărat. Să-i spuneți asta. Și să-i mai spuneți un lucru: chiar și dacă nu vine, am să-l iubesc întotdeauna.“

Mi-am întors privirea spre un tablou înfățișând un cal de pe peretele opus.

– A zis ea asta?

Shorter râse.

– Poftim! Mă tem că subtilitatea nu e punctul meu forte.

După două zile i-am adresat lui Tim Shorter o scrisoare de mulțumire. Ca răspuns, mi-a trimis numele locului unde Luisa urma să stea până la sfârșitul lui ianuarie. Era un hotel din Megève, o stațiune de schi din Alpii francezi.

Evident, nu puteam să merg. Nu voiam ca Luisa să fie transferată din clarobscurul memoriei mele în lumina crudă a prezentului. Mă întrebam dacă aș fi iubit-o la fel de mult ca acum treizeci și șapte de ani; mi-era teamă că dragostea se diminuase. Absența ei îmi definise viața de după război, dăduse formă și identitate existenței mele postbelice și tuturor relațiilor mele firave. Dacă descopeream că într-un fel sau altul ea nu merita să posede acea putere definitorie, viața mea ar fi devenit nu numai tristă, ci și goală. Cu tristețea mă descurcam, devenise aproape suportabilă, însă n-aș fi putut îndura ideea că totul fusese o risipă de sentimente. Dacă, dimpotrivă, descopeream că Luisa era inima care îmi lipsea, asta mi-ar fi distrus orice șansă de salvare în timpul pe care-l mai aveam de trăit.

Așa că nu puteam merge. O iubisem prea intens, asta era realitatea. T.S. Eliot, un poet descoperit de mine târziu, era adesea citat cu butada că omenirea nu poate suporta prea multă realitate. Mie mi se părea că lucrul pe care omul nu-l putea suporta în exces era iubirea. Faptul că o iubisem pe Luisa Neri prea mult, după standardele normale ale lumii – din perspectiva familiei, paternității, relației agreabile cu semenii – îmi ruinase viața.

Cu toate acestea, din bucățele alcătuisem ceva destul de valoros. Era un artefact șubred, din fragmente asamblate cam alandala: un pacient ajutat; o carte care, în pofida exagerărilor și interpretării creative a unor idei axiomatice, fusese apreciată de unii; sentimentul unui țel comun, scurt timp împărtășit cu alții; ici, colo, un gest amabil care-l surprinsese pe beneficiar; prietenia cu o creatură aparținând altei specii. Dar artefactul realizat din

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

aceste bucățele nu era nici pe departe suficient de robust ca să reziste la confruntarea cu femeia care îl modelase indirect.

De aceea nu mi-a venit să cred când am urcat pe bancheta din spate a unui Mercedes vechi și i-am cerut șoferului să mă ducă la Heathrow, Terminalul Doi. Itinerarul trecea prin străduțele din Willesden Junction și White City înainte de a ieși la drum deschis. Mirosul dezodorizantului de mașină îmi producea o ușoară greață, așa că a trebuit să deschid geamul spre după-amiaza plumburie.

Pactul încheiat cu mine însumi prevedea că mă voi putea retrage în orice moment. Mă așteptam ca, odată ajuns la Megève, curajul să mă abandoneze. Fiind în munți, stațiunea avea, desigur, și zăpadă, și soare strălucitor, așa că mă puteam bucura două zile de efectul înviorător al luminii înainte de a mă întoarce la Londra.

De pe Terminalul Doi, cel cu tavanul jos, plecam de obicei în călătorii plăcute, la conferințele din capitalele Europei. Mă simțeam revigorat printre oamenii îmbrăcați în blănuri care-și puneau schiurile pe cântarele de la check-in, în mijlocul săptămânii. La etaj, după ce am trecut de controlul pașapoartelor și am ajuns în zona de așteptare, mi-am cumpărat un ziar și o sticlă de whisky și m-am apucat cam fără chef să dezleg cuvinte încruciate; biletul meu la clasa economică îmi interzicea accesul în salonul în care mă refugiasem la plecarea de la New York.

Se părea că multe se schimbaseră din ziua aceea. Nu trecuse mult timp, dar discuțiile cu Pereira îmi modificaseră concepția despre lume și locul meu în ea. Era greu de spus ce jucase un rol mai important, meditațiile asupra vieții lui sau cele legate de propria mea existență, dar câștigul era cert, mi-am spus ridicând ochii către avizierul de la Plecări. Îmbarcarea începuse.

La Geneva, mi-am târât valiza pe culoar spre ieșire. Diferența de fus orar făcea să fie ora opt, și mă întrebam dacă voi mai prinde cina la hotel. Taximetrul, un tip guraliv care se prezentase drept Patrick, îmi puse o mulțime de întrebări; eu i-am răspuns cu întrebările mele în timp ce mașina urca treptat spre munte. Marginile pășunilor pentru vaci erau tivite cu zăpadă murdară. Nu schiasem niciodată, așa că drumul spre stațiune nu mă trimitea cu gândul la sport, ci la bolnavii de tuberculoză care erau aduși acolo în trăsuri, la fetele străvezii care se întrebau dacă aveau să mai revadă orașul sau câmpia.

Hotelul ales de mine era aproape de centru, o clădire modestă de lemn

unde, așa cum bănuisem, cina nu se mai servea după opt și jumătate. Totuși, erau multe localuri pe străduțele din jurul pieței; am găsit o pizzerie care îți servea rapid pizza, cu vin roșu alături. La bar aveau un raft cu hărți ale zonei Megève și am studiat una în timp ce mâncam. Hotelul unde stătea Luisa era marcat pe un drum ce mergea spre vest, la mică distanță de oraș.

Camera era strâmtă și atât de bine încălzită, încât a trebuit să deschid geamul spre noaptea înghețată. Am tras în plămâni, ușurat, aerul arctic. Patul era îngust și tare, dar avea – o raritate într-un hotel – o lampă de citit deasupra tăbliei. De data asta nu eram la ultimul etaj, ci la primul, deasupra bucătăriei, de unde se mai auzea zdrăngănit de cratițe și oale.

În momentul în care am stins lampa, mi-am amintit versurile din „Burnt Norton“ care-l urmau pe cel cu „prea multă realitate“: „Timpul trecut și timpul viitor,/ Ce ar fi putut să fie și ce a fost,/ Indică spre același capăt, care este întotdeauna prezent²⁶“. Încercam să depășesc propriul meu „ce-ar fi putut să fie“ și să decid dacă mai era cu adevărat prezent, când m-a luat somnul.

*

Se înțelege că am avut vise tulburătoare; doar nopțile în care nu le am ar fi demne de comentat. Toate o priveau pe Luisa și o viață pierdută; aveau naturalețea fizică a lumii onirice lipsite de orice rușine.

Îmi era destul de ușor să privesc în urmă la astfel de lucruri – sexul și altele – în relație cu Mary Miller, pentru că eram tineri și o distanțare comică încețoșă unele laturi mai rugoase. Referirea la prostituata din New York îmi îngăduia să scap de un oarecare dezgust față de propria persoană. Episodul cu Anna cea serioasă era o șansă unică de a folosi cuvinte latinești absurde. Când ajung la Luisa însă, nu pare să existe o cale acceptabilă de a o descrie. Copil al generației mele, am întâmpinat cu bucurie inovațiile anilor șaiszeci – saună în pielea goală, tehnici sexuale din Orient, musicaluri hippy, *love-ins*²⁷ și așa mai departe – dar tot acel *laissez-aller* ducea parcă lipsă de un factor vital: sentimentul că ai făcut ceva interzis. Cu Luisa, în schimb, am încălcat toate regulile.

Zilele când ieșeam în lume și nu ne închideam în casă să facem dragoste erau banale, dacă putea fi ceva banal în sudul Italiei în vara lui 1944. Ceea ce vreau să spun este că n-am sărit cu parașuta, n-am făcut scufundări la mare adâncime și nici n-am asistat de două ori la rând la reprezentația completă a *Inelului Nibelungilor*. Erau simple picnicuri și scurte plimbări cu o mașină rechiziționată; cafelele și băutura în piață; cine pe terasă, în grădina cu ziduri

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

ce cobora până la mare. Ședeam pe pat în locuința ei, vorbind, urmărind-o pe Luisa în slipul ei cu bordură de dantelă sidefie cum se apleca spre oglindă ca să-și înnegrească genele. Uneori, când eram gata de ieșire, ea se machia fără să poarte absolut nici o haină. Stătea în aceeași poziție, întinzându-se pe vârful picioarelor, dar era goală, ca o copiliță. Mai presus de orice era însă vorbitul. Din fire nu sunt prea vorbăreț, dar când eram cu Luisa cuvintele îmi dădeau în clocot, pentru că prima dată în viață aveam un partener de dialog care mă înțelegea. Aici se uneau nopțile lipsite de pudibonderie și pălăvrăgeala zilelor: în bucuria de a fi cunoscut de celălalt. Iar persoana pe care mi-o arăta Luisa, imaginea din ochii ei, nu era a vreunui Caliban uitându-se în oglindă; ceea ce vedeam acolo era de ajuns ca să-mi facă viața așa cum presupuneam că trebuie să fie pentru alții: veselă, frivolă, ușoară. Iată de ce o iubisem.

După ce am luat micul dejun la hotel, am ieșit să mă plimb prin Megève. Poneii tropăiau pe pavaj, trăgând cabriolete căptușite cu blănuri; clopotnița bisericii pastelate avea în vârf o cupolă rotunjită în formă de ceapă. Femei cu paltoane lungi și cizme stăteau la taifas în fața magazinelor; printre ele făceau slalom oameni în jachete lucioase cu schiuri pe umeri, care se îndreptau spre funicular. Aș fi vrut să profit cât mai mult de soarele acela puternic; cum purtam ghete și o haină groasă, nimic nu mă oprea să urc și eu în vârful muntelui. La casa de bilete, casierița m-a asigurat că multă lume mergea până sus doar ca să ia prânzul; mi-a recomandat un fel de mâncare numit *boudin avec ses deux pommes* și mi-a zâmbit fără să-și arate dinții când mi-a întins biletul:

– *Bon appétit, monsieur!*

Ne-am ridicat deasupra părților inferioare ale părților, apoi peste o alee mărginită de brazi ale căror brațe atârnav nemișcate în părți. Cu un al doilea lift am ajuns la restaurantul construit din bârne, unde am stat afară, bând bere și urmărind schiorii care șerpuiau la vale pe diferite fețe ale muntelui. La sfârșitul coborârii își scoteau schiurile, le împreunau și înfigeau capetele drepte în zăpadă, apoi urcau pe terasa largă și, mergând pe călcâie și pe vârfuli în clăparii lor tari, ștergându-și nasurile cu mânușile, suflând norișori înghețați, își strigau zgomotos comenzile.

Sosi *le boudin*, un fel de sângerete; *les deux pommes* erau un piure de mere și unul de cartofi. Ce combinație perfectă între soarele reflectat pe cristalele de gheață duse de vânt, grandoarea muntelui și gustul piperat al *boudin*-ului!

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Am privit în vale și m-am întrebat care acoperiș minuscul era al hotelului Luisei. Toată viața mea părea să se etaleze în aerul strălucitor de deasupra stâncilor preistorice ieșite din pământ. Dincolo de balustradă am văzut cum un iepure șchiopătă prin zăpadă și dispăru, cu inima bătând un ritm de viață și de moarte sub blana hibernală.

Când m-am întors în oraș, soarele nu mai lumina muntele. Am studiat harta și m-am hotărât să verific cât timp îmi trebuia ca să ajung pe jos la hotelul Luisei. Pârțiile pentru începători, care până în urmă cu douăzeci de minute fuseseră un teren de joacă însorit, căpătaseră o înfățișare înghețată și amenințătoare, în timp ce mamele își strigau copiii în amurg.

Drumul a durat cincisprezece minute, mai mult decât estimasem. Vârfurile degetelor mi se răciseră în mânuși când m-am oprit în fața hotelului. Erau valuri de zăpadă de ambele părți ale aleii curățate care ducea la intrare, unde, în pridvor, se vedeau lopeți late; *chalet*-ul avea trei caturi îmbrăcate în lemn, perdele roșii de pânză cadrilată la ferestre și coșuri de piatră din care ieșea fum.

La un geam de la etajul doi am zărit oprindu-se o clipă o femeie brunetă. Scrută orașul, de parcă ar fi căutat ceva anume, apoi trase perdelele și se îndepărtă.

Când am intrat în holul bine încălzit, după obiceiul locului, am simțit un parfum de flori uscate.

– *Je cherche Madame...* – cu greu m-am forțat să rostesc numele – Shorter, i-am spus femeii de la recepție.

Urmă o frunzărire mirată a registrului. Paginile, îndoite de apăsarea stiloului, îi foșneau și pocneau sub degete.

– *Ou peut-être Madame Neri*, am sugerat când situația începea să devină penibilă.

Nu știam dacă nu se întorsese cumva la numele primului soț, necunoscut mie.

– *Ah, oui, monsieur, tout à fait. Madame Neri. Un moment, s'il vous plaît.*

Urmă o conversație telefonică din care o auzeam numai pe recepționeră. Punând mâna peste microfon, mă întrebă:

– *Et vous êtes Monsieur...?*

– Hendricks.

După un nou schimb de cuvinte, femeia puse jos receptorul și mă informă că Madame Neri avea să mă primească peste o oră.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Ca să mă încălzesc, m-am dus în pas vioi spre centrul orașului și am băut un ceai într-o cafenea. Mi-am imaginat-o pe Luisa în dormitorul ei. Probabil că făcea o baie, își usca părul cu föhnul, se machia cu grijă și își alegea ținuta. Nu era vanitoasă, dar era pretențioasă. În orice caz, așa era pe vremuri... Cum aș fi putut ști cum era în prezent? Trecuse de șaizeci de ani. De două ori vădುವă. Zău că nu puteam rupe cicatricile de pe acele răni.

Nu. Am plecat de la cafenea spre hotelul meu. Începuse să ningă, fulgi mici învârtejiți sub felinare. Întors în camera mea, aveam să fiu la adăpost de primejdii. Luisa la fel. Era cel mai bun lucru de făcut.

Pe urmă m-am oprit și m-am uitat în noaptea involburată. O, Doamne, ajută-mă!

Pentru ultima oară m-am răsucit pe călcâie; am revenit la cafenea, am băut două coniacuri și am luat-o spre vest. Aveam să ajung cu câteva minute mai devreme, cu atât mai rău pentru ea dacă nu era gata.

În hol, mi-am periat zăpada de pe cap și am tropăit. Receptionera mi-a aruncat o privire compătimitoare, dar a format numărul. N-am ascultat ce spunea, deoarece aveam nevoie de concentrare maximă ca să nu-mi iau tălpașita.

– *Vous pouvez monter, monsieur. Chambre numéro vingt-sept. L'ascenseur...*

Dibuisem deja liftul și împungeam butonul. Urcând, mi-am surprins imaginea în oglinda de pe perete: vene sparte, ud learcă, dar încă recognoscibil drept aceeași figură care venea acasă după școală de-a curmezișul ogorului de cincizeci de acri al lui Pocock. Liftul se zgâlțai și se opri, apoi, cu întârziere, ușile se îndepărtară ca să mă lase să ies. Am rămas pe palier, privind în dreapta și în stânga. O ușă se deschise, trimițând o geană de lumină pe coridor și o voce întrebă:

– Robert?

Picioarele mi-au rămas țintuite locului. Am încercat să mă urnesc, dar ele nu răspundeau. Când au redevenit active, au făcut-o atât de încet, încât mi s-a părut că nu aveam să ajung niciodată la lumina aceea.

O siluetă îmi venea în întâmpinare în penumbră, cu un mers pe care l-am recunoscut, mișcarea vivace a șoldurilor care-i făcuse rochia de bumbac să se învârtească în jurul genunchilor când, la Napoli, plecasem de la Galleria la Via Forcella.

Am strâns-o la piept, și absolut toate orele tuturor anilor irosoși au dispărut
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

în neant când timpul s-a închis peste noi.

Camera Luisei avea un singur fotoliu și un scaun tare la măsuta de toaletă. Era greu de găsit un loc unde să ne așezăm, așa că am rămas în picioare. Am observat o lampă pe masă și una de citit lângă patul lat, cu tăblia de lemn; camera era în penumbră, deși îi dădeau puțină culoare perdelele roșcate și mobilele cu tapițerie în culori calde.

– Lasă-mă să te privesc, am spus.

Luisa clătină din cap îndărătnică. Ochii ei spuneau: „Te rog, nu“, dar priveau direct în ai mei. Stăteam ținându-ne de mâini, față în față, ca și cum am fi fost gata să ne avântăm într-un dans popular.

Timpul își trecuse degetele peste obraji ei, lăsând în urmă șanțulețe și fante, dâre și pungi unde înainte fuseseră planuri drepte și margini clare. Între ochii ei era un rid adânc; pe o parte, o linie verticală mergea prin sprânceană până la pleoapă. Părul ei negru era tăiat mai scurt și vârstat cu gri. La brâu, sub jacheta galben-roșcată, o vedeam mai plinuță, iar sânii erau mai grei, materni.

De câte zeci de mii de ore pierdute fusese nevoie ca să se producă schimbările acestea lente?

Ochii ei aveau forma pe care mi-o aminteam, dar, din cât vedeam în lumina aceea chioară, erau acoperiți de o peliculă cețoasă. Dintre toate stricăciunile pricinuite de vreme, asta m-a apăsât cel mai tare pe suflet. Luisa fără veselia ei debordantă nu era Luisa pe care o cunoscusem.

Dar mâna ei mică din palma mea era aceeași.

Am făcut încă o încercare să vorbesc. Până la urmă am reușit să îngaim zâmbind:

– Mâna ta mică.

– Da. Nu înghețată, ca a ta. Ne-am așezat unul lângă celălalt la capătul patului. Picioarele nu-i ajungeau până la podea. Acum uită-te la mine, Robert, îmi ceru.

M-am răsucit ca s-o privesc. Ea îmi zâmbi și încuviință din cap, ca o mamă care-și aprobă copilul, trecându-și dosul mâinii peste fața mea și apoi palma pe braț în jos. Apucându-mi iar mâna, șopti:

– *Carissimo*.

– Un lucru nu trebuie să-l spui.

– Care? întrebă Luisa.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– „Îmi pare rău.“ Nu există părere de rău. Există doar ce s-a întâmplat.

Vorbeam în gol. Durerea era mai mare decât orice îmi imaginasem; ca simptome aveam contracții în piept care mă făceau să respir sacadat.

Luisa se ridică în picioare, permițându-mi să observ că cel puțin mișcarea asta îi rămăsese grațioasă. Stând cu spatele la foc, inspiră adânc; ceva din postura ei era de asemenea neschimbat. O vedeam pe fata de douăzeci de ani în aplecarea șoldului, în mișcarea blândă de rotație a dosului mâinii drepte când începu să vorbească.

– Într-o zi, mă plimbam pe plajă. Cu sora mea. Am văzut doi bărbați. Erați amândoi răniți. Erați în costume de baie, tineri și veseli nevoie mare, plini de prietenie unul față de celălalt, dar ți-am văzut cicatricea de la umăr și felul cum îți țineai brațul. Prietenul tău, la fel – poziția lui era nenaturală. Deși și-a dat toată silința să nu lase să se vadă. Și făcuserăți asta pentru țara mea. Pentru mine. Apoi ați înotat în larg ca să ne cunoaștem. Erați frumoși. O știi. Prietenul tău era fermecător, dar tu... Dar nu atunci m-am îndrăgostit de tine. Nu, am reușit să mă stăpânesc. Numai când am văzut profunzimea durerii tale. După vreo două zile, când mi-am dat seama că nici măcar prietenul tău, atât de atașat de tine, în aceeași măsură victimă a iadului care vă apropiase atât de mult, nici măcar el nu te înțelegea. Numai eu puteam înțelege suferința din adâncurile sufletului tău. În momentul acela m-am îndrăgostit.

Nici unul din noi n-a mai spus nimic multă vreme. Aerul din cameră părea prea greu ca să fie mișcat de cuvinte.

Am încercat să deschid gura, dar Luisa ridică mâna. Uitasem cât de autoritară putea fi.

Dosul mâinii ei începu să se învârtă în gestul acela care îmi plăcea la nebunie, spunându-mi parcă: „Ascultă, e important“.

– Te-am visat, Robert, aproape în fiecare noapte. Timp de patruzeci de ani. De multe ori m-am trezit cu fața scaldată în lacrimi. Uneori strigam atât de tare, că soțul meu se speria. Fiecare noapte a fost o versiune a aceleiași povești. Grădina micii mele locuințe de lângă mare. Tu ești acolo, dar nu pot intra. Sunt exilată. Au fost și momente când îmi era mai bine, când copiii erau mici și mă puteam pierde în viețile lor. Puteam să mi te scot din minte când eram trează și aveam grijă de ei. Dar nu și când dormeam. Am călătorit mult, datorită profesiei soțului meu. Am trăit în Malaysia, în America de Sud – dar era mai rău în acele locuri îndepărtate, cu palmieri, evantaie și mobilă de bambus. Atunci m-au torturat cel mai mult visele astea. Receptiile,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

ambasadele, zilele treceau una după alta... Am tot scăzut zile din viața mea și le-am aruncat în gol.

Cu un nod în gât, se opri.

– Puteai veni la mine, am zis.

– Nu știam unde ești. Nu știam dacă mai trăiești. Și nu aveam dreptul să te caut. Nu după ce ți-am făcut.

– Biata mea Luisa! Toți acești ani, toate nopțile astea și... Te-ai întors cu gândul la ziua când voi trei ați hotărât să mergeți la plajă și să vă scăldați în mare? Te-ai întors cu gândul la acea zi și ai blestemat-o?

Luisa ridică fruntea și spuse răspicat:

– Nici o singură dată.

– Ești sigură?

– Da, deși anii triști sunt mult mai mulți decât cele câteva zile de fericire. Așa a fost viața mea.

Valiza ei era deschisă pe un scaun. Vedeam puloverele, desuurile, o carte, viața pe care ar fi trebuit s-o împart cu ea. Am murmurat:

– Și te-ai gândit la...

– Nu m-am gândit. Am făcut ceea ce era inevitabil.

– Dar soțul tău? De când ne-am cunoscut. Primul tău soț...

– L-am iubit, dar el n-a avut nici un amestec.

– Înțeleg, am spus după o tăcere lungă.

Luisa inspiră încet, apoi murmură:

– Am așteptat aproape toată viața să te aud spunând asta.

M-am ridicat și am îmbrățișat-o. Atunci, firește, a podidit-o plânsul, dar m-am ținut la distanță de fântâna durerii ei, pentru că nu avea sens să cobor și eu acolo.

După ce s-a calmat și ne-am desprins, am întrebat-o:

– Spune-mi, ești bolnavă? Domnul cu care am vorbit – Shorter – spunea că nu te simți bine.

Întinse mâna după o batistă de hârtie, apoi își suflă nasul și se șterse la ochi, gesturi banale într-un astfel de moment.

– Mi-e teamă că da. Poate mai am câteva săptămâni, poate un an. Nu mai mult.

Am vrut să o reconfortez din nou, însă ea ridică mâna.

– Nu, nu, iubirea mea. Totul e în ordine. Nu-mi pasă că mor. Nu-mi pasă deloc. Totul e bine, Roberto.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Mă bucur.
- Acum că te-am mai văzut o dată, totul e bine.

„Burnt Norton“ din ciclul *Patru cvartete* de T.S. Eliot, traducere de Lidia Vianu (n.red.)

Love-in – adunare pașnică de protest, mai ales contra Războiului din Vietnam, în America anilor '60.

Meditația, sexul, muzica și în unele cazuri drogurile constituiau ingredientele principale. (n.red.)

CAPITOLUL 15

Un plic gros de la Alexander Pereira mă aștepta la întoarcerea la Londra, dar m-am abținut să-l deschid până l-am recuperat pe Max de la doamna Gomez.

Revenirea în apartamentul meu îmi dădea o senzație de straniețe. Parcă locuința nu-mi aparținea. Deși îmi aminteam unde țineam fiecare lucru și am reușit să folosesc fără probleme robotul telefonic, aveam impresia că mă interpretam pe mine însumi.

Am presupus că acest sentiment al dislocării îmi fusese produs de revederea Luisei. Încercam să „mă împac“, cum spunem noi, terapeuții, cu faptul că timp de treizeci și șapte de ani nu dusesem viața pe care ar fi trebuit s-o duc.

În momentele de stres extrem, creierul pune în mișcare un mecanism util, un circuit care a trecut testul selecției naturale: ne detașăm. Totul ni se pare ireal. Ne privim în oglindă ca și cum am fi altcineva; rostim cu voce tare chestii precum: „Nu pot să cred că se întâmplă așa ceva“. Acum treceam printr-o versiune a acestei manifestări.

Pe când scriam *Puținii aleși*, încălzind pe ochiul de gaz conținutul conservelor de la Jacob's Delicatessen, acceptasem până la urmă posibilitatea ca sfârșitul să nu fie cel pozitiv pe care mi-l imaginam. La o vârstă mai înaintată decât majoritatea oamenilor, ajunseseam să recunosc că nu avea să mi se reveleze nici un model suplu; viața mea nu avea să dobândească forma grațioasă și mântuitoare a artei. Mă aștepta o secvență de argumente eronate, fără legătură între ele, care aveau să se clatine și să se izbească unul de altul până când și ultimul era rupt în bucăți.

Încă din copilărie mă temusem că nu eram decât o masă de molecule într-o agitație fără noimă, dar după despărțirea de Luisa văzusem că lucrurile stăteau mult mai rău. Ideea aceasta de iubire a altei persoane vine peste noi cu toată forța aprobării sociale, a istoriei și artei... În ceea ce mă privea, se dovedise a fi nu doar intangibilă, ci și distrugătoare. Iubirea mea pentru Luisa îmi făcuse țândări viața, iar pe a ei o golise de sens. Mulțumesc lui Dumnezeu că, nesăbuit până în pânzele albe, avusesem curajul să merg și să o văd. De asemenea, reușisem să-i aduc în final puțină alinare.

Pentru toate deceniile precedente, această „iubire“ fusese un dezastru. Acum știam asta; mai știam și că eram damnat – fiindcă, într-o parte

neregenerată a ființei mele, n-aș fi renunțat la ea nici supus torturii.

Ne înțeleseserăm să păstrăm legătura prin scrisori și telefoane; Luisa urma să mă țină la curent cu starea ei de sănătate, să-mi trimită fotografiile ale copiilor. Mi-a cerut un exemplar din *Puținii aleși*, dar i-am spus că nu eram prea mândru de cartea mea. Am căzut de acord s-o vizitez în Italia, și ea mi-a promis că avea să se simtă destul de bine încât să mă găzduiască.

Dar dacă ea n-ar fi suferit de o boală terminală? Aș fi invitat-o să se mute cu mine în Kensal Green, în apartamentul de sub doamna Kaczmarek? Sau m-ar fi instalat ea în vechea casă părintească de lângă La Spezia, care le servea acum drept cămin ei și celor trei copii mari?

Dacă n-ar fi fost boala ei, nu ne-am fi reîntâlnit. Fără asta și moartea celui de-al doilea soț, n-ar fi încercat să mă găsească. Era aici o anumită ironie, dar prea sumbră ca să-i acord prea multă atenție. Ne hotărâserăm să salvăm ce puteam; câtă vreme Luisa mai respira, visul unei vieți împreună cu ea, cumva, într-o bună zi, continua să pulseze în mine.

Cu gândul la Luisa, uitasem de scrisoarea de la Pereira. Au trecut două zile până când am dat de ea din nou.

Dragă domnule doctor Hendricks,

Vă scriu în grabă să vă anunț că voi fi plecat două săptămâni, dar mă întreb dacă ați vrea să ne vizitați la începutul lui martie. Cu puțin noroc, o să vină și primăvara.

Șederile dumneavoastră aici mi-au făcut multă plăcere. Nu mă așteptasem să ne înțelegem atât de bine. Céline v-a numit „charmant“ și, cu toate că biata fată e complet țicnită, cred că vorbea serios.

Știu că ați fost pe insulă nu demult, dar am să vă arăt ceva ce o să vă intereseze. Sincer vorbind, am avut obiectul respectiv tot timpul, dar nu eram sigur că sunteți pregătit să-l vedeți. Pe măsură ce v-am cunoscut însă, m-a impresionat perseverența dumneavoastră.

Vă rog să veniți. Știu că fetele, Paulette și Céline, ar fi încântate. Eu nu mai puțin.

Prietenul dumneavoastră, Alexander Pereira

Din momentul când am simțit că era posibil să ating un prag de acceptare prudentă în legătură cu Luisa, a pus stăpânire pe mine o curiozitate grăbită,

nervoasă. Simțeam nevoia să plec pe insulă cât mai curând posibil, și mi se părea un act de cruzime din partea lui Pereira să mă țină în așteptare toată luna februarie. Aveam îndoielile mele privind absența lui de acasă – în primul rând, era prea fragil ca să călătorească mult; mai probabil bătrânul pungaș voia să mă lase să fierb în suc propriu, să analizez „funcția memoriei“ dintr-un unghi nou. Mă lăsau indiferent toate astea. Voiam doar să aflu informații noi despre tata.

Aveam nevoie să-mi omor cumva timpul în lungile ore de februarie, când cerul de fontă apasă peste Londra, când ziua pălește înainte de a fi început. Dintr-un impuls, l-am sunat pe agentul imobiliar al cărui nume îl găsisem în revista dentistului; aflând că Old Tannery era încă de vânzare, m-am prezentat drept posibil client și am stabilit o oră pentru vizită. Trenul m-a lăsat în gară la începutul unei după-amiezi, și un taxi maro ponosit m-a dus cale de cinci mile până în sat. Ca în ziua când o văzusem ultima dată pe mama, ghiocerii scoteau capul din iarbă în jurul monumentului eroilor din fața bisericii (ce presiune exercită plăpânde mlădițe asupra masei de deasupra; ce patimă pentru lumină...), care între timp se îmbogățise cu o nouă poartă, pentru a marca jubileul de argint al reginei.

Tânărul agent imobiliar care mă aștepta să-mi arate casa purta o haină impermeabilă și pantofi solizi cu talpă groasă.

– Sunteți nou în zonă, sir? mă întrebă el, întinzându-mi mâna. Rostise ultimul cuvânt în maniera glumeață folosită uneori de cei sus-puși când se adresează unor persoane pe care le consideră inferioare.

– Păi... sunt londonez.

– Ah, din metropolă. Căutați un bârlog la țară?

– Cam așa ceva.

– Bine, ăsta-i unul de mărime potrivită. Familie aveți?

Stăteam în fața intrării în timp ce el căuta cheia. M-am gândit să i-o prezint pe cea pe care o mai aveam în buzunar.

– Familie? am întrebat nedumerit.

– Copilași, adică.

– Nu. Sunt doar eu.

– Atunci veți avea pe unde să vă învârtiți. Și trebuie să vă previn că nu s-a atins nimeni de ea de multă vreme. Ultimul proprietar a cam dus lipsă de parale, iar bătrâna doamnă de dinaintea lui era, pare-se...

Ocupat să descuie, nu termină fraza.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Era, cum?
- Văduvă, cred. A trăit singură o veșnicie.
- Nu avea copii?
- Istoria nu ne spune. Așa, gata. Să intru eu primul?

Mi-a prezentat încăperile pustii ale copilăriei mele. Am încercat să par surprins la vederea grădinii și am scos o exclamație văzând o ușă ce dădea într-un coridor sumbru, deși cu mult timp în urmă pretinsesem că era un tunel pe sub cetatea Troiei.

– Aici este bucătăria, mă informă agentul, deschizând ușa spre locul unde îmi petrecusem cea mai mare parte a timpului până la unsprezece ani. Are nevoie de puțină restaurare, mă tem.

Mă uitam la ușa cu ochiuri de geam striate. Vedeam două găurele în lemnul de deasupra, unde fusese cândva înșurubat suportul pentru prosopul de hârtie. Ore întregi, în timp ce mama gătea, călca sau trecea resturile de carne prin mașina de tocat prinsă de masă, eu priveam lung acest colț al bucătăriei, ușa, ștergarul în dungi și rezervorul de apă fierbinte din spatele lui. Îmi întindeam abecedarul pe blatul curat al mesei și citeam încăpățânat cu voce tare, literă cu literă, cuvânt cu cuvânt, alfabetizându-mă cu trudă. Pe plită fierbea potolit carnea de cal pentru cina lui Bessie, câinele ciobănesc, iar mirosul se combina cu cel de scrobeală din chiuveta în care mama înmuiase o cămașă. La ora ceaiului, în schimb, mirosea a pâine prăjită, pe care mama întindea supă groasă de vită, cu puțină piftie neagră de pe fundul blidului, și sare mărunțită de degetele ei. Mă întrebam atunci dacă „acasă“ va însemna pentru mine întotdeauna locul acela plin de aburi, ștergarul dungat, rezervorul de apă. Gâfâiam de dorința de a-mi începe viața proprie, dar mă temeam de ce aș fi putut pierde.

– ... Și s-ar putea să doriți să dărâmați zidul acesta. E doar unul despărțitor. Atunci ați obține o cameră cu funcție dublă: bucătărie și sufragerie.

- Da. Totuși, cred că-l voi păstra așa cum este.
- Sigur că da. Casa are un potențial extraordinar. Sunt și dependențe multe.
- Vechea tăbăcărie.
- Da, absolut. Mergem să ne uităm și sus?
- Să nu ne mai ostenim, am zis. O cumpăr.

Întors la Londra, m-am apucat să fac niște calcule. De-a lungul anilor pusesem deoparte ceva din drepturile de autor pentru *Puținii aleși* și, cu toate

că folosisem o mare parte din banii obținuți prin vânzarea casei părintești după moartea mamei ca să-mi cumpăr apartamentul din Londra, restul îl investisem cu un profit bun într-o societate imobiliară.

Pe când cotrobăiam în birou după hârtii, am dat peste jurnalul meu, caietul original de patru sute de pagini pe care-l luasem din dulapul cu rechizite de la școală, acum lipit și întărit cu bandă adezivă de multe ori. Primele treizeci de pagini erau scrise în alfabetul grecesc, cu stiloul, în caligrafia mea de copil. Am zâmbit citind câteva referințe la „incomparabila Elena“ (Mary Miller) și „hoinarul Odiseu“ (tata). Tonul însemnărilor diferea mult de cel al jurnalului de clinică ținut la azilul din Lancashire. Citind acum aceste pagini, percepeam neliniștea mocnită care devenise vâlvătaie în *Puținii aleși*. Perioada petrecută cu cercetarea și conceperea proiectului – anii Fabricii de Biscuiți de la începutul deceniului șapte – era descrisă într-un stil mai necizelat, cu o caligrafie repezită.

În același sertar se aflau opt sau nouă carnețele cu însemnări din război, pe care i le trimisesem mamei din diferite locuri. Am deschis unul și am citit despre instrucția din Devon și retragerea de la Dunkerque din 1940. Mama le păstrase pe toate cu mare grijă, însă eu le parcursesem în întregime o singură dată, prin 1947. Le-am răsfoit pe cele două cumpărate la Bône, care conțineau o relatare reținută a luptelor din Tunisia (presupun că nu voisem s-o îngrijorez pe mama), și apoi hărtănitul *Aquila Quaderno Studente* (caiet studentesc Acvila) cumpărat la Napoli. Mi-am adus aminte că la lectura precedentă mă surprinsese candoarea cu care îndrăznisem să mă exprim – nu dezvăluind mișcările trupelor noastre, ci vorbind exagerat de mult despre sentimentele proprii.

Am deschis acest caiet cu o oarecare emoție, dar, spre uimirea mea, am constatat că foile erau nescrise.

Erau vechi și îngălbenite, autentic italienești în granulația hârtiei și culorile liniilor și marginilor, dar nu le atinsese niciodată o peniță. Am verificat caietele rămase, găsind ceea ce era de așteptat despre Palestina și Siria – destul de interesant, dar nu experiențe de război propriu-zise.

Totul era acolo – sau atât cât puteam risca să relatez la vremea aceea. Dar despre mlaștina din Anzio, atacul cu rachete, debarcarea nocturnă, despre tranșee, ueduri, anihilarea Companiei A, Lily Greenslade, sergentul Stark de la intendență, Napoli, Pozzuoli și Luisa Neri – nici un cuvânt.

La aeroportul din Marsilia, angajatul bilingv de la firma de închiriat mașini era la datorie în cabina sa. Am vorbit, ca și înainte, fiecare în limba celuilalt:

– Hello, sir. Ce mai faceți? Ați dori din nou Peugeot-ul?

– *Oui, merci. Très bien. La bleue?*

– Da, mașina albastră este liberă. Tocmai am curățat-o. Ați venit la muncă, ori în vacanță?

– *Toujours pour du travail. Mais la dernière fois.*

– Ultima oară? Ce păcat!

– *C'est la vie.*

– E în parcare. Numărul șaiszeci și cinci. Mulțumesc, domnule.

– *Merci à vous.*

Am lăsat Peugeot-ul, încălzit bine după cursa rapidă, în parcare de la capătul peninsulei și am găsit hidrotaxiul așteptând în port. După două ore și un duș eram instalat în camera de oaspeți, cu bagajele desfăcute și gata să-mi întâlnesc gazda pentru ceea ce credeam că va fi confruntarea finală. Era de acum șase seara și doream ceva de băut. Am rugat-o pe Paulette să-mi aducă un gin și m-am așezat în bibliotecă să aștept.

Pereira intră după câteva minute, purtând o jachetă crem de pânză peste o cămașă bleu și o cravată stacojie. Cu tot scalpul lui chel, pergamentos, și ochii cufundați în orbite, am găsit că arăta foarte prezentabil.

Eram nervos, ca un absolvent de liceu la interviul pentru admiterea la universitate.

– Îmi pare rău că v-am făcut să așteptați, zise Pereira. Cum ați călătorit?

– Foarte bine, mulțumesc. Am primit scrisoarea. Aș vrea să văd ce mai aveți în legătură cu tatăl meu.

Am început *ex abrupto*, nedorind să-l las pe el să impună ritmul conversației.

– O să vă spun tot ce mai știu la timpul potrivit. E posibil să vă fie mai ușor să citiți despre cum l-am cunoscut decât să mă ascultați pe mine.

– Să citesc? Unde?

– În jurnalul meu. Putem vorbi despre asta după cină?

Pierdusem deja ocazia să controlez discuția, și l-am văzut pe Pereira înregistrând acest lucru cu un zâmbet.

– Cum v-ați petrecut timpul de la ultima noastră întâlnire? vru el să știe.

– Am lucrat. Și apoi am fost să-mi vizitez o veche prietenă, într-o stațiune montană din Franța.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Pe cine?
- Luisa Neri.
- Și cum a fost revederea după atâția ani?
- Nu cred că o pot rezuma în câteva cuvinte. Poate vă voi povesti când mi se va părea potrivit.
- *Touché!*
- Vă spun totuși un lucru. M-am hotărât să cumpăr casa în care am crescut. Cu economiile mele și cu un credit de la bancă cred că reușesc.
- Deci vrei să vă răscumpărați copilăria?
- Exact. S-o răscumpăr de la pirații timpului.
- Pereira zâmbi iar.
- Cred că-i o idee bună. Ar trebui să procedeze astfel mai multă lume. Acolo, vă veți simți ca acasă. Aș vrea să pot face la fel, dar pentru mine este prea târziu. Grădina din Auteuil...
- Poate că n-am să locuiesc acolo. E prea mare. Poate am să-i găesc o altă întrebuințare.
- Cel puțin veți fi proprietarul ei.
- Da. Mi s-a întâmplat un lucru bizar la întoarcerea acasă. Căutam printre hârtiile din biroul meu ca să văd dacă-mi pot permite să cumpăr casa, când am dat peste câteva jurnale vechi. Unul dintre ele, cel din Italia, 1944, era gol.
- A fost cenzurat?
- Nu le-am arătat niciodată cenzorului, pur și simplu le-am trimis acasă cu poșta. Nu ni se permitea să facem însemnări zilnice. Toate celelalte caiete erau pline. Am fost atent să nu dau nume sau să trădez poziții, dar le-am umplut cu impresii și reacții. Am folosit și porecle la nevoie.
- Spuneți că celelalte caiete erau toate pline?
- Erau exact așa cum mi le aminteam.
- Dar sunteți sigur că l-ați umplut și pe acesta? Poate că erați prea preocupat de ceea ce se întâmpla. A fost o perioadă de trăiri intense din viața dumneavoastră.
- Într-adevăr. Totuși, știu că am scris în el. Îmi aduc aminte cum am stat în camera mea într-o seară când nu m-am putut vedea cu Luisa și mi-am așternut sentimentele pe hârtie. Îmi aduc aminte că la Clubul Ofițerilor din Roma am descris luptele de la Anzio, care tocmai se terminaseră.
- Și nu apare nimic în jurnal?

– Paginile erau albe.

– Atunci probabil că ați scris în alt caiet.

– Fie asta, fie memoria îmi joacă un renghi. Poate n-am scris niciodată nimic. Sau cineva a șters totul. Sau a substituit un alt caiet, gol.

– Sau poate scrisul e încă acolo, dar n-ați fost capabil să-l vedeți.

Am izbucnit în râs.

– Cât de confuz mă credeți?

De data asta, Pereira nu zâmbi.

– O să vă spun la masă. Haideți în sufragerie.

Am reluat subiectul numai după ce trecuserăm deja la felul principal și Paulette ne lăsase singuri.

– Un lucru pe care îl avem în comun, domnule doctor Hendricks, este că nu ne încredem în etichetările stângace ale profesiei noastre. Creierul uman conține mai mulți atomi decât universul, ori o cifră asemănătoare, iar aceștia, concertându-se, pot genera de un trilion de ori mai mulți atomi. N-ar trebui să atribuim un nume născocit în pripă unei asemenea imensități! Dar am identificat câteva tipare în viața dumneavoastră, pornind de la povestea pe care mi-ați împărtășit-o atât de generos.

– Continuați, vă rog.

– Unul dintre primele lucruri pe care mi le-ați spus a fost că a trebuit să plecați din New York, dar n-am aflat cine v-a silit să faceți asta. Apoi ați găsit un mesaj pe robotul telefonic când ați ajuns acasă. O americană folosind un limbaj injurios. Dar la încercarea de a-l asculta, dispăruse.

– Se pare că a ocolit salutul meu înregistrat. Dar nu-mi amintesc să vă fi povestit asta.

– Chiar în prima zi.

– Făceam doar conversație. Nu voiam să spun lucruri semnificative.

– Așa. Și apoi ați avut o rudă de gradul întâi, pe unchiul dumneavoastră, parcă Billy...?

– Bobby.

De acest lucru îmi aminteam că-i povestisem, ca să subliniez cât de puțin îmi cunoscusem tatăl.

– Îmi pare rău, zise Pereira. Bobby. Era internat într-un ospiciu. L-ați vizitat în tinerețe cu mama dumneavoastră, la un Crăciun. O boală ereditară, poate? Ați avut momente de distragere, de pierdere a contactului cu realitatea, ca atunci când ați plecat să luați un prizonier german la Anzio și n-ați mai știut

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

ce trebuia să faceți. Și după aceea, permisia extinsă ca să vă reveniți după ceea ce a fost, totuși, o rană de pistol relativ minoră. S-a vorbit atunci și de dureri de cap. Evident, superiorii erau îngrijorați din cauza stării dumneavoastră mintale. Și apoi ați fost mutat într-un post administrativ.

– Încotro bateți?

– Gândiți-vă la copilărie. Mi-ați povestit cum citeați Biblia ore întregi, singur în cameră. Mulți părinți trebuie să fi venit la dumneavoastră cu câte un tânăr de douăzeci și unu de ani al cărui prim simptom de ciudățenie, ca adolescent, a fost exact ăsta.

– Lectura sistematică a Bibliei nu face din tine un schizofrenic.

– Sigur că nu.

– Și nu am manifestat alte forme. Nici halucinații, nici deliruri.

– Deși sunteți suspicios.

– Suspicios nu înseamnă paranoic.

– Diferență de grad. Ați apelat vreodată la un profesionist?

Eram foarte obosit. M-am lăsat pe spate în scaun și am sorbit din pahar.

– La demobilizare ni s-a dat un ajutor. Majoritatea oamenilor își amintesc de un costum la două rânduri, dar a fost și o discuție medicală. Ofițerul care a stat de vorbă cu mine a sugerat că aș fi fost, cum spunea el, „îndrăgostit de bombe“. Mi-a propus o terapie rudimentară.

– Și ați acceptat?

– Nu. I-am spus să-și vadă de treabă. Citisem mult despre stările de șoc provocate de explozii din timpul Primului Război Mondial. Tratarea acelor suferinzi a coincis cu nașterea psihiatriei în Anglia. Dar ei erau grav bolnavi. Eu nu eram. Tulburările acestea există de când oamenii au început să se ucidă între ei. Este unul în Herodot, i-am uitat numele, care orbește în toiul bătăliei și nu-și mai recapătă vederea.

– Americanii au avut multe cazuri în Vietnam. Vorbesc acum despre „sindromul de stres posttraumatic“.

– Greoi termen.

– Dar nu credeți cumva că de asta ați suferit?

– Nu știu.

– Dar în alte dăți? Ați solicitat vreodată ajutor?

– Da. O dată, când lucram la Fabrica de Biscuiți. Atunci am auzit și eu o voce. I-am spus lui Simon Nash, care mi-a făcut o programare la un fost coleg de-al lui din Londra. Am mers la el de câteva ori.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Și el ce-a zis?
- Totul a fost atât de trist! Habar nu avea, dar ca să-și apere reputația trebuia să se pronunțe. Mi-a spus că după el aș putea avea ceva numit „tulburare schizofreniformă“. Neputința lui m-a făcut să râd.
- Dar simptomele au continuat?
- Nu. Am auzit o voce poate de șapte sau opt ori în viață. De fiecare dată, într-un moment de mare stres. Chimicalele generate de stres provocau un scurtcircuit care activa zona auditivă. Pentru o clipă, după care sunetul dispărea.
- Și situația nu v-a îngrijorat?
- Cătuși de puțin. Făcea parte din mine. Parte din existența mea în cadrul unei specii stricate, care s-a despărțit de restul creației.

În noaptea aceea am dormit bine, reconfortat de faptul că un om din generația tatălui meu părea să mă cunoască atât de bine. De mult nu-mi mai păsa de conținutul afirmațiilor sale – dacă erau corecte ori greșite sau dacă, vorbind despre mintea omenească, existau categoriile de „corect“ și „greșit“. Îmi făcea doar plăcere să știu că un om inteligent se gândise la mine; aproape ca și când m-ar fi compătimit.

Dimineața am luat singur micul dejun. Soarele ce intra prin ușile vitrate lumina masa pe care Paulette depusese o farfurie cu un ou fiert fără coajă, o jumătate de roșie, felii de baghetă prăjite și unt.

- Mulțumesc, am spus. Mă gândeam să o vizitez astăzi pe Céline. Știi cumva unde o pot găsi?
- Nu am idee. Are două sau trei slujbe diferite. V-ați putea interesa în port.
- Bătrâna nu fusese niciodată mai prietenoasă. Când se duse să aranjeze pernițele de pe pervaz, am întrebat-o, dintr-un impuls:
- O cunoști pe bunica ei, Françoise?
- Desigur. Insula e mică.
- Dar cred că e mai în vârstă decât dumneata.
- Puțin. Dar am cunoscut-o și pe fiica ei. Pe mama lui Céline. Agnès.
- Agnès unde este?
- La Marsilia, unde se află de la douăzeci și cinci de ani.
- Și ce face acolo?
- Nu face nimic. E la azil.
- Sărmana femeie! Ai cunoscut-o bine?

– Da, am îngrijit-o când era copilă. Tatăl, soțul lui Françoise, era pescar și uneori lipsea de acasă zile întregi. Françoise lucra la hotelul din port și eu mă ocupam de fetiță, de Agnès.

– Ea cum era?

– Încântătoare. Mai stați mult la noi, *monsieur*?

– Nu. Am venit acum pentru ultima oară. Deci Agnès trebuie să fi fost tânără când a născut-o pe Céline?

– Douăzeci și trei sau douăzeci și patru de ani.

– Céline mi-a spus că s-a născut în Mauritius.

Paulette zâmbi.

– Tatăl ei era din Mauritius. A avut o idilă cu Agnès într-o vară când a fost aici în vacanță. Dar Céline s-a născut în casa în care locuiește acum Françoise. N-a plecat niciodată de pe insulă.

– Nu și-a vizitat niciodată mama?

– Nici n-a cunoscut-o. Avea doar un an când Agnès a plecat la spital. Céline a fost crescută de bunica ei și de vecine. Doriți să vedeți o fotografie a lui Agnès?

– Veriga dintre generații? Da, aș vrea.

– Veniți cu mine.

Paulette a luat-o înaintea mea pe hol și apoi pe un coridor pe care nu mai fusesem. Umbla repede pe picioarele crăcănate de sub rochia-i de văduvă, așa că a trebuit să fac un efort ca să țin pasul.

În cele din urmă deschise o ușă și aprinse lumina. Era un dormitor-cameră de zi, cu obloanele închise. Un singur pat, cu un crucifix deasupra, un fotoliu ușor, un scrin și mai nimic altceva. Pe podeaua de gresie se afla o rogojină de papură, iar aerul mirosea a umezeală.

Paulette luă o cheie dintr-o farfurioară și descuie sertarul de jos al scrinului, din care scoase o cutie de carton.

– Poftim.

Îmi înmână o fotografie alb-negru înfățișând un bărbat falnic, cu o mustață mare, probabil tatăl; lângă el, o femeie de vreo treizeci de ani, care cred că era Françoise. Am înțeles imediat de ce Pereira se îndrăgostise de ea în tinerețe. Ochii ei aveau o luminozitate divină, iar postura era a unei balerine. În fața lor – o fată de circa șapte ani, brunetă, cu capul aplecat într-o parte.

– Asta-i Agnès. Degetul lui Paulette împunse fotografia.

– Și asta-i Françoise?

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Da.
- E foarte frumoasă.
- Știu. Doctorul Pereira a vindecat-o. Iar ăsta-i soțul ei, Jacques. A murit pe mare.

Am privit îndelung grupul. Calculând anii în minte și studiind îmbrăcămintea personajelor, am dedus că fotografia fusese făcută pe la mijlocul deceniului patru. Pescarul, Jacques, arăta robust și cu simțul umorului – în măsura în care îți poți da seama după un instantaneu. Françoise, mai înaltă decât soțul ei, era angelică, atinsă de grație.

Fetița, însă – Agnès, mama lui Céline –, avea un aer straniu. Ochii ei negri, tulburați, fixau camera foto, dar o respingeau. Am simțit un nod în gât privind-i pe cei trei oameni: tatăl mândru, femeia salvată din foc, copilul năpăstuit. Cât de resemnați păreau cu ceea ce le rezerva viața... Mi-am amintit cuvintele rostite de Fecioara Maria când arhanghelul Gabriel i-a adus vestea că, printr-un miracol, era însărcinată cu fiul lui Dumnezeu. După o întrebare uimită, ea n-a mai protestat. A căzut în genunchi, spunând: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!”²⁸

Rușinat de emotivitatea mea, m-am întors și am zâmbit, căutând o vorbă de duh. Pe o masă am zărit fotografia unui tânăr – un flăcău rotunjour la față, cu un zâmbet sfios și prea mulți dinți.

- Dar băiatul ăsta chipeș cine-i? am întrebat.
- A fost Gérard. Fratele meu.
- Ce s-a întâmplat cu el?
- A murit la Verdun. Avea nouăsprezece ani.
- Îmi pare rău.
- Nu e nimic, spuse bătrâna zâbind. Asta a fost cu mult timp în urmă. Jumătate din Franța a murit acolo.

Am inspirat adânc.

- Mulțumesc că mi-ai arătat fotografiile.
- A fost frumos din partea dumneavoastră că v-ați interesat. Tot mai vreți să o vedeți azi pe Céline?
- Da, cred că da, am răspuns după o clipă de gândire.
- Și ea...
- Da, știu.
- Ca mama ei.
- Știu.

Ne-am întors pe coridor până în hol.

S-a dovedit a fi destul de ușor să dau de urma lui Céline. Cu permisiunea lui Paulette, am luat mașina și am șofat până în port, unde am găsit-o măturând podeaua la cafenea, cu părul legat la spate într-o năframă. Și-a pus jos mătura și m-a sărutat pe amândoi obraji.

– Vrei puțină cafea?

– Mulțumesc.

După ce espressoarele scoase o serie de bubuituri și șuierături, Céline veni cu două cești pline și se așeză cu mine la masă.

– N-am să mai revin pe insula asta, am informat-o. Așa că sunt aici ca să-mi iau rămas-bun.

– Ți-ai terminat treaba?

– Da.

Mi-am amintit de prima mea întâlnire cu Céline, când ea sărise în apă după arici-de-mare. Gândul m-a făcut să zâmbesc.

– Ai fost o... companie foarte plăcută.

– Îmi place să cunosc oameni noi.

– Ce fată nostimă ești, am zis, punându-mi mâna peste a ei.

– Toți zic asta.

– Céline, l-ai cunoscut pe tatăl tău?

– Nu. A venit de foarte departe. N-a stat mult aici.

– Dar mama ta?

– Mama trăiește în America.

– Așa. Și tu?

– Eu trăiesc aici, cu pescărușii.

– Și cu bunica ta. Françoise.

– Desigur. Până când o să moară.

– Ți-am adus un cadou, Céline, i-am zis, vârându-mi mâna în buzunarul sacoului. I-au aparținut mamei mele. Ea a murit acum zece ani, și întotdeauna mi-am dorit să-i pot dăruia cuiva.

I-am așezat în palmă o pereche de cercei, cam frivoli pentru mama, dar poate prea „băbești“ pentru Céline.

– Îți mulțumesc, Robert.

– Ai găuri în urechi?

– Firește. Mi le-am făcut singură în copilărie.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Nu sunt prea de modă veche?
- Nu. Mi-i pun chiar acum. Arăt bine?
- Superb. Nu cred că mama i-a purtat vreodată.
- Arăt ca o aristocrată?
- Da, Céline, arăți. Ca Madame de Pompadour.
- O prietenă de-a ta?
- Nu una foarte apropiată.

În timp ce contempnam fața acestei tinere, ochii ei incapabili de concentrare și lumina castanie a părului, n-am mai simțit furia dorinței, ci o nesfârșită tandrețe. Poate că așa m-aș fi simțit dacă aș fi avut o fiică sau un fiu. Și cu siguranță așa era normal să fie, cu patima redusă la bunătate, nu ațâțată permanent într-un foc care să-ți facă scrum anii. Gândul că reușisem să mă transform în așa măsură m-a bucurat; poate că, la urma urmei, nu eram chiar atât de singur. Puteam să particip la interacțiunile normale dintre oameni, capacitate pe care o dovedea și Céline, în ciuda unicității ei.

Pe când ne plimbam pe drumul de lângă mare, ea m-a luat de mână. Ajunși înapoi la cafenea, am îmbrățișat-o și am ținut-o strâns. Céline m-a sărutat, apoi mi-a șoptit la ureche niște vorbe pe care nu le-am înțeles. M-am întors repede la mașină și am demarat fără să mă mai uit în urmă.

*

Pereira nu mai avea nici o scuză ca să nu-mi arate jurnalul cu care se lăudase atâta. În bibliotecă, atmosfera era ușor tensionată. Și tristă, de asemenea, pentru că, în chipuri diferite, amândurora ne priiseră vizitele mele.

M-am dus la ușile vitrate și am scrutat întunericul de afară. Ca să fac momentul mai suportabil, am zis:

- Se simte primăvara. De dimineață a fost un soare puternic.
 - Da. Anotimpul speranțelor. Dar dumneavoastră... simțiți că v-au fost de folos șederile aici? Faptul că v-ați trecut viața în revistă împreună cu mine v-a ajutat în vreun fel să fiți mai puțin trist din cauza Luisei? Sau în legătură cu cartea?
 - Mă simt oarecum diferit. Nu mai rău. Prin urmare, logic...
- Pereira zâmbi.

– Mă bucur, Robert. Așa cum știți, eu nu am moștenitori.
Am încuviințat pe tăcute. Înțelegeam că manevrele bătrânului nu erau lipsite de bunăvoință, dar asta nu însemna că eram gata să-l accept pe el în locul tatei.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

- Și cartea, *Puținii aleși*. E bună, să știți. E foarte bună.
- Nu. Am mințit în ce privește măsura în care nebunia este o afecțiune biologică. N-am putut admite realitatea.
- Și acum?
- Cred că până într-un viitor îndepărtat, când savanți mult mai deștepți decât noi vor fi izolat factorii genetici și vor fi găsit un răspuns... Până în ziua aceea, să-ți ascuți bolnavii cu respect, să auzi cu adevărat ce-ți spun este, cel puțin, o atitudine civilizată.
- Înainte de a vă arăta paginile din jurnalul meu care se referă la părintele dumneavoastră, îmi promiteți ceva?
- Ce anume?
- Promiteți-mi că nu vă veți mai dezice de cartea dumneavoastră. Cu toate defectele, a fost o realizare frumoasă, plină de speranță.
- Din nou am simțit presiunea din spatele ochilor.
- Promit, am murmurat.
- Atunci veniți cu mine.
- Mă conduse în hol și apoi la etaj, până la coridorul cel lung, unde se opri să descuie o ușă. Camera era plină de lămpi fără becuri, obiecte de ceramică și mobile vechi; de pe un raft din colț, Pereira luă o mapă albastră și mi-o întinse.
- Aici se află notițele din a doua parte a anului 1918. Porțiunea care se referă la tatăl dumneavoastră începe unde am pus acest semn de hârtie. Dar sunteți liber să-l citiți în întregime, dacă vreți.
- Mulțumesc.
- Îl puteți lua în cameră. Discutăm despre el dimineață. Somn ușor.
- Întinse brațul ca și cum ar fi vrut să mă îmbărbăteze, bătându-mă ușor pe umăr, dar eu ieșisem deja pe ușă. Odată ajuns în vizuina mea, am deschis obloanele spre noapte și am ascultat zgomotul distant al mării din *calanque*.
- Mi-am pus ochelarii de citit, am aprins lumina și am deschis dosarul. Am luat-o de la început, gândindu-mă că puteam avea o perspectivă mai bună dacă stabileam despre ce moment din desfășurarea războiului era vorba; nu peste mult timp însă, ca un școlar pofticios în fața unei gogoși cu zahăr, am sărit până la semn.

18 septembrie 1918. *Suntem lângă P...*, în apropierea locului de unde am început în 1915. O săptămână în rezervă, apoi iar pe linia frontului. Îmi
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

lipsesc condițiile de încartiruire din A... și nu-mi sunt cunoscuți acești oameni. Vestea bună este că războiul nu mai poate dura mult, așa că dacă mai supraviețuim câteva săptămâni, mergem acasă.

Oamenii din compania asta nu sunt dintre cei mai buni. O mulțime de proaspeți recruți, băieți cu rahitism sau cu plămânii slabi, care ar trebui să fie în Anglia. Misiunea mea este să le cenzurez scrisorile. E surprinzător cum nici măcar supraviețuitorii armatei lui Kitchener, optimiștii din primele zile, nu știu încă regulile. Scrisorile către cei de acasă sunt pline de numele orașelor și satelor prin care am trecut și de indicativele altor unități. Mă străduiesc să tai doar unele porțiuni, cu un creion de ceară, dar deja am un săculeț de muniție plin de scrisori atât de prost concepute, încât nu pot fi expediate deloc. Până și veteranii au ostenit și scriu ce n-ar trebui.

Se vorbește despre progresele făcute de tancuri, dar deocamdată suntem blocați în vechile tranșee. Adăpostul meu n-a fost bine întreținut de ocupantul precedent. Prin acoperiș intră apa. Șobolani peste tot.

Careu în zori, le-am spus oamenilor că ne așteptăm să atacăm în curând. Entuziasm nul.

19 septembrie. Bombardament intens al nemților. A trebuit să abandonăm montarea sârmei ghimpate. Am văzut o vulpe marcându-și terenul sub un arbore despicat.

20 septembrie. Artilerie și sârmă ghimpată. Wagstaff a făcut rost de niște ouă. Citesc Henri Bergson, Materie și memorie. Foarte interesant.

I-am scris lui Françoise. Îmi ocupă toate gândurile, deși nu are decât optsprezece ani. E ceva foarte drăgălaș în ființa ei. Îmi doresc o fată inocentă, după profesionistele din bordeluri.

21 septembrie. Foc de artilerie și sârmă ghimpată. Oamenii – nervoși, fiindcă știu că vom ataca în curând. Am decis să conduc o patrulă în no man's land ca să-i țin ocupați. Hughes, Bowker, Roe și Hendricks păreau cei mai ațți. Cu toții, vechi combatanți. Hendricks, croitor în civilie, e aici din 1915. Caporal neentuziast, ar putea ajunge mai sus dacă ar vrea, dar s-a săturat de război.

22 septembrie. Patrula a mers bine. Am ajuns destul de aproape ca să-i auzim pe nemți vorbind. Nu mai sunt grijulii ca odinioară. Roe a vrut să

prindă unul, dar Hendricks l-a înjurat. Plin de noroi din gropile de obuze la întoarcere. Miros groaznic. Nu vreau să mă gândesc prin ce ne-am târât.
23 septembrie. Sârmă ghimpată și bombardament.

24 septembrie. Trezit noaptea de Wagstaff. Hendricks împușcat în cap. Rană autoprovocată. Poliția militară era pe fază. (Proximitatea lor semnifică un atac iminent.) Dar aici nu avem un post sanitar. Trierea răniților se face la o milă îndărăt. Nici un felcer pe-aproape. Haos.

M-am dus să vorbesc cu cei de la poliția militară. Hendricks trebuie tratat, au zis ei, nu lăsat să moară. Ca să fie judecat de curtea marțială. Le-am spus că e scrântit și nu merită ținut în viață, dar au insistat că ordinele de la divizie sunt foarte clare. De asemenea, comandantul le-a vorbit despre moralul luptătorilor: trebuie să fie „însetați de sânge“ în timpul asaltului final și să invadeze Germania. Dumnezeu mare!

Am mers de-a lungul tranșeelor. L-am găsit pe Hendricks pe o targă, cu jumătate de față lipsă. Era împușcat și în piept. Pușca Lewis intrase în mod automat. Are dureri atroce. M-am apucat să strig la polițiștii militari, cu care ocazie, din greșeală, am pomenit că sunt medic în viața civilă. A venit un mesaj telefonic de la comanda batalionului cu ordinul ca eu, fiind cel mai apropiat de statutul de medic militar, să însoțesc „prizonierul“ – cum este cunoscut acum – la postul de triere și de acolo la spital. Am dat compania pe mâna lui Waites. El poate scoate oamenii din tranșee dacă începe atacul înainte de întoarcerea mea.

Așa că ne-am întors prin șanțul de comunicare, cu Hendricks gemând. Deși și-a pierdut dinții și o jumătate de limbă, se mai poate face înțeles. A ajuns la capătul răbdării. Creasta Aubers, Somme, Ypres – a trecut de mai multe ori prin mașina de tocat.

La bază l-am încărcat într-un furgon medical. Acum ne mișcam mai repede, dar vehiculul se zgâlțâia la fiecare trecere prin hârtoape, smulgându-i rănitului urlete sfâșietoare. În cele din urmă am ajuns la postul de triere, cu Hendricks răcnind cât îl țineau puterile. A trebuit să-i explic doctorului că tratarea lui era o chestiune vitală. Răspunsul obișnuit: avem deja prea mulți răniți. Polițiștii militari au spus că în cazul ăsta trebuia dus direct la spital, la cinci mile în spatele frontului. De ce să nu-i curmați suferința, am sugerat. Asta ar fi crimă, au zis ei; trebuie să dăm un exemplu.

Am rechiziționat un camion, și Hendricks a fost urcat în spate. Vedeam porțiuni mari din organele lui interne prin gaura dintre coaste. Ca la o lecție de anatomie. Mi-am folosit bandajele și morfina ca să-l ajut și eu cum puteam. A scuipat afară, furios, tabletele de morfină. Era hotărât să moară. Mă gândeam că la cât sânge pierduse, dorința i se va îndeplini foarte repede, dar urletele lui erau greu de suportat.

După o călătorie de coșmar, am ajuns la spital. Wagstaff și cu mine l-am dat jos din camion și l-am așezat pe o targă. A făcut o încercare să-mi înhațe pistolul, poate ca să-și pună capăt chinurilor sau să mă omoare pe mine, cine știe. I-am răsucit brațul la spate și i-am spus să se poarte frumos. M-a scuipat.

Am gonit cu el pe un coridor de piatră, făcându-l pe bietul om să sară în sus și-n jos, până când am ajuns la sala de operații luminată de lămpi cu petrol, cu asistente englezoaice bine-crescute și câteva infirmiere franțuzoaice. Masa de operații era ca un butuc de măcelărie. Polițiștii militari, care ajunseseră înaintea noastră, se rățoiau la personalul medical. L-am ținut bine în timp ce chirurgul încerca să-i curețe rana și să o sutureze. Avea un glonț cuibărit sub orbită. Nu mai vedea cu ochiul acela, și aproape că se lobotomizase singur. Chirurgul, un băiat tânăr, a făcut o treabă foarte bună cu plăgile abdominale. A trebuit să-l ținem patru oameni în timp ce-l cosea. Până la urmă i-am băgat niscai morfină și am încercat să aranjăm o transfuzie. Chirurgul era de acord cu mine că nu o mai ducea mult, dar cine știe? Sângele era vital.

L-am culcat pe un pat în salon, dar era violent și puternic. Și-a smuls tubul de transfuzie. Înjura și striga. Asistentele – foarte supărate. Polițiștii militari au adus curele de piele și până la urmă l-am potolit, legându-l de pat. A început transfuzia. El își arunca mereu capul dintr-o parte în cealaltă, dar nu putea face nimic.

Apoi ne-am retras, căutând niște ceai și rații. Lupta a mai durat încă două zile. În cea de-a doua zi am primit ordinul să nu mă întorc la companie până când „prizonierul“ nu se făcea suficient de bine ca să fie predat. Se pare că fusese judecat în absență și găsit vinovat.

26 septembrie. Spre mirarea tuturor, Hendricks a supraviețuit. Ca mulți alți răniți de rafale de mitralieră, a fost cusut la loc. Jumătate din

personalul spitalului s-a luptat să-l țină în viață, și nu-mi place să mă gândesc că din pricina lui au murit poate alții.

28 septembrie. În absența mea, compania a trecut la ofensivă ieri, comandată de Waites, care a fost ucis. Pierderi de circa 20%, dar am ocupat obiectivele pentru prima oară din 1915.

Primesc felicitări de la statul-major al batalionului pentru că l-am ținut pe Hendricks în viață. Mâine va fi în fața plutonului de execuție, deși este prea slab ca să stea în picioare și vor trebui să-l lege de un copac.

29 septembrie. Unsprezece noaptea. Mesaj că execuția a avut loc cu succes. Mâine vom ocupa poziții noi. Cina în seara asta la comenduirea batalionului: tocană de vită și vin roșu. Am rămas în sat, unde eram încartiruiți, și am mai citit din Bergson.

Am pus dosarul lângă mine pe pătură, m-am sculat și am ieșit din cameră.

Pe sub ușa lui Pereira se vedea o dungă de lumină, dar am mers mai departe, coborând pe scări în grădină. M-am dus până la capătul peluzei, unde m-am așezat sub pinii-umbrelă să ascult marea.

Imposibil să asimilez ceea ce citisem. În orice caz, nu la războiul acela mă gândeam. Ceea ce vedeam era chipul inexpressiv al sergentului Warren – în fața Dormitorului, la Anzio. Îmi auzeam vocea muștrându-l, blestemându-l fiindcă dezertase din post; apoi o auzeam pe a lui Richard Varian spunând: „Cutez să fac tot ce e vrednic de-un bărbat. Nu-i om cel ce se-ncumetă mai mult.“

Vântul se insinua prin frunzișul de deasupra capului.

Acum știam. Și însemna ceva să știi. Totul era pierdut, așa cum nu mai aveam de mult nici o îndoială, dar în sfârșit atinsesem mâna tatei.

Biblia, Luca 1:38 (n.red.)

CAPITOLUL 16

A doua zi, pentru prima oară, Pereira coborî la micul dejun înaintea mea. Era aproape de zece când am dat la o parte învelitorile, m-am spălat, m-am bărbierit și am tras pe mine niște haine.

Am băut puțină cafea, după care m-am dus să-l caut. Ședea în bibliotecă, fumând o țigaretă de foi.

– Vă simțiți bine? m-a întrebat.

Am dat din cap în semn de încuviințare.

– Sigur?

– Da.

– Mi-a fost greu să decid dacă să vă povestesc eu sau să vă las să citiți.

– Probabil că a fost mai bine să citesc. Lectura mi-a dat senzația că eram acolo. M-a făcut să cred întreaga poveste.

– Sunteți surprins?

– Privind în urmă, s-ar putea să fi fost indicii pe care nu le-am luat în considerare. Mama n-a vorbit niciodată despre asta, spunându-mi că era prea dureros. Nu se punea problema să insist.

– Am vrut să vă arăt jurnalul imediat, dar în comportamentul dumneavoastră era ceva ce m-a făcut să ezit.

– Mă puneți la încercare.

– Am crezut că va fi ușor. Am crezut că vă va face plăcere să recuperați o secvență din istoria familiei. Și că eu aș putea fi cel care aduce darul. Dar când v-am cunoscut... Nu erăți fiul ipotetic al unei persoane de care abia îmi aminteam. Erăți un om în carne și oase, plin de tristețe – și poate instabil. Mă îngrijora efectul pe care-l putea avea asupra dumneavoastră.

– Dar v-ați convins în cele din urmă.

– Da. Felul cum ați vorbit despre viață... Până la urmă m-am liniștit.

– Ce voiăți de fapt de la mine?

– Acces la mintea care a scris cartea aceea. A fost o nevoie urgentă de natură egoistă. Simțeam că m-ați putea ajuta să înțeleg veacul pe care l-am îndurat și să ajung la capătul vieții într-un mod ceva mai agreabil.

– Forma. Elementul lipsă.

– Mă gândeam că dacă-l cunosc pe fiul caporalului Hendricks, care se întâmplă să fie și autorul cărții *Puținii aleși*, voi închide mai ușor cercul.

Regret dacă a fost o idee greșită.

– N-a fost greșită. Poate egocentrică.

Egocentrică până la manie, așa fi adăugat. Dar îi mai rămânea puțin timp până să se înece în negura morții, cu toate problemele vieții sale nerezolvate.

Bătrânul se ridică și traversă camera până la fereastră. Privi în grădină câteva minute, apoi se întoarse spre mine.

– E foarte posibil ca tatăl dumneavoastră să-mi fi salvat viața. Dacă așa fi comandat compania la ofensivă, poate că așa fi murit eu, nu Waites.

– Posibil. Deși în faza aceea a războiului n-ați fi mers agale în fruntea unității, cu pistolul în mână și o bandulieră roșie, ca să arătați că sunteți ofițer.

Pereira tăcu o vreme. În cele din urmă, tuși și zise:

– Acum, știind cât de egoiste au fost motivele mele, vă mai învoiți să-mi fiți executor literar?

– Da. Bucuros vă voi citi toate lucrările și voi încerca să le popularizez. Dar mă îndoiesc, trebuie să vă previn, că voi putea convinge sistemul nostru medical să le injecteze oamenilor sânge contaminat cu malarie.

– Cel puțin veți reuși să repuneți pe tapet ideea.

– Poate. Nu mai scriu aproape deloc pentru reviste în zilele astea, dar pot încerca.

– Vă mulțumesc. Arătându-și cu prisosință vârsta, Pereira se lăsă într-un fotoliu. Mă bucur foarte mult că v-ați întors aici. Vreau să vă mai dau ceva.

– Un suvenir? am întrebat, văzând cu ochii minții o insignă de prins pe șapcă sau o cataramă de centură.

– Într-un fel. Ați citit fragmentul din jurnal despre cum cenzuram corespondența?

– Săculețul de muniție ticsit de scrisori neexpediate.

– Le-am păstrat. Se află încă în pod. Ar trebui să predau scrisorile unei arhive din Londra, ca oamenii să afle lucruri importante despre bunicii lor.

– Le iau cu mine dacă doriți.

– Mulțumesc. Odată ce am decis că scrisorile nu puteau fi expediate, le-am pus la păstrare. Nu m-am uitat la ele din 1918. Dar după prima noastră întrevvedere, am examinat numele și adresele de pe plicuri. Sunt în total vreo cincizeci. Pe mama dumneavoastră o chema Janet?

– Da.

– O să primiți scrisoarea înainte de plecare. Ca prieten, Robert, v-aș sfătui
*****ebook converter DEMO Watermarks*****

ca, înainte de a o citi, să vă lăsați un răgaz pentru a reflecta la ceea ce ați aflat aseară. Probabil că nu conține nimic interesant, nu-mi amintesc de ce am oprit-o, dar e bine să fiți prudent.

Și am fost. Am plecat de pe insulă în după-amiaza următoare și nu l-am mai văzut niciodată pe Alexander Pereira. A murit în vara aceea, după cum am aflat dintr-o scrisoare primită de la nepotul lui din Paris, ruda cea mai apropiată. Mă mai informa că bătrânul îmi lăsase o moștenire de 100 000 de franci, adică circa 10 000 de lire. Câteva colete mi-au fost livrate la apartamentul din Londra, conținând nu doar exemplare ale lucrărilor publicate de Pereira în franceză și engleză, ci și notițele lui de cercetare; numai cele despre tratamentul cu malarie însumau vreo mie de pagini. Într-o scrisoare explicativă mă îndemna să mai scriu o carte și stipula că, deși nepotul său urma să devină proprietarul casei de pe insulă, îmi era rezervat accesul permanent și gratuit la camera „mea”, ori de câte ori doream. „Poate că în camera aceea mititică puteți să prelucrați metalul de bază al strădaniilor noastre și să-l transformați în aur. Sunteți fratele meu de arme, fratele meu de suflet într-o muncă; iar munca este adevărata demnitate a vieții.”

Nepotul mi-a spus că Pereira murise de pneumonie, zăcând bolnav în patul de acasă câteva săptămâni și refuzând să se lase dus la spital. N-a putut supraviețui febrei foarte mari care constituie punctul culminant al crizei, temperatura ridicându-i-se în final la 41 de grade. Delirase, potrivit spuselor lui Paulette, aflată la căpătâiul lui. Am zâmbit la ideea că febra arzătoare îi rearanjase probabil gândurile. Nu era un zâmbet malițios; credeam că moartea prin pirexie, cu alterarea facultăților mintale, era sfârșitul pe care l-ar fi ales acest om.

Sarcina de a fi executorul său literar era mai solicitantă decât mă așteptasem. În ciuda renumelui său în Franța, nu era bine cunoscut în Anglia, și o mare parte din cercetările lui erau caduce. Am vorbit cu redactori de reviste și editori, dar a fost greu să le stârnesc entuziasmul, până când – pe fondul noului interes pentru lucrările de popularizare din domeniul neurologiei – am găsit o casă de editură dornică să publice o ediție broșată din *Alphonse Estève: Omul care s-a uitat pe sine însuși*. După un an, cu ajutorul vechiului meu prieten Neville de Freitas, am putut plasa un articol mai lung despre Pereira și munca sa într-un supliment educațional. În primăvara următoare am participat la o conferință internațională la Venetia,

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

unde i-am convins să mă lase să țin o prelegere despre opera lui Pereira și proprietățile curative ale febrei. După aceea am donat hârtiile Arhivei Naționale din Paris.

Cumpărarea casei părintești, Old Tannery, a decurs fără complicații. Am contactat-o pe Judith Wills, să văd dacă avea vreo idee despre ce aș fi putut face cu proprietatea, în afară de a o folosi ca pe un refugiu de weekend supradimensionat. Între timp, Judy renunțase la practica medicală. Ca aproape toți ceilalți, constatase că munca în teren, cu atât de puține rezultate bune, îi diminua până la anihilare *la joie de vivre*. Părăsise sistemul de sănătate pentru un post de profesoară la un institut din sudul Londrei, unde, din câte spunea, munca de cercetare academică și instruirea colegilor mai tineri i se potriveau de minune.

Într-o sâmbătă mi-a făcut o vizită la Old Tannery și mi-a ascultat cu plăcere istorisirile din copilărie. Am dus-o afară ca să-i arăt dependențele, inclusiv ușile misterioase pe care nu îndrăznisem să le deschid.

- Am o lanternă în mașină, Robert. De ce să n-o folosim?
- Ai un simț practic impresionant.
- Cineva trebuie să-l aibă. Nu puteați fi tu sau Simon.
- Nu te temi de ce ai putea găsi tulburând trecutul?
- Nu sunt freudiană. Poftim. Ușa asta e cea care te speria?

Ne aflam într-o construcție cu pardoseala de cărămidă, folosită de către ultimul proprietar drept garaj. Din ea se deschidea o cameră laterală fără geamuri, și acolo mai era o ușă pe care n-o deschisesem niciodată.

Judith îi dădu un brânci, iar lemnul deformat scârțâi pe podea. Dinăuntru se auzi un râcâit, ca de animal deranjat – probabil un șobolan.

Raza lanternei lui Judith dezvălui niște stive de scânduri putrezite de-a lungul pereților. Nimic altceva. Doar mirosul de umezelă și pierdere.

- Cred că aici se țineau pieile înainte sau după tăbăcit, am zis.
- E doar o cameră, Robert. Poate că a fost folosită pentru unelte. Orice. Hârlete și sape pentru grădină, de pildă.
- Dar la ce serveau toate scândurile astea?
- Se pare că ceva a fost demontat. Mai este un etaj deasupra?

Am dus-o la capătul celălalt al clădirii, unde niște trepte de lemn urcau în podul gol, lung de vreo treizeci de picioare și lat de vreo cincisprezece. Nu era electricitate, dar ferestrele din față ne îngăduiau să vedem.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Aici s-ar putea amenaja un spațiu de locuit, remarcă Judith.

– Te gândești la ce mă gândesc și eu?

– Odrasla Fabricii de Biscuiți? Da. Dar cu ambiții mai realiste.

Ne-am întors la casa principală. Uitasem cât era de spațioasă. Trăisem numai în bucătărie și în camera mea, pentru că fusese prea scump să încălzim celelalte încăperi. Dar, dacă socoteai și partea închiriată, erau cinci dormitoare, precum și trei camere aerisite la parter.

– Aș vrea să-mi păstrez camera de la capătul coridorului, am zis.

– Sunt sigură că se poate aranja. Cine s-ar ocupa de administrare?

– Presupun că vom da un anunț. Tu ai putea fi consultant onorific, Judith.

Ne-a trebuit un an ca să obținem autorizația și încă unul ca să definitivăm transformarea clădirii. În timpul lucrărilor s-a descoperit încă o încăpere la etaj. Așadar, geamul din vârful scării fixe de metal care se vedea de afară avea un corespondent înăuntru; doar că dădea într-o cameră care fusese închisă printr-un zid despărțitor din cea de-a doua baie. Habar nu aveam de ce făcuse cineva asta, dar astfel am obținut un spațiu suplimentar.

Între timp, economia națională începuse să meargă mai bine și sistemul public de sănătate avea ceva mai mulți bani. Grație tactului și experienței lui Judith, am ajuns la un aranjament cu autoritățile sanitare regionale, care tocmai plănuiau să închidă vechiul azil din apropiere și să le dea pacienților un șut în fund (se exprimaseră mai frumos). Câțiva funcționari erau totuși îngrijorați de soarta acestora. Folosind și dependențele, noi ne puteam oferi să luăm șaisprezece bolnavi, dar până și un număr atât de mic era un ajutor. Statul avea să plătească întreținerea pentru acești oameni, dar eram liberi să primim și pacienți privați. Deși am avut parte de o serie nesfârșită de inspecții și a trebuit să instalăm numeroase uși de incendiu în locuri neconvenabile, acordul de parteneriat nu a pus probleme; în plus, am reușit să menținem onorariile avocaților la un nivel rezonabil.

S-a stabilit ziua inaugurării, în mai 1983. Trebuie să declar că a fost una dintre cele mai plăcute ocazii la care am participat. Printre primii sosiți s-au numărat Simon Nash și splendida lui a doua soție, persană (nu iraniană, insista ea), designer de mobilier. Nu-l mai văzusem pe Simon de zece ani; cu toate că părul lui creț era plin de fire albe, își păstrase ciudata seriozitate pe care o admirasem pe vremea când lucram împreună. El a insistat să stea în bucătărie și să supravegheze băuturile. Judith, care venise și ea devreme, a acceptat să țină o scurtă alocuțiune.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Îi invitasesem pe toți cei de care îmi aminteam din sat și din oraș, precum și câțiva foști colegi de la Bristol. Ziarul local, mereu în criză de subiecte, publicase, cu o săptămână înainte, un articol lung despre noua investiție și trimisese un reporter și un fotograf pentru ziua cea mare. Cei de la autoritatea sanitară au venit în număr mare, alături de majoritatea generaliștilor din zonă. În total, aproape o sută de oameni. Cum ploaia se oprise, oaspeții au putut folosi gazonul, pe care o companie de catering instalase mese de nuiele. Judith propusese să încurajăm lumea să-și aducă copiii, ca să învioreze atmosfera. Vreo doi puști se jucau cu mingea, iar un bebeluș chicotea în admirația tuturor.

Așa cum a observat soția lui Simon, totul era „foarte englezesc“. Dar poate că se înșela. Ar fi fost nevoie doar de câteva baloane și de o fanfară ca să fie foarte nemțesc, austriac sau franțuzesc. Era un eveniment civic: o serbare modestă, dar demnă. Băutura care venea din bucătărie era un „cocktail de vară“ lăptos, dar, pare-se, cu efect puternic (suspectam că Nash avusese o contribuție). Mâncarea, constând dintr-un asortiment de rulouri cu cârnați, *vol-au-vents* și sendvișuri cu ouă și salată creață, mi-a amintit de ceaiul de pe terenul de cricket de la Chardstock, din 1940, deși nu era chiar atât de bună. Pe când contempłam pajiștea ușor înclinată, m-am gândit cum luase John Passmore șase porți cu vijelioasa lui aruncare cu stânga, trimițând mingea aproape vertical la baza pantei; apoi am urcat dealul până la șanțul din fața cocinelor de porci ca să admir colinele din Devon în lumina începutului de toamnă.

Deschiderea oficială urma să fie făcută de edilul local, o femeie corpulentă care a sosit într-o mașină neagră. Purtându-și cu demnitate pălăria roz ce aducea cu o bezea, a intrat prin poarta de fier forjat și a mers țațoș pe aleea urmată de soț, cu doi pași mai în spate.

Înainte de asta, publicului i se solicitase atenția pentru ca profesoara Judith Wills să poată furniza niște informații utile. La dreapta intrării era o bancă joasă de piatră, pe care Judith s-a suit ca să poată fi văzută. N-am păstrat textul discursului, dar mi-l amintesc în cea mai mare parte și a fost reprodus destul de fidel în ziarul local. Ea a vorbit despre planurile noastre cu Old Tannery și despre faptul că găsiserăm un excelent manager, apoi a deplâns lipsa totală de preocupare pentru bolile mintale din țara noastră. Fragmentul pe care mi-l amintesc cel mai bine – cu o ușoară jenă, presupun – este cel care se referea la umila mea persoană.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

– Doctorul Nash și cu mine obișnuiam să rămânem uneori până târziu, după ce doctorul Hendricks plecase acasă, și să ne întrebăm ce l-ar fi putut face fericit. A primit o educație bună, s-a distins în război și și-a construit o carieră originală. Și plină de succes, în măsura în care așa ceva este posibil în profesiunea noastră. Jumătate dintre pacientele noastre erau îndrăgostite de el. Îmi aduc aminte de un biet suflet nătâng care se ținea scai de el toată ziua, sperând să primească un zâmbet. Jumătate din personalul feminin simțea același lucru, dar toate aceste atenții păreau să-l lase rece.

Într-o zi, mi-am adunat curajul și l-am întrebat. „Nu este datoria mea să fiu fericit, Wills“, mi-a răspuns. Habar n-am de ce mi-a folosit numele de familie, dar a făcut-o. „Dar care este datoria dumitale?“ am vrut să știu. „Nu sunt sigur încă, dar menirea vieții mele este să fac descoperiri.“ Când doctorul Nash l-a întrebat de ce nu s-a căsătorit, i-a spus că a avut o iubită odată și nu mai voia alta. I-a arătat lui Simon fotografia unei italience tinere șezând pe un zid lângă mare. „Și era frumoasă?“ mi-am iscodit colegul. „Cred că da, mi-a răspuns Simon, dar poza era ușor mișcată. Era greu să-ți dai seama.“

Ei bine, Robert, poate că proiectul acesta a fost viața ta. După cum spunea poetul tău favorit, T.S. Eliot: „Sfârșitul tuturor explorărilor noastre va fi să ajungem acolo de unde am început și să cunoaștem locul pentru prima oară“.

Nu cred că Judith l-a citit pe Eliot, dar am apreciat timpul pe care l-a petrecut frunzărind dicționarele de citate. A urmat încă o rundă din potentul „cocktail de vară“, înainte ca doamna primar să fie ajutată să se urce pe banca de piatră ca să declare sanatoriul deschis. A dat citirii un text pregătit dinainte, stângaci, poticnindu-se la cuvintele mai lungi, dar asta n-a avut nici o importanță. Toată lumea a zâmbit și a bătut din palme, iar un băiețel s-a apucat să facă roata în jurul mărului.

Deoarece nu păstrasem legătura cu regimentul după război, nu eram pe lista cu adrese și aflam ultimul când mureau vechii mei prieteni. Din întâmplare, am văzut într-un ziar un ferpar pentru Brian Pears și am hotărât să merg la înmormântare, o ceremonie aridă la Bath Abbey.

După aceea am fost invitați într-o casă de piatră cu o grădină mare. Evident, Pears se descurcase bine în viață, deși nu știam dacă prin muncă sau jocuri de noroc – pariuri sau cărți. Poate că devenise consilierul antrenorului calului de curse al reginei sau ghicise până la urmă o triplă extraordinară la Lingfield.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Sau poate că banii fuseseră zestrea doamnei Pears, Caroline. În orice caz, se învârteau pe acolo două sau trei fiice frumoase, oferind sendvișuri cu somon afumat, precum și o chelneriță cu sticle de vin de Burgundia, roșu și alb.

Cu acea ocazie, un om pe nume Connell, care pretindea că mă știe din Palestina, m-a informat că Richard Varian murise cu câteva luni înainte. Varian ajunsese comandant de regiment, calitățile îi fuseseră recunoscute și răsplătite și trăise până la o vârstă frumoasă, așa că de fapt nu era o tragedie, deși vestea m-a descumpănit puțin. În considerasem pe Richard etern, merit să-mi servească mereu drept model. Însemna că dintre Cei Cinci Justițieri mai rămăseserăm doar eu și John Passmore. L-am căutat în van pe John, iar când am întrebat-o pe văduva lui Brian, mi-a spus că trimisese un mesaj de condoleanțe.

Băusem trei pahare din plăcutul Macon al lui Fruity când am inițiat o conversație cu una dintre fiice – Joanna, pare-mi-se. I-am spus ce om extraordinar fusese tatăl ei, cum mi se părea corect să procedez. Considerând că se impunea să-i dau mai multe detalii, i-am povestit despre luptele din câmpia Medjez, prima noastră angajare serioasă, din aprilie 1943.

– Compania tatălui tău era în rezervă. Dar, Dumnezeule, câtă nevoie aveam de ei! Luptaserăm toată noaptea pe culme, și nemții se strecuraseră în spatele nostru. Credeam că Fruity nu ne va veni niciodată în ajutor. Apoi, imediat după răsărit, a apărut cu sacaua batalionului. Cum nu băuserăm nimic de douăzeci și patru de ore, ardeam de nerăbdare să-l văd. Și știi ce mi-a spus? A zis: „Am pariat șase la patru că nu veți rezista aici. Presupun că acum va trebui să plătesc!“

Am râs la sfârșitul relatării, dar Joanna Pears nu avea, evident, idee despre ce vorbeam; s-a uitat la mine uimită.

Singura moarte pe care nu suport s-o consemnez este cea a scumpei mele Luisa, care a trăit ceva mai mult decât anul care i se acordase, dar numai cu câteva săptămâni. Nu s-a mai simțit niciodată suficient de bine ca să-mi primească vizita. Am aflat de moartea ei dintr-o scrisoare a lui Tim Shorter, pe care-l însărcinase să-mi dea de știre. A fost o ceremonie funerară restrânsă lângă La Spezia, dar nu m-am dus. M-am gândit că ar fi fost penibil să le explic copiilor ei – acei copii care ar fi putut fi ai mei – cine eram și în ce împrejurări am cunoscut-o și iubit-o pe mama lor.

Cât despre scrisoarea tatei către mama pe care mi-a dat-o Pereira, n-am avut inima s-o deschid. A rămas neatinsă un an, apoi încă unul, perioadă în care s-au întâmplat lucrurile relatate mai sus. De câteva ori am scos-o din sertarul biroului din Kensal Green și am răsucit-o între degete, întrebându-mă dacă într-adevăr aveam dreptul s-o citesc. Pereira fiind mort, nu mai era nimeni cu care aș fi putut discuta conținutul. Mă temeam să nu fie un anticlimax: obișnuitele cereri de șosete și gem și speranța că toți cei de acasă se țin bine. După atâtea decenii în care nu-l cunoscusem, nu voiam ca tatăl meu să fie o dezamăgire.

Ceea ce m-a făcut să mă răzgândesc până la urmă a fost un vis. Sau o nălucire – o imago, o himeră. Pe motivul că nu a fost strict vorbind un vis, cred că pentru prima oară în viață pot să nesocotesc regula mamei și să-l descriu.

Am visat că eram în ultima zi a secolului douăzeci, 31 decembrie 2000; în loc să marchez sfârșitul întunecatului veac, sărbătoream intrarea în noul mileniu, o perioadă prea lungă ca să însemne ceva.

Eram într-o structură uriașă dintr-o zonă păraginită a Londrei: un cort ca o farfurie răsturnată, plin de oameni așezați pe rânduri de scaune. Regina era prezentă, așa cum este deseori în vise, neschimbată, în floarea vârstei. Toată lumea se foia, dar nimeni nu știa ce să facă. Era și muzică. Lângă regină stătea un bărbat pe care nu l-am recunoscut – cineva important, poate un politician, destul de tânăr, cu ochi de oportunist. Părea că ar fi vrut s-o țină de mână pe Majestatea Sa, dar ea se împotriva.

Nici unul din ei nu părea să înțeleagă ce se petrecea, sau ce se întâmplase în ultima sută de ani. Stăteau unul lângă celălalt, mica bunicuță pe tocurile ei pătrate, încrețindu-și nasul sub pălărioara turtită, și oportunistul cu ochi scormonitori, privind drept înaintea, luptându-se cu ritualul și cu un cântec popular parcă străin amândurora.

Și astfel s-a încheiat secolul douăzeci în visul meu.

A doua zi, cu Max lungit lângă mine pe sofa, am deschis plicul.

16 septembrie 1918

Scumpă Janet,

Îți mulțumesc pentru scrisoare. Mă bucur că totul este bine acasă și că lui Robert îi merge bine. Complimentele mele părinților tăi, când îi vezi. A fost frumos din partea ta că te-ai dus în vizită la Bobby.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Ne-am întors aproape de locul unde am început acum trei ani și jumătate. Sunt câteva schimbări. Majoritatea celor cu care m-am înrolat au murit sau au fost trimiși acasă, răniți. Recent au venit o mulțime de flăcăi tineri, mai ales răcani. Sunt mai tineri decât mine și parcă nu am ce să vorbesc cu ei. Mi-e greu să le explic lucrurile pe care le-am văzut.

Din nou mi s-a oferit înaintarea în grad, la sergent, dar le-am spus să nu și bată capul. Nu mai cred în ceea ce facem aici. Când m-am înrolat am crezut că ne vom termina repede treaba, iar nemții, cu nasul spart, nu ne vor mai da de furcă. Știam deja că nu vor fi doar câteva săptămâni, însă credeam că într-un an se va sfârși.

Problema e că la Londra comandanții noștri n-au planificat bine. Probabil că n-ar trebui s-o spun într-o scrisoare, dar asta este adevărul. E ceea ce se întâmplă când ai mitraliere pe toată linia frontului. Nu poți înainta, pentru că te împușcă. Așa că te îngropi în pământ: pe tot frontul, patru sute de mile. Și apoi presupun că nu poți să stai acolo la infinit. Așa că se ordonă un atac, deși se știe că nu poate reuși.

Anul trecut au fost revolte. Unii băieți francezi au spus că vor sta în defensivă, dar nu vor ataca, pentru că e o risipă de vieți. Apoi au venit yancheii, am primit tancuri și ni s-a promis că se va termina repede.

Am avut o săptămână de odihnă, apoi una în rezervă și acum mergem iar în linia întâi.

Sunt obosit. Nu cred că mai am puterea să mă mobilizez încă o dată. Nu mi-ar păsa dacă m-ar împușca acum, drept în cap. Dar mai întâi vine pregătirea de artilerie. Tunurile noastre sunt mai rele decât ale lor. „Înmuierea“, o numesc ei, și ideea este să ne bucurăm cu cât durează mai mult, pentru că înseamnă că apărarea inamicului a fost făcută zob. Dar nu le poți spune asta oamenilor care au fost la Somme. Îți aduci aminte? Ți-am povestit. I-am bătucit șapte zile, și când am ajuns la liniile lor nici sârma nu fusese atinsă.

N-ar trebui să mai continui, dar vreau să știi că am ajuns la capătul puterilor.

Lumea în care am crescut nu mai există acum. Nu doar copilăria mea, ci și momentul când ne-am căsătorit și ne-am imaginat cum vor merge lucrurile. Că dacă muncim pe brânci și avem norocul să nu ne îmbolnăvim, totul va fi bine. Aveam munca, biserica, banii și familia și ne purtam frumos

cu semenii noștri. Nu eram prost, știam că există rău pe lume și că sunt războaie. Dar nu ca ăsta, nu cu populații întregi lăsându-se măcelărite.

Cândva am înțeles, Janet, cândva am știut diferența dintre bine și rău. Acum nu mai știu nimic. Lucrurile pe care le consideram sacre s-au dovedit a fi pulbere. Oamenilor li se permite orice acum. Nu e o lume pe care o cunosc, nu e o lume din care vreau să fac parte.

Crede-mă, îmi pare rău că sunt atât de deprimat tocmai acum, când se apropie sfârșitul. Dar toate astea le-am mai auzit. Problema este că nu mai pot dormi, nervii îmi sunt în piuneze și cel mai mărunț fleac mă enervează. Aseară, când un băiat nou a venit în adăpost și a început să cânte, au trebuit să mă tragă de pe el. Nu știu de ce m-a făcut să văd roșu flăcăul ăla care cânta fără să știe despre ce este vorba. Tot timpul simt în gură un gust rău de metal, iar visele pe care le am, dacă pot adormi, mă trezesc imediat la loc.

Aseară, ofițerul mi-a dat rom, spunând că-mi va prinde bine. Dar nu este nici un medic prin apropiere, și am nevoie de ceva ca să trec prin asta. Azi-dimineață am mai furat niște rom de la prăvălie, sunt cam amețit mai tot timpul. Am dat niște țigări pe rația de rom la doi nebăutori din nord, dar nu-mi ajunge.

Chestia este că lumea nu mi se mai pare reală. Nu mai cred că pomii sunt solizi sau că obiectele stau nemișcate. Aerul și pământul sunt vii în egală măsură ca șobolanii, vulpile și oamenii. De ce nu? Noi, oamenii, ne-am pierdut locul.

Vreau să-ți spun că ai fost o soție minunată, dulce și iubitoare, mai mult decât meritam, iar dacă nu mă întorc, sper să-ți faci o nouă viață pentru tine și băiat. Nu te gânde prea mult la mine. Dacă întâlnești un alt bărbat, cu atât mai bine. Ai nevoie de ajutor, așa că nu ține cont de mine.

I-am scris și băiatului o scrisoare. Știu că încă n-o poate citi, dar dă-i-o când crezi că este destul de mare.

Soțul tău iubitor,

Thomas

De această scrisoare era prinsă cu un ac cu gămălie încă una, frumos împăturită, niciodată deschisă. Pe alocuri, cerneala era mânjită de picături de ploaie.

14 septembrie 1918

Dragă Robert,

Nu știi cât de mare vei fi când vei citi asta, dacă îți parvine în cele din urmă. Nu-ți vei aduce aminte de mine. Acum ai numai doi ani, și mă tem că ești prea mic. Dar vreau să știi că eu îmi amintesc perfect de tine.

Am fost foarte fericit când am aflat că mama ta a rămas însărcinată. A fost o mică surpriză, fiindcă nu fusesem acasă decât o săptămână în permisie, dar am considerat-o o binecuvântare. Te-ai născut în iunie și am primit de acasă o fotografie a ta.

Să fiu sincer, arătai ca majoritatea bebelușilor, dar mi-am spus că ești mai bun decât restul și am pus fotografia în portofel, unde a stat chiar și în ziua când am atacat pe Somme. N-o să-ți povestesc despre asta, dar cred că ai fost talismanul meu norocos. Dintre cei 800 de oameni din batalionul meu care au plecat la atac dimineața, numai 145 au răspuns prezent la apelul de seară.

Anul trecut, în primăvară, am fost acasă câteva zile și am descoperit că erai un copil frumos, cu ochii mamei tale. Toate femeile spuneau: „Ăsta va frânge inimi“, dar, firește, zic asta despre toți copilașii, doar ca să fie politicoase. Te-am dus în brațe într-o plimbare lungă, pe lângă canal. Ți-am arătat toți copacii și florile și ți-am spus numele lor – nu că aș fi un expert, mă pricep mai bine la croit și însăilat, dar merita să încerc. Am văzut un pește și ți l-am arătat. Dar n-ai vrut să te uiți încotro indica degetul meu, te uitai tot timpul la deget.

Mama ta mi-a scris regulat și mi-a spus ce progrese faci. E mândră de tine. Următoarea dată când te-am văzut trebuie să fi fost la Crăciunul trecut, când aveai optsprezece luni, și ce schimbare! Vorbeai, nu doar câte un cuvânt răzleț, ci propoziții întregi. Vecina noastră, doamna Bridger, îți apunea „Micul profesor“. Stăteai drept în scaunul înalt de lemn pe care ți-l făcusem din bucăți de scândură de la dependențe. Vorbeai întruna și m-ai întrebat cum e să fii soldat. Am răspuns că nu e cum scrie în cărți, dar n-am vrut să dezvălui prea mult. Când îmi adresai cuvântul, ridicai și coborai mânuța în aer, de parcă ai fi cântărit ceva.

Bebelușii nu vorbesc așa, în mod normal. Pentru noi, a fost ca și cum am fi ascultat un explorator care fusese într-un loc mai bun, necunoscut de nimeni, și relata acum ce văzuse. Ți-am sorbit fiecare cuvânt.

Când știam că te vei trezi din somn, stăteam împreună și ne uitam la tine.

*****ebook converter DEMO Watermarks*****

Te împingea în sus, puțin zburlit și roșu la față, și te uitai prin cameră, parcă încercând să-ți amintești unde erai. Pe urmă spuneai ceva și o luam de la capăt.

N-am să te mai văd niciodată și ar trebui să-ți dau niște sfaturi pentru viitor. Dar adevărul e că nu mai înțeleg nimic. Asta nu este lumea care credeam eu că va fi. Va trebui să te descurci singur în dezordinea lăsată vouă moștenire. Fii bun cu alții. Fii bun cu mama ta.

Tot ce-ți pot oferi este o rugăciune. Mă rog să-ți găsești liniștea sufletească și fericirea. Pe mine te rog să mă ierți. Te-am iubit și nu ți-am dorit răul. Așa cum eu ți-am ținut fotografia aproape în bătaie, te rog să mă porți pe mine în inimă, până ne vom întâlni, poate, într-o lume mai bună.

MULȚUMIRI

Cu mulțumiri lui Gillon Aitken, Rachel Cugnoni, Jocasta Hamilton, Barbara Jones, Gail Rebeck, Steve Rubin și Tom Weldon.

De asemenea lui Sally Riley, Lesley Thorne, Andrew Kidd și Imogen Pelham; lui James Holland, Richard Cable, Susan Sandon, Emma Mitchell, Najma Finlay și Alice Broderick.

Am avut norocul de a colabora cu același agent literar și același editor timp de treizeci de ani; nu mi-aș putea dori prieteni și colegi mai buni.

20 aprilie 2015